

ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკეობით

ფასი 1,50 ლარი

28 მარტი 2008

№7(59)

1516

2008

ნინო სადღობელაშვილის ნოველა
ლეგენდისა და პურის ნამცეცები
ჩვენი არჩეული ნიღბები
საუბარი ანუკ ემესთან
თომას მანი შილერზე
ილიას სიმღერა

მ აპრილი

ს აქ ა რ თ ვ ე ლ ო ს ს ა ხ ე ლ მ წ ი ფ ო რ მ ბ რ ი ვ ი
დ ა მ ო უ კ ი დ ე ბ ლ ო ბ ი ს დ დ ე

წიგნის თარო

საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკა

ქართული ეროვნული საბავშვო ბიბლიოთეკა
განმარტების მთავარი

საირილონ ქალია
მასალაზე
პირადი არქივიდან

შინაარსი

პროცედურა	2	როსტომ ჩხვიძე დამადგინოს და პირის ნახსენებები
შეასრულდა	8	ბაგრატიონ ტაყაიანი აღადგინოს საქართველოს ზაქარიაძის ნიშანი იმედაზი (საუბარი რეზო ქვიციანიდან)
პროცედურა	9	საბა სულხანიშვილი ნიღბები, რომელთაც პირები (ერთი სახის ორი პილუნი)
პროცედურა	11	ნინო სადღობლაშვილი ორანი
პროცედურა	18	გივი აღმაშენებელი პირის სამკაული და მორთული თითო-ორი
პროცედურა	21	თენგიზ კუბლაშვილი პირი ქვისპირს ქვისპირს
პროცედურა	22	ანდრო ბუაჩიძე მამას და სხვა დამადგინებ
პროცედურა	25	თომას მანი მსიდი შილაჩიძე (ფრანკის მიღწერის გარდაცვალებიდან 150-ე წლისთავზე წარმოქმნილი სიტყვა)
შეასრულდა	32	ქინოს ცხოვრება მირიანოვი (დომინიკ სიმონეს ესაუბრება ანუ იმე)
შეასრულდა	36	მარიამ კარგელაშვილი „სული ბავსლმა შოთასი...“ (ფრანკმენტი აკაკი შინის პორტრეტისთვის)
პროცედურა	42	სოსო ჭუმბურიძე შოთასი, ასე დაეპირა... (შეხვედრა ბიზნის კერძადაც)
პროცედურა	43	ვახუშტიანი სიტყვები პირების სახეობა
პროცედურა	44	ირმა ქვიციანი ბაბუის ნახსენებები (ფრანკული დღეობა)
შეასრულდა	46	თეიმურაზ დოიშვილი ილიას სიმღერა
პროცედურა	49	მურმან ჯგუბური პირი ოჯახის თავდადება, ანუ ტაძარი პირი
შეასრულდა	52	მანანა გელაშვილი თარგმანის საკვანძო პირი ნატიფი ფრანკული (წელი საცვარელი)
პროცედურა	54	რიტა ბაინდურიშვილი ქრისტეა და მისი ნახსენებები
პროცედურა	55	დავით საჩხაძე გურამ სოსელია „მეფე“ და მისი ნახსენებები
პროცედურა	58	გურამ ბათიაშვილი ნახსენებები და სიტყვები
პროცედურა	61	ბოდუნი ჩემო მზისმზებელი
პროცედურა	63	დავითიანი მარსკველიანი

02098

საქართველოს
პარლამენტი
საგარეო
აღმართობა

დამფუძნებელი კომპანიის
მისამართი: თბილისი,
ჩუბანიძის №41
რედაქცია – [995 32] 96-20-62
რეკლამა – [995 32] 65-93-68
გაერეცელება – [995 99] 96-80-34
ფაქსი: [995 32] 96-20-62
E-mail: info@mtsenerloba.ge

შეასრულია რედაქტორი – როსტომ ჩხვიძე
პროცედურა რედაქტორი – ივანე ამირხანიშვილი
პოეტის რედაქტორი – მაცა ჯობაძე
კრიტიკა და თარგმანის რედაქტორი – თამარ ნატროშვილი
შეასრულია რედაქტორი – კარლო ფანჯულია დიზაინერი – მალხაზ იაშვილი
სტილისტი-კორექტორი – ნინო ჯვანთაძე დეკორატიული – ლევან ჩხვიძე
ოპერატორი – თამარ ჩიხლაძე სარედაქციო მენეჯერი – ვაჟა ბუჯიაშვილი
გაერეცელების სამსახური – გელა გარდაღობაძე

გარეკანი: ადამ მიყვეთის ძეგლი, გარეკანი
ანდრო ბუაჩიძე, მაცა ლავანავა ფოტოტექნიკა

რესტომ ჩხივიძე

ლეგენდისა და პური ნამცეცები

ოსმა მანდელშტამის აზრდელი ორჯერ შემოეცვრებოდა თამაზ ნატროშვილს.

ერთხელ – როგორც ესისტს.
მეორედ – როგორც მთარგმნელს.

და ისე მოხდებოდა, რომ სადაც დასრულდებოდა ესეი („ეპიგრაფიდან ოდამდე“), იქიდან გაგრძელდებოდა თარგმანი (ეარლამ შალაშვილი, „მერი-პრინდი“).

ესეიში ქრონოლოგიური დეტალებიც რომ წმებოდა, ცხადია, იმის საკანგებოდ აღინიშნებოდა, რომ 1938 წლის 2 მაისს ხელმოწერედ დამატებრივად პოეტს ზუნდლიან კატორღას მოუსჯიდნენ და ციმბირისაკენ უკრავდნენ თავს.

და შემდეგ:
– ოფიციალური მონაცემების მიხედვით, როგორც აცხროებს მის ქერივს, ოსმა მანდელშტამი გარდაიცვალა 1938 წლის 27 დეკემბერს.

ოპ, ეს ოფიციალური მონაცემები – ვოვლთვის ნაღლებ სანდოდა და ზურუსივით მაშინჯილინი სინამდვილეს.

ამ შემთხვევაში თითქოს რა ისეთი მნიშვნელობა აქვს, რამდენიმე დღე შევცდითოდა რომ იფოს ჩაღვალული... ან იქნებ არც ანაფრისათვის ზტორდებოდათ სიმართლის გადასახვედრება და ოფიციალური ცნობა ნამდვილ თარღის ემსახურებოდა?!

მაგრამ... ახელადაც ნუ გადავიწყვეტთ იმას, რაც ვარლამ შალაშვილის ნოეღის ფეტიტური ფინალიცა და კონკრეტის გულსაგულიც, საკონცენტრაციო ბანკის ტრანკამის დაწერვა ორიოდ სტრიქონში.

ეს უკვე მეორედ შემოვროდა მანდელშტამის აზრდელი. თუმც ეს პირველი შეხვედრაც საიდან და რატომ უნდა მომხდარიყო საქართველოს ისტორიის – ფფრე მანცე XIII და XVII საუღუნეთა – მვეღვეარის გზაზე?!

„მამრიკით მალრიბამდე“ და... მანდელშტამი?

ზოგადი თვალსაზრისით მამრიკ-მალრიბის მტეფაფორაში ყველაფერი თავსდება, მთელ სამყაროსაც ჩაბტე თუ გინდა – მზის ამოსვლიდან მზის ჩასვლამდე, მაგრამ ასტროლოგი ესტების ის კრებული მანცე გაკრეულ არავლს შემოსწრება და მანდელშტამი ამ გვერგაფოული საზღვრების მალმაც რჩებოდა; არამცთუ ქრონოლოგიურისა. ძალიან მოინონებდა მამრიკ-მალრიბულ ძიებათა ამ რკალს გურამ ასათიანი და ეთითებდა „შესანიშნავს“ რომ აღარ იმყოფინებდა, „მართლაც ხელისხელსაგომანებლად“ მოიხსენებდა („სათხედობან“).

ძალიან მოინონებდა ლეონ ასანიძეც და... ცალკეულ მიგნებებს, პასაჟებს, მთელ გვერდებსაც თავის „უტარქი-მა მბღლებში“ გადახტებდა: აქ უფრო უკეთესად დაბინავდება, თორემ მცირეტრიაფიან გამოცემებში დასანანად ჩაიკარტვებოდა.

ძალიან მოინონებდა სარკის ეთიმოლოგი და ისტორიული ძიებათა ქრესტომათიული ნიმუშად რომ დაიმნიშნებდა, დადასტურებდა იეავე ჯეაბხიშვილის ამ ზუსტი, ოღონდ

იშეთათბამდეკეული ფორმულიცა („ვოველი განათლებული ეროვნებისათვის, რომელსაც თეთმშეხენება მოეპოვება, აუცილებლად საჭიროა იცოდეს, რასაკერძეღია, უტყუარი, ქუმშარტი ასტროია და არა განუადგეული ცალბე“), ცანრობრივადაც პირველი იგი განასაზღვრავდა ისტორიულ ესენტიკად („არა ხბლითა მხოლოდ...“).

ჩემი მხრივ ტომის კარლილიც კი გაანახენდებოდა... ზოგერთი ნიმუში სულაც ისტორიულ ნოეღას ჩამოკვეს, მხატვრულ-დოკუმენტური პროზის თავისებურ ნაორახებობას და მანცეღამანცე არცაა გასაკერი ამ განრის ასეთი შთამბეჭქდავი მომარტეება თამაზ ნატროშვილისაგან, რადგანაც უკან დარწმუნდა ნარმტეტული დეპოტიკ ბელეტრისტიკაში.

ასეთი დეპოტიკ თითო-ორილა თუ დაითვლებოდა იმხანად და საეროილაც ვერ შედებდა მანცეღამანცე მრავალრიხოვანი სია. გურამ რჩეულიშვილის ნოეღებისა არ იყოს, ტრამამდე ამოუადრებოდა მამონდელ ლიტერატურულ სინამდვილეთა „ესკისრის“ ფურცლებზე გამოკვეხებული სებად დღი იქნება ხეობაში“ და რამდენჯერმე კოდედ განქორდებოდა სხედასხვა გამოცემის სახით. და თუკი ვაღესნე მომზადდება XX საუღუნის ქართული მოთხრობის სრული ანთოლოგია, იქ ეს ბელეტრისტიკული ნიმუშიც პოვლეს თავის ადგილს.

ისე დსაკრავად „გამოღვიძება“ მენანება.

შემთხვევითი არა ვოფილა, რომ გურამ ასათიანი სტატიაში „მოთხრობა, მეთთხველი, დრო“ რამდენჯერმე დაუბრუნებებოდა ამ ნიმუშს და მს შესაფასებლად თანადროული ღირკული ლექსის პრინციპსაც მოიშველიებდა: ამ ჯადიანზე აგებული შთაჯარი გმირის სუბტიტურ ასოციაციათა თავისუფალი მდინარება.

„გამოღვიძება“ დაიქმეოდა მის პირველ, მრავლილმდემულ ნეღსაც, რომელსაც მოთხრობების მეორე კრებული, „სინამდვილე“ სახელდებული, მთლად ასეთივე ნარმტეტული ევლარ მოუკვებოდა. ანუ რა აუცილებელი გახდებდა – მწერლის გზა არსად და არასოდეს ყოფილა სნობისზობრივი და ევოლუციური, ეს ცნებანი ნაქლეს გამოსაღვია შემოქმედებითი ძიებებისას, მაგრამ თამაზ ნატროშვილი მეორე კრებულის სისუსტეს დროებით მარცხად კი არა, ბედისწერის კარნახად ჩთავლიდა, ხელს ალებდა გერჩილნოს... და ბელეტრისტიკას რომ გამოეხსნებოდა, ოცნებად მაინც დაიტოვებდა რომანის შექმნას გიორგი მეორემტეტზე.

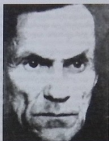
განსაკუთრებული სვეარული ამ ტრანკული მეფისადმი კანთილიად მომანს „მამრიკ-მალრიბის“ ცელში, იქნება ეს „ქართული ლექსიკონი ვანდაარში“ თუ „ესე სულთანიან უარშიბის“, სადაც გიორგი მეორემტეტის პირტრეტი ასეთი შთამბეჭქდაობითაა გამოკვეთილი... მაგრამ თუ მკითხველსათვის ის დასრულებული ესეი გახლდათ, მწერლისათვის კრიტიკარ მონახაზად რჩებოდა გაბეჭდილ გამზარახეთა.

ოსკაშვილი

კახიძე

ზალდაშვილი

ეს ოცნება გამოხვედროდა მის ცხოვრებას, რომელიც მისდა მოულოდნელად გამოაჩვენა წარმატებით გაანეზიერებდა სწორედ ისტორიული უსიყვარულის ფანტომი და „მამრიგით მადრიბამდე“ თავისი ხელგონებითა და შინაგანი აღნიშვნებით ევროპულ რანგს გავტოვდებოდა.

შესადგროს რეზონანსი არ მოსულა?
მისი დროც დადგება ადრე თუ გვიან.
ასეთი მძიმეული ბუნების პროფეტებსა, რა გასაკვირია, ეს განრიგის ევროპული და ცალკე კრიტიკულ-ესტაბლიშმენტის მიხედვით იმ ნაკადს ჩაღრმავებოდა – ისტორია და მხატვრული პროზა; ცალკე კედელ XX საუკუნის დიდ მღვდელმთავრებშიც ჩაღვლილიყო.

მის ისტორიულსა თუ კრიტიკულ თხზულებებს, პუბლიცისტურ სტატიებსა თუ „მოზაიკის“ ციკლის პატარა პატარა ჩანახატებს ავროპის გეგმარსა და მომხიბლავი სტილით მანერა და ბელეტრისტიკა მასსავსებდა. ზოგიერთი ნიმუში სულაც ისტორიულ ნოველას ზამოგავსო...

და თუ ამ განრისაც მონაწილესა ხელდა მიაქვია, დოკუმენტური პროზის ეს ნაირსახეობა კიდევ ერთ თვალსაჩინო სახელს შეიმატებს.

შინაგანმა ლტოლვიამ ამ ფანტომსაც ძალდაუტანებლად უბიძგა ამერიკელი მწერლის... პავლე ჭავჭავაძის აღმოსაჩინად და მისი რომანტიკიდან – რამეთუ იფა მებნელო დამე“ და „მთები აღაპასა“ – ცალკეულ ფრაგმენტებსა სათარგმნელად; და ვარლამ შალამოვის ნოველების ქართული ევრსის შექმნელად.

შალამოვის პროზის ნიმუშები მანამდე უკვე გადმოეტანა ჯუმაშვილი თითქმის, თუმცა აქვარა შეუძლებლობებსა და ლაფარებისაკე რომ წამოეყვანათ, ამ თარგმანში სრულიად არ იტარებოდა ორიგინალისეული მწერლის მშვენიერი და დიდი შემოქმედით რიგით სორეისტად“ გველენებოდა. მოწინებებითა შალამოვის პროზის თარგმნის სიოლე, თითქოსდა რა უნდა მარტივი ენითა და სტილით შესრულებულ თხზულებათა შესადგროს ამტკიცებებსა სხვა ენაზე, მაგრამ ფაქტიზი ნოვანსები და ქვეტექსტები თუ გამოგება ანდა ზუსტი შესატყვისი ვერ მოიძებნა, ხელთ აღარაფერი გრძება, უფრო სწორად, გრძება მარ-

ტოდენ ფონი, საკონცენტრაციო ბანაკების ის სინამდვილე, რასი შემართანეობაც სულაც არ მიანხნდა ვარლამ შალამოვს რამე დროსებდ, და არამარტო წყნება განმობატედა მისი შემოქმედების ამგვარი განსაზღვრის გამო, არამედ კრიტიკასაც შეიგონებდა უფრო მეტის აღმოსაჩინად მის მხატვრულ-დოკუმენტურ პროზაში, ვიდრე ვისოსებს და მათუდღებარეთებს იქითა საშვარის ფონია:

– მე იმდენადვე ვერ ღაღერებ, რამდენადვე ვეზოუპერი – ცაზე, მელვლი – ზღვაზე.

კრიტიკოსებს და... თურმე მთარგმნელებსაც.

პავლე ჭავჭავაძის პროზის დანტურსებამდე თამაზ ნატროშვილს ერთადერთი თხზულება უთარგმნა – პოლენული მწერლის ქსავერი პრუშინსკის ისტორიული ნოველა „მებუეე სამარგანდში“, შემთხვევითობით უფრო, რასაც გაგრძელება თითქოს აღარც უნდა მოჰყოლოდა, ისე გადგეცეცებოდა ნელი ნელს, მაგრამ მერე და მერე სულ უფრო მონახანდახელად მოჰკიდებდა ხელს მთარგმნელით მოდებინებასაც და დღესდღეობით ამ ხელობასაც ჩვეულებრივ ასხენებდნენ მის სახელთან, მოთხრობების უმეტესობა ნაირ-ნაირი ფსევდონიმით რომ არ აემტკიცებულენოს ქართულად.

გაზეთ „ჩვენი მწერლობა“ დაარსება აპოინებდა თავს მთარგმნელობით საბიძელზე და გარჯა ევროდ შეიღის „უსამშობლო კაცის“ ქართული ორეულის შექმნით დაგვირგვინებოდა.

ნაირ-ნაირი ფსევდონიმით...

და მარცხ, ადრე თუ გვიან მისი თარგმანებდინაც უნდა მარცხილყო ნიჭი. და ასეთი აღმოჩენებოდა ვარლამ შალამოვის ციმები ნოველისაგან შემდგარი კრებოლი, საერთო სახელწოდებით „ამბავი აღუქსანდრე დილობერობისა“ და „ინტელექტის“ მაოსნობით გამოცემული.

ეს კედელ ერთი მიმზიდველი შტრხითა ამ გამოცემელობის მხედარ ზოგარადობაში – ეს ორი თვალსაჩინო სახელი რომ გადავაჯექა ერთმანეთს: ვარლამ შალამოვისა და თამაზ ნატროშვილის.

რომანო მოციქოლი, – 20-იანი წლებიდან მომდგომდნენ მტკიცებას ავანგარდისტიკა. შალამოვის რა ევანგარდისტიკობდა, მაგრამ რომანის სიკედელი მასაც ხეჯროდა.

გება, ამ მოვლენის ახასხუნელად თავისი საბუთები მოემარჯვებინა და მკითხველის დარწმუნებასაც ცდილობდა ამ ლტერატურულ ფორმის მკვდრითი აღდგენის ამბავში – ვერავითარი ძალა ეერ შთაბერავს ხელახალ სიცოცხლეს!

– ადამიანებს, რომლებმაც გამოიარეს რევოლუციები, ომები და კონფლიკტები, არაფერი ესაკუბება რომანთან. გამოგონილი ცხოვრების აღწერა, ხელოვნური კოლიზები და კონფლიქტები აღიზიანებს მკითხველს.

ზედმეტად განაზოგადებდა საკუთარ გამოცდილებებს რუსი მწერალი. ის, რაც მისი მხატვრული ძიებების თავისებურებაა, მისი სტილისტიკის დერძი, ყველასა და ყველაფერზე გადაიტანდა და ერთადერთი ლტერატურულ საზოგადოებას, თითქმის პროკრუსტეს სარქველიყო.

დოქუმენტრმა ფრანსა, დოქუმენტურობასა კენ სწრაფვამ აშკარად აჩაღა არა მხოლოდ რუსულ, არამედ ევროპულ და ამერიკულ (ქართულშიც, სხვათა შორის) მწერლობაში, მაგრამ ამის ახსნა რეკლამურებით, ომებთან და კონფლიკტებით ერთობ ზურველ და გამართლებული იქნება, მიუხედავად იმისა, რომ ტუმარატების რაღაც მარცვალი იქნებ კიდევ იმალებოდას ამგვარ განმარტებაში.

მაგრამ ჩამოვეხსნათ შალამოეთან თორიულ დავას. დაე ფიქრა, როგორც ენება.

სავეფერებო და თრევა-განტიტება ზურალი სიცოცხლეს არ მოეცლება და ნულა დავუშვებო, უბრალოდ მისი ეს სიტყვები აუცილებელი უნდა იყოს მის მწერლურ კრედიტ და უმთავრეს თავისებურებად, რაც... ასეთი მახლობელი აღმოჩნდებოდა, მაგრამ ამის ნატროშვილისათვის; და მამ ეს პატარა კრედიტი აღარც უნდა იმყოფინის და რამდენიმე ხანში გაცდლებით სრულად გააცნოს ტრავიკული ბედის მწერალი ქართულ სამყაროს.

ჯერ კი:
ოიმი მანდელშტამის აჩრდილი მყორედ ვარლამ შალამოის წიგნში შემოვრდობა...

მანამდე აკო თვითონვე წარმოესახა მისი კანთილი სილუეტა, მანდელშტამის რთული, დაჯოგებული ბუნების არსებითი შტრახების ამოცნობა მოცნობებისა, საბჭოურ რეჟიმთან მისი შენარტების ტრანკვილუმი გზის აღდგენა, და ეს ყოველივე იმ ჩვეული სტალიური მანერით, დოქუმენტურ პროზას რომ უხსოვრდება.

სულ მცირე არედაქციული ჩარევა? სჭირდება იმ ესესი („ეპიგრაფიზად ოფანდუ“), ციტატებად მოხმობის ნაცვლად მათი მონტაჟური ჩართვა თხრობაში და... ფორმალურად იქნებ ეუღარც განგებინებავდნენ შალამოის „პერ-პრენდლასაგან“, მითუმეტეს, ესეიმი აღწერილი, ფათურაკებითა და კონტრასტებით აღსავსე თავდადასავალი მხადრსოველებთან მოთრობასაც დამუყნდება და გამოუყდელ მკითხველს რეალურად მომხდარი კი არა, შესაძლესა საგანგებოდ შეთხზულიც ცვიონის ფთიარების რაც შეიძლება მწკავედ გააზრებისათვის.

მაგრამ თამაზ ნატროშვილს შეუძლია შალამოეითი გაგნებადოს: აქ ნებისმიერი დეტალი უტყუარი სიპარტოლეა.

და ეს იმიტომ, რომ ასეთი იყო ეპოქა – მკვლამოხუთვა – და მის კორთბეჭევე გამარესილი ადამიანი, უწყო და

უქომაგო, ვინც მანდელშტამის ბავით გამოთქვამდა უზომო ტყვილს რატომ მახტება მხრებზე ეს საუკუნე, მოდებენ ხომ გველი არა ვარ?...!

1920 წლის ზაფხულში ნიკოლო მინაიელი და ტყვიან ტაბიძე ბათუმის ქუჩაში რომ მივიარინობდნენ, ვიკედ მოხუცი გზარელი ნამოქნუდათ: საქირაო პოეტები პოეტს მიუხედავად, მანდელშტამია და ფიქრილი და განსაკუთრებული რაზმში იმყოფებო. იქ სასწრაფოდ მოხულებს დამხუფრულთ თავდაჯერებულად განუმარტავდნენ: მუცელბეღლია ის თქვენი ნაწინობა იყოს, ერთი ნეირიანი ურიაა და რა სცხია მას პოეტისო.

მამინ ბათუმის ოლქის გამგებელს მიადგებოჯდნენ და ბენია ჩხევილილის ჩარევით კიდევ რომ გაათავისუფლებდნენ (შემოვიდა კიბედე ჩაცვენილი, მულოტი, დაბალი და მამოშინარი ურია, რომელსაც ვეხხედ დახულები წულები ეგება, ტანზე ნეირიანი ბაზუსა და მუხლები მოგრებული მარვალი. სანახაობა უწვეურ-უღვაძო და ბიბლეთი“), სკამზე ჩიტივით შემოხუჯარი მანდელშტამი მოსყვებოდა, თუ როგორ გავეცა წითლებს ყრმისისაკენ, სადაც თორები დაიჭრდნენ და ბოლშევიკობას დასწამებდნენ, იქიდან გამაპარულს კი საქარტელიში მოხახოვდნენ, ელიარტბნა თურგვარდილებთან კავშირო:

– რა ექნა? ადარ ვიცი რაღა ვარ – თორია, წითელი თუ სხვა რამე ვფროს. არავითარი ფერის მე არა ვარ. მე პოეტი ვარ, უწარ ლექსებს და ყოველ ფერზე უფრო მეტად მინტერესებს ტბოვული, კატული, რომაული დეკადანსი.

ქართველი პოეტები ამერად კი დაიხინდნენ პატომროზიდან, მაგრამ ორშიცა ავეცნის სახელი უკვე მიცქერებოდა, თანაც ეს დამტყნის იყო იმასთან შედარებით, რაც საბჭოთა ეპოქაში მოცნუდა.

თუ რამიმ ჩარჩებოდა ნარუმულად, ნუგემისმომგვრელ მყორებზე და ხატავ, მათ შორის უთუოდ თბილისიც, მწვენილო ლექსი რომ მიცქენდა იმ 1920-ში, და 17 წლის შემდგომ ახალ ლექსში კვლავ რომ გამოჩნდებოდა შთანმანდის ძირას მივებარე მრავალხმიანი და შავთმიანი ქალაქის ასოციაციები, თამაზ ნატროშვილი სარწმუნო ეპარაუდს გამოთქვამს: ეგებ კიდევ ერთხელ გაასხენდა იდილოური თბილისი, ტბილ სიზმარი ნანახივით, იმ სახედისნერო ღაქსი, როდესაც მისი სიკვდე აწენილი ცხოვრება ტანგერ-ნამებობა გზას გაუფანდა.

ეს საბედისნერო ღაქე 1934 წლის 13 მაისია, როდესაც მოსკოში ოსიმ მანდელშტამს ლინენგრაფიდან სტუმრად ეწველა ანა ამბატოვა. მახანძლები ვახშიშობის საზნაფისის რომ შეუდგებოდა, გაასხენდებოთ, შინ არაფერი გავგაჟნოო, და სტუმრის განსაზნაინდებლად მეზობლისაგან ერთ ცალ კვერცხს ისებებდა. თუმცა მოზამბას ან შენგას ვერც მთარტებენ... მანდელშტამის დაპატებების ორდერს ოსეთ იაგუდა ანერად ხელს, ისედაც შემპარწმუნებული გვექვს მრისხანე მუცი – ნაკლები ჩინის მოხელის ხელმწინერა პოეტს არ აკადრებს თუ რა? დიდი პატების ცემა, ვერაფერს ოტყვი.

საბედისნერო ღაქე საბედისნერო ღაქედ, მაგრამ ერთ დიდებულ პოეტი მყორე დიდებულ პოეტს მეზობლისაგან ნასესხები ერთადერთი კვერცხით რომ უპირებდა გამასპინდლებას და ინიც არ დასცადებოდა, ესეის ავტორი ისეთ ფანტასმაგორად მოჩინდება, რომელიც ვერც

გოგოლს მივუძღვებოდა და ვერც ბუღეაკოვს, და დასძინა ცხოვრების სულიანი სინამდვილემ, როგორც ხშირად ხდება, ამჯერადაც დაჯერებმა მწერლური ფანჯარაზე.

მუსუსხავი ეპიგრამა ვერ ეტახტებინა საბჭოთა იმპერატორს, ვინც ამ მხატვრულ ლექსში კრემლის მიწების გამჭვირვალე მინიმუმები ქრატგდებოდა და არც „მსუფხვ მატლებით კოტიტა თითების“ ხსენება მოკადვებოდა და არც „ტარაკაინის მსხვილი უღაფაშა“...

თეთი იმ მწერლებსაც კი, ვინც ანტი საბჭოთა განწყობილებით იყვნენ ცნობილნი, აოგნებდათ მანდელშტამის თავი სხვებზე აღებული გამოართქვაშებო, ეს ეპიგრამა კი სულ თავზარს დასცემდათ.

ესეის გულსგული მინც იმის გარკვევის მიყვებობაა, ასეთი ეპიგრამის შემქმნელს ცოტა ხანში რამ დაინერჩინა სახატორი ლექსა მის მიერ ასერგად განქციებულ იმპერატორზე... უთი მუხედვით, საძველი აქ არც არაფერია და მასუსაც იოლად მოუძებნა - გადასახლებამ და სასჯელის მოსალოდნელმა გამკაცრებამ დათრგუნა პოეტის ნება, გადაამოიჯუტა თავმოყვარეობას და შეუახვეფინა ის სტრიკონები, რსაც მინ უნდა დატრუნებინა... იძულებამ ამწერელსაც ისევე მობა კონიფიტურა, როგორც სხვა მის თანამოკლებელთა ზოგრაულებმა მომიფარა...

მაგრამ ასეთი ახსნა თანამ ნატრუველს ზერელე მოკრეწებოდა და მისი ქვია ამიტომაც არის ფსოტოლოგიური ჩამოდა და მტკიცება იმ თვალდაზროსსა, რომ სახატო სტრიკონების შეთხზვის დროსაც პოეტს გულწრფელი ვახდდათ, ისეთვე აღლი და მართალი საკუთარი თავის ნიშნე, როგორც ეპიგრამის შემქმნის ნუთებში და იდა იმპერატორზე მის სულიერ გარებაზე უფრო მეტხველებოდა, ვიდრე ტაქტიკურ უკანდახვევას თუ მოწვევებით ლოიალობაზე გადასახლებიდან დაბრუნებამთ კი დაბრუნებუბოდა, მაგრამ თურმე სახატო ლექსიც ვერ უშუქელიდა და მალე ხელმეორე დაბატმირებას ახე ბუთნლიანი ვატროლა მოაყვებოდა.

ესეი არსებობად აქ მათარდება, თუმცა ფინალიშ ვახსენებულა თბილისელი მხატვრის მუხადეის მოგონება, თუ როგორ გაუწოდეს მას ერთხელ პატიმრება მისანუვად თამბაქო, რომელიც მანდელშტამის ლექსის ავტორგრაფში გაუბვიათ.

აქ მათარდება და... თითქოს გავრძელებამ მთანობს რუს თანამოკალმეს, როგორც უწყით ჩახვდელი საკონცენტრაციო ბანაკის ცხოვრებამოც და მანდელშტამის სიუდელისნიშა აფონიამოც.

ეს აფონია ნოველის თემაც და მხატვრული ქარგაც, მუფარადებელი, ნატურალისტური ნარმოსახვა და მხატვრული სხეულიდან სელის გაერისა, მიჩვეულიე სტრიკონებიდანვე ასე შემხარაქვად რომ შემოგვეხლებმა სახეში.

პოეტს კვდება და:

„მიამილისადგან დიმიბეული დიდი მტეტენუი ხელისა - თეთრო, სისხლადელი თითებთა და ქუქქიანი, რქისაკით ნამოზრდილი ფრჩხილებთა - გულზე დაეჭრეთა და სიციყენ ადარ უმაღადა. ნინათ ხილებს ჩაყოფიდა ხოლმე უბებში, მიშველ სხეულზე, მაგრამ ახლა იქაც ძალზე ცოტა იყო სიბოთ“.

პოეტს კვდება და ეს იმდენ ხანს გრძელდება, რომ უკვე ელვარე ხედება, რომ კვდება.

პოეტს კვდება და:

„ზოგჯერ მტკიცებულად, თითქოსდა უფრედებს ენებო, ნუაღებით გაყოველის ტვიჩა რომელიმე უბრალო და ძლიერი ფორი - ვერ მომპარეს პური, რომელიც თავველ ეყო. გული ეთოქება? მზადა დაინყოს დაეცა, ლანდვა-გინება, ჩხუბი, ძებნა, მტკიცება? მგრამ ადარ გააჩნია საამისო ძალ-ღონე და ნელ-ნელა იღვეა ფორი პურზე.“

პოეტს კვდება და:

ესა ცხოვრება იმ სამყაროში, სადაც ადამიანებისათვის სიცოცხლის დაბრუნება უწყეთ - ხელოვნური სუნთქეთით, გულუკობით, კაფერით, კოფერით და მკვდარი კელვ ცოცხლებამ, ასეი რატომ არ უნდა გაყოცხლებეს?!

პოეტს კვდება და:

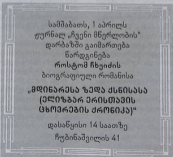
პირველად გაუმელანდება მთელი სისრულით, თუ რას ნიშნავს სიტყვა - ლექსი. ეს ხომ ის ცხოველყოფელი ძალაა, რითაც სუნთქავს. ლექსისა გულსათვის რომ და ცოცხლობს, ლექსებით ცოცხლობს, და სწორედ ამ გარდატეხად ნაშა უნდა მივხედო იმასაც, რომ სიცოცხლე შეაგონება.

ნეტა რას ნიშნავს: როგორც პოეტს, მოკვდავი?

რაცაც ბალღურ მიამიტიბოთად ეჩვენება ეს სიტყვებო, რაცაც ნაძალაფეობად, თეატრალურობად, ესენისისა და მიაკოვსკის აღსასრულისა არ იყოს.

და მინც, სიცოცხლის აზრი ხომ მიყენო და თავისებურ ფორმულასაც მისცე, არსებობა მიაგონებას რომ გაუტოლა. ამ ფორმე კიდევ უფრო მკვეთრდება ისედაც გულს-შემქმენელი ნატურალისტური სურათით, თუ როგორ შემოაქდობოს სისხლდაცულით თითქოს აღიორ უღუფას და მათთან მიხუტებეს. სურამცანდინი კბილებით კბენს პურს, ღრძილებიდან სისხლ მოსიდას, კბილები ერყვევა, მაგრამ ტკიპილს ვერა გრძნობს, რაც ძალი და ღონე აქვს, პირზე ეყრავს, პირში იტენის პურს, ნოეს, ლოდნის, გლეჯს და ღრღინის.

ამაფორიაქებელი კინოკადრია... მეზობლებმა მის შუჩერებას ცდილობენ: მთლიანად ნუ ქამ, სუჯობს მერე შეტამო, მერეო...

გაბრატის ტაძრის აღდგენა საქართველოს გაერთიანების ნიშანი იქნება

საუბარი რაზო შვიცილიძე

- ბატონო რაზო, ახლანაშ გამოვიდა თქვენი შორევი
პერიოდული გამოცემა - გაზეთი „ბაგრატის 2007“. მა-
ნამდე იყო „მწვანეცვაილა“...

- „მწვანეცვაილაზე“ იყო გაზეთი „მონაშეთი“, შე-
დეგ გაზეთ „მწერლურ ცხოვრებას“ გამოცემში, ათი ნო-
მერი გამოვიდა. ყველაზე უნინ კი „განთიადი“ იყო, მთავა-
რი რედაქტორი გახლდით, ჩემ ღრის გადაკეთდა ჟურნა-
ლად. მაშინ „კვირა“ ათი სასტამბო ფორმა გამოვიდა, „
მნათობი“ - თარიშგეტი, „განთიადი“ კი თორმეტე. ათია-
თასიანი ტირაჟით ყოველთვიურად გამოვიდა. მთლია-
ნად იყო დემოდა. მკითხველიც გაყავდა და შეიძველიც. ახ-
ლა სადღაა ჟურნალები, ზულს ლაჟავენ, თუ გამსაკუთრე-
ბული რეკლამა არ გაქვენ, არაფრის იმედი არ გქონდეს.
ნიგნის მუშაობა, რომ ამბობენ, არ ვიცი, რას გულისხმობ-
ენ, აღბნა ხასკული სახელმძღვანელობს, თორემ შრო-
ნაული და პოეტური კრებულები ნდობით ანყვია თარო-
ებზე და არ იყვება.

- როგორც ჩანს, ბაგრატის ტაძრის აღდგენას გან-
საკუთრებულ ზროვნულ მნიშვნელობას ანიჭებთ.

- ბაგრატის ტაძრის აღდგენა ჩემთვის აფხაზეთის შე-
მობრუნებასთან არის დაკავშირებული. შემობრუნებას-
თან და არა დაბრუნებასთან.

აფხაზი პოლიტიკოსები და ისტორიკოსები ამბობენ,
ქუთაისი აფხაზეთში იყო. ქუთაისს კი არ იყო აფხაზეთ-
ში, არამედ აფხაზეთი იყო ქუთაისში. განგებამ იწება, რომ
ბაგრატის, საქართველოს გამაერთიანებლის, დედა ყო-
ფილყოფი აფხაზი, მამობილი ტოპ-კლარჯული, მამა კი ბაგ-
რატისთანა დინასტიის წარმომადგენელი.

თითქმის ერთდროულად აიგო აღადგურე, სვეტიცხო-
ველი და ბაგრატის. ასეთი დიდი ტაძრები მუშდგომში აღარ
აშენებულა.

ბაგრატის ტაძრის აღდგენა საქართველოს გაერთიან-
ების ნიშანი იქნება. გაერთიანება უნდა მოხდეს ერთი სა-
ქათალკოსის ქვეშ. ათი საუკუნის წინათ აფხაზთა და
ქართველთა კავშირმა გააერთიანა საქართველი და ახ-
ლაც ასე უნდა მოხდეს.

როცა საქართველოს პრეზიდენტმა ბაგრატის ტაძარში
დადო ფიცი, საზღვარგარეთ საინფორმაციო საშუალებებ-
მა ზუსტად შეაფასეს ეს მოვლენა - ხაზასმით აღნიშვნე,
პრეზიდენტის კურთხევა მოხდა იმ ტაძარში, რომელიც ტრ-
თიანი საქართველოს სიმბოლოდ არის მიჩნეული.

- უპირაქის ხომ არ იქნებოდა, ჯერ ქუთაისის აღორ-
ძინებაზე გვეყოქრა და ბაგრატის აღდგენაზე შემდეგ
გვეზრუნა?

- ასეც იქნება. ყოველ შემთხვევაში, ახლა პრიორიტეტი
გათვალისწინებული. უკვე იწყება ქუთაისის აღდგენა ისე,
როგორც სიღაღში მოხდა.

- კაცმა რომ თქვას,
რეალური გამოლიანე-
ბაა პრობლემა, თორემ
სიმბოლო როდის აღ-
დგება, ამას არც უნდა
ქედნებს პირინციული
მნიშვნელობა.

- აქვს მნიშვნელო-
ბა, ჯერ ბაგრატის უნდა
აიღვას, სიმბოლოს აღ-
დგენას მოჰყვება რეა-
ლური გათვალისება.

- როგორ წარმო-
გვაგვნიათ ნანგრევე-
ბის აღდგენა, გაუძ-
ლებს კავდები ან სა-
ძირკვლი?

- სხვათა შორის, თვის დროზე ჩერენცივის ნახატის
მიხედვით აღადგინეს სამხრეთის მხარის არარსებული კა-
რიბექ შემორჩენილი ქვებით, ახლებიც ჩაუმატეს. ბერძენი
ხელისნები მუშაობდნენ. ყველაფერი კარგად გამოვიდა.

ერთი სიტყვით, ბაგრატის ტაძრის აღდგენა ასე წარ-
მოხდებოდა: ნანგრევები მთლიანად დაიშლებს, ქვები და-
ანობრება და შემდეგ თავიდან აშენდება.

- „ბაგრატის 2007“-ში გამოქვეყნებულ ვრცელ ინ-
ტერვიუში კონსტიტუციურ მონარქიან ხაზბრობით.
რამდენად რეალურად მოგანიათ ამ იდეის საქართვე-
ლებმა?

- ადვილი არ არის, მაგრამ შესაძლებელია. თქმცა სა-
ნამ ქართველთა და აფხაზთა გაერთიანებულ სამეფოზე
იქნება საუბარი, მანამდე უნდა იყოს ნომინალური პრეზი-
დენტი მღუს საერთო მმართველობა, ძალაუფლება იქნე-
ბა მინისტრთა კაბინეტს ან პარლამენტს. საერთო გვეყო-
ლება პრეზიდენტი და კათალიკოსი. რაც უნდა ძველი
იყოს ქართლ-აფხაზეთის საბჭოს შექმნა, უნდა იქვე-
დით, უნდა შექმნათ, ტყველად ხომ არ გვიჩერია კონ-
სტიტუციონიზმის სახელმწიფო ენებად ქართული და აფხაზე-
რი. სხვა გზა არ გვაქვს, სხვანაირად ვერ გადაურჩებით.
ამაზე დიდი საშარობის ნიშანე, დღეს რომ გვემუქრება,
არასოდეს ემდგარავით.

- თქვენს გაზეთში გამოქვეყნებული გაქვთ ღია ნე-
რელი ეკონომიკის საშინისტროს ჩინოსან დამწინას სა-
ხელზე, რათა მან დაგებრუნოთ სპეცდანიმწიფების
რახმის მიერ ოკუპირებულ მწერალთა კავშირის სა-
ხელში დარჩენილი პირადი სარგებლობის ნივთი -
სათვლი.

გამოსხმარება ხომ არ ყოფილა?

პასპახან-ინტერვიუ

– არავითარი გამომსაჯურება იხსნი პასპახან ხომ არ იტყობან.

რადგან მწერალთა კავშირის თვისზე ჩამოყარდა საფუძვარი, ერთ რამეს ვიტყვი: არ არის მართალი, ეთიომ დავით სარაჯიშვილმა დაუტოვა სასახლე მწერლებს. იგი საერთოდ ნაკლებად სწავლობდა მწერლებს, უფრო სიმბოლურებას და მსახიობებს აფიქსირებდა. მას შეეძლო დახმარებოდა აკაკი წერეთელს, თავის რომელიმე სასახლეში ერთ ოთახში მაინც მიეცა, მაგრამ რატომღაც ეს არ გააკეთა. სამაგიეროდ, ეს გააკეთა ტუთათის ერთ-ერთი სასახლემოს მესპატრონემ, ვინმე ჭელიძემ, რომელმაც დიდ პოეტს გამოუყო ოთახი სადილ-ვახშობით.

დავით სარაჯიშვილი 1910 წელს გარდაიცვალა, 1914 წელს კი ეს სასახლე შეიძინა კომერსანტი აკაკი ხოშტარიაძე. სხვათა შორის, 1914 წელს, იმპერატორი ნიკოლოზ მეორე თბილისში რომ ჩამოვიდა, მიუხედავად ამ სასახლეში მოუწვევს. დღეს ხოშტარიას ნაქონი სახლის მემკვიდრე ზურაბიშვილი აცხადებს თავს.

ნოღები რომ შემოვიდნენ, ხოშტარია ირანში გაიქცა. მისი სახლი დავაგეს და ბელოუცების სასახლეზე გამოაწვადეს. იქვე, იმ შენობაშივე ცხოვრობდნენ ვალაკტორი, ტყციანი, პაოლი, კომპოზიტორი მელიქიძე ბადაშივიძე, ტყციანი იქ შვილი ეკოლა, პაოლიმ ქორწილი გააფიქსირა.

შეიძლება 30-იანი წლების დასაწყისში გადასცეს მწერლებს.

– შემდეგ ნაორივეს...

– ეგრეთ ნიღებულმა ნაციონალებმა ნადავროვის. ამ ხელისუფლებას მწერლები არ სურდებოდა. ვერცხა და ახლაც გაუმიყრებოდა ახალგაზრდა მწერალთა კავშირმა თავად დისამარა თავი, როცა 500 მწერალი შეაგროვეს. თანაც, წესდებით მწერალთა კავშირი აღარ შექციათ. შემოქმედებითი მწერალთა კავშირი დაარწმუნეს, შემოქმედებითი კავშირებს კი ქონების განკარგვის უფლება აღარ აქვთ.

რაც შეეხება მერხობას, არ ვიცი, ვიღამ თუ თავისთვის იტოვებენ.

– ორივე სიტყვით, თქვენმა შემოქმედებითი გავმეზობს შესახვბ. ავხამად რას მუშაობთ, ახალს რას მსთავაგებთ მთხოველს?

– მინდა კურთ გამოვიყენე შეცნობული და გადამუშავებული. ალბათ იციან ამ ნიღის მინაარსი, ეს არის ოქმო-რისტული და მახვლოვინური ამბების კრებული. მგონია, უფრო საინტერესო რამ გამოიღოს. ნიღში ჩანს უზარალი ქართველი კაცის ბუნება, რომელმაც სასაცილო და სატიორალი ერთად იყრის თავს.

ესაუბრა

ნიკაე ამირხანაშვილი

გამოხმაურება

საბა სულხანიშვილი

ნიღბები, რომელთაც ვირჩევთ

ერთი სახის ორი პოლუსი

მრავალსახეობის გარეშე წარმოუდგენელია თვლილი თუ ავანტიურისტი.

ეს მათი არსებობის საწყისი და საფუძველია, მათი ყოველგვარი მოქმედების აუცილებელი საბუნებლო, გასამართლო-მისაჯვარევე კვლავზე შიშველ საშუალებას.

სამაღაღუმე იცვლიან ნიღბებს და ცდილობენ რაც შეიძლება ბუნებრივად მოტრგონ ყოველ ახალ რთლს. რა გგონიათ, მსახიობზე მტრ ბელოუცნებაც კი მართებთ – ბოლოდაბოლოს, მსახიობის შეიძლება რაღაც ჩაუყარდეს, რისი გამოსწორებაც – თუკი ნიღბ მომადლებია – ყოველთვისაც შეუძლია ამით კო, თაღლითმა და ავანტიურისტიც, რა უნდა იღონონ – თუკი რაღაც ჩაუყარდებოთ, შესაძლოა საბუდისწეროდაც გაუზნეთ და თანაც გადაცენინ ამ მარცხს. იქნებ ბედის თამაშმა კიდევ გამოაძერწონოთ სიკვდილის კლანჭებიდან თუ საქნის ცხოვრებიდან და მსახიობივით მიეცეთ წარუმატებლობის გამოსწორების

საშუალებას, მაგრამ ამის იმედად ვერ იქნებიან და ნიღბიც და მსაფერისი სამოქმედოც – გარკვეული თუ სულიერა – მისხლოებით უნდა შექონდეთ ამონილ-გაზარტებული და შემოგარწმუნო.

ცხადია, ვერც კვატი კვატიანტირამე გაძლებდა უწილებობა და ამიტომაც მურწერებს მიზელი ვადახამიული თავის მიკარგის ახალ-ახალ გვიარ-სახლებს ხან ნაპოლონი ამოღონის ძეა, ხან დადიანი, ხან ნიკოლოზ ორბელიანი, ხან ირაკლი ბაგრატიონ-მთხარასსკი, ხან პავლე სამტრედიძე –

და ევრც მისი მხატვრული სახის ერთ-ერთი პროტოტიპი სოლომონ ამორღია, ცხადც ორმაგი დანიშნულება დაეკისრებოდა მწერლისაგან: თან საკუთარ თავსაც განასახიერებენ, პერსონაჟადაც გაივლებენ და ყალბი საბუტონით სიღბისტრო კვატიანტირამე ანაზურობას გაუზრტებს (როგორც კვატიანტირამე გაუიშსქლებს), და თან კვატის სახის ბრუდყოფაშივე ცხმარება მწერალს, ამ „წარევის ტიპის“ ერთ სახიერ მინარედად თვითონაც რომ შეეცდიანთება.

და რა გასაკვირია, რომ უღვჯდა თავბრუსხვის პიკარესკულ რომანში „აარევი ივრია ანუ ჯენტლმენ სოლომონ ამორღიას ცხოვრება და შეხვედრელებანი“ ცალკე ქვეთავად ჩაერთეს „კვატი და სოლომონი“ – გამოცალკევება კვატი კვატიანტირამის თაღლითობათა ფერევერკიდან იმ უმთხოვებისა, უზნელოდ სოლომონის „საღატო-მორტალებით“ რომ არის მთავარონებული.

რაკიდა ამ პიკარესკულ ნიღმში გვიჩნის ბოიგრაფია თითქმის დეტალურადაც ალდებინილი, ავტორის აღარ უძნელდება ცალკეულ ეპიზოდთა შედარება შედარება კვატიანტირამის ბოიგრაფიასთან.

მერე რა, რომ მიხეილ შავიაშვილს უბის ნივანკებში სოლომონ ამირდია არსად უხსენებია. ამ დოკუმენტურ დადასტურებას გარემოცვ მარჯვად ისახვითებს ელგუჯა თავბრუსხვე ამირდიას ცხოვრებისეულ ეპიზოდებს თავისებურ განმეორებას რომანში: კვლევა აზოვის ბანკის რომსტივის განყოფილებაში ყალბ პასპორტსა და ჩეცის რომ წარადგინა, თბილისის ბანკის ანგარიშში ამ კაცს ამდენი და ამდენი თანხა უნდა გადაუხადოთ, ეს ხომ ამირდიასათვის ჩვეული ხერხია, რუსეთის იმპერიის სხვადასხვა ქალაქების სხვადასხვა ბანკებშია რეკორდ გამოქონდა და გამოპოქონდა ფული; კვაჭი ვაჭრებს პირდება, როგორც სარეკლამო საშუალო საბჭოს წევრი, დაგმობრებით საქონლის გაგზავნა-გასაღებაში, და ის საქონელი ოქროდ და თვალმირაგლივად რომ იქცევა, მის თითქმის ხელისუფლებისაგან მოსივს პრასნება: მოხდეს ოქროს რეკვიზიციაო, ეს მაქონაცია ხარბინი დატრიკულეზულ სოლომონის თაღლითობას ჩამოგავს, დეტალების განსხვავების მიუხედავად ხელნერის მსგავსება რომ თვალწაღლივად კვაჭი ღონდონში დაახლოებით ისევე იქცევა, როგორც ამირდია ალექსანდროვის ბაღის გაყოფისას – იქნის ფულიანი კაცის იმავს, ისეთ და იმდენ დადევნების ანდელს წინასწარ გაფრთხილებულ მეგობრებს, რომ ქვეყ ადარაფის ეპარება, დიდალ ქონების პატიონიაო, და მისთან გარდებნავე ავიღელე ყაზოლებიან...

ერთადერთი ეპიზოდი, რაც ცოტა არ ფის დაფუერებად გამოიყურება ელგუჯა თავბრუსხვეისა და, სოლომონ ამირდიას ათასგვარ თაღლითობაში ზედმიწევნით ჩახედული, განაცხადებს: სოლომონის ასეთი არაფერი შემოხვევიაო, – ის სცენა, მატარებლით მგზავრობისას ფანდარები რომ მხრეკენ ეკონივს, ბესო შიქის კვაჭის სახელზე გაფორმებული ბეჭის მასპორტი უდებს ვიბები, მაგრამ კვაჭიმ არ იცის, იმ ბეჭიდან მისმა მფლობარმა ფანდარმა რომელი მიანოდა, და შეკითხვაზე, თქვენი ვინაობა მოგეხსენებო, ქირის ოღმში გაიანურება, საკუთარ ბედს დაწყველის და შეგვება გარდუვალ დატუსალებას. ეგაა, ბედს სულაც არ უცვლია ზურგი მისთვის და საცოდავად მობუზული კვაჭის შემხედვარე ფანდარმა რომ ნამოცდება: მუნჯი ხომ არა ხართო, – ეს მაშინვე ჩაებდაუჭება ბედნიერად ვადმინორილდივას და თავს მუნჯად გაასახლებს. და ფანდარმი თვითონ რომ ამოიკითხავს პასპორტში, თურმე თავად ირავლი ბავრატონის ვულაპარაკებო, ლანის დადნება და გაღვება.

მხიარული, კომიკური ეპიზოდია, შესაფერისი რომანის სტილისტიკისათვის, მაგრამ ელგუჯა თავბრუსხვის ისეთი შთაბეჭდილება რჩება, რომ კვაჭი კვაჭანტირაძის სახის მთლიანობა აქ თითქოს ირღვევა. პირდაპირ არ ამბობს, მაგრამ ქვეტექსტით მიგვაჩვენებს სწორედ ამ დამატებელი ფრაზით, სოლომონის ასეთი არაფერი შემოხვევიაო, ვრცელთვის ახსოვდა ვინ იყო იმ წუთის და ვითარებაში.

საიღო მუხალის ძე ფამბატოვის ნიღბის აფარება უნდა? ფამბატოვი და არც პასპორტები აერევა ისე, ექვლან მიხედვის, ვის სახელს ამოფაროს. არც მაშინ, კონსტანტინე ზახაროვის ნიღბს რომ შიორგებს, ან სალონიკოვს, ან ფვანისი, ან ვსიკე გენებათ.

მამ კვაჭის რღა დემართა, გაუგებრობაში რომ გათხარათა?

ხან თუ პომპროსიც ჩათვლემს, განა არ შეიძლება სწორეუარმა თაღლითმაც ჩათვლით?

ნამიერად მოდუნდა და კინადამ საბედისწეროდ ეს გადაეცემა?

მაგრამ... მიხეილ შავიაშვილის დრამატიზმით აღსავსე ცხოვრებაში ღრმად გარკვეულ ადამიანს თაღლითებინებად წამოტრეკივდება მუხსურებაში, რომ თავის მუნჯად გასაღების ეს ამბოდი თვითონ მიხეილ შავიაშვილს გადახდა, დატუსალების მიშით უცხოეთში რომ გაენრო, მაგრამ პასპორტები აერეოდა და ერთადერთი მუნჯობა უშველდა, თორემ თავზე დამამგარ პოლიციელს საეთუარ ვეარ-სახელს ვერ ეუბნებოდა.

შეჩალას ეს შესაძლო დამართოდა და დამართა კიდეც, ამ მიმართულებით არ აღსვლია გონება მიხეილ შავიაშვილის სულეობებში ადამიანს, რომ ასეთ წერილობრივს უფურადღებოდ არ მოცქცეს და წერილობრივში კი შერია არ იძიოს.

ბედის წყალობად მიითვლიდა მაშინდელ გადარჩენას მიხეილ შავიაშვილი და, როგორც უკვე სახალისოდ ქვეყულ ეპიზოდს, ხმარადე უცვებოდა მეგობრებსა და ახლობლებში; და კვაჭი კვაჭანტირაძის სატურალ-კომიკური სტილისტიკისთვისაც შესაფერისად რომ უცვნიო, კიდევ ჩაურთავს რომანში.

რა გამოდის – იმ კომიკურ ეპიზოდში ლამობს ერთმანეთს შეერწყას საკუთარი და სოლომონ ამირდიას პორეულ თვისებანი, ისე გადაზღოს და განაზოგადოს, შეითხველს შეუშინველი დარჩენს შეუთხვებელთა შეთხვების ცდა.

კვირას, 30 მარტს
 ლიტერატურულ არტ კაფე
 „ქარაიანი“
 კამიართება
 აპაპი ბაძრაძის
 ხსოვნისადმი
 მიძღვნილი საღამო
 დასასრულის 15 საათზე
 ფურცელაძის 10

ნინო სადღობელაშვილი

ორნი

ველას მათ, ვისაც
შეაგეს უმცროსი მეგობარი

იმ დღის მერე მთელი ერთი თვე გავიდა. დღეები ჯერ ისე გაინელა, როგორც ბოლოებდაქანული რეზინა, მერე ერთმა ბოლოთაგანმა მეორეს უმტუნუნა და ტკაცქო- გაწყვედა... ასე განივლილა და თან წამოვივით აორთქლებულმა დრომ ცოტათი გაახალისა კიდევ ორნი.

ერთი თვის სახლში ჯდომის მერე, ერთ საღამოსაც, ჩაალაგა თავისი ზურგქანთა (უფრო სწორად, კარგახნის ნინო ჩალაგებულა წიფლები ამოაღავა და ხელახლა, ოდნავ შეცვლილი არტიტექტურით უკანვე ჩაანყოს). გაუყარა სამკლავურებში ხელი, ჩამოუყდა საწოლზე და ასე წასასვლელად გამზადებული დაელოდა გათენებას.

დათა დილას 7 საათიდან საფეხურზე უცდოდა. დილას ცოდა და ორნიან წარმოადგინა, რომ სამაქრე იყო, მაგათვე თავდაუზურავად მიტოვებული, და ქიან-ჭველები დაუდოდა მაკრის წამციცებზე. აბრჭჭვლული ლოყები მოუშვირა დათას საკაცნელად და მამინვე ის უფორბა:

- დამახურე ერთი თვი, თუ კაცი ხარ!
- დათამ გადამხარხარა, ორნიან ხელა მომივა და მსუბუქად შეავდო ვაგონში. ბაღის კანტიკუნტაჟ ირეოდა. ორნიან ცამცილებლის ახალ ტანსაცმელზე და ბრჭყვილა პალსტრუზე დარჩა თვალთ.
- რა გაიხმანენე არა? - დათამაც ამიშა, - ხამურს იტოთ მაგრა ქაბაჯენ!
- ორნიან წყენით შეხედა დათას. მერე ცამცილებელს ნაცნობივით ჩამოართავა ხელი და ბეჭნიერმა უფორბა:
- ორნიან გვიგდები თქვენზე!
- ჩემზე? - გაოცებისაგან თვალები ააფხარულა ცამცილებელმა და ისედაც ვარდისფერი ღოყები მოლად აებრანა.
- არა, პირადად თქვენზე კი არა... თქვენს პროფესიაზე! ძალიან საინტერესო უნდა იყოს!

მასუსხს არც დალოდებია. დათას მუცელ კუბებში მატარებელი აკვანოით გაგაზინებია გვერდზე და რწვეა-რწვეით დაძირა.

ხმას არცერთი იღებდა. დათა ფანჯარას მიეყინა თვალებით, ორნიან საყარძლის კიდებე იჯდა და მუხლზე თითოთ იხაზავდა რადაცას.

- ცოტა მოულოდნელიც კი...
- მოიცა. პლევური წამოილე? - გაანაცხებინა ორნიან და ხელი გაუშვირა.
- ნათე, რა არას! - დათამ თვითონვე ჩამოაცვა ყურებზე და ჩაურთო.
- ორნიან თვალები დახუჭა. მერე უცემვე გაახილა და პლევური ცოცხად მოიშორა.

- ეს არ მინდა! სხვა არაფერი გაქვს?
- მერ რი გიყვარს, იმიტომ... - დათა ნაწვენი იყო.

- დათ, არ მინდა. აღარ მინდა ცოტახანს! ფანჯარამ მტერიანი ხელი გადაუსვა ანტენე-ბიან-ანტენიან სადგურებს, უსწორმასწორო მთა-გორებს და უსიციულეო მსოიბებს მათ თავზე, მერე ფივე ხელისგულით მცხეთის ილუსტრაციებსაც გადაუარა, გვერუნება პაპუობისდროინდელ ფოტო-ალბომი ათავლიერება, და ვეღვაფერი ტოვებდა უაღვე ქველ, მაგრამ რადიკული ამაღლებული მა-და მოს შეგჩრქვებას. დათა ძალიან რწხავდ ღღღინებდა. ორნიან თვალს არ ამორებდა და უნდოდა ამეოლოდა, მაგრამ ვეღვა ბგერა სინუშები ეკარგებოდა.

- ხმამალა ცოტა დათამ ხმას აუწია.
- უამც, ცკ რა მაგარიან! საიდან გაგახსენდა... ბინდი-ისხეგარია... პოოო...

მერე დათა მიხედა, რომ შესაძლოა ორივე ძალიან შორს შეიტყუებინა სიმღერას და, გაჩემდა...

- გავალ, მოვიცე - ნამოდედა.
- აჲ მონიც!
- მერე კარდა? ზო აღარ ენეოდი?
- განვადრძე.

მოიხეს ეკამლის რგოლების კეთებაშიც მოანვეცს წუთიორი შევებრი და ვახალისდენე.

- მალე ჩავალით? - უინტერესოდ იკითხა ორნიან [რამე ხომ უნდა ეთქვა-ს გამო].

- მონევა იმ ამბის მერე დაინვე?
- როშელ ამბის? - ორნიან თვალეები მოწკურა.
- ოო, წერეებს მიმიღი არა, რა!
- დათა, გინდა რაღაც გაკითხო? - ეშმაკები აციმციმდენ მის მზერაში.

დათა შეკითხვასთვის მოემზადდა.
- რატომ წამოშვიეცი, შეგეცოდე?
- აჲ, მერ რა ძკვიანი ხარ! შესაძლოა რა გჭირს გოგო, ქვას ხუთქვე!

დათამ ძალიან მოინდომა, დამაჯერებელი ფოფილიყო.

- არა, მართლად!
- ხომ შეგპირდა ადრევე რო, ერთად წაივდიოდი!
- პო მართა... ეხლა ზო რაღაცნაირი ვიყავი...
- როგორი რაღაცნაირი?
- არც ისე ძალიან მთარულე. პირიქით, გადამდებდა უფუნებო, არასამედიო...
- არასამედიო?
- პო, ზღვის ამინდეთი... - და უცებ ორნიან დათას ღოყაზე აკოცა.

- ვერა ხარ რას
- შენ ჩემი მეგობარი ხარ, დათ!
- კი კაცო!
- მარი არ იტყვიანებს, მარი არასდროს ეტყვიანობს, ხო?
- მორჩი ხასულელებს.
- დათ, მე მინდა მადლობა გითხრა იმისთვის, რომ ნა-
მომხვევი და რაღაც გაქურდი!

დათა გვერდით მიუჯდა ირინას. გოგო ზანთაში ჩაყურყურებოდა და რაღაც ფოტო ამოიჭმა, დათს თვა-
ლებზე ხელი ააფარა, ფოტო ცხვირწინ მიუტანა და ხელი
გაუშვა.

- რა არის ეს? - დათამ გვივიეთ დახედა ფოტოს.
- მოგონის?
- აუუუ... ვისია?
- შენი.
- ჩემი? გადარჩე?
ფოტოზე ევროსიბედი იყო, ნანეიშარ, კვირტბედაფე-
ნიღ ქუჩაში გახონზე მიყვებულნი.
- შე გადავუღე! - ჭელომარტბედა ირინა, - მაშინვე
გამომიგზავნა ადრე ფულა, რაც გინდა იყოფო. ციფრულ და
შენ გჭკენი!

- აუ! აუ... რა ძლიერია!.. მართლა ჩემია?
- ხო, ხო, შენია, რა ზამოვალთ, შობრმანიდი და ნაიფე-
ნი მენი ლურჯა!
დათამ კუჩებს კარი გაღო. შემთხვევით ჩაველი ლო-
ყანითი გამკილებელს გადაეხეხა და ეუბნება:
- მარტო შენ კი არა გვახს მატარებელი, ეძლა მეც ჩემი
გამირნდა, ძმაო!

- ეა, გლოვადით მატარებელი კაცო?.. - საჯროოდ
დაბნა ამ ორი ადამიანისგან ისედაც ყლამდე პატრეცე-
მოლი გამკილებელი.
- არა, მატარებელი არა, საკუთარი ბონიგნი... საფრე-
ნაღ!... - კუჩებან გამოსაცრა ირინამ.
- შეცოდებლამა დაარცხენილი თვალები შეყო კუჩებში
და ორინას შეაქეცა.
- ხომ არ შიამყინეთ? - აღარ იცოდა რა ეთქვა.
- მე - არა, თქვენი?
- აააარა...
- შენი სახელი მეგობარო? - დათამ მიატრიალა, ფო-
ტოიან ხელს პატრეში ადრიალებდა.
- ზონდო.
- ხოდა ბონდო, ძმაო, თუ იცი ეძლა მე და შენ რა
გვაქვს საერთო?

- მამაკაცობა!... - და თქმისთანვე პალსტუხისფრად
დალულავდა გამკილებელი.
- გზა, მეგობარო! ეძლა მე და შენ გავიტაროთ ეს გზა
ფრებშია და მიდიოი ვიაროოთ! - გაბალა დათამ ხელე-
ბი, შემოსაზა პატრეში გრძელი წრე და იყვე სიტყვები ხმა-
მალღა გაიმყორა.

კოტხანის მერე გამკილებელს სხვა კუჩებთან და გად-
მყოფილი რამდენიმე თავისთვის მოუტანა პასუხის გა-
ცემა.
- რა იცი... ახალგაზრდები არიანი... კი ბატონო. ახალ-
გაზრდობაში ჩამოართვით თორე, კი არ მხაურობენ... შეე-
ვარებულები არიან დიბი, და უკაცრავად და თავლობს-

თვის გასატარებლად მიდიან ზღვებზე... არაფერი, არაფე-
რი, მივიდობი... თქვენი უფლებებზე ჩვენ უსწრავით, არ
იჯავროთ...

მატარებელი მიდიოდა რწვეა-რწვეით და მიპქონდა
ერთი მონევა პუზნაჟი, ერთი მზე და ერთიც თავის სიგრძე
გზა, რომელსაც ბონდებუტევი მალავდა.

მე და შენ ორნი როგორ ვართ, ვერაფრით ვერ დავით-
ვალებ. მე და შენ ვართ ორიათახი, ხუთიათახი, მალარაფი
და, საბოლოოდ - ერთი... არა, მე და შენ ორნი ვერაფრით
ვერ ვაქნებით, რადგან ორად ვოფნას მანხილი სქირდება,
სივრცე, დრო, სიტყვები, თავმჯავება. ჩვენ კი ეს ყველა-
ფერი ერთ ხერხემაღლა ჩავიხარდეთ, ცალ-ცალკე არაფე-
რი გვაქვს - არც დრო, არც მანძილი, არც სიტყვები... რო-
გორ გითხრა - ჩემი სახელია შენამდე ნაბიჯებიც კი გა-
დათვლილი მაქვს - ასორმოცდაათი ათას შუიდას ცხრამე-
ტი მავრამ რა! ეს ნაბიჯები სხეულისთვისია, ვლაცების
თვისაც ასახვევად, ელაცების გზაზე შესაყენებლად! მე
ისინი არაფერში მჭირდება.

ო, რომ სყოფდ რამდენჯერ გადამირბენია ჩემივე ნაბი-
ჯებისთვის, გზა უფრო დამირჩებოდა... ამ ხეყდან საი-
დანმე დაამეხებულეარ, ამ პირქით - ჭიანჭველების ქარა-
ყენას ამოცურულივარ დლით, ნელ-ნელა, სვენებ-სვენებით.
რამდენჯერ სხვა ქალაქში, სხვა ქვეყანაში გავაქრეულეარ
იმის გულისთვის, რომ ისედაც უფრო მეტი მუცლა... არა,
უკან კი არა, - შენვე და რომელი მანძილი უნდა ამიოქე-
რა ახლა ამ ფიქრიდან და რომელი სივრცე გამოყოყო ჩემი
თავიდან, რომელიც ორად ვადავლდა.

ამიტომ, მე და შენ ორნი ვართ ერთი, რა ვქვია.
ვერც იმ დროს გამოუცვალე, როცა შვილს აწენდი და
შენი ისედაც ხმარით დანყურეული სული შენივე საპო-
დან გარეთ იწვედა... ევგრემნი კიდეც, როგორც ძლიერად
დაგვიარა სხეულში თახივე ოქენებ და ყველაფერი ჩამო-
გირეცხა, შეიღაც კი... ჩემ ვარადა დაჯარული ტურებით
ჩემში გაიღამე და თუკი რამმე გადაგარჩინა, ეს მე ვყავი,
კლდეზე ნამეთე ჭიხივით რომ მტკიცედ ვიჯდებ და უსსა-
რულობის მიფეთქე ნაზიან, ზღვიარზე მეჭირე.

აღარაფერს ვეძებ, რადგან ყველა გზა ახლა ჩემში გა-
ერთიანდა და როცა მინდა, მაშინ მივეციმი თავდავიწყე-
ბას. რადის ვაპოვებ?... შესტვი დღე არ მახსოვს. მახსოვს
მხოლოდ - ახალდაბარული, სიმსუსისგან დაშაყებული
მინა და ერთი მტკავული ბალახის ოახიზი, რომელზეც მუ-
შობით დაღლილი ჩამოვყავი. იმორიალბოს მუქისისობო
ბეღურების ეთევიდებმენ. ფრთებთა ფანტადმენ ნემსე-
ბის, ტეფმლებს, ალურების კვირბის არიშაბს. და უცემ
მით ფრთებქევი ისე დამახადა, ისე ბუნებრივად გასროლ-
და თვითმფრინავი, როგორც ბავშუობისას ცაში გაშვებუ-
ლი ბეჭმლები ფრინა, ხმავე უცნაურად, არახრინინაიად
გამოსცა და ცის მეორე კიდეზე გადავიშრა. ნარმოვიდგნენ,
რომ იმ თვითმფრინავში შენ იჯდებ, და ეყენი უსამელო
მანიფრტობის ძალით გარემოში ყველაფერი იტეს პატრე-
ვით, ბეღურის ფრთებივით აამსუბუქე- და ცახზე გა-
მომინდი როგორც ერთადერთხელ თვალმეხადლები მო-
ხელთებული ნამი, როგორც სამუდამოდ ჩემი. მთლად
ჩემი.

ინადგებიან ასეთი სულელები: ვერ გააორებ.
შეუხსენი თბილი თიხის კარი, შედი და შეიფოლეც ერთა.

ორნა ზღვის ნაპირს იჯდა. ფეხები ქვიშაში შექონდა ჩამარბულა. მინდისფერპომადინა ბოძა ფეხებთან დასკუტებოდა და დაუხრულვებლად ევატანებოდა. ირინას პადაპა ესმოდა სიტყვები, რომლებსაც ზღვიდან მონაქროლი ჭეჭილ ნამცვეცებად მღივდა.

... „ა“ გაქ სახელში ლამაზო ხო? ბოჩი იყო, ვინ იყო? მოკტა? სიტყვილი ლამაზო... ნუ გეშინია... არა ხო? ხე არი დიდი და... ფრთხილად იფიჯო... უიშეე, რა არი ეს გოგო, ფრთხილად იყავო... უიშეე...“

ირინამ ბოძას მადლოვრად გაუღიმა, ფერადფიქვლიანი თმის სამხრევი მოიხსნა და გაუღიოდა.

„არ მინდა... ბედი ვერ დაიწინებ გოგო!...“ ბოძას ღრმადრამდვადარ ნაოჭებზე ვთულებოდა ასაკი, თმა კი შექონდა გრძელი, მაგრამ ფუფილი ურჩინა. ან იქნებ მართლა პატრიოსანი მეთხაფი იყო და ტყუალურბალოდ არ ყოფიდა ნანათგრინობებს!..

– შვილი არ გვეცეს? იმას წაუდე. ფუფი არა მაცებს, რა ვქნა? – ირინამ დაამთხარა და ქვიშაზე გააღწია.

ბოძა ცოტახანს ყუყმანობდა. მერე უფნაური გამოშეტვებულებით გამოართვა თმისსამაგრი და ირინას მოჰქვენა, რომ ბოძამ დიდხანს შეუყოფნა თითები თვის ხელისფულში. გააფრთოლა.

– ეხე იგი ეურაფერი დაინახე? – თავიდადუნულმა შეთხა.

– ვაამში? – მკერდა მფარხია ბოძამ და წამოედა – ფუფი გკონდეს, თილისმას მოქცემდი. პატარა გოგო ხარ, ევრე დადიოდე – არ შეიხლებია...

– რა თილისმას? – გაბაღისდა.

– ნუ... არი რა... ნუ... – მზერა მოუწერილა და ისე უფურცოტახანს ბოძამ. ელოდა, იქნებ სულმა წასდღოს და ცოტა ფუფი გამოიმეტოსო.

– რაც არა მაცებს, რას მოკცემ... – მზერბა აიჩინა ირინამ. პარა გაუშრა და ტყუილები აუნდა მზეზე.

– ზო ქორტი ქართი... რაქ ეხო იხო... ქაი გოგო ხარ. მოქცემ.

კაბა აიფურცლა მუხლიდან და ერთ-ერთ ჯიბეში ჩააცურა ხელი ბოძამ. პინინა, კიდევანგრეტლი მწვანე ქვა ამოიღო, ქვაშიახანით ესხდა ზედაპირზე შავი ნურტლები. გოგოს ვაუნოდა.

– ფრთხილად. ზას დიდხანს მზეზე არ იხო... უფრო კიდევ – მთვარეზე.

ირინამ ქვა გამოართვა, გვერდზე დაიდო.

– მადლობა, გადაფრენილვარ!

სანაპიროს დაუყუცა ბოძა, ბრჭყვიალ-ბრჭყვიალით მიაქონდა კაბის ფურცლები.

დათა რომ მოვიდა, შებინდებულად კი იყო.

– ხო არ დამაგვიანდა? – კარგ ვუნებაზე ჩანდა.

– არა, დაჯერიანას არც გაუხელი თვალად.

– ირკა, დღეს სადმე წაიფიქვით გინდა?

– სადი!

– რა ეი, გინდა, მთელი დამე ვისერნოთ სანაპიროზე..

ან, ნავი მოვიპაროთ და ზღვაში შევიფიქვით ან რომელიმე კადეს ავეტუნოთ, გამოივლის ვინმე ფულანლიპიათი, დავეჩინახეს ჩაბუტებულებს და გარეთ აძუტვულებს, შევეყოფებით

და შევიფიქვით შიგნით – ნაშობილი ბიძიკობო, ჩემზე იყოს თქვენი დაპატრებულო! აა – არა?..

– მათხოვარო – გაეღიმა ირინას.

– აბა რა ეწნათ!

– ფანტაზიის ელემენტები დაგივდა დათ...

– კაი ერთი! შენ ხო, რაც ჩამოვიდით, დამაურტვიე თეზე რე შენი წარმოსახვა ეს საწვადი მზე მაინც შეიყოფე, არა... მუამტრადი კაბ ნაცნობივით და თვალს არ ამორეში!

– რა სჭირს მზეს ჩემი შესაცოდო...

– კამერა რსთვის ნამოვილე! ჩვენებური გაიხსენით, ფილი მაინც გადავილოთ რა!

– მატალითად?

– მატალითაჟი... ჩვენს დისახხლისზე!.. რა მასტია! დილის ექვსის ნახევარზე გამოვიდდი ტუალეტში და ჭაში შემეფეთა – უკვე მაკიათი ქონდა როლიზა მოასწრო, ამისთვის ადგილს რატომ იქტარა... მანაია რა!

ირინას ლოყები აებრანა სიცილისგან.

– არა... არა, ევ კი მარა, შენი მაინც დასატენი გაქვს ფანტაზიის ელემენტები დათ!.. მიხედე... ეს მზე ვეღარ ქანავს, ადე ეხლა მთვარე გამოვა და იმხე შეერთეთ!

მხატვარი მადრი ვაგნიძე

- ეე, მორჩი რა - ზურგი შეაქცია დათამ და ცოტახანს უსიტყვოდ გაძლო.

ორინას თვალებს გრძნობა, მზარზეუ თითებოთ შე- მოწყობილს. უცნაურად აღელვებდა.

ხანაპირო დაცარიელდა და ზღაწაც ხერინანად გამა- ლა ფეტი. ტალღა-ტალღა გაიზიარა.

- ირა!

- პო...

- როგორ ხარ?

- გადახარევაჟ. თილისმა მაქვს, იცი?

- პო? ეგლა გაკლდა.

- მისაც ურბა თილისმა. საერთოდ, ყველა ადამიანს აქვს, ან, ყოველშემთხვევაში, უნდა ტონდეს მაინც.

- რატომ?

- შემთხვევითობებისგან რომ დავიცავს.

- შემთხვევით არაფერი ხდება არა? - დათა თავთან მიუწეა ორინას.

- ხდება დათ... ხანდახან ხევე ხდება. დაიღლებო ხოლ- მუღმერით, ნაუტტულს თვალს ერთი წამით და, ფრრრ... იმ ერთ წამში მოხდება რაღაც ისეთი... ისეთი შემთხვევა- თი, ისეთი არანორმალური რომ... მიდი მერე და აუბანები და განუშარტე, რა მოხდა!

- ვის?

- მენს თავს... ევლარ პიტობ, რადგან ჭლარავის გა- ჯაბრულბ. ჭლარე ბეღმურებაში იპოვი შევბას...

- თავს ადამიანოვლებ რაშიმ? - დათა პირქვე ზატრი- ალდა და თვალბზე დახაზა.

- არა, მარამ თილისმა რომ მტრონდა, დაიცავდა მას.

- მენი თილისმა?.. მტერო... - დათამ ძლიერად მიხუ- ტა მითი თავი. გააფურქასავით - რა მოხდება აიხს მერე, ორინა?

- სადა რა მოხდება? - გაეპასუხა გოგო.

- საერთოდ, ყველგანისისეთი შეგრძნება მაქვს, თითქოს დაუბოლდი. თითქოს მამა მომაკვდა ან დედა. სულერთია.

- კარგი რა... -წყალი ჩაივლებს კენჭებში.

- პო, მოდი... მამიკა მუნთერის. მარა, ის ხო მარტო შე- ნი არ იყო. მეც მოპატრონა, არკა!

- ვიცი.

- მეც და ყველას. იცი როგორ? სოფელში მინახავს, წი- ნილა ნიოდა ნაჭუქიდან. ვერ ტყნავდა, პატარა და სუსტი ნისკარტი ჭინდა. ბებიამწამა შეუმტერია ფრჩოლით და ისე კობტად გამოივინა! აიგრე არკა, აიგრე სინათლეზე გამოივინა... იცენც ვკრე გვიპატრონა არა?..

- მთავარ მოქმედებას იწყებს დათ! - შესიციზე კენ- ტებმა და ისევ მსუბუქად დაიძინენ წყალში.

- ჯანტახისი პონტში?.. შე არ ეხუმრობ - ეწყინა.

- არც მე.

- მაინც მარა რო ვიპოვე, როდის მოხდა იცი? როდის და, როგორც კი მივხედა, რომ თავისუფალი ვიყავი!

- მაგას როგორ მიხვდი, დათაცვებ დროს - წყალი ნკრიალთ შეიკბა.

- გაიხრანა? - უნდობლად ჩახედა წყალს დათამ.

- რაც არი, არა - მითხარი.

- გმირობის ჩადუნა მომიხდა.

- რა? - ორინამ თავი ნაპოყოფა და დათამ დაინახა, რო- გორ დაეცვარა ნაწმამებში.

- ხო. გმირობის ჩადუნა მომიხდა, რაღაცის გაკეთება, რაღაც განსაკუთრებული, რასაც ჩემი თავისუფლება გაქაზავდა რა!

- ჩემი დათა... ჩემს... - უცებ მკლავებში მოიტყია ორინამ მისი სახე და ნახად დაკოცა - ჩემი ტყეინი... ტყეინი...

- რა დედასავით მეფერებ! - ამირიზა.

- და, მარიც ვამოწნდა არა?

- ხო.

- ჩაგაფინა გმირობები?

- ო, კი ერთი. ეფუხისტყაოსნის! დრო კი აღარაა. მა- რი რა შეაშია! მანამდე გუბუნებო.

- ცოტა ხანს კიდევ რომ ეცოცხლა... ცოტა ხანს კიდევ რომ ეცოცხლა, იმასაც მიგახედავრებდა, რომ მარა შეაში კი არა - თავშია!

ნამით ავტოლზე გაიყინა ორინა. ზღვის სიმორცხე და- კიდებულ ღრუბელს შეამტერდა.

- როგორ?

- არაფერი... რამდენი კაცი დადის ამქვეყნად, გმირო- ბის სურვილით?

- კვი, რას აიბეჭე. ისე ვთქვი - ნაჭუჭა დაუნწო ძებნა დათამ, შესაძრომად.

- მაინც? მენი აზრით?

- ბევრი - არა... შეაძრომა დააყოვნა.

- იმ ცოტამიც - რამდენს გამოუვა, როგორ ფიქრობ?

- ბევრი - ვერ...

- რამდენი გადაიფურცლებს?

- ბევრი! - დათა გახალისდა.

- რალა დარჩი?

- მე დაერჩი!

- პოდა, გზებზე დაშილოცინა. ოღონდ არასდროს რა- ნოთი...

ბოლოჯერ აბულებდნენ კენჭები და დათას ყურის- ძირში აუშრიალდნენ.

- დღეს ევლარავარკე მარის - დათა უცებ დამშვიდდა.

- რათ, მარამ.

- მეც მინდათ მანდ იყყო, მარა ახლა ალბათ ასე ჯო- ბია როგორც არსო.

- კარგი გოგოა მარი... - მოწმენილმა თქვა ორინამ.

- კარგი თ არა, განსაკუთრებულია. სხვა მის ადგი- ლას... ხო იცი, რასაც იზამდა. ვერც აუბნინდი.

- ასახსნელი რაღაა დათა!

- არაფერი მარა, მაინც... გოგოებს გაყვართ ეგ ასხსნე- ბი, გაჩვეულებები...

- მე და შენ მეგობრები ვართ დათა. მონათესავე სუ- ლება, როგორც ის გვეძახდა... რა მოხდა მერე..

ვარსკვლავები ჰეპაბეივით შეახებდნენ ზეცას. ორინა მათი ცქერით ერთობოდა.

- არაფერი არ მოხდა! და მოვარჩეთ ამაზე. მარი მაინც მავარია და შენ ეს იცი...

დათა ღულავადა კიდევც.

- პო... ცკრეა. მიმღერე რა. დათ, ხო ის, ძველებური, შენ რო იცი ხოლმე...

დათამ მამნივე აუსრულა თხოვნა. ღღინით დაიწყო.

- ნეტა შეთუბა არა? მეც შეთუბა, რომ მიყვარს. მეც ყოფილადივი ამ „ვევლა“-ში.

ღაპარაჲი მოუწდა ირინას. დათა ღღინით უწევდა თავს.

- სანამ მართლა ჩატივით არ ავეფრინებება ხოლმე ცვიკრინი... იწუნებ უკნით რომ ვიქცეო... თუნდაც თქმის არიდრით გამორჩეული ნიჭი არ გექცინეს...
- ღღინის ბილიცა ვეღომ წერიალი ამოვიკაო.

- მთქცა და აღარ დაელოდებოდი განსაკუთრებულ ნამს ამის სათქმელად. აი მაშინ, წყალი რომ მოხვია ჩემი ქოქიდან და გაოგნებულმა უზმოდ მივეცი, მაშინ დამელოდებინა იმ წყლისთვის, რომ შეე მიყვარს... და საერთოდაც იმისებრ გაინდა, ადამიანები ამის თქმისთვის შექცია... დათ, როგორ ფიქრობ, რას შეევიადოა ეს?
- დათამ თავი ხიმღერ-ხიმღერით გააგვიღა.

- დათა! - უცებ იყვირა ირინამ.
- დათამ თვალში დააჭყატა.
- მოდი, ხედავანაზები ვიყოთ! ფლეტიკა ხომ გაქცეს! კოო, თან უფხირა, თან მოუნონა კიდევ ირინას წაიქცაში.

- რამზე წარმოგვგენა გავმართოთ და მას მივუძღვნათ. აბა ესე ცვიკრინამოშვებულები ხომ არ ეისებებიოთ მართლანაშროლა დათა!... სიტყვებებს ხომ ეამირებოთ შე და შენი შენ ფლეტიკას დაუტრავ, შე უკაცკაცზე, მერე შექმირი წაეყოხობოთ, მერე თუ გინდა ჩემს ლექსებსაც წაეკითხავ - ისე, ვაშაზობის გამო... ყველაფერი ვაშაზობის გამო, კიო?..

კიო, დაეთანხმა დათა და სვედიან სიტყვასთან მიტოვებულ ხიმღერას თვალდახსუული ნამოვნია...

ფრო?

სად არს ფრო. მერ რა გგონია, ფრო ჩემი ბავშვობაა, ან შენ? ჩემი მშობლები, ჩემი ცოლი და შვილები, ან შენი? შენი ოჯახი?... ან, ხედავ რომ სადმე, რამზეუ მიტყერებულნი თვალს საშუადათვე გამეყინება, ის არის ფრო?

ფროც, აბლა - ჩემსა და შენს საერთო ხერხემალშია ჩაბრუნებული და ზურგის ტვინით გვაცხოვრებს. მე არა-ყოფის ბილდაცაა. იმას ველობ, რაც მომეცა. ხანდახან მგონი ძილში მოგვცა ციცი და ზურგის ტვინით იმასაც ვგრძობო, რა ნამომცდება ხოლმე. წვეს ჩემი ცოლი, ჩემი ოთახის, სახლის, ცხოვრების მშობლიური სითბოთი გა-მართობელი. მკლავებიდან ახალგაზრდული პერანგების წაღვი სუნის ასდის. წვეს თავისი საკუთრებით, აფლა-და-ფლებით სრულად, კმაყოფილად და არც ის აღარ ეცდება არა-ფურსს... რადგან ხანდახან ადამიანებს მეტეა აღარც არაფერი უნდათ ხოლმე. მე ღელამაშობით და თვალუბის საბედებს ეამობდებ, რომლებსაც არაგვმა ბებებზე ერთად ვიჭერ-დივით, ვერცხლისწყალვით ვუფარებობადგინებ ხელს-გულებში და აქტრედილი წყალი გვეწნავდნენ. რა უწყო-ნარია არა, იმ თვეუბის საბედლების ნამომოხებდა...

ხანდახან თვალს მიუფარებო. ველარსად გვუდავის ჩემი ზურგი ვამბეშო ვეღლაფერი საძინლად გამჭოქრავლედ ხდება და მზერას მჭირს. ასეთ დროს თავი სამყაროდან გავდებული ძალი მგონია (ძალიერ ერთადერთი არსებია, რომელიც უსამყარობასაც აიტანს და საერთოდ უფად იქითურ მოწყენილობასაც მოძენის)... დავაბრუნებ ასტრად-ღებნამჭირად სიერცებზე და შევბედი მკვდარბეშობილ

სიცარიელეს. არა, შენ არ უნდა იყოდე ამ ცვიკრის გემო. პირიქით, ადამიანებს მოუწენ და შენ ხორბლის მარ-ცელით შეუძებ მათ გამორჩეულ ხელისგულებს, სიცარი-ელეების ამისაგებანდა...

შე გვიან შემოვფიქრებდი ვდარავიო შენს ბაღს, სანამ უკანასკნელი შემქენარი წაყოფი არ ჩამოვარდებოა კენ-კრის ბუჩქებს, სანამ ყველაზე ბოლო ფოთოლი არ შეა-წყებდა შემცვიწულ ტოტებს და არ ნამოფრიალდებოა ქვე-ვით... ეფგავარ და ედარავიო შენი ბაღის კანონზომიერე-ბას, მსუბუქ და ოდნავ სვედიან გამბეძლებს ზამთრის სიზმრების ნიშ. და ყველა ეს ხე, ყველა ფოთოლი ჩემს ოფსილაც დედის სამოში მიტოვებულ სამშობლოს მახსე-ნებს, თბილს და აი ესე, ამ წესისთვის მამორცულ მიდამოს, მისატყუებლად რთულს და ადვილსაც იწენ... არსად არა მაქვს ასეთი განცედა, როგორც შენი ბაღის გაზონზე თავ-მიდებულს, ზამთრისპირზე, შისს ქაღვლე მსუბუქედ ჩათ-ვლებილს...

ერთი სამშობლო გექცინდა მე და შენ?... ეცრც დედის სა-შო ეერ გაევიავით?..

ხედავ დღითი მოვლად და შუა ენოში ნაცეს დაგვარე-და მეტე, თუნდაც შენმა შეიღებმა მართოს, დამაღონ... მერე ისეც - მართოს, დამაღონ... არავფრს იტყვის წლებ-შესამზული მართანდასა. ნაშვი დედამეგრის ხე. მის თვა-ლებს მავკონებს, გაიხსენე... ეერა ვართ ორნი.

- ირია... დამელოდე!..

კომან-კომინით მირბის დათა და ეერ დასწევია თმა-კამალიერ გავოს. ჭრელაჭრელად ფესისაცვლებს გზადგაზა იხვის, სტავალიფერი პარკიც ხელ-წელა ძერტვა და ვალოფილ სახებზე სქელ წვეთებზე ეთონება გაყინებული ნილბობი.

ირინას მკლავები გაუნდვია ხეებს შორის და ისე მიფ-რინავს.

- ჩქარა დათა! ჩქარა! - უფერის უკანმოუხედავად და ამორცებული ნერტილიცენ მიცენება.

თუნებნა. ცას შექეული ეარსკვლავები სულმტერილი ნაეყრინლებივით ნამოდან ნამბო რინავებობან. მთების წყერიდან ნივი მოფორავს და გზადგაზა ცველაფერს სი-გროლით აფრიალებს. გადმავიდან თითქმის შუქისა ისმის, დღისა და ღამის გასაყარზე, იმ ერთადერთს ნამბო თითქმის ცათა მასაფუფელს კარი დართო უფრად დღია...

- მოვასწავლი! წუ გუზინა ირცა! - დათა ჩქრვება და ნელში მიზრული ვუღზე ხელს იტყრს.

- სანამ ამოცა! ჩქარა დათა!..

შორიახლოს უკვე მოიპნის ის ხე - წინააღლით მონამზუ-ელა, რადვილი გამორჩეული. მკერდე მერტანზე ვეჯარი და-უსლებ დათამ და ირინამ და იმ ვჯერიო შიავანეს ახლავ.

ირინა ქვეყიდან ვეღმობერებული შესქეერის. პირვე-ლი ის ადის - ოსტატურად იწევილებს ტოტებს, მსუბუქედ მიწინებს ნიშ. დათამ ხის ძირშივე გაიხადა ხედამეტი ტანსაც-მელი, მიწველი ფეხებით აუცდა ხის აღმართს. გზა მალე გა-ინახეერვი, ირინა უკვე ერთ მსხვილ ტოტზე მოკალითე-ბული. დათა ერთი ტოტი წვეთი ადის და იქ ჩქრვება.

- მაინც ჩემზე მაღლა ხარ არა? - ირინას მიგნით, გუ-ლისგულითი სამოწყნებს კიდევ.

დათა იბოთი დაღვლილა, ხმას ვერ იღებს.
ცას კიდევები ევროციება ჯერ, მერე თანდათან ღვიფფო-
ბა და თოვლი ნათამამები ბავშვის ღოგებზე ითვბრუნება.

- ააი, იწყება! - ირინა მოხერხებულად იწვეა წინ და
ცას ამტვრავს.

- ჩაერთო?

- დათა პლერას ამზადებს.

- რა უნდა ჩართო ჩველს...

- შენ არ მიზოვე ნამოთლო? იმის შესიკას...

- ჩუუ... ჩუუბად, თავისთვის იმღეროს...

დათა მხრებს იჩქრავს, რთავს პლერას და თვითონ იცე-
თებს ზურვებზე.

- დათა... აი ახლა ამოვა... და ისიც... ამოყვება... სულ
ერთი წუთით...

დათას თვალები ენაბება, გამჭვირვალეა მუსიკა.

- იცი, როგორ ვუღოდი ამ წუთს? მიუღო ჩვენი აქ
ვოლდაც ამ ერთი წუთისთვის მინდოდა... მეტს მიანდ ვერ
ქვლავს ბედნიერები დათა...

მუსიკა გამოდის დათასგანაც და ხეებს შორის მიფი-
ნება. დათას ასხუნდება, როგორ მღეროდნენ მათთან ერ-
თად თვითონ და მარი, სწორედ ესე - ნახევრადფაღვლებ-
დახეტვლები, როგორ აიქცე მიფინებოდნენ სიმღერის
ტალღებზე, რომლებაც ყველაზე დიდი ოკეანეების გად-
კურეუბათის ამწრეებდა მათ... ახსენდება მარის თვალები-
ნის ფერი, მათი ღრმად ჩახედვის ნეტარება და თმა...
თბილი და მღელვარე. აიხსევს, აიხსევს მღელვარე თ-
ვითონ მუსიკა... ახსენდება და ახლა რომ იმატროს, ასე
მკონია აუტრუღდება კიდევ დათას და მის გვერდით
უცებ მარი გაჩნდება... მზის ამოსვლის გილოცავ მარი-
თი...

ირინა კი ხელზეიც გაუშვია ტოტისთვის და ისე კოფე-
ზე, ისე ძალიან ნაპირზე დასა, თითქოს ეკატებოს ვარკა
ებეთინოს ფეხებზე და არა პაერდაგუბებული სიმადლე?

- ეხლა რომ უცებ გადავიარე, გადომებები დათ? ...
ფიქრობს და მთავს არ ამორებს მხეს, რომელიც ვლავ-
ლითი ამოდის ცაზე.

დათა თავისთავში დატრიალებულ მუსიკას ხმამაღლა
ღლინებს. რა განსხვავებაა ამ განთიავება და იმ განთიავ-
დება შორის, როდესაც მათ ყველას ერთად, სიმღერის
ტალღ-მწარე ჭაღლებში ათენებდობდა?

... და ის ასეთ ღრის ამბობდა, რომ მათ შეხვდათ ვე-
ლახე დათი ნაქირა დროს ღვიფფოდნენ, ქიშინიან-თბი-
ლებიანად, და რა ვარკია, რომ არ გამოჩნათ არცერთი
წუთით... სიმწარეც კი თვალებგაბეღლებში მიორთვებს...
რა განსხვავებაა ამ და იმ განთიავება შორის? დათა ახლ-
დაც ირინას უსახლუროდ მადლიერია, რადგან იქამდეც
და აქამდეც დათა ირინამ მოიყვანა. მზის ამოსვლის გი-
ლოცავ ირინაააა...

- დათ, შენ ნამდვილი მეგობარა ხარ. შენ არც კი იცი,
როგორი ნამძვილი ხარ. და მე შენ ახლა ვაკოცებ!

დათა თქვამს და, უეცრად დათასკენ აიწეხს ირინა, ტო-
ტა ნაპირად უსხატება ფეხიდან. ვეღარც ხელებს შეამ-
ცვლებს ფეხებზე გაჩნილ სიკარულეს. და ირინა, ნაბის
უსწარფეხად, მეტესტოლა ბეჭურასავით ეხრება ხიდან.

დათა ტოტისთვის მისიმ ტრეკებს ფიქრდება. თვალს
ახტვს და ირინას ქვეითი ჩაფრიალებულ სხეულს ხედავს.

გაცივით იცვირებს, მერე უეცრად მონყვება ტოტს და
ირინას ისე დაეფენება, თითქოს ორვენი მიწაშიც
ჩარბოდნენ...

რალაცას მივხედა.

რა სასაცილოა და ბავშვური არა, ხანდახან ეს ორი
სიტყვა? მგერამ დამიჯერე, ახლა არც ეს ორი სიტყვა
აღარაა ორი, რადგან მე მათ ვეღარ ვანანყერებ. იმ წესს
მივწებულს, ნაპოვნს, მოხეტლეთულს ორად ვეღარ დაე-
შლი, იმიტომ, რომ რალაცას მივხედა.

ადრე, ადრე, ჩემი უხოს ბავშვებს დამალობანას თამა-
ში გვიყვარდა. ყველას ჰქონდა ამოჩემებელი ადგილიც,
სადაც უცეცხვად იმალდებოდა... ბოლოს ისე მოხდა, რომ
ახეთი კარვად დასამალი ადგილი საერთოდ აღარ ღარჩა,
რადგან ბავშვებმა მთელი უბო ხუთი თითოეული შეუასნე-
ლეთ... და თამაში აზრი გაკარგა. ახლა, ხანდახან ძველი
მეგობრები შევიყრებით ხოლმე და იმ ადგილებსაც ცოტა-
ოდენი ხედავთ ვეგონებო. ნეტა ხელახლა შეგვაქვინა და
სულ ცოტა ხნით მიგვიმალა... თუნდაც ნაცნობ და ათას-
ჯერ დამბზღებულ ფუფუროებში, საკუქნაოებში, ფარ-
დულებში... მიგვიმალა, მიგვიმალა ცოტახანს მიანდ და,
რომელი ჩვენგანი ვახტვება მყოფეს! პირიქით, თვალსაც
კი აპრეტება და - არ გაყურებ, ავაი, შენთვის მოისვენო,
- გაიფიქრება და უფრო კარვად მოკლავდათბოდა თ-
ვისაში...

ბავშვობაში ვეცლა სადუმლო გაუტყობი. მერე მათი
ხელახლა გამოგონების დრო დადგა... ოღონდ ამ დრომ
ადინა, სანამ შენ არ შეხვადებოდი და, როცა ვახტე, ჩემი
სულს მისათემ სათვალას მიღმიდათ კეთილად გამიღო-
ნა...

ათასს სახეულე ჩაივლილი შენი გულისთვის, მაგერამ
რომელ ერთს ენაწომ პირიქით, ეს ძალიან ცოტაა, ეს მე-
ტესმეტად ცოტაა იმისთვის, რომ კიდევ უფრო გაეჭროთ-
ანო, კიდევ უფრო შენში დაეყოლებდე. ჩემი ხელით მოეშველ
ყველა შესაძლო სამალაფა, ამოგეძლე ყველა საფარაუფო
ნაჭეტი, რადგან მე ახლა მხეზე გამოდგებილი მცენარე
უფრო ვარ, რომელსაც მოსწონს, რომ ხედავდენ.

კარვებანი, კარადამი ხელუხლებლად კოფია ჩემი
მეტელურჯი პალტო, ჩემი გავლილი ზეგნის ერთგული თა-
ნანაშარკი... კოფია, როგორც უკვე ნაკითხული და გადაწ-
ლილი ძველი ფლანანტა და ხანდახან, შემოხვევით როცა
მეგებები, მონყვნილი ამრიალებს კალთებს.

მე ახლა სხვა გელო მაყვია. სხვა სამოში. ძველი ნივთ-
ები ცოლს საგულდაგულად კარავებში შევალავინე. მა-
რინც კი გაუტყობდნენ... ახალ ღვინოს, დაირღვეოდნენ.

დროდადრო სახლში უცნობები მომყავს, გზაში გამო-
ლანარაკებულ გამწვლებში, რომლებსაც არ უკვართ
ანაფერი (აღმიანებოს უმეტესობას ხომ არანორმალუ-
რად მათნია უცხო აკეთას სტუმარა, მაშინაც კი, თუ ის
ისე უბრალოდ, ჩაიხე და მუსიკაზე გახატებები). ესნე-
ვართ და ვმსალათობთ... მე ყველაზე მეტად, როგორც ჩემი
მამაშავალი ნიგნის პერსონაზე და განუმეორებელ ტეპო-
ბას მინჭებს სრულიად უცნობებთან ამხე ღლანარაკი.
თითქოს ხელუხლებლად ვწამობი შევდიოდე საერთალოდ, ამ
თითქოს ახალ კამებში მდებარე და ვწმობი გამოჩემბედა.

გიორგი ალბაშვილი

მეორა ქალბი

ხანდახან ლოცვაც ვაფინქმდება გამოწონისას,
როცა ჩიტების ხმები ასე გინანილებენ,
რომ არაფერი რჩება შუნიდან, მხოლოდ გასუბება,
მიყურადება და თან მიზი: თუ გაუბეღლო,
გამგზავრება მდე დარჩენილ დროს, რქვამს ლოდინს,
როცა ცასავით გაიშლება ბოლო ფურცელი,
სადაც არასდროს არაფერი არ ინერება,
მხოლოდ კარნახი და ხსოვნაში გუგულის ხმები,
იმეორებენ დროს პირფანჯრის ახლის ასლები
და იქ რატომღაც სულ ბავშვივით იგულისხმები.

შენ ყოველ ნუთში მზად ხარ სხვაგან გასამგზავრებლად
და რასაც ხედავ, ისე იწოდ და იმასოფრებ
თითქოს ხედავდე პირველად და უკანასკნელად,
კისრზე იბან ხარებს, ეყვინებს და ზანზულაკებს,
შენ შეეჩვეე გაშუდებით ზღაპრთან ხეტიალს,
შენი სიმურჯე უსასრულოდ გალახარაკებს,
რადგან რაც ვერ თქვი, ის ნათქვამზე ბევრად მეტია.

სალამი დაო, შენ ავად ხარ, არა სექტემბრით,
არც ამ ხალების მოხალოდენელ მეფურადებით,
არც დღე-ღამეთა გამუდმებულ შორიგეობით,
არამედ ფიქრით, ფორიაქით, ფრენით ცალმხრეობით,
გამჭვირვალვა ხელისგული, რომ აიფარე
თვალზე და სიტყვა გაგახსენდა შენი სახლივით,

სადაც შეაღწეე და ხმოვანში ჩაიკარგებო,
როგორც პაუზა მარცვლებს შორის, რადგან დამარცვლით
გადას სიციცხლე და იღვიძებს ვერაგი სენი -
ეკლესიასტე გასხვადიერებს, დროში გაუღებებს,
თვითონ მიხედები, მე, ცხახლი, ვერ აგინებნი

იმ სიმუშეში, როგორ ჩნდება შეხებასავით
ყოველი სიტყვა და პირთამდე როგორ ივსება
შენი სიციცხლით და სამივე დროს ნახავით,
ნაილონიზე ნანცვეტ-ნანცვეტ მოტივს არსებულს,
შენივე გულში შემოპარულ შოკიპირასით.

ან რას აგებსნი, სიბნელეში ხელის ცეცებით
კარს ვერ პოულობ და თვალს ხუჭავ, სადაც ყოველთვის
ლია კარი, იხურება თვალის ახელით,

შენ იქ დარჩები და სინათლის იგრძნობ ნათებას,
როცა ფუშლი ახალ სიტყვას ამოასივებებს,
და არც კი იცი, შენი კედლით ვინ იბადება.

მეორა ქალბი

შენ ბრუნდებოდი ქალაქიდან ცარიელ სახლში,
სიშარტოვეში, რასაც თურმე ამაგი დასდე,
რომ ისევ ჩემად დამეფადრიდავ ამ მავდიასთან
და გაგეტლანგა ეს სიმძვიდე ნამოყენი ეახშით.

თვალს ასარებელი ფანჯრებისკენ; ნოემბრის ბაღში
იფურცლებოდა ყუთიელ ნიგნის ათმაგი დასტა
და ყველაფერი იცვლებოდა ამ მავდიასთან,
და ცეცხლს სენი ძეცლებურად ახსოვდა ნახშირს.

ჩაქრნენ დღეები და სამყაროს გულდასმით დახმულს
ეკოთბუბოვი შერამვენდე სადამიდი ვასტანს,
შეკლადეაყრდნობილი არსებობა ამ მავდიასთან,
როცა შენს გარდა ვიღაც არის ცარიელ სახლში.

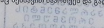
თავისი ფრო ბეჭს გასავლელი ნოემბრის ორსაც,
ვერ აპირებ, ბაღებიდან ვერ გააძვევი,
აჭრება ბავშვი, ექვება კელი საძინვე
და ბურუსს, ვდადე ამოგლეჯილ ქალაქის ფორხაცს,
ჩვენი თვალები, ჩვენი სუნთქვა, ხმები არნვენ.

იხილ ნათია, არაგობა გაცვილა დახლში,
შენ კი გახარებს, სიციტ რომ არ დაგიფასდა,
სიციტხლეს შენსას იხანგრძლივებ ამ მავდიასთან,
სადაც სიტყვები პეირაიც კი გულისით უცუქს,
ვის მოუცვები? ველარაგის, არავე არსად,
დაორთქილდ მინას აღმობარე - ერთიფერი ფურცელს

და იქ მიაწერ განწირული დღეების კარნახს,
მეგრამ ნაწერი გადაბნილი იქცევა ორთქლად,
ისევ ჩაგებსნას შეილებმოკლულ დედეტას მოთქმა,
ის კი თავს იქცევს ფასადების მოპარკეთობით
და მოედანზე შეგროვილ ხაღს ემატებიან
ხეები, როგორც ბანდაზმული მოპაკეტენი

და ნოემბრში შემორჩენილ ფოთლებს გზანინაი,
უმისამართო, ნაკითხავ დროის ბარათობა,
მეგრამ ესენი კითხულობენ მხოლოდ არაფერს,
მათი უაზრო თვალებიდან და არაფრიდან
აიზუზნება კორანივით ფრთები ნვეჯიადის,
ქალაქის თვალნი მადათოცხვ რომ გადაფრინდა.

მაშინაც ასე და გაღწევას ნატროვ კედლიდან
და ამ ოთახში, ვინც არსებობს, თითქოს მალულად,
როცა დაეძებ, თვალის ქრისებს ასე მოლულად,
როგორც ქრალიობებს, აღმოაჩნე მერე უმაღვე,
რომ მოგატყუებს, გაგაპარეყებს და მისამართი
სხვებსაც შენსავით ნათრისის და გადაუმალებს.

განათმეობრივი

ზ.შ.ს. ტყეძე...

საკვირველია, რომ იქ დარჩი, სადაც პაერში მოულოდნელად უნებლო სიტუაცია გაგებნა, შენ მომავალზე საუბრობდი დაუღალავლად და ფიქრითან ერთად უსინჯავად გემოს გასმინის ჩაის, რომელიც სურნელოვან ორთქლით სუნთქავდა და ნარსულადან ამოჰყავდა დედის აჩრდილი და ერთ-ერთ ჩვენგანს მოგონებით ვუღეს უფუთქავდა.

იყო საღამო და ნოემბრის წვიმა უგზოში ხტოდა ასფალტზე და მინახუ თავის აეტოვრადს მღიღი და წერდა და ხსოვნაში ის, რაც ამოქრა ისევ ცდილობდა მემოღწევას და უცაბუდად თვალში წვილავდა ვაგლებებს და საურბარსო განშორებას თავის სუნთქვით, თავის აკორდით. არ გაფრინდება და წველიადმი ფრთებს არ ჩაიკრფის ტყვილი, უფრუ ბოლი სიტყვებს არ ამოკორტნის.

საშინა, მებოძელ მაგვიდამთან ერთი ჩინელი, ღიმილი ვინრო თვალის ჩრდილში ჩაფიქრება, ჩვენი გათბობა დიდეს ვახშირის ჩაბნინება, ეს ორი სიტყვაც წარმოიქმნის ჩინურ გვაროვით და შენ იხსენებ, უფრუ ხსოვნა ჩაიხსენება, რატომ უფრუდა ღი ბო ასე მშობილს ოკრიბელს?! მიფი-მოფიან ნასვამები, დამბოლუბები და მოძრაობით ნერუნ ყოფის იეროვლიდებს.

ისევ დანებდა მხარე ფიქრის ამოუთქმელის და გაოცების ამოხედა ბოლო ფრანკიდან, ბეჭერებს რომ დედა, ხმოვნის თალი რომ ვერ აზიდა და კატესივით ამოუშვა მხოლოდ ცელები, რომელიც კანრავს უსასაო სასას ხაველით და შენ საეარძლის ხმელ სახურავს შიშით ეკერები.

საშინ, სამივეს სახმისები ჩამოგვიმწკრივებს, შეფიქრანხი და დროსაილი ნრუბე კონიას, ნეიმს, არასოდეს გადაიღებს, ასე გგონია, ღიაა კარი. სიცილია. ამ კარს ვინ ახებს. ნოემბრის წილს შემოაღწევს ჩინურ კაფეში და ჩინ ჩუ ვანი დაგვირგებს აირნიზალებს.

განათმეობრივი

რადგან ერთხელაც ეს სამყარო შენთვის ვაქრება - თვალს შეაღებ უმწიუ ბავშვს, ავერ რომ ტარის, ბავშვის თვალში ჩანს ბაბულის დავერტობი, დეკემბრის ქარმა უნიველად რომ ჩამოკიდა და ვლადარის დამორბეტი დაველოვები, რომ ჩამოგხსნიან განყვეტილი ხსოვნის თოკიდან.

ფინჯანი ჩაი. დედის ვერცხლის კოვხას ნკარუნს ზანზალაკით გაკოცხლებს ბგერებს ბავშვობის და უმკაცრესი სინამდვილე - ხსოვნის დამშობი

გავიგორებს, რომ ხმეგან ხარ, მან რომ ვითომ ხარ, მაგრამ ეს ხმეგან - არსად არი და შეგაძინუნებს გაფრცველი არსებობის პირობობა.

ველარსოდეს ვერ მიაღწევ ბავშვის ცრემლამდე, ის კრისტიალია, უმწიუზო დარდის საინცველოდ რომ იხადება, შენ კი ვინდა სიტყვით დამარცველო ცელებს ველებში და უეცრად ჩაველოდ ღამითაც მორბეტი ველებს და სიმუნჯეს უახლოვებში და უფრუბას, როგორც იყო დასაბამიდა.

ჩა ხანმოკლეა, უღიმილამო და ნაღველიანი დრო ფოტოების, საოჯახო, ძველი ალბომის, დღღღამებისა, ყოფილებს ჩემი ხალხობით გულწრფელს გვღიმიება, მაგრამ სისველე ფიქრს ავერცხნებებს, რადგან იგი სიტყვად ვერ იქცა, როგორც სურათი, რომლის სახელს ვეღარ იხსენებ.

იყო, რაც იყო არეულად ჩარჩა ხსოვნაში, ვულმეინკობა კატალოგებს გადალაგებს და საარჩევნოდ განზადებულ სოფლებს, ქალაქებს მოვანტრებათ მტვერნაყრილი სუნთქვა არქივის და ბრჩა სურბობს საფლავებში ჩაუთხებენ მივცელებულთა მდუმარე ხმებს ძველი ბარფივით.

განათმეობრივი

სუნთქავ პაერს, რომელიც აღსავსეა ნათქვამი სიტყვებით და გრძობს, თანდათან როგორ გახრბობს ადამიანთა ფიქლორი განმარბოლქვით გაჯერებული პაერა ამ ოთახში, ტელევიკრანიდან რომ შემოფდის დაუთობავად, კურის ნიფარებში რომ ცეცია - ამ უძველეს სახავეებში.

სუნთქავ პაერს, რომელიც აღსავსეა გაფიქრებული სიტყვებით და ისინი ასარბოდებს მარაგს - არა მხოლოდ წარმოსახვები, არამედ ვოფიოც, სადაც უმეზებს ოცნებების აერობატატებს და ჩვენს სიციხელს თან ატანენ - ცხაბი კი არა, პაერში, პაერში, სადაც თავისუფლება ნომინალურად არსებობს ცხვირის ნესტოებიდან ფულტეკამდე და სახში სიმზის რხვივასა, და ისიც პაერში, პაერში, პაერში.

ესინი შენში ღამით ჩასახულ შიტევის ამოფხვეტენ და ბათქამივით ჩამოიღვება ხსოვნის ცოცხალი ფრანკტრები, რომლის დანახვაც შეიძლება

და ვერ ამოხვდი, თვალზე რომ მიხუტო,
შთავარია, საკუთარი თავში აღარ ჩაიჭრე,
არ ჩაიპალო,
ასე ხომ გული გაიღვება ცრუ მოლოდინში.

შენ კარგად იცი, ეს ელდა რატომ
აფეთქდა, ან ვის ელოდო რატომ?!

სუნთქვაშეკრული მიხვედები გვიან,
რომ შენ კი არა,
აქ პაველი არ ვოფენის პაერს
და ჩვენ ერთმანეთს ვერებთ პაერში,
უპაერობით სხეულ პაერში,
პაერში,
პაერში.

ალილო. 1955

მოგვანატრება ჩაიხირო ხსოვნის კალთაში,
რათა იმ ღამეში, ღენებ თავი ჩაგამაღუნოს
ფროში, კარდაკარ დაიკვებოდი როცა აღილოს
და წამთარის სუნთქვით შეჭრიხლული ხეთა რტოები
სიხარის ფრაგმენტებს გახსენებდნენ და მდიოფი
ცრქვლიან პურით და დუმილით ნაანარდოფი.

ძველი პალატა და ღიფეფა თვალაპყრობილი
ფითყენ, საფაც რიფის გემო არ იყურებოდი
და ოკანად ექველდი წუფით გარწყულები,
რომლებმაც შენი ჩიჩილასი შორეფა თავიფი,
არაფის იფის, სად და როფის დაბრუნდებინათ,
მეხსიერებას რომელ წუფით ამოცყენიაფენ.

შენ აგრეფებდი ჩაფილი ფლევებს და ინახეფდი
იაფოფიან კანფეტების ფერად ქაღალდეებს,
ასნიფი ქერი, შუფაბები, ქერი ახაფეთი,
ხოლო იხინი სიტყვებს ეცდარი ამოღრეფაფენ,
საფლაც კი შემა იხრეფება ღლირი-ღლირით
და დრო, რომელიც ენახრება დროის მერსხეფებს.

მინ დაბრუნდები. დაგმანულ კარს ეიფრე შეაღებ
სახლში, რომელიც მენშია და სხვაგან აღარსაფდ
და მხოლოდ მენშია იწაღება და დღეს ახალსაფც,
თინდათინობით რომ გასსტყაღებს სუნთქვა არტყას,
გაგახსენდები ფანჯარასთან ბეფვის დაღალი,
როგორ შორინდა სამზამთა ჩიჩილასკით.

ირაო

გაუფლდურდა, ამ ღამესაც ამოხააფვენ
და იმ ფლს მერე ჩეუღლებრეო მოფის სღამე,
როცა წუფებია იხეთ სიტყვებს გამობისამერ,
რომ ევლარ შეფლებ გაუქმებულ დღის მოჩეღლებას,
რადგან საგნები დაკარგაფერ ფორმებს პირგანფლეს

და შეჩეღებულ დროის სუნთქვა - მფეოქაც ეღეფსაფ,
ისე აფეფებს, აღარც გინდა სიტყვის მოფებია,
წარმოიქმნაფდე რომ გიფნები და სისხლსაც გარეფლებს,
გაფურენიბაფც ვერ მინწეფები დაუწერეფარებს,
და შეღზრეფები პარმონიულ გულმანეფობას,
და შენი მზერა მოფდება საგნებს ოჩიფით,
როცა იქეფვი იმ ვეღლაფრაფდ, რაც იარსებებს,
მაგრამ უმქენოდ და დროფობთ გამობსობილი

ცდილობ, ამ ფოფას აეფფერო ღლირი-ღლირით
და გაეფიბრო დროს ცრქმლიან დროის შთანქმნაში,
შენი სიტყვები ცეფია, როგორც ძეღლი ბათქაში
ბაფეფებფან და გულეფან, შენი სისხლიფან
და არსებობის სიტყეფერი მომარაბობაფც
შენ ეღარაფერის ენაბტები ერთი მისხლიფაც
და არც აფლდეფი, არც გაფიფანი, ცდილობ გღწეფას,
ისეფ ფურცელზე მოამოფო უწინაფობა
და თქვა, რაც უცეე ნათქვამია, რსი განფლობაც
შენი ხორხიფან უფამეფად ამოქროღლილი
ქარის ფეფნაა, ქარის, ქარის და საქარეფთში
ქორის ირაო, საფაც ფქრეფც ქრება ქორეფით

და ეს თამაშიც, რა თქმა უნდა, არის ირაო,
ძველი ანბანის, ოფინდეღლის მცირე ფრანგმენტე,
რისაც გეფონა, რომ პირეანდეღ სახელს არქმეფდი,
ხოროხისმიერი ბეფრები რომ დეფბანნ ენებზე
და ამოღრეფე, როგორც იქნა სხეფის სიტყეფები,
თვალს უსოფარი ბეფმუბეფით რომ აცეფებენ
და თხოულობენ აღარაფერს, სულ აღარაფერს
მხოლოდ დანდობას და თინახას გულმონეფაღების,
მთელი საფეორო გაფაფესო მათი თვალეფით
და თქვენ მიყურაფთ, განისეფენით და განცხრომამი
ჩაიძორულ დღეებს ვერ ინეღებს ბღწინ ღრეფობა,
თქვენ ერთმანეთში იწაღებთ და უბრუნეფებით
ქრცა ნეაღეფით მონყურებულ იგეფობას.

ფსალმუნო

შენ საფაც ნახეღ გამოფეფები, აქ ნუ დაბჭოფებ,
დაეცილო, მკადრებსა თაფის მკეფრები თეფთონ დამარხონ.
მეც მკეფარი ვეფაფ, შენი სიტყვის სუნთქეფამ გამაღბო
და შემოფესმა მაცეცხლებულ ტღაღლის დეგაფურე,
ფაში მიწოფის ხაფდან საფ, მხოლოდ შენ იცი,
ფლე-ღამას რაფე მშფოთეფარეფა, ხან განბაფული
და საფაც ნახეღ, გამოფეფები, ღამის სათეფვი
არ გაბინია, შენი სიტყვის ჩრდეფილი მამოფეფა,
სხვაგან ვერ გმოფე დაქანცულმა თაფისაფეფი.

უკან ვურება, მე უბადრეფს, არ მენატრება,
დაურწყუღებელს შენი სიტყეფა კეფაფ და კეფაფ მინდა,
ამ შემოფეფომაში თრინილი ისე გააქღამინდა,
რომ მამოფეფოფა ფაბის მოსეღებამ თუ მობრუნეფებამ -
ძეღელმა წრეებრუნეფამ, თაფისთაფს რომ ბაიფაც ბურეფა
და იკეფთეფა, რაც დროშია, კი არ გაფოდა,

პოეზია

ჩვენი სიცოცხლედ დღედიან დღეში ასე გადადის, მუდამ აქ არის და ყოველ ნაშბ იწყებს თავიდან.

შენკენ მოვდივარ და მე უკან არ ებრუნები, მკვდრებმა დაძაბონ თავის მკვდრები, გამოიგლოვონ, მე მონდა მადლი ნამსევ-ნამსევ რომ მივიდროვო და გაეკრდო ამსოვლოვორ ღვარძლს და ნარ-ტყალს, მხოლოდ შენ იცი, ენ იქცევა შენს ანარტყლად, ვის გაუტსენი გააფაზლულ ცნს მრავლაში შრი, არ შემოხვიდე გულსა შინა, ვში და ელოცულობ, მაგრამ გაკრთობი და არ ეცი, რას მიმინიშებ.

არის ნამკალი და მოქველი თითო-ორულა მცნ, რასაც ნეგება და ყოველი იციის თავისას, ვეამ მუადუნონს, პორიზონტში გაიჯასას, ნამოქველვარა მიშველ მკერჯზე და დენოსასეთი შოქის ნაკადმა იდინა და შთები გალუმმა, შავი შამთია, დღის ბოლოქვამ რომ იგალომა და შემარეა გაფორებულ ვზუბზე ნათრევი, ხელს აფიფარებ ყურებზე და უკეთ ჩაშენსის შენი სიტყვები, თვალს ეხუცად და მომინატრები.

გაფო-შექები შესვციან ზაღს შემოდგომის და ფრიაზული და ნაყოფი ნამოხუნდლული ორწევა ზალი, აზნაეებს ტაში მოსავალს და მიხარია, რომ აქვე ზარ და ახლოსა ვარ დროსთან, რომელიც იტსლება და მზის ზაღეა, მე რომ ვებგევი და სინათლი შესამოსავად მიბოძებ ნათულს იმის ნაცვლად, რაც მამაზღია.

გამოვცნოდა სინანული გამომთხვავი, წემს მორილეებას მზე ამოვეა შენი სიტყვიდან, შენ აბატევი, ვინც უაზროდ ჩიხიხიხითა და არონიულ ხმით შეასკვდა ფურის მემშინანებს, შევალ სიტყვაში, თუ შემოშვებ, შენმა მამყოფე, შენ შემეწიე, შემოფარე და შემოხრავლე.

მე შენს სიყვარულს უნებელით ამოვიმდურებ, ამოვადოლებ გულს და ზგერებს სხევიან ნაეყვები, სადაც სიზებად გაიბმება ჩემი ძარღვები და სტოლის რბევი მხოლოდ პაერს თუ შევადრებ, მე რას გაიფებ, რასაც მიშველ, ისიც არ ვიცი და ნუ დამტოვებ, ნამოქვენი, შენ გვედერები.

ორიოდ სიტყვით

ნარც კეისარს კეისარისა

გამომქველობა „ინტელექტმა“ 2007 წელს გამოცდა ადამ ბოლდველის რომანი „კეისარი“.

არც ადამ ბოლდველია უცხოელი ავტორი და არც რომანი გვრიატავს რომელს ამკურნატორია ცხოვრებას. ეს რომანი ასახავს ნიჭიერი, შრომობამოყვარე, პატოსანი ქართველი კაცის ისე ქრისტესამოელის ცხოვრებას საბჭოურ სინამდვილეში.

ტოტალური რეჟიმის გამოქველობა და აღზრდილი ისე ქრისტესამოელი არ გადაიქცევა პომო სოცეტკულად, თვისებად, კომომოლიტად, ავრესულ კარეირსტად, იმ „ქანკიად“ (სტალინის ტერმინია), რომელიც ბოლშევიზმის იდეოლოგიურ სატანასტრუს მანტანას ამხარებდა და აშუშავდა ემოქის სულის შესამწვლად.

ამ ემოქის სულთან მარადიული მორბული დინებულებების დაპირბარებას განსაზღვრა რომანის გმირის ცხოვრების ტრაგეზია. და არა მხოლოდ ისე ქრისტესამოელის ცხოვრების ტრაგეზია, არამედ იმ ქართული ინტელიგენციისა, რომლის ზნეობამ, მამულიშვილობამ, ცოდნამ და უკომპრომისობამ დღემდე მოატანა ქართული კულტურა, ჩვენი ცხოვრების წესი და ტრადიციები.

ემოქის სულა კი არც კეისარს აძლევდა კეისარისას და არც ლერის ლუთისას...

უნდერკინდს, სოფლის სკოლის ფრიაფრისამ და მის სიამავეს იესეს ცხოვრებას პირველი ტრავმა მამის მიაყენა, როცა ოქროს მუდლი არ მისცეს იმ მოტეიო, რომ ზემდგომი ორგანოები ზემდებლად დაინტერესებდნენ სკოლის ცხოვრებით. სკოლის დირექტორმა იესეს პირდაპირ განუცხადა: „კომპიან შეადლება ათასი რამ გამოვლიზიაროს... შენი გულსთვის სკოლისა და კოლეგტორის ზედს სასმორზე ვერ შევადგებ...“

ბოლო დაჩქარება კი მამის მიაყენეს, როცა უკვე სახელგანთქმულ მეცნიერს კოლეგები აკადემიკოსად ფარული კენჭისყრით ვერადგულად არ აირჩევდნენ (ანდერად, უმოტეოდ)...

ფუქრობს, მუდადარ ქართული მწერლობის ჩინებული ქართული დასწრული რომანი შეცაბა. შით უფრო აუცილებელი და სასიზარულია დღეს, როცა ქართულ კულტურის ნაღვეტის მწებრება უცხოეიდებს მამად (ან შეგნებულად) შემოტანული კაინ, ფსევდოკულტურა, ძალადობის კულტი, უზამთლას, სცეპუალური რეკლუცია... როცა საქართველოს მამად (ან შეგნებულად) ვად აშუშებს და რეკლამას უკეთებს ანტიქართულ მოზიზივამს მდგარ იმ „მწერლებსა“, რომლებიც უროვნული ნილიზმით „ორიგანალიზებენ“...

როგორც რიგითი მეითხველი, ბოდიშს ეუბნა რომანის ავტორს და „ჩვენი მწერლობის“ მეითხველ საზოგადოებას, რადგან ვერ შევძელი „კეისარის“ სათანადო გამხრლეა. კომპეტენტური არ ვარ და ეს არც მინდა მკინდა დასახვრტი.

იმედი მაქვს ამ საწესს ხელს პროფესიონალი კრიტიკოსები მოაქვებენ. მე კი ისდა დამირჩნია, ერთი ისტორიული პიროვნების სიტყვები გავიფორმო: „რომელი დაწერე, დაწერე“.

თამარი პაპაზაშვილი

ანდრო ბუზანიძეს წარადგენა არ სჭირდება ქართველი მკითხველის წინაშე, მას კარგად იცნობენ როგორც შესანიშნავ ლაბორატორს, პოეტს, კრიტიკოსს, მთარგმნელს. აღბაზ არც ამ ლექსებს დასჭირდება წარდგენა, რომ არა ზოგიერთი, წვენი აზრით, საფუძვლიანი ფეხალი, რომელიც გასიარჩევს ანდრო ბუზანიძის სააზროვნო და შემოქმედებით სტილს.

რაციონალისტა, რომელიც მეტაფიზიკის სულღან წარმოშობს პოეტური ფიგურების, – დაახლოებით ასე შეგვიძლია დავახასიათოთ ამ ლექსების ავტორის პოეტური ბუნება. ეს არის განსაკუთრებული მთავრობის პოეტს, რომელიც თავისუფლად ქმნის სიდავილისგან სასიყვარულო უხადისგან – ხილულს, სიმწვდისგან – სინათლეს, უპრობისგან – შიშობას, არაპოეტისგან – პოეტურს. ანდრო ბუზანიძე კარგად „აქონტროლებს“ ლექსის ინსტიტუტულ და ცნობიერ დონებს, უფრო ზუსტად რომ ვთქვათ, იგი მივიჩნევთ ხედავს ლექსს, შიშობა დაქტურის მიხედვით აღადგენს ფრაზებს, – ლაკონურ, შეკუმშულ ფორმებს, რომლებიც ღრმად ემოციურია და დასრულებულ კომპოზიციებს ქმნიან. ახლანდელ გამოცემა ანდრო ბუზანიძის ლიტერატურული ნერილების კრებული „აღუზების მსხვერვალი“, რომელშიც სხვა მრავალ მონაზრებათა შორის ყურადღებას იმეორებს მისი ასეთი თვალსაზრისით „შართალი, არაპოეტურ დროში ეცხობრობს, მაგრამ სწორედ ეს არაპოეტობა, საწყის-საზოგადოებრივი თანადროობა – მოუღწეა დრამატული აღქმა, ემპირიზმი, რომანტიული მარკანდენისგან განსხვავებული, საკუთარი ინტინაყის ძიება, იქნება სადაც ხედვის რეკურსის შეცვლა – შიგრიდენი ენობრივი-სტილიური გრატისკული გაუხარავ. ასეა თუ ისე, თანამედროვე პოეტი იმ აღქმისკის შიშობს, რომელიც მოთმინებით ახავეს პროზად ანუ ემპირიულ მსაზლას პოეტურ სუბსტანციით. პოეზიას თავისი დრო არ მოუჭამია“. ამ მონაზრებას ანდრო ბუზანიძე პრაქტიკულად ანტიციებს.

ანდრო ბუზანიძე

მამას

მე შემოგყვები დროის ნიაღში,
რომოდანაც მერ უკვე გახვედი,
ერთად ვიქნებოდი ღამის წინაშე
და არ გვექნებოდა იქ სხვა ნაღველი.
დროის სიღრმეში, სამიწელა
ეს დროის სიღრმე, ეს კუნძული.
მატარებლის ხმა. შექცე რწმალდები.
შენ წამოხვედი და შეე ნაღვედი.
მე შემოგყვები დროის სიღრმეში,
რომელშიც გვიან ისევ დაბრუნდი.
დროის სიღრმე რა სამიწელია,
რა შემზარათი, რა უდაბური.
ვთქვ, იქ დგანან ბნელი სახლები,
ჯუჯა ხეები და ხიმინჯები,
მტკვარია, ხიდი, ბაზროს დახლები
და ხიდექემ ნეალი ზღა ირავება.
ნუთუ ეს იგი მთელი ცხოვრება,
მეგზოდით თუ არა, იქვე დაემორჩილი,
ამ თამაშს ერთვა აღბათ ცხოვრება,
რომელსაც დიდხანს არ თამაშობენ.
მოდი, მეფიდეთ დროის სიღრმეში
და გადაეცურდნით ჭეის მოაჯირებს,
შენ ერთხელ კიდევ ამოიხვენიმბე,
ხიდი ვო მტკვარზე გაშლის აჩრდილებს.
იქნებ გიმტყუნე. არ მამტყუნია,
მიანც ნურაფერს ნუ დამაბრალებ...
მტკვარი მიმყვება ნყვდადს ტყვილად
და მტკვარის ტალღები ჰკვიანან საფლავებს.

ზვირთცვა

ისევ არსებობს ეს ცხოვრება, ისევ ირწევა,
ბაზროს ხორხოცი, სირაქლება, სიძვა, ზვირთცვა.
ამ სეტელ მუხაყებს სად ნაუხვად, ამ აზვირთებას,

ამ შემოგყვობას, უაზროა და სულ ირთვება.
რადგან შეეცდომებს შეურთადი, რადგან გადარჩი
და რადგან ზახარ ყოფნის სიკაშვე უკვე ნატანჯი,
უყურე ირგველე ტრამშელი როგორ ირწევა
და როგორ ამშობს ყურთახშებას მწარე ზვირთცემა.
ყოფებს ცოფებს ემატება, სიერს სიერი –
და ეს ცხოვრება უსამშელი ხდება ზვირი.
შენ ამ ზვირზე ნიბარ უტები და მოწყნედილი,
და აკეთილეთებ საკუთარ დარღს უნდო მწვერივით;
როგორ ტრიალებს ყველაფერი, როგორ ირწევა
და უკვე ხედეში, რომ ცხოვრება არას ზვირთცემა.

ცოფები

მე სხვაგვარიად მეგონა, მაგრამ
თურმე ასეა, რას იზამ, თურმე...
თუნდაც ვიციანთ, თუნდაც ვინანთ,
სუფელა ნაბობს საკუთარ ცოფებს,
მაგრამ სინანულს არ შეუძლია...

ნაივით, უხმოდ ვხებტალოთ.

მე შენზე ვფიქრობ, მე მეფიქრება –
არ გინდოდა შენი ცოფები,
არ გინდოდა და შენ მალედი,
გაურბოდი მენსავე ცოფებს,
მახსოვრობას, სინანულს, სინდისს
შემარბებული მინას აყრიდი,
თან აქეთ-იქით იფურებოდი,
რომ ყველა კვალი გადაგერეცხა,
მაგრამ ისინი თეთლომ გეცემდნენ
თეთლომ გეცემდნენ და გამოულობდნენ
და... შენც ულოდი მათთან შეხვედრას.
ნაივით, უხმოდ ვხებტალოთ.

ჩვენს თავს ვერსად ვერ გაიშვცვით,
თუნდაც ვიციანთ, თუნდაც ვინანთ,

ნარს არ შეიცვლის მაინც ცხოვრება, რადგან ეს უკვე ბევრჯერ მომხდარა, და იქაც, სადაც კვიპაროსებს მიკერძო ხოცავენ და შრიალალებს, სადაც პარტახი საფლავებია – უკვე ჩამქრალი ცოდეები ყრია მინას სიღრმეში რუხი ფერფლივით.

ნავადეთ, უხმოდ ვიბტავილით.

იქ, სოლოლაკში როცა დამეგება, მე მივაკითხავ სადარბაზოებს, ჩემი ბავშვობის სადარბაზოებს, ზემოთ კი ქუეზზე, ცარიელ ქუეზზე ეღნათურები იწყებენ ციმციმს; ისინი გვიან აჟამიანებს თავის ცოდეებს რომ ევრსად გაეცქნენ და სინანულით რომ ანათებენ...

ქველი მოტივი

რა მოშველია დამის ქუჩები, რა მოშველია და ნანეიმარი, ვინ დადის ნეტავ დამის ქუჩებში, ვინ დადის ხოლმე, ნეტავ ვინ არის. მერაბდენეჯერ ნახე საზნაარი – ვითომ კარსკენ უხმოდ ნახვედი, შენ ნაწამები ჟა ნაზნაარი, და საოცარ გქონდა ნადველი. ვითომ კარსკენ უხმოდ ნახვედი, რადგან ჩავესმა ძილში კაქური, გაკაქურებდნენ, კარს არ აძებდი, საკუთარ სახლში გზადაკარგული... ნეიმდა და სველი დამის ქუჩები მძინარეც იყო და უძინარიც... და გუბებში ქვაფენილებზე ეღადა სხივი შოუსყინარა.

კონცენის გიუსტი ვაკის სასაფლავოზე

არსად მშობილი, არსად დობილი
შოთა ჩანტლაძე

გვანადავ როგორც ქონება ჩემი სინჯისი და შთავონება, ჩემი ფურცლები და რვეულები ქარებასთან გარღვეულები. გვანადავ როგორც ქონება ჩემი საცოცხლე და შთავონება, და დაფრია ასე თვალაპრობილი, ქარმა ნახვეტა ჩემი პროფილი, გაფიქრუნა ქვაზე ჩრდილებად ჟა აღარადურს ენორჩილება. ესე არს კაცო გულგანდობილი, არსად მშობილი, არსად დობილი. ბედი ყოფილა, რა გვეწყობა, ზოგჯერ ბედიც ზომ არის შეცდომა,

შეეყრება ახლა ჩემნავე ბოუსტა და საიდანაც, ვატვობ, მეცნობა.

• • •

მე შგონი მხოლოდ ამისთვის ეცხოვრობ – ამით ვათენებ, ამით ვაღამებ, რომ შენ დაგკარგო და კვლავ გამოეო გაღვიძებულმა ნაშუალამცეს. ავანთებ სანთელს. სანთელი ბჭუტავს. ისევე გიპოვე. არ დავიანახე, და უკვე ვოცი, ამისთვის ეცხოვრობ – ამით ვათენებ, ამით ვაღამებ...

მომგზავრობა

ზაზა ლვარაძის ბნონანს

თუკი ცხოვრება ისევ არსებობს, თუკი ცხოვრება ისევ ხმაურობს, მითხარი, როგორ უნდა ვიცხოვროთ ან როგორ უნდა ვამოგზავროთ. შენ ხომ გვეყარადა მოგზაურობა, ცხოვრება როგორც უფრო ასული, რაც იყო და თან რაც ხმაურობდა, სავეტ ფაქტით და მრუდე სახეობით. ზემოთ უბრალოდ მთავრე კიდეა, ირონიული ეს რეკვიზიტი, არა ყოფილა თურმე ეს ყოფნა, ჩვენ რომ გვიანდადა მხოლოდ ისეთი. ჟა თუკი ესევე აღარ არსებობს, თუკი ცხოვრება აღარ ხმაურობს, მაშინ მითხარი, შენ სად ნახვედი, სადა ხარ ანდა სად მოგზაურობ?

• • •

ისევ თოვლია და თან ცხოვრება, ცხოვრება ბევრი, თოვლი კი ცოტა, მინის გარდა ვის ემახსოვრება და თავის ახსენებს როგორც ქალს ცოფდა; ცოფდა, რომელიც ძილში ახეება როგორც უაზრო თოვლის ნაშხლედევი ნიბებებს, გათვალეს დაშე ნაივებმა და ბნელში შტერეად დგანან ნაივებმა. შენ ისევე აქ ხარ, ისევე ამ სოფლად, გამომღვიძებულს ჩავესმის ყფა, მოგბეზრებია ასეთი ყოფნა, ვიღაცა ისევე იმ ამბავს მტყუება. ნაშოდევი და უზინარ ლამენ ვეღვანე უმძრახად ფრია ნივთები, ამ ლამეს მაინც უთხარი რამე, უთხარი, რასაც უხმოდ ითმენდი: ისევე თოვლია და თან ცხოვრება, თოვლია ცოტა, ცხოვრებაც ცოტა, და მადლობა ღმერთს, ემახსოვრება,

ვინც ერთხელ სცოდა, რაღაცა სცოდა.
 შენც ხომ თოვლივით შენს სინდისს სვრიდი –
 ათას ადგილას და კუთხულ ტილოს,
 რა ეშვებლება ავადმყოფ სინდისს,
 რომელიც უკვე ქენჯინადა ცდილობს.
 თან ცხოვრობ და თან გვეუცხოვბა,
 ყურს უგდებ ღამის ნისლიან ხაილს,
 შენ სხვაგან ხარ და სხვაგან – ცხოვრება
 და მაინც ერთად იღვიძებთ ღამით,
 რასა შევებოდნენ ჭაბჭაბუკ ბავშვები,
 ან კი რა მოაზრდა იმ ერთმა ძალღმმა,
 და თუკა კიდევ აცახცახებდი,
 მერე ესაღვლეზე გადაწერ ცახცახს.

ოთახი

როგორ იბუდებს ამ ბინაში სივარდიელი,
 რაც შენ დატოვე სამუდამოდ ეს ოთახები,
 და ღღის სინათლე იატაკზე როცა იგლეგებს
 სხვა რაშპს აბზომა, ამ სივარდიდან რაც შენ გახვედი.
 სიწმინდე ატრეფს ვეღარ ნივით – ბზა თუ რვეული,
 მარადსობა თითქოს იწყობს თავის საბუდარს
 მართლმადიან ბეღით. და არ უნდა, რომ ქორეული
 იყოს, ამბობს ქუთაინურად ქოცის აბლაბუდას.
 და ეს ოდნავი მოძრაობა თითქოს მუდმივად
 იორებს ამ ოთახს და ეგება სხვა ოთახებსაც
 და მიიღი ბინა დაიკავა უკვე უფლებმა,
 არ შეიძლება რომ ის იყოს სადმე ნახევრად.

ღამის რადიო

შენ ინიქსა სიბნელებში და უსმენდი რადიოს
 და მოულოდნელად წაანყდი ჩემს ხმას რადიოში
 უსმენდი დობანა, უსმენდი მურეც
 როცა შენყდა ჩემი ხმა და დაიწყო
 სხვა გადაცემა.

შენ მოულოდნელად წაანყდი ჩემს ხმას
 შენ უსმენდი და გიკვირდა...
 და ისევ უსმენდი და ისევ გიკვირდა...
 ჩვენი მუხევერა მუღალასისა...
 უხილავი რადიოტალღები მიარღვევენ
 დიღმის მასივის ბნელ სივრცეს
 მიარღვევენ ბნელი ალგების ხეივანს,
 ქუჩას, ნაგვისყუბობის ირგვლივ მოგროვილ წვევიად,
 გაცვენილ ნაძვებს, და თავს იყრბენენ
 ერთ პატარა ოთახში, მეორე სართულზე,
 და შენ ინიქი და გერ კიდევ დიქრობდი ცხოვრებაზე
 და საერთოდ, ადამიანის ბეზე ცხოვრებაში,
 ფიქრობდი ცველაფერზე,
 რასაც შეიძლება შეგებოდი მტრით ამ სწინით –
 საწაოლის ძვადებს, საწერ მაფადას,
 შშალერზე არბენილ სინათლეს,
 რომელმაც ელდანიაცემივით გადაჰყარა
 ტანსაცმლის კარადის თავზე შეწყობილ ნივინებს...
 შენ უსმენდი ჩემს ხმას,

მოულოდნელად რომ წაანყდი...
 — ახლა მაც ვენეარ სიბნელებში
 და ვუსმენ მუღალასის რადიოს,
 ვუსმენ სიმღერას, რომელიც ნაღვლიანად იღვრება,
 უხილავი რადიოტალღები მიარღვევენ
 ნეცუბობის პლატოს უშველებულ სიბნელებს
 და ჩემს ირგვლივ მეთორმეტე სართულზე
 ერთ პატარა ოთახში იყრბის თავს,
 სადაც სიბნელე პატარებს,
 სადაც სიბნელე ცოლს,
 სადაც პატარა ღამის ანთია,
 რადგან ეს ნუთია ჩაქრა სინათლე
 და სრულმა წყვილიდმა დაისაფურა.
 მე ვუსმენ სიმღერას, რომელიც ცველების ენასავით
 ანთია სიბნელებში და აფრიალებს თავის უმწურო მუღალასს...
 მე ვუსმენ რადიოს, რომელსაც შენ უკვე აღარ უსმენ,
 ვენეარ უძრავ და თითქმის ბნელ ოთახში
 და ვგრძობ საღვლე მივექანებოთ
 შე, ცოლი და ბავშვები
 საღვლე მივექანებოთ საცმად სწრაფად
 ამ უძრავობაში...
 მე ვუხარება საწაოლიდან წამოდგომა
 და გარეთ გახვევა, რადგან, ცოცი,
 საბუდობის ნაცვლად მაღალ ნიუტეტებს დაინახავ
 ეციო, რომ ასეთ დროს
 მთელი ქვეყანა ემზავსება დიდ ოთახს,
 სადაც მაღალი, ბნელი სახლები აღმართულან
 და მათ ქვეშ მოსამის მიუსუსტებელი ძალღმის ყუფა—
 მე ვუსმენ რადიოს
 და თითქოს თავს ემზავებ ამ რადიოთი
 და ამ წყალწყალა სიმღერით...
 და მახსენდება რომ ამ ოთახივღ წლის წინ
 შენც უსმენდი მუღალასის რადიოს
 და მოულოდნელად იქ წაანყდი ჩემს ხმას.

მე ვუსმენ რადიოს, რომელსაც შენ აღარ უსმენ.

ქარი მიფრიალებს კორპუსებში ცველოვანს,
 ო, რა სისულელეა თვითმცველობის მცდელობა!

მიდგას თეთრი ნაცენი და ღუმელი მინთია,
 ავებუდი ცხოვრებაა, აყვია ამინდია.

ქარი მიფრიალებს უნიქვად ცველოვანს,
 ცველაფერზე მწელია აბლთა დაუცველობა, –

ათასნაირ დარღვისგან, ჯგერისაგან, ქარისგან,
 რამაც ასე დამტანჯა და ზარივით დამრისხა;

და ავკინძე ღვექები, გადუფურცლე რვეული,
 რომ ღამე აღმებეჭდა – ღამე გამორღვეული.

ქარი მიფრიალებს უნუქვამოდ ცველოვანს,
 ო, რა სისულელეა ვარსკვლავების მცველობა.

თომას მანი

ესაი შილერზე

ჰრიდრის შილერის
ბარდაცვალებიდან 150-ე წლისთავზე
ნარმოთმშობლი სიტყვა!

ცის კაბადონზე საშინელი მოძრაობაა, სწრაფად ამრუნებს ციხის ფლურვს ძლიერი ქარი, შქარის ღრუბლები და ცახტახტებს ნაშვალა შიგვარე, გააციოციმებს ცის წვეთადში დროდადრო რღავა- ვითი ვარსკვლავიც კი არ შინასი დაბურულ ცახტე.

ასეთი იყო ის ღამე, მასის ღამე 150 წლის წინათ, როცა ვაიმარის მივლემარე, თითქოს გაუღებურებული ქუჩანა- ვლებით შილერის ნეტეს სასაფლაოსკენ მასვეცხდნენ. არ ისმოდა შუალაშის ფრუანტელის მომგვრელი ყრუ და მძიმე გლეჯის ხარი. ხარბი დუმდნენ. ფეხდა ადამიანის ცხოვ- რების მომცველი მასი ხომღერის ხარი, რომლის სამგლო- ვიარო ხმები ამ შეუთხოვრის სტუმარს უკანასკნელ გახზე შიაცხლებდნენ. არაფერი ისმოდა გარდა იმ ქორსუფლე- მის დაღლილ ნაბიჯებსა, რომლებიც ამ წალღლიანი ვა- ლის აღსასრულელად შეკრებილყვინ და დროდადრო ტყროს, საცხდერეს, შედ დასვენებული, გაურანდათ ფიკრებისაგან შეჭედული კუბით, შეხასყენებლად და ერ- ძმანეთის შესაწყვეტელად ძირს დაუშვებდნენ ხოლმე.

ასე მაღლნის ძველ სასაფლაოზედ, რომლის გალავანს იცე, შეხასყენულად მარჯვნივ, ცერეთოვებელი სახა- ზინო აელდანი ებურებოდა; იქ შეხასყენულ და მისმა შე- გორდებმა ჩამოართვის კუბი, რომელსაც წამით გაქქარე- ბული მორებლებიან გამოსული და მამანვე გაუჩინარებუ- ლი მთვარის ბუქი დაეცა.

თუ შევიდეთ შილერებმა ორივე წესით, თუ მოიბა- დეს ქუჩები და ილიცის ჩუხად აელდაშის ზღურბლიან? აღნი. ყოველ შემთხვევაში, ეს იყო დაბრახლის მიელი ცერეთოვიალი. როგორც კეთილუბობი, ასე, ყოველგვარი რიტუალის გარეშე შიბარებდნენ ხოლმე ჩვეულებრივ მა- შინდელ ვაიმარში ნეტეს მინას, და მხოლოდ მეორე დღეს ხებებდა ეკლესიაში განმეცხებულისათვის წესის აგება, ენ. Celler. შილერსაც 12 მასის, შუადელი გადაუბაფეს პანამაზედ, თუმცა ის განსაკუთრებულ ზეიმურობით არ გამოირჩეოდა, რადგან არც პერსოჯი დასწრებია მას და არც გოჯი, რომელიც იმანად ბეჯი იყო და რომლისთვის- საც 24 საათის განმავლობაში არ გაუმშებლიათ მეგობრის სიკვდილი. ასე იყო, თუ ისე - განსაკუთრებული ადგილი საე- სკნობით შეეცრებოდა განმეცხებულს - მაინცენის სა- პერსოჯის კარის მირჩელის ფონ შილერის საზოგადოებ- რივ მდგომარეობას. „სახანზიმო აელდამა“ მხოლოდ ქე-

თილმოხილ გვაშთა ძელები- სათვის იყო განკუთხნილი. თუმცა, უნდა ითქვას, რომ ეს საძეველ გაცილებით უარეს თაგშესაფარს სთავაზობდა თავის მეკვერით, ვიდრე მწვანე მდელოთი დაფარული წების- მიური მინის მტკაველი.

ქველგობი და იტაკი ნეს- ტით იყო გადენილი და ძეალ-რიზი ისე იყო ერთმა- ნეთში არეული, რომ მემეგომ- ში, როცა საძეველ უნდა გავ- მინდით, ქორსუფლები დიდი გაქორვებით თუ ახურებდნენ ამ აზღული მასიდან სატი- რო ნაწილების გამოჩევას.

ქორსუფლებმა ცოცხა ხანს შევიადეს, ამოიხრეს და ნაივდნენ. ესმოდათ ნეტეც, გარის ზეზუნსა და სტევენამ შერეული წეში, ტკბილმზებანი ხიმდნენ, სულთა ზღაპრე- ლი ხმები, აელდაშის რომ დასტრიალებდნენ თავს?

ჩვენს ბედს განაგებს იდეალი ძალა გრძნული, ემორჩილება მის ბრძანებას მხოლოდ სხული, მაგრამ სული კი, ვაში გრივალთი დაუძლეველი, დაად ღმერთი შორის, თუი დიდი და ღვთაებრივი, ნაგარბობს ნათელ სიერეებში, იტყვებს სხივი, მას არ ამიხებს ცის უფსკრული, მღვრიც და ვრცელა.
(ლესოსიდან „იდეალი და ცხოვრება“)

ეს ხატი უკვე შეუქნა. მატერიის დამამკვირებელი გარ- სისაგან გათაფსუფლებული, ეცაკაცობის იდეალით, იდეა- ლური ეცაკაცობის მდელოსილი, მამაცი, მგზნებელი და ბეინერი, მაცხოვრის მერთი, ვარსკვლავებისკენ მამ- გრობილი მსუფთავი პირისახით, ასეთი იყო მინი სახება უკვე კუბოში ჩვეულებასად და სამუდამად - თავისი ხალხის გულმშურეველ სიყვარულით, ეცაკაცობის ფაქიზი გრანობით განსიხონებელი მისთვის პეტევის მასაგებად, ამ სინაღლის ეკლზე მაველი, ბეშენიერების მომწიჭებელი გონის წინამე მუხელმოსაფრეულად შევიკრებებით აქ - მაგ- რამოგორ? განაენა ვარ მ, რომ ხობტა შეეახა მას, რო- ცა თეადნის მიდგას მთელი შთა გამოკულებებისა მინი ცხოვრებისა და შემოქმედების შესახებ, რომელიც საუკუ- ნენახტერის მანილზე განსაივლულ მეველევარის აღე- მართათ? ერთი რამ ცდაიბა არც ერთმა ხელოვანმა არ უნდა იგრნოს თავი მორცხვად და უხერხულად, უღირსად ასეთი გონის სასატეკველად დღესასწაულში მონაწილე- იბათათვის, რადგან ეს გონი იყო და არის ხელოვნების ამო- თოხო. მან განადიდა იგი თავისი ბრწყინვალე საქმეებით, და თან გამოჩრეული, უაღრესად ზუსტი სიტყვებით, რომ- ლებმაც თეთი ყველაზე უწინარი მეკალმეც ეს საუთარ ქორ- ვარამს თუ სიბარულს ამოიციოხავს ჩუმი საიამაი.

და შემოქმედის ძმელ გენაა ეგასოცარი, რომ აიგუნება, გააციოცხლის საგანი მკედარი, შთამბეროს სული უფედავევბის, მიაად ცხოველი, დაუ ვე ცეცხლო გიხერებდეს შეტი სიდიდით!

ლი“ მართლაც ვერაფერი შეიღოა. ის კი მას ერთ-ერთი უდიდესი თეატრალური გამარჯვებად იცნა, და ლაიფციგის ნაიმიდგენა, რომელსაც რომელიღაცო მისი მოღერი ესწრებოდა, ნამდვილად მისი ხიცოცხლის დიდების მწვერული იყო.

როცა ლაიფციგის თეატრის წინ თავიანთსმეცხელთა ტალღას მიაჩნდებოდა, აღზათ ფიქრობდა, თუ როგორ შეორდება ვეცლაფერი, რა ხანგამძლეა ის აღტაცება, რომელსაც მთელი მისი მოქმედება აღძრავს, რა იღვწავია ძალისხმევით მოქმედება მანამ დრამატული მუხტი, რომელიც უმაღლესი ფლობს, ვიდრე თვით ფიქს ამ მუხტს. შეიძლება ვეცლაზე ადრეულ წმინდანზე ფიქრობდა, „აქალებზე“, და იმაზე, თუ როგორ ქმნიდა მას. ცხრამეტი წლისამ მოკიდა ხელი, ნატანჯ-ნატანჯმა, სამხედრო წვრთნით გათავსებულმა, პერცივას გასასწორებელ დაწესებულებას თავისუფლებასა და საცხოვრო საქმეებს მოწყურებულმა აღსაზრდელმა, რომლის პირად გასაჭირსა და აღწერებებში ფოქსოვით მოიფარა თავი ვრედიფერ, რაც კი ამ სურულებსა და ფარსეველურ საზოგადოებას უკეთურობა გააჩნდა. საერეველობს თავისა სუსტი ჯანმრთელობით, რათა ზიირად დაწვეს ხოლმე ღაზარობით და სანოლში ფარულად იმუშაოს პეცხზე.

საიდუმლო უმაცერესად უნდა შეეხება, რადგან „პოეზონსადში მიფრეკლება შეურაცხყოველი იყო ამ დაწესებულების კანონებისათვის“, - და შერეო პოეზონს მონზახეა, რომელსაც რამდენიმე მეგობარს, მუხტებს თავიანთსმეცხელთა მცირე ჯგუფს გაანდობს, ახეთია. ჩვენ ისეთი წინგა უნდა შევექმნათ, რომელსაც ვადალით უცხვლად ფრუფლად აქცევს“. როცა ქაბულებს პოეზის ნაწევრებს უკითხავს, ისინი პირდაპირად მესცქერებიან მისი გამძებობით დაეცხებულნი.

წერის გაცემებიდან ორ წელიწადში - ამასობაში ავაფეშია დაწითარსა და ახლა მტუტგარტში პოლკის მკურნალია, - დამაწულებრივია ნანარმოები მზადია. მისი დაბეჭდვა, ღმერთმა უცლად დაიფაროს, არავის არ სურს. იტულებულა ვალები აიღოს, რაც დიდხანს დაანგება კესერზე ტერითად, ისებსოს ასომოცოდათი გულდები, და თვითონ გაამოსცეს პოეზა. საეატორო ფურცლებს კარის წინგებთი მოუჭერეს შუასს უგზავნის მანამამდე, რომელსაც ერთხელ მემთხვევით გაიკეთ. წადნის გამოცემა არც მას სდომია, მაგრამ, როცა კიდევ ერთხელ ნაიკობა და, როგორც ჩანს, პირველად ნაიკობა რიგიაანად, აღარ იცის, რა ქმნას; ამ მონატრში ძლიე და მოსვენება დაუკარგავ, აქეთ-იქით აწყდება, თავში ცეცხლი უგარგიზებს, გონებაში გათლებებს სიტყვა „გნოოსი“. ფურცლებით ხელში თეატრის დირექტორთან, მის ბრწყინვალეობა ფონ დალ-

ბერტიანს მიდის და პოეზის უკითხავს. უკითხავს არ აკითხებს ყველას, ისი აზრად კი რაიმეს ნიშნავს. განსაკუთრებით ააღივლა პოესამ მზაობებში - იფლანდი და ბოიუი. ფონ დალბერგზე უწინაა ამდენმგნ - თუცა ეს უკვე უამბოდაც მონუსხულია, არ იცის როგორ. კეთილშობილი ბატონი მოკრძალებულ წერილს უგზავნის პოლკის მკურნალს მტუტგარტში, რომლის შინარსი ასეთია: თუ ბატონი ავტორი იწებებს შეარბილოს მსაფრი ადგილებში თავის ლირმესანამიდავ ნანარმოებში, ის გახებდავს ღრამის დადგმას.

მიღერი არაფერს მსვავს არ მოვლოდა. ბედნიერებისგან მუხვიდე ცახევა. გერმანიის ერთ-ერთი ვეცლაზე გამოწერილი სცენა მზადაა გარკვეული პირობებითი ხორცი შესახას მის მგზნებარე ოცნებებსა და ხილვებს! მამინეც იწებებს წადნის გადამუშავებას თეატრისათვის. მსხვერპლი მტკადა მწარეა, სამუშაო დაქანცველი, და ვარდა ამისა, ახილვებზედა კაცს სხვა საქმეც აქვს: ლაზარეთში დიხნეტერიაა, მავარამ აკეთებს, რაც შეუძლია, ასე სწრაფად, როგორც მუცელია, და მონოში ვადის, - მკურნა, ბოლოშია გასული, როცა ვაივებს, რომ მისი ტანჯვა მხოლოდ დასწრისია იმ

ფრიდრიხ შლეგი

პროცესისა, რომელზეც ნარმოდგენაც კი არ ქმნიდა. მან-პაიმელ ბატონს სულაც არ აქმაყოფილებს განუვლი დათმობები. ის უფრო და უფრო მეტს მოითხოვს. და რაკი პოეტი თავად აცხადებდა, „თეატრზე პრეტენზია არ მქაქვო“, ბატონ ფონ დალბერგს საბოლოოდ თავისუფლად შეაქვს ცვლილებები ორიგინალში თავისი მოსაზრების მხებეული, აუფრულებებს და ასუსტებს პასხეებს. მხოლოდ ამის შემდეგ იწება დადევმაზე მუშაობა. და რა ხებდა? პრემიარსზე, რომელსაც მიღერი ფარულად ესწრებოდა, რადგან არ იყო სამსახურიანი გათავისუფლებული, გაჭედილი თეატრის (პოესაზე დიდი მითქმა-მოთქმა იყო) აღტაცებისაგან საცივებს დიემგვანა. ატუნებული თვალები, მუხტად შეკრული ხელები, ომანიანი შეძახილები, უცხო დაძმანებით ზღუტუნით ერთმანეთს ცხევიან, ქალები თითქმის გონდაკარგული მონასხებებს გასასულებლსკენ - ასე გამოიფურებოდა დაჩრახს; ეს კი ნიშნავს ამკარად გამოჩნდა, რომ ვრედიფერს, რაც კი პოესას დამართებს, დაუპირისპირდა მისი ღრმად მონაგანი „და მონე“, „ბომ აბა“, „რაც ვანდათ, ქქენით“. გამარცხებს, ათავსა შეხუსტებს, დასაჭურავს, დაჩეებს, მოქმედება მისთვის სრულიად უცხო ემოქმინი გადაიჩნება, ძარული გამოცადავს, მავარამ საზოგადოება მისი მონაგანი, თანდაყოლილი, უძლეველი ფინამიკა, რომელსაც ვერაფერი დააკლო სიფრთხილის ზომებში და დღემდე ინარჩუნებს თავის ცხოველმყოფელობას. არა მხოლოდ „ფარსელებისთვისაა“ დამახასიათებელი ეს ცხოველმყოფელობა. მკრნაზე „გერაცობა და სიყვარული“ პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ მოუხენში - ბავარიის რესპუბლიკა“ ის-ის

იყო დავა – უაღრესად ბურჟუაზიული, უაღრესად რეტორიკული, კონსერვატიულია განწყობა პუბლიკისთან ერთად, საზოგადოების მიმართულებით, და იმის მიზნზე გახედვა, თუ როგორი რევოლუციური აღტრიალება გამოიწვია ნაწარმოების ხელმა. დამსწრე საზოგადოება იქცა მიზეზის პუბლიკად, როგორც ყოველი საზოგადოება მისი პიესის შემდეგ.

„ვერბაუმისა და სოვერულის“ დედა ვერ კიდევ მჭრეტელის პერიოდში ჩაისახა, პატრიზმის დღეებში, როცა მერცხომარ პოეტი მანამაში „კაჩალებზე“ გასამგზავრებლად პოსტის თვითნებური დატოვების გამო დასაჯა. მაგრამ მჭრეტელის დატოვებულ დღეებში ამცნო ნერვოზი საზოგადოებას, რომ მომავალი დრამის თემა აღონ კარლოსი, ესპანეთის ინფანტი იქნებოდა.“

„დონ კარლოსი“ – რა დახვეწილება ამ პირველ აღფრთოვანებას პოეტის ერთი, რაც ამ დედა ამ დედას კივამს თხოვრებტი წლის ქაბუკე განმაცდევინა!

უთხარიო კარლოსი, რომ თავის ყრმობის ოცნებებს პატრიოტად დასდოს, როცა იგი დავაეკავებოდა; ნუ გადაუშლის გულს ღვთაების ნახე ყვავილისას გონებისაგან განდიდებულ მოკვადვას ქაის და არ დაიბნენ, როცა სიბრძნე ამქვეყნიური ზეშოკებებს, ზევის ასუსტ გაუტეხს სახელს. მე ეს წინასწარ ვუთხარი მას...“

სა შეიძლება იყოს უფრო მხვეწიერი, კეთილშობილი, რაღაც შემხრული? ეს არ არის მხოლოდ ორატორი და სპირალის მქადაგებელი,¹⁰ ეს არის პოეტი, რომელიც ძალადუღმის ცრემლი მოგვგვარებს და ამავე დროს გულში ავსოვით ყოველივე არადადამანურის წინააღმდეგ საბრძოლველად...

მალერის ენა ეს განსაკუთრებული დაკვირვების და შესწავლის საგანია, დამუშავებული მისი უაღრესად მახვილი დამოლოებებით, როგორცია, მაგალითად „შეიძლება კაცს გამოადვკის“¹¹, „ეს თქვენ თავადო ოქტავიო პიკოლომინი“¹², „ლორედ ვითოეთ ანატოლი, გემო საფრანგეთს გაეგზავნა“¹³, რომლებიც ერთმანეთს მსგავსია და ასე დაამახასიათებელია მისთვის. შეუძლებელია ის ვირტუოზული ძალა, რომლითაც მალერი ამაშს ამორჩილებს, ის გვითვლიზიანება და ელვარება, რომელიც იგი მას ანიჭებს. თავისუფლად ფლობს მას; არ ებუღება, ზუთის ნაცვლად ქვესტრეფიან პეკარებს ძურწანებს, და ანახევრებს, ან საერთოდ არაღვეს მჭრულ საზოგადოებას, როგორც ეს თვალს დატარებამაია: „კახეთის ფლოკებქვემ გადასრება ის უღმობილად“¹⁴. ტაბლოტის ცნობილი ფრაზა: „თუთ ლტერებოტი უძღურნი არიან ხასულელის წინაშე“ პიდაპირ ანაბესტით იწვება. გუხვდება ამკარ რეალიზმები, რომლებიც ასევე აძლიერებენ მოთამბოფლებას და საერთო ამალეებულ ტონთან იდებტურ კონტრასტს ჰქმნიან, როგორც, მაგალითად, ვალენტიანის სიტყვები: „და – თუ კრეად ვუნონ-დავინი მიზოხის ეს არ ექნება“. ან: „პრალი ივერი კოდეგ პო! მაგარ პრალა? ეს არ იქნება“.

ან მასე პიკოლომინი შეუძლებელია, შეუძლებელია, შეუძლებელია თავადაც ვქადაგე, ეს არ იქნება“¹⁵ ამ ოქტავიოს სიტყვები მათსადადე. მასეს, მე მომეფე, ასე ავბოტებს“.

ეს მაგალითები შემთხვევითი როდია ამოკრეფილი ავალენტიანობად, რადგან ამ შემხრულ ქმნილებას, რომელიც ატორის უმძიმესი შემოქმედებით თავსატეხი გაუწინა და ყოველის ძნელად გასამოფრად და თავისთავად მასადას ვრცლავზე აფიდი დრო შეიღია, ყველა მისი დანარჩენი დრამებისაგან განსხვავებული სტელი და ტრიალობა აქვს. – ორმოცდაათი წლის წინ პატარა ნოველით აღწერე სწული პოეტის ღამეული ჭოდილი ამ მძლავრ თემათან, და მისი გმირული ცხოვრების ამ ერთსაათიანი მონაცვეთის ასახვად გაცილებით უფრო აფილი ამოვალა იყო, ვიდრე ეს მოიხერხება, რომელიც უამრავ რამზეც მანებს ნათის თქმა დროს სინციონის გამო. მე არ შემიძლია, ისე საფუძვლად ნად განვიხილო მისი ელვარე შემოქმედება, რომელიც „ვილქემ ტელმა“ უიშვიათესს – ვლასიკურ ნალხურობას აღწებს, როგორც ამახ ვასურვებდა. მხოლოდ იმის თქმა შემიძლია, რომ მისი მორალური ზემოქმედება კივამს უფრო დიდ აღტაცებას იწვევს, ვიდრე მატარული. და ეს იყო არა უაღრესად სავსე შემოქმედის ნაყოფი, არამედ გამოვლევითი ავადყოფობისა და სწულეებისათვის, რაც მის თავისუფლებისმოვლად შემოქმედებით სულზე ვრცავითარ გაღვლეა ვერ ახენდა. ის ნავერეად ეზარია უმკაცრეს სიტყვას. ნაცნობი იყო მისთვის ტანჯვა და სიკვდილი. მაგრამ სიკვდილად ატყდა მას სიოცუფლე, სიღამაზე, ნეტარება; სიმამრზე ბრძენებალბა და ელვარება; ტანჯვამ ამაღლება და სიხარული; მით უფრო მტკიცეულია იმის ნაყოფი, თუ როგორ „უღუტებს ვიწროს და წერის ყოველგვარ ხალხს“ ცოცხალი, როგორ „უღვიძებენ ყველა სიტკიერას“ ნოქმების სუსხანი დღეები, რომ „მუშაობაც უკადარ ახარებს“, – მუშაობა, რაც მისთვის ყველაფერია, ყველაზე ზეგითი პოეტისათვის! „მთავარი მონდომება“, წერს ერთ ნერილი, არაფერის არ არა მარტო სიციცხლის სამუდამებს იძლევა, არამედ თავის ერთიფერო ღირებულებას ანიჭებს მას“. თითქმის დაუჯერებელია, რომ „ვალენტიანის“ დაძლიებისთანავე, მცირე შესვენების გარეშე, „მარანი სტრუარტის“ ძველ ჩანაფიქრს უბრუნდება და ერთ წელიწადში ასრულებს პიესას. როცა უკვე მზადაა, წერს: „ყველაზე უკეთესი მამონ ვერძობს როცა რამე სამუშაოს იტყურესი მაქვს. ამტომაც უკვე ასედა რაღაცის ვაპირებ“ რაღაცეა კი ორღენიცი ქალწული“.

ერთგვარად მანუგებელია ის აზრი, რომ მისთვის ნაცნობი იყო არა მარტო შემოქმედებით შრომის ზეგარა, არამედ ადამიანური ბედნიერება საყვარელი ქალის გვერდით, რომ მხეციერობა ახლა წამი ცხოვრება“, ამბობს ის, როცა შარლტე ფონ ლენგენფელდს მისი გახდა. „წამი სული სიხარულითაა დასავსე, და წამი გული გამოუდებით სამაო ქაყოფიერებას განიცდის... ჩემმა არსებობამ პარმონიული ნონანსირობა შეიძინა; არა ბობოქრად, წყნარად და ნაოლად მიფიქრებინა წამი დღეებ...“ არ სიხარულის მომგვრელია ამის ნაქითხვა! სა სისიხარულია, იხილო ეს მარად უმწიკო, ეული სული, ცხოვრების ეს დიადი გერი, რომელიც თავის თავზე ამბობს: „რაც მე ვარ, ვარ წამი ძალღონის არამუნებრივი დასაბუღს მარჯვზე“, იხილო განტვირთული, საამო და მხეცი ქაყოფიერების მფიქრობობის იქამდე – სულ სუსხთან ურთიერთობით გამოწვეული რამდენიმე არასასურველი და იმედაგამკრეფელი ცოტებება და მიღვარება – შემდეგ, 31 წლის ასაკში, კორინთის ნაფასაყუელი.

ამ ანალიტიკულ ცხოვრებაზე ერთგული მომხრე არ
 თამაშობს არავითარ შემოქმედებით, ემოციურ რთვს.
 მის ცხოვრებაში არ არის არც ზეზნაშიაობა, არც ევლარი,
 არც ღილა, ¹⁶ მარიაშვილ ან ულრიკა, ¹⁷ სესტია პოლარული-
 მისთვის არ იყო უფრო მთავარიცხველი, ვიდრე ნებისმი-
 ერს სხვა რამ. მისი ცხოვრების დიდი თავგადასავალი, მიუ-
 დის მისი გამოცდილება ვნების, უძლიერესი ღატაკობისა და
 უარყოფის, მტრობის, მონატრებისა და აღტაცების, მიუ-
 მხსა და გაცემის, ექვიანობის, ნაღვლიანი შურისა და ამჟი-
 თავგადასავლის, ხანგრძლივი აფექტური დაძაბულობის სა-
 კობებმა – იყო დამოკიდებულება მამაკაცსა და მამაკაცს
 შორის, მას, – თხემით ტრფივადე შარბისა და იმას შორის,
 ვინაც ის დიაცის როლს ატოვებდა, – ეს იყო მისი ურთი-
 ვითობა გოეთესთან. ვასაკვირია, რომ როცა ლაბარაკია
 მიღწერის ლირიკაზე, თითქმის არასოდეს არ ახსენებენ აუ-
 ნერლად სულსმემპერელ, ორნამენტებით განყოფილ
 ლექსს, ქუშიარბი ლირიკის ნიშნში, რომელიც უმეტესწი-
 რენია ვრწმობათა სიღრმით და ეკვილიზობისებით: „პო-
 ნიერება“, ზოტა მისაღები, ვინც მონაკალე ლმერებზე დაბა-
 დებამდე უფრო, და ვინაც ჩვილობაში ვერნერა თავის
 მკვლელებში ანანავებდა.

თვალეში მისთვის თვითონ ფეხობს აუტელია,
 პაგებში კი გაუხსნიდა კურთხეულ პერმესს, –
 ზოლო ზევისისგან მუღუზ ანია ბეჭედი

ძღვეამოსილებებისა

იღბალი მისი ღვთაებრივია,
 შეტაკებამდე დაუშვებენ მუბივი გავრცეებით,
 გაწერის დღიდან დღეგრძობით და გვთვებმა
 და ქარიშხლის გუნდის იყო გულთამაყრობული.

და შენვეც თავის თავზე:

მე შესახებე კაი ჭმად იგი, ვინაც თვავს თავს ქმნის,
 აქანდაკებს,
 და შეუძლია ბედისწერის ქალღმერთობის სძლიოს.
 მადრამ ვაი, რომ ამითი ზეხს როდი ენება,
 რადგან ქარიშხლის ძალით იმას ვეღარ მიაწომივია,
 რასაკუ ქალღმერთი თავგანწირვით მისგან მალავენ.
 უღირსობისგან მას მფარველობის ძლიერი ნება,
 და ზეციური მადლიც თითქმის ვადამიდის მსხუ-
 ო, ნუ დაძრახებ ზედის რჩევებს მხოლოდ იმისთვის,
 რომ მან ბრძოლაში გაიმარჯვა ვენერას ნებით!
 არც იმ მშვენების უარყოფა ძალევიც, რომელიც
 მისიშინის მსგავსად თავს იწონებს ვენერას სახით.
 მისი მხერტი ზომ თავად შენც ზეობ,
 ამ ბრწინევალებით ხარ ბედნიერი... ¹⁸

სატრიალო ლირიკის მიღე ამთოლოციებს გაცვლი-
 და ამ ერთ ღელქში – გონის, ნების, გარყვის, სათნობის ამ
 დაღადსში დაუმსახურებელი ღვთაებრიობისადმი, მჭერ-
 გვერდობისა არსებულისადმი, და გოთვე; ცნაობა, ის
 გამოთქვამდა აღტაცებას აღტაცების წილ და ერთგვირი
 წინააღმდეგობრივ გრწმობით უფარდა იგი, – ეს უმეტე-
 ლია. და მინც, და მიუხედავად ამისა, თითქმის მიღწერის
 სიცოცხლეში ბოლომდე არ პქონიდა გაცნობიერებულ, რას

წინადაც ის მისთვის. ვერაფერს გოეთეს მიწინავე პოეზი-
 აში ვერ ეპოთით ისეთის, რაც მკვაზობისადგმა გრწმობის
 სიღრმეს „ბედნიერების“ სიღრმას გაუტოლდებოდა.
 თქვეც მოცულობითი, „ფოესისს“ მფორე ნაწილში, ქრონის
 სცენაში, სადაც ლაბარაკია „არქონიტების წმინდა წრე-
 ზე“, უცვც გამონდგება მიღწერის ხატო, მართალია შეფარ-
 ვლად, მაგრამ მარცხ საცნაურად.

ამას ხომ მინდ ვერ უარყოფ, ვერ ვამაზნილებ,
 რომ შენ იცნობდი შენი დროის უდიდეს პირებს,

მინც მითხარი, მორტმული და სახელგანი
 ვინ უფრო იყო ამ გმირებში ვეღლაზე შეტად? ¹⁹

ეცნაერი ახახლებს გმირებს, რომელთაცან

სახელგანთქმული იყო ყველა თავისებურად,

და ფაუსტი ეკითხება:

რად გავიწყდება შენ პერკულუსი?

პასუხი:

ოჰ, ნუღარ აღძრავ კვლავ ნადველს ჩემში!
 მე არ მინახავს არასდროს ვეზი,
 არც არცს, პერმესს, არც მათი მსგავსი,
 ვისაც სუვეელა თავყანს ცემს გზებით...
 ჩემს თვალში იდეა მხოლოდ ის არის,
 იყო თვით მეუღის ჩამომავალი,
 უკვე სოყრემში შიბილავდა მწახველს. ²⁰

ვინ არის პერკულუსი? მკითხველი ხედავს, მკითხველ-
 მა იცის და რომ გოეთე განსვენებულ მეგობარს პერკუ-
 ლუსის ხატში ხედავს, თორმეტა საფიროს საქმის ჩამდუნ
 ლწერიაკაზე, გეადიერებინებს, რომ მან იცოდა იმ ოცნე-
 ბის შესახებ, რომელსაც მიღწერი დიდი ხნის მანძილზე
 ელოლიაყებოდა: ოცნებაზე ოღამპური იდლიის შესა-
 ხებ, რაც პოეტს „უზაღვლად“ ესახებოდა. რამდენადაც
 ეიცო, მას არც ერთ ჩანაწერში არ არის ეს ნახსენები. შო-
 ლოდ „იდეალისა და ცხოვრების“ ბოლო სტროფში გაი-
 ღვრებს ეს მოტივი: იმასზე, თუ რა ძლიერი იყო ამ იდეის
 ხორცშესხმის სურვილი, შეტყველებს წერილი ევიდემ
 პუმპოლდტისადმი, რომელშიც პოეტს ერაოდერთხელ –
 მთელი თავისი არსებით ლაბარაკობს ამ ოცნებაზე: 1795
 წელს, ათი წლით ადრე გარდაცვალებამდე. ჩემთვის ეს
 ყველაზე ღირსესანიშნაო, ყველაზე გულწრფელი და სუ-
 ლისმემკვიდრე სტროქონებია, რაც კი მის წერილებში ნა-
 მკითხავა იგი ლაბარაკობს პოეტურ განსაზიერებაზე, –
 „ფოველიც მინიერისაგან თავისუფალი, მხოლოდ ხინათ-
 ლე, მხოლოდ თავისუფლება, მხოლოდ ძალისხმევა – არა-
 ეითარი ჩრდილი, არავითარი ზღუდე, არავფერი ეს აღარ
 ჩანს... ოლიმპიური სცენის ხორცნიშნა – ეს ხომ უზაღ-
 ვლეთი ნეტარებაა! მე არ ვგარდაც იმის იმედი, როცა ჩემს
 სული თავისუფლებას მოაპოვებს და მთლიანად განაწ-
 მინდები ხინამდვილის უწმინდესობისაგან; აი მამინ,

მთელს წემს ძალას, ჩემი ბუნების მთელ ზუნა გრანობებს მოვიზიშბო, თუნდაც საამისოდ მათი ბოლომდე დახარჯვა დაიჭირდე”.

რა დიანად, ზემანადი სულიაი როდის შეიძლება ყოფილიყ მისი სული ასრულიად თავისუფალი“, სანამდვილეს მთელი უწინდერობისაგან განწმენდილი“ როდის უნდა დეტალებიანი მისი ბუნების აბლებულ ვაერულ ნაწილს ადამიანი, რათა ამ დღემში გადმოღერულიყო? იდეა მალაინად ტრანსცენდენტულია, არაცხოვრებისეული, არამინერო, რომელიც მხოლოდ უზარსო სულისთვისაა მისაწადამი. ამ დაუფგრომელ კაცს დარჩენილი სიცოცხლის ათი წლის მანძილზე არსებობს უფდა შემოქმედებითად მოცილებინა ხელი თავისი ოცნების სტანდარტის, თუმცა „უდადეს ნეტარებას“ მოელოდა მსგავს თავისი ბუნების სულიერი ნაწილი კი მან ყოველ აბაღლებულ, თუნდაც მინიერი საზღვრებით შემოფარგულედ ნაწარმოებს უაფერესა, რომლებითაც მან ცხოვრება დაასაქურა, ისე, რომ ყოველი მათგანი მისეული შარავანდეულია მოსილი. მაგრამ არამინიერი ოცნება მხოლოდ სინაღლესა და თავისუფლებზე გეგინებინა, თუ საით მიიღტვადი მისი უკანასკნელი ნატრა:

მინიერი სამოსისაგან გათავისუფლებსავენ, ვასხივონებინავენ. –

– იგი გვინათებს კომეტასავით, რომელიც ჩვენგან უწინარდება,

და დაიდ ნათებს შარავიბობის საკუთარ ნათებს შმატებს.

ამ სტროფით, რომელიც ლექსს აფერგვინებს, ვოცემ მეგობრის ვარდაცვალებიდან მხოლოდ ათი წლის შემდეგ დაასრულა „ზარის ეპილოგი“. მაგრამ უყვე ცნობილი ისტორიკოსი

**რადგან მის მიღმა, უსხეულო ჩვენებასავით
დაგას ის სიმბაბულე, სულს რომ ვაბოჩქავს!**

წარმოადგენს პასუხს პოლერის დიდსულოვანი თეოთაღკვეთის იდეაზე, რომელიც საფუტელად უდგის ელტობის აბაღენიერებაზე“.

ახალგაზრდა მეგობრის სიკვილის მომწინვე გოციეოსათვის ეს უწითერთობა, რომელიც არავითარ უქმაოციოების წყარო გამხდარა, თანდათან სულ უფრო და უფრო დიდ თაყვანისცემება ვადაიხარდა, რაზეც მისი გამოითქვაშებზე მუტყველებენ: „ო, წელარ აღიერე კვლავ ნიღველს რწმინა! ან: არ შემოძლია, არ შემოძლია ამ კაცის დავიწყება!“ სავიწყობის ბოლო წლებში კი, რძლის, ოტლიას სიტყვებზე, მიღერი ჩემთვის მისაწყენიყო, ვოცემ პირი მიბირწა და მიუგო: „სიტყვ ყველანი შეტსამეტად უზაღერტნი და მინიერი წართ მისთვის“.

ჩვენ ჟველას უნდა ვიგებინოდეს მონტყვი ვოცეს ამ მოძრაობის, ამ შეკარი სიტყვებისა, და ფრთხილად ვყოთ, ძალზე უზაღერტნი და მინიერი არ გამოქმნიდათ მის თაღლით, ვინც მეგობრის გვერდით გატარებული წლების შემდეგ კუბის კარამდე ვერ იფიქრებდა მას.

რა ძალით ვიკრძები, მიღერის შემოქმედებაში კიდევ ერთხელ ჩაღრმავებისას, რომ იგი, თავისი სწეულე-

ბის მბრძანებელს, ჩვენი სწეული დროის სულის მკერნალი შეიძლება გამხდარიყო, თუ ხშირად ვაგისხუნებდით მას!

როგორც ორგანიზმი ავიადება, ხმება იმის გამო, რომ მის შემადგენლობას აქვია რაღაც ელემენტი, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ნივთიერება, ვიტამინი, აღბთა ზუსტად ასევე აუცილებელია ელემენტი „მინიერი“, ურმინოსობასაც ჩვენი ცხოველმოქმედება, ჩვენი საზოგადოების ორგანიზმი ასე ძლიერ ვანიცდის. მე ეს ვიგარძნი, როცა გელაზა ნივითონე მისი ასავარო უნებდა შორების შესებ“ კ ეს პროზაული შედეგერი, რომელმაც ეს, რაც მისი დროისათვის ვერ კიდევ არააქტუალურია, ჩვენი დროის საჭირობოტო მოთხოვნებამდე აქავს, და ყველდ ტანჯულეს მალაინად ეტება.

რაც უფრო მეტად აბლევებს, ზღუდავს და იმბრებს თანამდროციობის ვინრო ინტერესები ვონის, მით უფრო სასიცოცხლო აუცილებლობას იძენს მოთხოვნებდა, კვლავ თავისუფლება მომპოვის საყოველთაო და უფრო ამაღლებული ინტერესით წმინდა ადამიანური სანყისისადმი, რაც დროის ყოველგვარ ვავენიანზე მალდა დგას, და პოლიტიკურად ვაბლერილი სამყარო კვლავ ვაავრთიანონს ტუმბირიტებისა და სიღამაზის დროშის ქვეშ, ამბობს ის. შართალა, მისი ჟრნალი არ ისაბავს მიზნად დღევანდელბის მოვლენებს და ვაეობრიობის უახლოეს აბედებზე საუბარს, ის ისტორიაში ციხებს პასუხებს წარსულისა და ფილოსოფიაში – მოძალდის შესაბებ, ცვლილებს ასე შეინივთის ცალკეული შტობები ვაკეთილმოზიღლებული კაცობრიობის ამ იდეალისა, ჩვენი ვონება რომ გვიხალეს, სწამადვალბე კი ასე აფილად ვაუკარგება ხოლმე თაღლიაგან, და იდეანოს უფრო მალად ცნებების, უფრო წინადა პრისიპატებისა და უფრო კეთილშობილი ზნეობის შესაქმნელად, რაზეც ვამბოლო ვამბოლოთაბიკიდებულას საზოგადოებრივი მოწყობის ყოველგვარი ვაუშვაბესება. ამრიგად, კეთილსინდისიერება და წესრიგი, სამართლიანობა და მშვიდობა იქნება ამ ქურნალოს დერტიტა და წესა“.

ოლონდ, ნუ გამაოცინთა წინდაუტედაობას და ნუ მოვინათავი ამ მიზნებს უზერტემლო ესტეტიზმად, ნუ ვიფიქრებთ, რომ ანას რაიმე საერთო ჰქონდენ იმისთან, რასაც დღეს „ecstasy“ (სწინამდევლისაგან გაქცევის) ვერბთოტრის ვონზე, მის შორალასა და ვანათებაზე. მის სულიერი თავისუფლებამზე, მის ინტელექტუალური დონეზე ფიქერი, რაც იმის შევებების შესაბლებლობას იძლევა, რომ სხეები, განსხვავებულ ისტორიულ პირობებში, სხვაგვარ სოციალურ ვარემოში მცხოვრებნიც, ადამიანება არიან; ფიქრი კაცობრიობაზე, რომელსაც უწითიერალანბლების, საწარული სიცრუისა და უღმბობელი სიძულვილის ნაცვლად ზნეკეთილობასა და უსრრის, სამართლიანობასა და მშვიდობას ვუსურვებდით, – ეს არ არის სწინამდევლისაგან გაქცევა გაქცევა ფუტ ესთეტიზმში, ეს არის სამახური სიცოცხლის ვადასარწინად, მიმასა და სიძულვილისაგან მისი განსკურნების სურვილი სულიერი გათავისუფლების გზით. რასაც ეს ადამიანი მთელი თავისი ორატორული გზებით, პოეტური შთაგონებით ესწარფოდა, – უწინარაღმერი, მოვლენისმოქმედელი, წმინდა ადამიანური – მთელი თაბებნისათვის ჩამქრალი იდეალი, ჩამორჩენილი, ვაკეთილი და

მოძველებული აღმოჩნდა. კარლალი, რომელიც საერთო სივრცეში წერს მიღწევას, ამ საკითხში არსტიკებს თავის გმირს, რომლის გული, მარკოს პოპს მსგავსად, მთელი კაცობრიობისათვის, მთელი საქართვეა და მოძველი თაობებისათვის ძვრდა.

ძველი ლაპარაკობდა „იყვნენ, ახლებზე“, რომაელებსა და ბერძნებისაგან განსხვავებით, როცა ის „მამულის ინტერესებს“ უწიფრად და მხოლოდ მსოფლიოს ახალგაზრდობისათვის შესაფერისად ავტანდებდა. ეს არის „უბადრუკი და უსუსური იდეალი“, ეკთიბულობით მასთან, წერო ერთი ერთსათვის; ფილოსოფიური გონისათვის ასეთი საზღვარი სრულიად აუტანელია. მას არ ძალუძს შეჩერდეს კაცობრიობის ასეთი ცვალებადი, შემთხვევითი და თვითნებური ფორმის, ფრაგმენტის (აბა სხვა რა არის თვით ყველაზე მნიშვნელოვანი ერთეული?) ზედაზე; იგი შეიძლება მხოლოდ იმდენად აღწესოს ამ იდეით, რამდენადაც ესა თუ ის ნაგია ან ნაცონალური მოქლენა მნიშვნელოვანია, როგორც კაცობრიობის მოძღვრის პროგრესის პირში, ან ახალს“ კარლალი უპრობლემურებს „უბადრეს“. ჰქონდნენ სამშაობის ცალკეულ საგანს მოეთხოვონ, ამბობს ის, „პრობანა, რომელიც მთელ კაცობრიობას სწავლება, სწორედ ამ უსაზღვრო განცენილობის გამო შეიძლება ისე შესტადეს, რომ ცალკეულისათვის ძალა დაკარგოს... საყოველთაო კაცობრივებობა მხოლოდ თვითნებურ და ძალზე სუბზე ქვეყნის ნებს მხედებს... ახალმშობელი, კეთილშობილი ენათნაზნი, რომელიც მთელის მემოქმედებაა (მთელის ისტორიული ნაწარმოებები) გამოქვეყნებული, ჩვენთვის მუტად გულში ჩანსევაში იქნებოდა, ის რომ ფერი ერთი სივრცით ფის შემოსაზღვრული.“

ეს არის წინამძღოლი ენა, ენა წინამძღოლისა, რომელიც შემეფიქმნა მთელი ენაზე გაყოფილი, ნაციონალიზმის ენაზე, ეს არის გუბნეული ენა, რადგანაც სულთერების ისტორიის ტალღები მიეცევიან და მოქცევიან, და დღეს ჩვენ მონაწილე ვართ იმისა, თუ როგორ ძველდება ბედნიერის ძალით ახალი; ხოლო ვარდასულად მონივრული კვლავ ფროის მოთხოვნად იქცევა, ყველაზე საქართვეობით, ენათნისათვის სასიცოცხლო აუცილებლობას, ესაა სამკვერო - სასიცოცხლო მნიშვნელობის ძეგს, როგორც ეპიფანე არსებობს არ შეიძლება დღეს უ რა ხელება? ნაციონალიზმი იდეა, იდეა „ფერი ერთი სივრცისა“ გუბნეული დღეს მარდება. მისი შემეფიქმნა ადრე ერთი პრობლემა გახდა: რა დღეს შეიძლება - არც პოლიტიკურის, არც ეკონომიკურისა და არც სულთერის. დღევანდელისა და ჩვენი შემეფიქმნა გულის მოთხოვნა უნივერსალური ასპექტისა და კარგა ხანია, რაც ფიქრები კაცობრიობის ირებსაზე, მუხანაზის ცნება, საყოველთაო თანალობა - უკვე აღარ უფროს „ქვეყნის სუბზე წესს“. სწორედ ეს ყოველისმომცველი გრძობაა, ასე ღიერ რომ გვესაქორციელოს, და თუ მთელი კაცობრიობა ამ ჩაიხედავს საკუთარ თავში, არ დაიჭრებოდა თავის პატიოსნებაზე, თავისი ღირსების სადღეულობაზე, იგი არა მარტო მორალურად, არა, ფიზიკურადაც დაიღუბება.

უპასუხელო ნახევარი ასწლებული მომხრეა ყოველივე ადამიანურის რეგრესის, კულტურის წარმოუდგენელი დაუცემის, განათლების, წესიერების, სამართდებანობის გრძობის, ერთგულებისა და რწმენის, ყველაზე მარტივი

ნდობის დაკარგვისა, რაც შემამოფრებელია. ორმა მსოფლიო ომმა დაამკვიდრა სისასტიკე და მომხვეჭელობა, ინტელექტუალური და მორალური დრეკი ეს ომის მომხმანეთანა დაკავშირებული სამიწადედ დაიკვეთა და ზღლი შეუსწო რღვევას, რაც ცუდი ვარანგიაა სამისოდ, რომ კაცობრიობა არ გადაეწვას მესამე ომში, რომელიც ყველაფრის აღსასრული იქნებოდა. მკვირვარება და შიშა, ცრურწმენაზე დამყარებული სიძულელი, პანიკური ძრწობა და დევნის სამხელო მანა დაყოფილება კაცობრიობას, რომელიც კონსიპურ სივრცეს სტრატეგიული ზანუბის განსაღატენებად იყენებს, და რომელიც მისი ენერჯის მთავარხეუფს, ლაშობს რა მკრეხელურად დაამზადოს შიშვანი მასობრივი განადგურების იარაღი.

განა შეგონა, მთასა თუ ბარად ენახება სიღმრე დაცუბუბის ანაგრა, შექმნილს დიად ზესისა და დრად ზეციური ნიჭით აღსავსეს? მას ხომ ვუბოძეთ სამკვიდრებელად ჩვენ დედამანა უზამმასარი, მამ, რადაც დაძრწის მთასა და ველად ვით უსამშობლო, მთესსადარი?*

ეს არის ცერტრას წილით „ეღუვრის დღესასწაულიდან“ კი მიღწერის მზა. კაცობრიობა, რომელიც ყურს არ უგდებს მის მოწოდებას უფრო მაღალი მეცნების, უფრო ნიშნავა პრინციპების, უფრო კეთილშობილი ზნეობის მშვედობიანი შექმნის შესახებ, რაზეც დამოკიდებულია საბოლოო ეფიშის საზოგადოებრივი მდგომარეობის ყოველგვარი გაუმჯობესება, საკუთარი მასობრივი მთავარი, მოესადარი კაცობრიობა, ტექნიკური და სპორტული სენსაციური რეკორდების გვირგვინი უკვე არცთუ არასაბურველი უფსკურულსაკენ მიბარბაცებს.

რაცა 1859 წელს მიღწერის დაბადებშია 100 ნელს აღნიშნავდნენ, აღტაცების ქარშხალმა მთელი გერმანია გააერთიანა. მაშინ, როგორც ამბობენ, მსოფლიოში იხილა ისეთი წარმადგენა, როგორსაც ისტორია იქამდე არ იცნობდა: ნადაც დაუცუბადებული გერმანელი ხალხი ერთ მუტაზედ შეკრული საკუთარი პოეტის მიერ. ეს იყო ერთგული დღესასწაული, დაც, ასეთი ფის ჩვენიც. პოლტიკური უსუღმართობის ვიწარზე და, ორად გაყოფილმა გერმანიამ იგრძნობს ერთსაზნობა საკუთარი სახელის ძალით. მაგრამ სხვა, უფრო დაიდის მომასწავებელი ნიშნით უნდა აღტაცდოს დრომ ეს ჩვენი საობუბო რეიში: დაც, ის წარმართობის საყოველთაო თანალობის დროშით, პოეტის დიდხლოლოგია სიდიდას მსგავსად, რომელიც მოგვიწოდებდა ადამიანის მრადიდელი კავშირსაკენ მის დედა-მონასთან დაც, მისი ჩასუცნეობისა და აღდგომის ზეიშის ძალით ჩვენზე გადმოვიდეს მისი მშეიდი და მძღვარი ნების მასობა; სიღასობის, სიზრთილისა და სიკეთის, ზნეუფლობის, მონაგანი თავსუფლების, ხელმეცნების, სიყვარულის, მშეადობის, ავამაზიური ღირსების მღვენების ნებისა, რამაც უნდა გადაეფარებინოს.

გერმანულიდან თარგმანა
რუსულად ივლინოვაჟა

მედიონიკის

- ეს სიტყვა თომას მანმა წარმოადგა შილერისადმი მიძღვნილ ზეიშე 1965 წლის 8 მაისს ევრტემპერეის სახელმწიფო თეატრში, მებეტარტში და 1956 წლის 14 მაისს გერმანულ ეროვნულ თეატრში, ვაიმარში. ეს არის შემოკლებული „ესე შილერზე. თავტრის 150 წლისთავის ვაიმე - ეძღვნება მის ხსოვნასა და სიყვარულს“.
- ფრედრიხ შილერი, რჩეული თხზულებანი 3 ტომად, ტ II, ვალენტიანის სიკვდილი, მოქმ. მე-5, გამოსვლა მე-3. თარგმანი ეახტანე ბუნუკელისა. „სახტოთა საქარფული“, თბილისი, 1962 [მემკვიდრე ვ. ბუნუკელის თარგმანებში მოყვანილია ამ გამოცემიდან].
- Francis Gayot de Pitaval, 1673-1790, ფრანგი მწერალი და სამართლის ისტორიკოსი; 1792 წელს მიღწემა თავისი წინასიტყვაობით გამოისცა მისი რჩეული ნაწარმოებები სათაროთ: „გახსოვრებული სასამართლო შემთხვევები“.
- 1792-1796წ.
- წერალიდან გოეთესადმი, 1800წ. 26 ივლისი. შარავანდღეს, რომლითაც ჩველებრივ შილერის იერს მისივენი ზოლდე, უფრო მსვეტ, რეალიზმის ელფერი მუერო, რაც მისი სიყვარის ნაწილია.
- ვაიმარის ჰერცოგი კარლ ალფრედი
- Die Rittersrepublik ეს სახელწოდება გამოიყენებოდა გერმანულ ენაში რსდსრ-ს არსებობის პირველი წლებში, საბტოთა რესპუბლიკა (1719წ.).
- ევრტემპერეის ჰერცოგი კარლ ოტენი

- „ღონე კარლის“, მე-4 მოქმ. 21-ე გამოცემა, თარგმანი ე. ბუნუკელისა.
- ამორალის შეჯამება „ეკრთა დანებებაში“ ნიკმე შილერს უნდებებს „ზეკრეველ შორალს შეჯამებაში“ (ალუზია შეფელის პოპულარულ პოემაზე, 1854წ.).
- „ვაიმების“ ფინალი.
- „ვალენტიანის სიკვდილის“ ფინალი.
- „პარაიმ სტუარტის“ ფინალი
- „ვალენტიანის სიკვდილი“, მე-4 მოქმ. მე-12 გამოცემა, თარგმანი ე. ბუნუკელისა
- ლითე: შარლოტე ფონ შტაინის პოეტური სახელი.
- მარიანე ფონ ელფმერი.
- ულრიკე ფონ ლევეტოვი.
- თარგმანი ნანა ლეინეფაისი
- იოჰან ვოლფგანგ გოეთე, „ფაუსტი“, „სახტოთა საქარფული“, 1962. თარგმანი დეიფი ონიანისა.
- ივზე, თარგმანი დ. ონიანისა.
- ივზე დღესიდან: „ვალდერი შილერის ზარისთვის“
- პირები - ნელინდის დროთა ქალღმერთები
- კარლილი - life of Schiller (შილერის ცხოვრება), 1825წ.
- ქრისტინა გოტფრიდ კონრენისადმი, 1789წ. 13 ოქტომბერი
- ფრედრიხ შილერი, ბალადა. ლირია, თარგმანი ხარტოან ეარდმადლისა, თბილისი, „სახტოთა მწერალი“, 1956 წელი.
- „ელფესის დღესასწაული“ 1797წ.

სწავლის ცხოვრებაზე

კინოს ცხოვრება
მირჩევისი

ლომინიკ სიმონსი
სასაზრება
ანეკა ვეი

პატროანი, ნაწი, შიშნარევი მწერტი და, რა თქმა უნდა, სწოტისმეკრეულად ელვანტური და ყოველთვის ამაღლებელი. მასთვის ქაინაურები და ქება-დიდება არასდროს დაუმურებაოთ. ყველა მახასიათებელი, რომლიც ეს ქალბატონი შუშკოთა ყოველს თვის ქალღმრთობის არსისა და საიდუმლოს ნეფოში დაი დასახარს გაფრედა - „სოლრა ვიტას“ (ტუბოთა ცხოვრება) ღამის ღამისმანი - მადალენა დღეს ჩვენი სტუმარი...

- კარნე, ფელანი, დემი, ლელუმი, ქიუქორი, დელუო, ბროკა, შურაკი, ბერტოლუნი, ბელოკოი, ოლტმენი... ალბათ, შეუძლებელია ყველას ჩამოთვლა, თქვენი თანამშრომლობით თანამედროვეობის უდიდეს ბელოვანებთან. მარად ელვანტური თვენს მათთვის ქალის, საეროთად ქალღმრთობის სიმბოლოს დეასახიერებდით. როგორია თქვენი შეზღუდულება კინოხელოვნებაზე ორი საუკუნის განსაყარზე.

- კინემატოგრაფია მირი იცვალა. ის ნაკლები სიყვარულითა და ნაიდულითა აღბეჭდილი; ისე რას ითხოვინ ადამიანები კინოსაგან? მან სხვადასხვა ამბავი უნდა მოგეთხროს, გვეცინოს და ზოგჯერ აგვატროს კიდევაც. და კიდევ ერთი, კინომ ადამიანებს ოცნების საბაზი უნდა მისცეს... შეერთებულ შტატებში კინომ შეინარჩუნა ეს მაგიურობა, სადრანტატივი ვერა. ფრანგულში კინომ დაკარგა მისთვის ნიშნული იდუმალება, ძალიან დაკინდა, მეტაფუნშიმუნდული გაბედა. ჩვენი გველია განზომილებანი, მას-შტატურობა. მრეხეთ მსახიობებს, ვერ ვიტყვი, რომ ცუდები არიან, პირქითა, შეიღებმა შესანიშნავი ახალგაზრდა, იმედისმომცემები მოვილოთ, მაგრამ, თუ ძლიერტ პინოშს არ ვივლუსსმებთ, სადღა არიან ვარსკელოვანი. ტალიანტივი არსებობენ, მაგრამ ისინი არ იფურქქენიან. ამას ნინით ახალგაზრდა მსახიობებთან მომიწია საუბარი, თეატრში მოღვაწეობენ, კინოს ამრეხათ უყურებდნენ, ერთი სიტყვით ძალზე პრეტენზიული გახლდნენ.

- მიუხედავად ყველაფრისა, მინც იღებენ არც ისე ურიტო, სიმპათიურ, თუ შეიძლება ასე ითქვას, ღამაზ სურათებს.

- ქვემარტობის ბრძანებთ. მავალითისათვის „ოჯახური იერს“ დეასახიებდები, მაგრამ გაიხსენეთ ზოლო პერიოდის ფრანგული ფილმი, რომელიც თქვენი აღმაფრენის საბაზი გახდა. საფრანგეთში ველაფერი სეფდამ მოიკცა. აღარც თამაშობენ და აღარც რისაზე მდიანი, უშიშრული წარმავტებებიტ ტუბიან. ჩვენი კინო ბურჟუაზიული გახდა. სტეპს უვრავრის მოგახსენებთ, ახალგაზრდა რეჟისორთა ნამუშევრები გაუგებარი პრეტენზიუ-

ლობითა გატყუებული; ისინი აღარ გვიხილავენ და, რაც დრიადად სამწუხაროა, თავს ავანგარდისტებად მოიწვევენ. მე თუ მკითხავენ, ისინი ძალიან ჩამორჩნენ დროებას, ძველმოდურები გახდნენ. მათა ხელფურცები, არც მეტი, არც ნაკლები, სეფდისმიმავლელებია. ვინაობაა, რომ ამერიკაში არიან მცლებლები, მაგრამ არა ასეთი ცხოვრანულინი, როგორც ჩვენთან.

- მიუხედავად ამისა, ამ კინოს ჟეანო თავისი მსყურებელი.

- ეღიაროთ, რომ დღევანდელი მსყურებელი მორისაა ერთგულებისაგან. უწინ ადამიანები კინოთატარში საუბარული მსახიობების საცქერად მიდიოდნენ, მათ ნეობას უცხადებდნენ. რა მოხდა მეტრე, თუ ფაქტი ხანდახან ვერ იყო მონაღობის დონზე ან კიდევ მსახიობები - საუკეთესო ფორმანი. მათ გველაფერს პატარობდნენ, იმტომ, რომ უფარადთა ისინი; მსყურებელს შეეძლო ისეთი სრულიად გაუგებარი სურათიც კი ენახა, როგორცაა „აოლტუში“. რაც მოიჯარია მამაშე პეშირი ბოგართა და ლორენ ბოქალი იღებდნენ მონაღობას და ეს მისთვის სახეებით ნაკმარისი იყო. კინო სხვა რა არის?

ანუავე

ეს ემოციაა, ზოგჯერ არც გავცეს გაიქცევირებული, რა გველაფერს, მაგრამ ეს დიდი უბედურება ნამდვილად არ არის, მთავარია გვეფარდეს. დღეს კინოს ადვილად დალატობენ, ზუსტად ისე, როგორც ეს ჩვენს საზოგადოებაში ხდება; ადამიანებს ადვილად შეუძლიათ ზურგის შექცევა. იგივე დამოკიდებულება არტისტობის მიმართაცაა. ვახსენებ მატყო კასოფლი. მე ვიტყვოდა, რომ მისი „სოფლები“ ძალიან წარმატებული სურათი იყო, მაგრამ რა მოხდა, როგორც კი მეორე ფილმი გაუბდა გრანებზე, ყველაფერი დამთავრდა, მსყურებელს რეჟისორი გადაუფარდა...

- თქვენ თუ დაგიფარებთ, გამოდის, რომ დღეს კინო ნაკლებად უფარო?

- კეთილშემშობი. ნაკლებად უფარო ცხოვრება, არც კინოზე გიფარებინა... დღეს ფული განაგებს ყველაფერს. როცა კინოებლოვნებაში პირველ ნაბიჯებს ვდგამდი, პროდიუსერი ჩემს წარმოდგენებში ნამდვილი მოთამაშე, თავდასაყდლებს მოუფარული გახლდათ, ეს იყო ადამიანი, რომელიც კეთილშემშობი: ასურვებით თუ არა ამ ფულში თამაშე? თანამშე ხარო არა? კეთილი, მამ ვინცებთ გადვლესამო. მაშინ პროდიუსერი იღებდა ფილმს და ამის მიზნი დედანს არ უნდა გეტყენათ; მას ამ მსახიობები უყვარდა ან რეჟისორს მიმართ იყო სიმშაბიებით გამსჭვალული. მოკლედ რომ ვთქვათ, ფული კი არ უფარდა, არამედ კინემატოგრაფი.

- თქვენზე თუ ვისაუბრებთ, კინოს შეუფარადი ერთი ნახვით...

- მაშინ ცამეტისა გახლდით. ქუჩაში მივდიოდი დედაჩემთან ერთად, ერთი მამაკაცი მოგვიხილოდა და პირადად მე შემდეგი ხიტკვებით მომხარია: თქვენ აუცილებლად მსახიობი უნდა გახდეთ. - ეს ხარი კადვერს გახლდათ. ასეც მოხდა, თავიდან მკორე პლანის როლი ვითამაშე, რომელსაც სინჯები მოვცა, მარსულ კარნესა და ტაქ პრევერის ფილმებისათვის. იმხანად კინო მართლად მოგვითხოვდა ამბებს.

- სწორედ იმ დროს მოგნათლეთ ტაქ პრევერმა, უფრო სწორად, სახელი მოგიტყნათ.

- დია. კვლევა ანუს შემოხდა. ასე ტრეკა კინოში განსახიერებულ ჩემს პირველ პერსონაჟს. პრევერმა მითხრა, რომოცო რომ შეგისრულებოდა, ეს საკმარისი არ იქნებოდა. ტეხა, ტეხა და მოივცა კიდევაც გვარი: იმედ (ემე). რა თქმა უნდა ნინადამდეგობა არ გაზინვია. შემდეგ სენ-ფრანსუა-დურეში გადავადრედი და ნიკო პაპატაკისთან ერთად ვცხოვრობდი. უბანში კერძო კულტის ფლობდა, „ნითელი ვარი“ ერქვა სახელად. აქ შეუდგებოდა ალბერ კამიუსს, ხშირად მე მოუწარს, უან-პილ სარტრს, რაიმონდ კენოს... ერთ მშვენიერ დღეს მარლენ ბრანდსაც ვაქცევირებდი ერთ მამაკაცსაც, ვისაც იმხანად მცხადის იერი უქონდა. ნახეთ „ტრამვაი, სახელად სურვილი“ მისი მონაღობით, შვავეს თამაშს დღეს ყოველი მსახიობი ასურვებდა. დღეს კიდევ აუჩქებშიათ - თანამედროვე, თანამედროვე! - პირადად მე იმხანად კინოში, არც მეტი, არც ნაკლები, დიდებანტი ვიყავი. ცხოვრებას მივეცი სრული უფლება, ყველაფერი ჩემს მაგიურად გადაეწყვიტა.

- და თქვენთვის კინო როდის გახდა სერიოზული?

- ო, როგორ გითხრათ... ალბათ მარშინ... არა უბოშობო რა თქმა უნდა. კინოსაშემ სერიოზული დამოკიდებულება მაშინ გამიჩნდა, როცა ჯადურული ფულში გავიცხენი. ერთხელაც ჩემი მენეჯერი მეუბნება: - ერთი იტალიელი რეჟისორია, რომლის „გაზ“ ახლანდელი კადვერა გრანებზე, შენ ნახვა უნდა, ალბათ სურს რამე გიფარო შენმოგთავაზოს... - ძალიან ადვილდი, როცა მის პირისპირ აღმოვჩნდი, გამყოლი მხრის მომამკერი, თითქოსდა მთელი ჩემი შიდა სამყარო მიმოაგაღებდა. მეტრი რომ არ გაჯავრებელი, ამ მამაკაცმა მომწინესა. მცხადის რამ უკვე შეუნდა განცდილი პიკანსთან შეტყედრისას, მაგრამ მან უბრალოდ შემეძლო მხრის და მეტი არაფერი. მე და ფედეროკო კი ერთმანეთს ველოვებოდით, ვინ დაიწყებდა პირველი საუბარს... ეს იყო ჩემი ცხოვრების მოთავარი შეხვედრა. გაცივდა რამდენიმე თვე და ფილმში მივეცემა - ჩამოდიოდა გადადებზე! - ასე და ამგვარად გახდები მადალინა ფილმში „დოლენ ეიტა“ (ტკბილი ცხოვრება).

- როგორ მოშობდა ფელინი გადასაღებ მოვანზე?

- ფედერიკო ფილიპის აღწევდა იმას, რაც სურდა. მას სურდა ერთი საწალო მსახიობი თუ როგორ ღერიდა ოფის სრულიად უმნიშვნელო რილზე. - დარდი ნუ გაქვს, იმეზვე, დრო ბევრი გვაქვს! - ამბობდა მას ფელინი და, ჩასაკურვლია, გადაღება მეორე დღესათვის გადაეკლმდა. წარმოუდგენელი მოთმინების პატრონი გახლდათ... ამასთან, შევედროს იხე გამოუთათხა მსახიობი, რომელსაც ცხოვრებაში საერთოდ პირველად შეეშალა. ჩვენითვის ეფუძრობით, რომ ფედერიკო უსამართლო იყო, მაგრამ სინამდვილეში, თუ ობიექტურად შეეფასებთ, იგი არ უცუბოდა. მას აქონდა ადამიანების აღქმის გამოჩინული უნარი... გადაღების პირველი დღე დასასრულს მიუახლოვდა, ფელინი მარტელო მასტროიანისთან ერთად სავაზიმოდ რესტორანში შემატებდა. ამ ორმა მამაკაცმა საბოლოოდ მომავლა დოვა. მათი გამოჩენით ჩემს ცხოვრებაში ახალი ფურცელი გადაიწია, ჩვენ ნამდვილი თანამოაზრნი გახდით, ეციროდით ბევრს, ხშირად უმიზეზოდ... ველაფერი ისეთი ადვილი და მსუბუქი იყო იმანად. - ანუ კინა ბელა - ახუ მომმართავდა ფედერიკო, მეუბნებოდა: პროვინციიდან ჩამოსულ ჩემს დედასთან მყოფი. ხან მეტყუდა - რამ ხომალდი ხარ კვიპროსის მცხოვრებელი. პო კიდე - პაპისტრულოლი მომმართავდა, რაც იტალიურად დამუხან ნიშნავს.

ანუ ფე და თან ლუი ტრენტინიანი

თამაშდება. ფელინიმ უწვოდა ველაფერი ეს, ის იყო მსახიობი.

- შემდეგ იყო ეაკ ფემი, კლდე ლელუმი...

- რაც შეეხება „ლოლა“ პრიფორსურებას მიიჩნის, რომ მე პარნედაშიანე ვნებიანი და აღმეზნები ვერ ვიყავი, მაგრამ ეაკ ფემიმ მოაზრება ჩემს კანდაღატურის გატანა „ლოლა“ ერთი უმნიშვნელო, კომერციული თვალსაზრისით წარუმატებელი ფილმი იყო. ეაკ ფემის პოეტური ხევის წყალობით ის დღეს ნამდვილ კლასიკურ ნამუშევრადა მიჩნეული სურათმა „ქალი და მამაკაცი“ ყველაფერი დააქარა, განსაკუთრებით ოქროს პალმის რტომ, კანის კინო-ფესტივალზე, არასდროს დამაინდებდა: როგორც კი გამარჯვებულ ფილმთა სია ამოაკითხეს, სასწრაფოდ სასტუმრო გამოვკაცავლეს და „კარტონში“ ამოყვავი თავი. ერთი დარტმით ვარსკვლავი გახვდა.

- რომელსაც პომპეზური მიღება მოუწვევს მო-

ლივდში...

- ეს იყო 1967 წელს, GOLDEN GLOBE AWARDS გადაცემის საზღვიო ცერემონიაზე. პოლივდი უკე ადარს იყო ასეთი, როგორიც ჰავებოდა მახსოვდა. ეს გადაღდათ შევილი და ახალი სკოლების ერთგვარი წარევი. პრინს მასალაზე კიბზე რომ ავიდოდი, ფრედ აბტროს მოვარი თავლი, მერე ჯონ უეინიც დაეინანებ... ჩემთვის გავიფიქრე - ყველანი აქ არიან, ისინი, ვისაც ჰავებოდას ევადაყენილი. დიას, აქ არიან და ტიპს მიკიანენ, არა, ეს ნამდვილად სინარია! - ჩემს პატრისაცემად საღამოც კი მოვწეო. მკითხეს ვისთან ვისურვებდი შეხვედრას, მე მე უნახტი და გრუოი მარქინ დაეუსახლდე. - თქვენ რა, პოლივუმინან შეხვედრაზე უარს ამბობთ? - მკითხეს გაოცებულად.

- და მინერ?

- მე უესტმა მოსელა ვერ მოაზერხა, გავკვირებულე გრუოი მარქინ თავის უსამეველო მალად შეუღლესთან ერთად გამოცხადდა. ეს იყო მარქის ცხოვრების მინერდულს, თითქმის აღარავის ახსოვდა, ასე ვოტებათ, გვერდზე გადახვება. ამასთან დაგვემორებით ერთი რეჩი სიადუმლო უნდა გაგანდოთ: გრუოი მარქმა წასკლამა თავისი სიგარა დატოვა; და მე რა ვქნენ? ავიღე და როგორც რელიკია წამოვიღე, დღესაც მაქვს სადაღდ მენახული გრუოი მარქის სიგარა, ეს ხომ ნიშნავს რაღაცას, არა? ზენთ თაობები გვაზორებდა ერთმანეთს, ახა, სიადუმლო დაგანებოდა, თუ რა ფაბეულობას წარმოადგენდა ზემთვის...

- და მინერ რამ?

- სწორედ რომ! - ფელინიმ მიღელი კინემატოგრაფის, ჩემი ჰავებობის კინოს, ადამიანებს ოცნებისაკენ რომ უხმებებს. სა-

- ფელინიმ კალიდაკის სატყისთან დავსეთ და უკუნელი ღამეში შავი სათვალე მოგარკოთ...

- პირველად მიწვედა მას ფილმი მომინილობა. იქაურთა სახელე იყო პაპარაცები, სვიათა შორის, ეს სიტყვა სწორედ ზამინ დაბადა. ისეთი ხმური და გინახი იფდა გადასაღებ მოვანზე, ზოგი ყვიროდა, ზოგი ბლადდა... რაღაც მომენტში წინ მივიჩინეთ, მეცე უკან იხევევით, მეცე ისეე წინ გავქინდელოდი... არაფერი მქნებოდა, სრულ გავუგებოდი ამოყვავი თავი, მაგრამ ეალიარზე, რომ ფელინი ნამდვილი ჯადოქარი იყო, ნამდვილი ბლადი გუბანთ? ცირკას დირუტორი, ფედერიკოს ფილმის გადაღებას ვერაფერს შეადარებდით, მხავისი რომ არც არასადროს მქნახა. „ფოლზე ვიტას“ გადაღებისას ხშირად ვხედავდა პაპოლინის, ელია კანას, რომლებიც სურის საყურდელად მოდიოდნენ. ფელინი იღებდა და იზავდროულად სტუდიოებსაც მასპინძლობდა. გუროსი გახლდათ. აი, ვინ იყო მავტორი. ეს ქმნიდა მისთვის ნიშნულ სამყაროს. ნახე ასეე „ამარკორდი“, რომელიც ისეთი პომეხითა და იუმორით არს გაქვლენილი... გაიხსენეთ მოვანდავე ბავშვები, ფრანკებამელი ფარწყვანგი, უზამზარა-მკერდიანი ვარტატონი, ნახლი და მავტორი მამაკაცი, ეს ერთგვარი ტრაგიკომედიაა, რომელიც თქვენს თვალწინ

აპელაციები

საფრანგეთის აკადემიური
პალმის რტო
გადიცვა

მარია ზოიჩანი

ფრანგული კულტურის
პოპულარიზაციისთვის
საქართველოში

დამოკიდებული ვინაა ჩემი გაცნობა ისურვებო, დღეს უკვე შეძობლია ამის თქმა: ეცოდინ რომ ცნობილი მკვლევარი იყო და ცალკე მუშაობდა უნარიანი გავისტუმრებო. მომიახლოება: ვიცი რომ ჩემთან მუშაობდა არ ისურვებო, მე კიდევ სიამოვნებით შევხვდებოდი, - მოთხრო და იცეც დაბინდა: ოცდაათი წელი წინათ ერთ ქალბატონს შეხვდები, რომელსაც ზუსტად ისეთივე გამოხედვა შექნა, როგორც თქვენი, მას ჯოან ქროფორდი ერქვაო. უბრალოდ და გაუბედურებულ ქალად ვიგონებდი თავი. ვინ უნდას პეონად პენი, ნამდვილი კლასი, მე - არა. აი, რას ნიშნავს ნამდვილი ვარსკვლავი, არც მას ავლავ მასმედიუმობა.

- თქვენი ნამდვილი ახსენებთ - მასმედიუმობას, - ამხისნებით რას გულისხმობთ ამ სიტყვის მიღმა?

- გულისხმობ იმას, რითაც ვარი ვრანტი იყო და იდუალებო, ან კიდევ ვეინი სილოვარი. ისინი ბევრად უფრო პოპულარული იყვნენ, გველაფერი ადვილად გამოსცილებდა, ზიზიანი და დეკანტურები იყვნენ. სწორედ მათი ნაყოფობით შეიძლება ისე იმ მკვლე ამერიკულ ფილმებს დაუბრუნდები და ასეც და ისეც განიცადოთ უფროები სიამოვნება. მასმედიუმობა, როცა ვიცი სიროსა ან ბრაუნდის თაბანი შევხვალის გველაფერი რომ სტრუქტურა, მისი მთლიანად ავსებენ სტრუქტურა, სხვებისთვის თვითსაფრანგო ადგილიც კი არ რჩება. მათ აქვთ რაღაც უფრო მეტი, უფრო აღმატებული, და ეს სხვა არაფერია, თუ არა და მასმედიუმობა.

- მსახიობი ქალები საერთოდ არ გიხსენებიათ...

- ნაკლებად ვიცნობ მათ. მართალია არსებობენ შენგონ სოლონი, მიმედ პუაფერი, ჯულია რობერტი, ჯეკა ლანჯე, ამერიკაში მათ ბევრად უკეთესად იღებენ. ევროპაში განათება ნაკლებად ღამაში და სრულყოფილია. ხშირად არცთუ ისე ურთიერ სპეციატივებს ამისთვის დრო არ ყოფნით, არ დაგვანწყობენ, აქ ისეც და ისეც ფული თამაშობს განათმეცხე რაღაც. ლოლას, მადელანის, ანუ იდუმალი მისტიკული ქალების დრო წარსულს ზაბარდა. მღეს კანონი, ასევე როგორც ცხოვრებაში, ქალები ნაკლებად ქალბატონები არიან. და კიდევ ერთი, დღეს საფრანგეთში როცა მხოლოდ ძალიან ნორმა მსახიობმა შეიძლება გამოკრას ხელი ტელევიზია, რომელიც ხშირად დამფინანსებლის როლში გვევლინება, თავის პარობებს ატყუნებს. ქართლშიან მსახიობს დამის ცალი თვალი ცისფერი, ცალკე მავი მოსთხოვს. ის კია, რომ ქალებს მავით რეჟისურაში ძალბების მოზინჯვის საშუალება, მავრამ ნუ დაიჯერებთ, რომ ქალი მაინცდამაინც კარგ ფილმს გადატვლებთ. ხშირად ისინი პირად ისტერიკებსა და საკუთარ პრობლემებს ევრ სეცდებიან.

- როგორ მოახერხა ამერიკულმა კინომ მავიურობის შენარჩუნება, რვენ კიდევ ვარა?

- ევროპაში, რომ მარტინ სკორსეზე, ვუიდი ადენი, ფრენსის ფორდ კოპოლა უამრავ რამებს ევროპელებს - რენერა, დიუვივის, რენე კლერს, ფელინისა და ისკონ-

ტის დავისებნენ. საბოცს გადაცილებულმა ამერიკელმა რეჟისორებმა ისინი თავიანთ სტილს მოუსადგეს. როცა რენერის ან ფელინის ფილმებს უფრებო, უბრა ხედავთ რეჟისორის ხელწერას. ავიცი შეიძლება ითქვას სკორსეზეზე ან კიდევ ვუდი ადენზე... კუბრიკი მავინებდობდა. ეს არა გონიერი და ქვეყანი ენიშნა რამხელა ძალის პატრონი. დაუუნაწარია სცენა ფილმთან 2001 - კოსმოსური ოდისეა" სულ დასაწყისში, სადღე მიიზუნს

ძალია მოუმარჯვებო და განმარბებით ურახუნებს, ამ კიდევ ვიტყვამელი ცოცონის მტერა სურათიდან "Full Metal Jacket", არ შეიძლება აქაც მასმედიუმობა არ გავისესუნო.

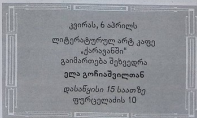
- ფორმოთ, რომ ფრანგული კინო დაიბრუნებს მასმედიუმობას?

- ინგლისური კინო მოძრაობს, წინ მიიწვს, ისევე რომ ვორც ინგლისს, სხვათა შორის. ვიფიქროთ ამედი, რომ ფრანგული სინემაც გაბრწყინდება, როცა თვით საფრანგეთი მოიკეთებს. ფაქტია, რომ ჩემი ბავშვის კინო უკვე აღარ არსებობს, ის მოკვდა. იმედი მაქვს, რომ ჩემს ოცნებებს იგივე ბედი არ უნერია.

- თქვენი პერსონაჟები მიიკვლანენ?

- ეს მატარა ნაწილაკები, მე რომ მომწეძენ, ბუნებაში მიმოფანტნენ, ისინი დღესაც ცოცხლობენ. ისე გულწრფელად რომ ვითხრობ, კინოს ცხოვრება მიორბენია. ვეიფებთ თამაშზე, მავრამ, როცა ამას მოკვლავი ვარი, ცვროცხლობ, ის სიყვარლის ამბავს შემობლია შევადგარი ქალი, რომელიც მამაკაცთან მხოლოდ მატერიალური დანიტერებებით რჩება, ვერსადროს იქნება ბედნიერი, ეს უზარმაზარი სევედა ჩემთვის. არ მსურს მავაეს მდგომარეობაში აღმოვინდე მემს კინო-მამაკაცთან. მირჩევნია თავი შევავარო, ვიდრე მიყვარდეს, სიყვარული მხოლოდ მაშინ შემიძლია, როცა ვგრძნობ, რომ უყვარებარ. თუ დადგა იმის საშიშროება, რომ კინოს გული აუცრეფდა ჩემზე და მცოდნება, ვამჯობინებ პირველი მე განვიცდიო მას.

ფრანგულიდან თარგმნა
მარია ზოიჩანი

მარიამ კარბელაშვილი

„სული გვასლდა შოთაღსი...“

შრამგვანტაბი
აკაკი შანიძის
პორტრეტისათვის

საქმის დროზე მოსაგვარებლად გადინდა კომისია
ორად გაყოფილიყო "დედ კომისიად", რომელიც საუბრ-
ლო ტექსტს მოამზადებდა, და ამოიერ კომისიად", რომე-
ლიც პოეზის მეცნიერულ-კრიტიკული ტექსტის დადგენას
იზრავებდა. მეორე კომისიამ საკუთარი სურვილითა და
ურთიერთშეთანხმებით აკად. აკაკი შანიძე და აკად. აღუტ-
სანდრე ზარანაძე შევიწყნე. თანამშრომლებად აირჩიეს
პროფ. ივანე ლულაშვილი - სათათბირო ხმით, რომელსაც
კომენტარების დაწერა ვეუბლოდა, ასევე შორის დარჩია
და მე მე პოეზის ძირითადი ტექსტის ვარიანტთა შედგენა
დაწვევლა, შორის ფარსიას - ჩანართი სტროფებისა.

1960-1966... ჩემთვის ეს იყო ვეღაზე მშვენიერი, ვე-
ღაზე სინტიკური, ვეღაზე დაუცინარი ნდობი - ნდობი
ვეფხისტყაოსნითა ზიარებისა დიდ მეცნიერთა და პი-
როვნებთა გარემოში: დრო სწავლისა და განსწავლისა,
დრო ვეფხისტყაოსნის ხელნაწერთა იფრულ სამყაროში
შეღწევისა, დრო თავაღუფებელი შრომისა და სულიერი
ამაღლებსა, როდესაც შოთა რუსთაველის სახელობის
ქართული ლიტერატურის ისტორიის ინსტიტუტის ერთ
პატარა - მგონი, ვეღაზე პატარა, ზამთრობითი კი ძოღანი
ცოც - თაბანი მეცნიერებისადმი თავდადებულ, უარგარო
და წინადა მსახურების უზიღადე აურა ისადაგურებდა.

სხდომებზე ფურსის-უმცირისობის ნენსა და რიგზე
ურთიერთპატივისცემის, თავაზიანობის და, უბრალოდ,
ადამიანური ნდობის კეთილისშემოქმედი ატმოსფერო დაშ-
ყარდა, რომელსაც ერთი საერთო გრძნობა - რუსთავე-
ლის ვეფხისტყაოსნის უზომო სიყვარული წარმოადგენდა.

ჩვენთან იფრე ვარსაღედ დროთა ქართულენო, რო-
მელნიც მზის კამკამა სინათლეზე თუ ჩამოღვენილი სან-
თლის მუშუგე იწერდნენ ვეფხისტყაოსნის ჯადაოსნურ
სტროფებს და ნებსით თუ უნებლიდით რაღაცას ცვლიდ-
ნენ, რაღაცას აკლებდნენ, რაღაცას უმატებდნენ... მეცნი-
ერებთა კი ხელნაწერთა ამ პოლიფონიურ ხმაინობაში ცდი-
ლობდნენ შოთის ხმის გამორჩევას: ერთადერთი ქეშმარი-
ტი რუსთაველური სიტყვის, ფრაზის, ტაქების, სტროფის
მოვნას და მასი პირველქმნილი სრულყოფილებითა აღფა-
ნას. ეს საშსაბური კი არა, მართლაც მსოფლიოდა იყო ამ
სიტყვის ვეღაზე ამალბებულ, ვეღაზე კეთილშობილი
გავებთ: მართლაც, თითქმის ასული გვახლდა შოთისა...

ახლა რომ ვფიქრობდები, უზთავრესია ის იყო, რომ აკა-
დემიკოსები არ გვართუნებდნენ თავისი ავტორიტეტით: „უ-
მცირესებს“ - მე და ზორის დარჩინას - რომელთაც მხო-
ლოდ საშვენიერო ამპარატინი დაკავშირებულა საქმეების
მოგვარება ვეეუბლობოდა, არავინ გვიკონსულავდა საკუ-
თარი აზრის გამოთქმისა, თუკი გავკვირნდა. მაშინ არ გამო-
აზრებია, მაგრამ დღეს მას ფსიქოლოგიური კომფორტის
ატმოსფეროს დაეარქმევდო: ეს მეცნიერებაში დემოკრა-
ტიზმის სტანდინონად გაკვეთილი იყო.

ფიქრობ, არავის განსაზღვრავს ისე ზუსტად და და-
კონურად ივანე ჯავახიშვილის ადგილი და მნიშვნელობა
ჩვენი ქვეყნის ისტორიაში, როგორც ზ-მა აკაკიშ მებღო:

სათაური ამ წერილისა აკადემიკოს აკაკი შანიძის
ლექსიდან არის აღებული: მას ავტორამ „ქართული ეროვ-
ნული პიში“ უწოდა.

ზ-მა აკაკიშ პიში 1917 წლის 5 დეკემბრის დაწერა; მა-
შინ იგი 30 წლის იყო. პიში 1918 წელს გამოქვეყნდა პავ-
ლე ინგოროვას მიერ დაარსებულ ჟურნალ „პრომეთეს“
პირველ ნომერში.

ზ-ნი აკაკი შანიძის ეს ლექსი სიმღერად იტყა: მას მღე-
როდნენ საქართველოს პირველი რესპუბლიკის ფრის;
იგი აწებდა სიტყვებით: - „აბა, ფიხნადა, ქართველებო!“
მე ვითვლი, რომ „ქართული ეროვნული პიში“ აკადემიკოს
აკაკი შანიძის ზოგრაფიის ეპიგრაფიაა.

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის პრეზი-
დიუმმა 1959 წლის 12 თებერვლის სხდომაზე აკადემიკოს-
ების აკაკი შანიძისა და გიორგი წერეთლის წარდგენის
საფუძველზე მიიღო ერცეული დადგენილება ვეფხისტყა-
ოსნის მეცნიერულ-კრიტიკული ტექსტის მომზადებისა
და გამომცემისთვის საორგანიზაციო ღონისძიებათა შეზა-
სებზე. შეიქმნა კომისია შემადგენელი პიში: აკაკი შა-
ნიძე (თავმჯდომარე), კონრედი კეკელიძე, აღუტანდრე
ზარანაძე, გიორგი წერეთელი, ილია აბულაძე, ივანე კვიცი-
ნიანიძე, მამია ტერაძელი (მდივანი).

ვეფხისტყაოსნის ტექსტის დამდგენი კომისიის ძირ-
ითად ზაზას შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლი-
ტერატურის ისტორიის ინსტიტუტი წარმოადგენდა, ამ
კომისიის სხდომებს მე 1960 წლის 2 დეკემბრიდან კომისი-
ის გაყოფამდე - 1962 წლის 24 მარტამდე - ვესწრებოდი,
არც ერთს სხდომა არ გამოცდინია, ვეფხისტყაოსნის ჩემს
საშუალო ცხვენსდარბო ზუსტად მაქვს აღნიშნული ყოვე-
ლი სხდომის თარიღი და განხილულ სტროფებში შეტანილი
ცვლილებები.

პირველი კომისიის მუშაობა 275-ე სტროფზე („ღმერ-
თო, ლომო, შენად ნადედად სხვისა ვისმინ დაწერვიღეს“) მწე-
რედა; მუდებანს იმსჯელებს, მაგრამ ვერ შეთანხმდნენ -
ეს სტროფი რუსთაველისა თუ ჩანართი.

რუსთაველის იუბლე აღლოვებობდა, სასწრაფოდ უნ-
და მომზადებულყო გამოსაცემად ვეფხისტყაოსნის ყვე-
ლა ხელნაწერისა და გამოცემის საფუძველზე დადგენილი
ტექსტი ვეფხისტყაოსნისა ვარიანტებითურთ.

„დიდი ილისა საქმის გამკრძელებელი, საქართველოს მამა და მეთაური ახალ პარობებში“.

სხვათა შორის, ბ-ნი აკაკი არასოფეს ამბობდა – ივანე ჯავახიშვილი: იტყოდა ხოლმე – „დიდი ივანე“; იგი ამ სახელს საოცარი მონივნით წარმოთქვამდა.

მთუბედავად იმისა, რომ 1966 წლის ეს გამოცემა შოთა რუსთაველის დადებებიდან 800 წლისთვის იუბილესთან იყო დაკავშირებული (არაფრეს ვიტყვა იმის შესახებ, რომ ეს თარიღი ფრიად და ფრიად სიძველია), ბ-მა აკაკიმ სხვაგვარად განსაჯა: „ვარიანტებანი ევფხისტყაოსნის გამოცემა დიდი ივანეს ოცნება იყო“ – ბრძანა სხვაგვარე და ამხტომად რედაქტორებმა გადაწყვიტეს ეს გამოცემა მისთვის მიუძღვნათ; წინას ცალკე ფურცლებზე ანერია: „დიდი ივანეს ძეგრისას ხსოვნას მიზიდან 90 წლის თავზე (1876-1966)“.

ყავი და დილაობით ცეცხლი მე უნდა დამწვარი იყავი, რა ძნელია ცოცხლობაში ადგომა, ცოცხტაკე გავლა და ცეცხლის გაღვლევა?

ეს ვუფხისტყაოსნის შეცნირულ-კრიტიკული ტექსტის დადგენის კომისიის სხდომის ფოტოა; იგი ინსტიტუტის იმდროინდელი თანამშრომლის,

უსიმატორეთის პაროვნების გვი დღონტის წყალობით შემოგვარა, რომელიც დიდი ფოტომოგვარული იყო. სურათზე ცენტრში აკადემიკოსები ალექსანდრე ბარამიძე და აკაკი შანიძე სხედან, მარცხნივ ივანე ლოლაშვილია, მარჯვნივ – ბორის დარჩია. მე ფეხზე იმბტოვ ვდგავარ, რომ მავთის ბლომი ვეჯეტი და კადრში ვერ ვთავსდებოდი, ამიტომაც შემადგენლებს ადგილი. სურათი 1963 წლის ნოემბერშია გადაღებული.

აკაკი შანიძის ფენომენი ეპოქალური მოვლენა ქართული მეცნიერების მრავალსაუკუნოვან ისტორიაში. აკაკი შანიძე – ქართული ენის, ქართული ფოლკლორის, შვედი ქართული მწერლობის, ევფხისტყაოსნის შეკვლევა; ველა ამ დარს მან ფასგაუფლებელი ღვაწლი დასდო და უმაღლეს მეცნიერულ ფონზე აიყვანა და, მინც, განსაკუთრებული იყო მისთვის ევფხისტყაოსანი – მისი მარად და უწყველი სიყვარული.

ევფხისტყაოსნის ტექსტის კვლევა ისეთივე ძირითადი საქმე იყო ბ-ნი აკაკისა, როგორც ქართული ენის გრამატიკისა. როგორც ჩანს, ერთხელ თუ „კონაშა“ ადამიანი ევფხისტყაოსნით, ველარსადეს იხანის თავს ეს იყო უფრო შეგულენა სიყვარული რუსთაველისა და მისი მოემისა – ბ-ნი აკაკის შეუძლო გაემკობრება შოთას სიტყვები: „მისთა სიტყვთა წინააღნი დამეცნეს ხანგრძლიად შეველინა“...

კომისია ინსტიტუტის შესამე სართულს ერთ პატარა ოთახში მუშაობდა, რომელიც ბ-ნი ალექსანდრე ბარამიძის, როგორც რუსთაველოლოგის განყოფილების ხელმძღვანელის, კაბანეტს წარმოადგენდა. ეს ოთახი გადატორული ნაწილი იყო შენობის აივნისა, წინაა თბილისში გაღვრისა რომ უდაბდენ, ჩრდილოეთის მხარეა და ზამთრობით საკმაოდ ცოდა. ბ-ნი აკაკი და ბ-ნი ალექსანდრე ზამთრობით პალატის არ იხდებდენ, ხოლო ბ-ნი აკაკის ზოგჯერ ხელთათმანებაც კი ეცვა მუშაობის დროს. მავთი დაზე ყოველთვის მწვანე მაუდი შქონდა გადაფარებული, რომელიც თავად იყდა და მოიხანა.

– არ მიყვარს სიცივე – თქვა ერთხელ ბ-მა აკაკიმ – ბავშვობიდან არ მიყვარს. ოჯახში ცველავ უმცროსი ვი-

კომისიის სხდომებზე ევფხისტყაოსნის ტექსტის დადგენისას ბ-ნი ალექსანდრე შოთის ენობრივ-გრამატიკული მონხსრულების საკითხებში თოქტას არასადასდარ ერეოდა ხოლმე – გადამწყვეტი სიტყვა მუდამ ბ-ნი აკაკის ეკუთვნოდა და ყოველთვის ადვილად თანხმდებოდენ. სამაგროდ, კამათს – და ზოგჯერ საქაჟოდ მწვაებას – ტექსტის ინტერპრეტაციასთან დაკავშირებული სტილისტური ვარიანტები ანევედა, რომელნიც უნებადა ევფხისტყაოსნის ხელმანერებმა. ეს კამათები გრამატიკულ სამეცნიერო სკოლას უდრიდა მასალის ზედმეცნიერით ფლობით – ვინ, რა, როდის, სად თქვა ანა თუ ამ სტროფის, ტაქსის, ფრაზის თუ სიტყვის შესახებ – ფანტასტიკური ერედიციით და ბრწყინვალე არგუმენტაციით. რედაქტორთა ეს პაექრობანი რუსთაველოლოგიური მეცნიერების აკადემიურ სკოლა იყო და ბუნებრივად შეეცოდა იქნის თავს, რომ ბუნება ამ სკოლის გაულა მარგუნა წილა.

„ევფხისტყაოსნის“ ტექსტის დადგენისას რედაქტორები ვერ სტროფის ჩაითხივადენთ თავიდან ბოლომდე, მუშავედ იწყებოდა მუშეკობა. სტროფების პირის 1967 წლის გამოცემიდან აკადემიკოსები მკაცრა რეალობით კითხულობდენ: ერთ სტროფს ერთი კითხულობდა, მომდევნის – მეორე.

ესიყოლოგური ნიუანსიც ბ-ნი ალექსანდრეს რუსთაველის უფრო ღირნიშით აღებუდიდა სტროფები მგერიდა სიამონების, ბ-აკაკის კი უფრო სიამარა, პატალური ენიზოდების კითხვა უყვარდა. ამგვარ შემთხვევებში ბ-ნი ალექსანდრე დიდასულვანად უთბობდა ხოლმე, თავის წილ“ სტროფებს ბ-ნი აკაკის ნახატიხდას ატყენ ნაიკითხუთ“, ეტყოდა. ამ სტროფების კითხვისას რაღაც სხვაგ-

ვარი, მე ვიტყვი – ენერჯით დამსხტული, შემართული – ინტონაცია უჩნდება ხმაში მოხუც აკადემიკოსს: ქართული ენის ამ უნატიფესი შესაბამისი და ქუშიარტი ინტელექტის ძარღვეში მტერთან საომრად დაბადებული ქართველის ხანგრძლივ საუკუნეებში გამოტარებული სისხლი ხმარობდა.

აკადემიკოსებს სხდომაზე განსახილველი მასალა ყოველთვის წინასწარ პუნდათ დამუშავებული სხდომაზე იგონიბოდა, რა კოლოსალური მუშაობა უძღოდა ნინ ყოველი სტროფის დადგენას.

და მარცხ, როდესაც პოემის რაიმე ინელ აფილს მივადგეოდით და განმარტობა გაძნელებოდა ხოლმე, ბინ აკაკი ამიოხრებდა და იტყოდა:

– ამის ხანელს ქვის კოფა მენავედა, არ ჯობდა?

ბინ აკაკი, როგორც ქუშიარტი ინტელექტუალს შეფერვის, მუდამ მხნე და ზალისიანი იყო.

ერთ ნიღმი ამივიკითხვ: ფსიქოლოგები თვლიან, რომ ის, რომელშიც ინტელექტი მძლავრობს – ოტიმიზტია, ის კი, რომელშიც ემოცია ქაბობს – პესიმიზტია.

არ ვიცი, რამდენად ქუშიარტია ეს აზრი, მაგრამ ის კი ვიცი, რომ რუსთაველიც ამგვარად სჯიდა: ავთანდილის სიტყვებია:

„ველა იტყვის: „მკვირს ნაღელი კაცისა ქუიანისა, სჯობს ვამორჩევა, აზრობა სიქმისა დახაგენისა...“ (863).

ბინ აკაკის შესახებ ვერასვით ვერ იტყოფით – „მხცოვანი აკადემიკოსი“, „ხანდაზმული აკადემიკოსი“, „მოხუცი აკადემიკოსი“ – მის მიმართ ამგვარ თავისთავად ღამას ეპითეტებს რაღაც არანამდვილის იერი დაქარავდა: აზროვნებაზე და ქვეყანაზე ბინ აკაკი რაღაც იფიქრობდა, მაგრამ ახალგაზრდობით იყო გაფიქრებული.

ქუჩაში მის სილუეტს შორიდანვე ახას კავშირ გამოარჩევით: თავისი ახასიასობის ნარმოუდებელი მკვირცხელი სიარული იყოფა. მივიდა და ამ სიმკვირცხელს არც აკადემიკოსი პოზორი ამიშვებდა და არც ასაკი, მიდიდა თავისი განუწყურელი დიდი ტყვის პორტფელით და ეს სუბტილური გაჩვენობის აკადემიკოსი ნაბოჯს ისე მძლავრად ადგამდა, გვეცნებოდათ, მონს ჩანატრესო, ალბათ ასე დადიოდა ანთოის თავის დედა-მამაზე...

1962 წლის 23 ივნისი, კომსისის მორიგი სხდომა. ბინ აკაკი წიკოთხა ტარიელის სიტყვები:

„ახლოს მივე, შემომხედეს, „მშავიო“, ესე თქვენა, მუნ მიემართე მკლავ-მაგარმან, სად უფროსი ჯარი დგისა,

კაცს შუბი ვკარ, ცხენი დავეცე, მართ ორნივე მიშხდეს მნესა,

შუბი გატყდა, ხელი ჩავყავე, ვაქებ, მწამლო, ვინცა გლესა!“ (446).

ბოლო ტაქმი მეორედაც წაიკითხა, ალტაცებული ლომით შემოვხედდა და მოგვებოდა:

– აი, დამირწროს დღეებზედღეა მოეტმა ასეთი სტროქონი და ნობელის პრემიას მივეცი!

ჩემზე ნარუღელი შობაზედღედა დატოვა ბინ აკაკი, როგორც საფისერტაციო ნაშრომის ოფიციალურმა ოპონენტმა.

ბინ აკაკი შესანიშნავი ფოლკლორისტის, ჩვენი ინსტიტუტის მუშეების – ქინ ელენე ვირსალაძის სადოქტორო დისერტაციის ოპონენტი ბრძანებოდა. ბინ აკაკის ოპონენტობა, რა თქმა უნდა, დიდი პატივი და, შესაბამისად, დიდი შეცნინიერილი პასუხისმგებლობა იყო: იგი არც თუ მზირად თანხმდებოდა ოპონენტობაზე – მილოდებ ღირსეული ხედებოდათ ეს პატივი. ბრწყინვალე სპეციალისტი ქინ ელენე თავისი უკომპრომისო ბიოგრაფიით, მალელი პიროვნული თვისებებით, ნიჭით, ფართო ჯანაღლებით, ქუშიარტად ქართულ კულტურაზე დამკნობალი ევროპეობით გამოჩნეული პიროვნება იყო. დაეცის წინა დღეს ქინ ლოლტა ინსტიტუტში ვნახე: „ბინ აკაკის რეცენზია არ მამილიოა“. მითხრა; ღელადა.

ქინ ელენეს სადოქტორო დისერტაციის დაცვა უნივერსიტეტში შედგა; სამცხენიური სხდომას აჟარებული ხალხი ენერტებდა.

გამიოდა ბინ აკაკი კათედრასთან და დანაკო სიტყვებით: „მე ჩემი პეტერბურგული ტრადიციის თანახმად დისერტანტს რეცენზიას წინასწარ არ ვაძლევ, ახლა ეიტყვა სათქმელს და მოასუხოსი“.

ბუნებრივია, რომ ქინ ელენე კათედრასთან მდგომეც ღელადა, მუმდეც თქვა: ერთხანს ხმაც კი მამიწყლო“. ეს მშოლოდ მტორე დეტაღაღა, მაგრამ უნაქტად ახახავს იმის, რასაც მართლაც დისერტაციის დაცვა უნოღებდა (ას არა დაეცის იმიტაციო). ბინ აკაკის მინიშნებზე გაეცემულ პასუხში ვამზინაჩინება ქინ ელენეს ნიჭი, ურუდიცია, ინტელექტი, კულტურა. ასეც შემთხვევებში მახსენდება და ჩემთვის განახსჯორებული მინიშნელობა იქნის მიქს ვერტურის შესანიშნავი ნაშრომი „მეცნიერობა, როგორც მონოღება და პროფესია“: ქინ ელენე მოსოღებით მეცნიერი ბრძანებოდა.

1960 წლის ოქტომბერში ბინ აკაკი, ჩვენი ბრწყინვალე პოეტი ბინ ორკელი აბაშიძე და აკადემიკოსი ვიორჯე ნურეთელი მიღინებით იყვნენ იერუსალიმში. ბინ აკაკი ალტაცებით გვიზიარებდა მოამბეღილებებს; არასოდეს დამაიწყებდა ბინ აკაკის მიერ დიდი ვაქედით გადმოცემული შემხვევა მართლაც შესანიშნავი ფაქტი:

– მე, ბინ ორკელი და ბინ ვიორჯეი ვჯიარის მონასტრის კარაან ქართული საგაღობული ნაშრონეცე და ამდენი სასუქის შემხვევა ქართული გალობით შევედიო ჩვენს მონასტერში...

გასული საუკუნის 60-იანი წლების დასაწყისში პრესაში გამოჩნდა ცნობა, რომ იტალიელი აღმოსაჩნეს რაღაც ძველისძველი, წინარქერისტიათა ეპოქის ხელნაწერი, უცნობი დაწერილობისა, რომლის გაშიფრვა და აპოკალიფიკური ეროსი ვერცხვად მცნებურა ვერ შეძლო - ნაწერი ვერადრე ვერცხვად წარმოშობის უნდა ყოფილიყო. საგულისხმოა, რომ პეროდოტის ვერსიით ეტრუსკულ კულტურაში არის აღმოსავლური ელემენტები და მცნებურები თვლიან, რომ მას აქვს რაღაც საერთო შვირცხვად და კავებათურ ენებთან. აღმოჩენის ამბავი სხდომაზე ბ-მა აკაკისგან შევსრცხვად:

- რაღაც ძველი ნაწერი აღმოჩენილია და ვერ კითხულობენ... ქართული ხომ არ არის? ნეტა მანახაა - საოცარი გულისმომკლავი ნატურით ინატრა ბ-მა აკაკიმ.

ბ-ნი აკაკი ვეღვან ქართულია ნაკვალევ ეძებდა... აკადემიკოსი თვლიდა, რომ ქართველებსა საკუთარი ანბანი ვერ კლდე წინარქერისტიათა ეპოქაში შექმნეს და ტრისტიათაში იგი წარმოშობიდან მილი მემკვიდრეობით.

ბ-ნი აკაკის მაღალი პროცენული კულტურა თვით უმცირეს დეტალებშიც კი მდებარეობდა. მე, მასზე ბევრად უმცირესი ასაკითაც და სტატუსითაც, მეღამ ასე მომზარდა: „ცვილა-ბატონო“.

ეს მისი ათათასად დაფასებული ქართული ზრდილობის ერთ-ერთი გამოვლენა იყო მოლოდ და მოლოდ (საწინააღრდე, იხე შეჩვენება, რომ დღეს უზრდილობა ზრდილობაზე მეტად ფასობს...).

ერთ სხდომაზე საქართველოს ბეჭდობაზე საუბრობის ბ-მა აღექსანდრემ ბ-ნი აკაკის ლექსი „ქართული ეროვნული პირობი“ გაიხსენა.

ბ-მა აკაკიმ იხურა:
- არვიმ ვაგვიოსი გინდათ ჩემი თავა დააჭერინოთ? ამ ლექსისთვის ბ-ნი აკაკი არ დაუჭერიათ, მაგრამ არც დაუჭერეს...

მე კი პირველად მაშინ შევტყვევებ ბ-ნი აკაკის პირობის არსებობა, რომელიც პირველ ქართულ ქოვერულ პირობად ითვლება.

„შეგობრობა ევფხისტაოსანში“ ყველა მოწინაველია და ანტიურგენტისთვის საფუძვლიანად გატკეპნილი თემაა, სინამდვილეში კი სიტყვა „შეგობრობა“ ანდა „შეგობრობა“ პოემაში საერთოდ არ მოიხვეჭება; არის მოლოდ „ამხანაგი“ (რომლის ხსენებაც ვარკვეულ ასოციაციათა გამო დღეს წინაშე მათვის ტონ-ად ითვლება) და „ამხანაგობა“, ამოა, კარგა მოყვასა რა ოში ვამარჯვებოვს, ამხანაგათვის ევფხისტაოს, ვინცა მას თანა-მხლებობდეს“ (1052); ფროდონ ლანი ამხანაგობს საუბნართა ესოდენო“ (1407); აქომოხნურისა, თუ: „მე ვჯობო“, სოცოლით უკუნებოდეს, ამხანაგობდეს, ლალობდეს, იქით და აქათ დგებოდეს“ (79)...

ბ-მა აკაკიმ განმარტა სიტყვის ეტიმოლოგია: „ამხანაგი“ სპარსული „ამან-ამანაგი“ -დან მოდის: პანაგი - ქართულად ხანაგი - სახლს წინავეს, ამან-წინავეს თან“, ე.ი. ამხანაგი წინავეს თანა-სახლურულს“.

ერთ სხდომაზე, აკადემიკოსთა მიერ ევფხისტაოსანის ენობრივ-გრამატკულ საკითხებზე მსჯელობისას, ვაჩისხენე, რომ ჩემს სამოდე წლის გოგონამ ირინე მითხრა: „დედო, მოურბოდი შენსკენ, მოურბოდი და დავიდალო“.

ბ-მა აკაკიმ ბრძანა:
- ძველი ქართულით უთქვამს, ამგვარი ფორმა ამ სიტყვისა ბილიის ძველ თარგმანებშია.

„და იხილეთ რაჟ, მარბოდა შემოსუვეად მათდა“... (დაბადება, 18,2).
ნეტა საიდან აქეთ ბავშვებს მობლიური ენის ასეთი გრძნობა?

მეფილე საუკუნის ქართველი მწიგნობარი და XX საუკუნის 50-იანი წლების მწერლად ახლად ენადგმული ქართველი ბავშვი, რომელსაც წარმოდგენდა კი არ აქვს ძველ ქართულზე.

გვარტომობის, მოდების, ურბის გენტიკური კოდის მარადიული იდუმლება...

სხდომებს შორის შესვენებები ეწყობოდა: „უმცროსები“ - ბორის დარბა და მე - ვარტე გამოვლილი, აკადემიკოსები და ბ-ნი ვანო ლოლაშვილი კაბინეტში რჩებოდნენ.

ორი წელი იქნებოდა გასული კომისიის შუამობის დანკებდან, რაღესაც ბ-მა აკაკიმ და ბ-მა აღექსანდრემ შესვენებზე მხამეს. ბ-მა აღექსანდრემ მითხრა:

- ბ-მა აკაკიმ და მე მოვილაპარაკეთ და გადაწყვეტილო, რომ იტყენ ევფხისტაოსანის ხელნაწერებზე უნდა იმუშაოთ.

და მე შევნიროს ეს გადაწყვეტობა ჩემთვის დიდა პატრია იყო: ევფხისტაოსანის ხელნაწერები იმ დროისთვის უკვე ჩემი ცხოვრების ნაწილს შეადგენდნენ. ჩემს სამუშაო მსგებარე ფოტოპირები პოეზის ხელნაწერებისა ჩემთვის უსულო წიგნები კი არა, გარდასულ საუკუნეებში უკვე ითხულები გადამწარაზე დამამრალი ცოცხალი პროცენიანი იყვნენ. უკვე ცოცხალი ვოცელი მათგანის „ახსათოს“ თავი მცხურება და ყოველი მათგანი უნაზღვრო სიყვარულით შევსება. ასე დაიბადა რამდენიმე წლის შემდეგ ჩემი წიგნი „ევფხისტაოსანის ხელნაწერთა ისტორიული კლასიფიკაციისათვის“, რომელსაც საუფქადე არა ხელნაწერების წარმოდგენილი ტექსტის მოცულობა ანუ სიგრძე-სიშორე, არამედ პოეზის ფარმატული განსხვავებანი დედე.

1962 წლის 16 ივნისი. სხდომაზე ირჩოვად ტაკეი: „მე შემოდენეს რამაზისგან ძღვენად საქურტლე სამიწელი,

„ეთხოვროს, გაჯადრება: ნუ ამოგწვევდე, არის შეგან არ სახელო...“ (422)

პოეზის ხელნაწერში მორე ტაკეში გადამწერთათვის ჩვეული შეცდომია დაშვებული: ორი იდენტური ამ მსგავ-

სი ტერორიზმის თანხმობა კომპლექსიდან გადაწერისას ერთ თანხმობაში „აკარგებს“ ხოლმე. ამ სტროფშიც გადაწერის „აკარგებს“ სიტყვაში „გ“ კომპლექსის მეორე პირის ობიექტური ნიშანი ვ-ანი „აკარგა“ და გამოვიდა: „აკარგებს ნუ ამოვცნებებ“ ...

ბ-მა აკაკიმ და ბ-მა აღუქვანდრემ გადაწერის ამ დასაწყისში დაკავშირებული ერთი კურონოზული ამბავი გაიხსენსენ ვეფხისტყაოსნის 1935-1936 წლების საბუთბუღალტრო კოდექსის შემუშავებიდან: ამ ტექსტის განხილვისას კომისიის ერთ-ერთ წევრს, კარანოვს, უთქვამს: „ა, ბატონო, ზომ ზედდით, ვეფხისტყაოსანშიც კადრებზეა ლაპარაკი - იხევეთ: „აკარგებს ნუ დაგვიტოვებ““

რა გენაღმობა დიმიტრი უზნაძის განწყობის თეორია! ბოლშევიკური დიდი ტერორის დროს რა უცნაურად დამყარდა ანტიკონკურენციული კავშირი გადაწერის მიერ XVIII საუკუნეში შექმნილი დაწერილი „აკარგებს“ და „ანკვერებს“ შორის! ხომ უნდა უფიქროს განსაკუთრებული უსაქონლო-ური ფონი ამ ორი სიტყვის დასაკავშირებლად და ამგვარად გასაბრუნებლად? ეს ასე არ იყო, როგორც „ზემოდან“ ნასროლი იყო ლოზუნგი „აკარგებს ნუცემენ ვეფხისტყაოსანს“ და ამავდროულად თვითვე წვეტიანად დაუწყო...

ბ-ნი აკაკი ერთ სხვადასხვა მხარეზე შენუხებული მოვიდა: - გუმბარტის სტრუქტურა საფუძვლიანად ამოცანდა. ბევრი ამბავი იყო შიგნით - შემდეგ მცირე ხნით დადგინდა და დაიშალა - ვინ იცის, ეგებ პურის ფული არ ქარდა...
- იმ ფულს ბ-ნი აკაკი, წინააღმდეგ ჩვეულებისა, დაღწეული და ნაღვლიანი იყო: იგი დასწრულ ფულს კ არა, იმ ახალგაზრდის დაკარგულ სულს ნუხდა...

„ეგებ პურის ფული არ ქარდა...“ - უმარტივესი ფრაზა, მაგრამ განრთხილული შინაარსის შემცველი: იგი ადამიანზე ბ-ნი აკაკის პუშკინისტიური შეხედულების მონიშნა. როგორც ვეფხისტყაოსანში, ბ-ნი აკაკი თვლიდა, რომ ადამიანი ბუნებით კეთილია და მხოლოდ ცუდი გარემო პირობები აიძულებს ზოგს მოიტყუოს ამორალურად.

ერთხელ სხვადასხვა ბ-მა აკაკიმ აკადემიკოს კორნეილი კეკელიძისგან გაუთხროს ამბავი ესააში:

- მე და სტალინი ერთად ვსწავლობდით სასულიერო სემინარიაში. ერთ ცხელ დღეს გავეციკლებინა შემდეგ მდინარისკენ წავიდეთ, სიხორი დიდახა - „უბანახაოი“, და მიტყუებულ ხელად ტანს გააძურეს და გადავიწვენი მდინარეში. სტალინი ნაპირზე დარჩა, აფას შეზალღებულზე და ამბობს: „Все стадо свином в море“...

აქ ბ-მა აკაკიმ რუსული საკვლელო მეტყველებისთვის დამახასიათებელი გამოთქმით, ხმის განსაკუთრებული მოდულირებით ნარმოთქვა ეს ფრაზა.
მრავალმეტყველო დეტალი...

რუსთაველიანობის განყოფილებაში ჩვენი ცნობილი მეცნიერისა და საზოგადო მოღვაწის, პროფესორ იოსებ მეგრელიძის და ზემო მთავრები გვერდობადავ იყავ. ბ-ნი

იოსებ ითვის უმცროსი მეგობრად მოვლდა და თავის საყურადღებო ფაქტებით მცირე ცხოვრებიდან ბევრ საინტერესო ამბავს მაიმობდა.

ერთხელ ბ-მა სოსომ მიამბო: - ქვეთომე თყაიმეული რომ ჩამოვიდა ემიგრაციიდან, ორგანიზების სახტაკო მეთაულურების ტექნიკური ასპირანტი, ასეთივე მეთაულურების ტექნიკური ასპირანტი იყო ყველა ის, ვისაც ვა-თან ურთიერთობა ჰქონდა. როგორც ვარდაცივალი, გადაეწყვიტეთ, რომ პროცესია მცირე ხნით მაინც უნივერსიტეტის წინ შეეგუწურებინა. მათგანმა ამის ნებას, რა თქმა უნდა, არ მოვეცემე. მაშინ მე მოველაპარაკე მანქანის მძღოლს, რომლითაც მივახვეწებდით, რომ მანქანა უნივერსიტეტის წინ გაეწურებინა, ვთომ რაღაც ვა-ფუქდა. ასე გაეგარეთ მანქანა ჩვენი უნივერსიტეტის წინ და ბ-მა აკაკიმ იქ ნარმოთქვა ქვეთომე თყაიმეულიანთ განმარტობისთვის სიტყვა...

ბ-მა სოსომ იმეც მიამბო, რომ მხოლოდ ორმოცდარვა პიროვნებამ არ შეეშინდა ამ უდადეგის მამულშიღლის უკანასკნელ გზაზე გაიყოლება და ამ ღრსეულ პირთა გვარები ჩამოწერილი აქვს.

ცნობილია ტექსტოლოგია იოსებ ლორთქიფანიძემ მიამბო:

- ბ-მა აკაკიმ უნივერსიტეტის წინ მე და ქცა ხერხეულიძე დავტერისა და თავისთამ მიგვიბო - ქცა იოსებ, ვაკის სასაფლაოზე გამოშვეითო. იქ ექვთიმე თყაიმეულიანს ახალ სამარხთან მივეყვანა, პორტუგალიდან მარმარილოს დადა ამოლო, რომელზეც განსვენებულის გავარი, სახელი და დასაბეგბ-გარდაცვლების თარიღები ეწერა და გუბოვდა დაგვემარტებინა. ბოლოს პორტუგალიდან ერთ ბოთლი ლეონ ამოიღო, შესანდობარი დაველით, ბოთლი დარჩენილი დღისო კი ბ-მა აკაკიმ საფულას მოასხურა.

„დედ კომისიაზე“ ირჩეოდა ვეფხისტყაოსნის ტაგები: „ცრემლსა ვარდა დაერთიულია, გულსა მდულრად ანატრისა“ (84,4). მეცნიერება ამ ტაგების გრამატოლოგიული ნუსხის შენახებლად მსჯელობდნენ.

- აქ არაბული პოეზიის ხერხის ნახმარს; წინადადება ორად არის გაკვეთილი - ვერ მეორე ნაწილია, შემდეგ პირველი: „გულსა მდულრად ანატრისა ცრემლსა ვარდა დაერთიულია“; ეს პერმუტატოია - ბრძანა აკადემიკოსმა გორგი ნერცეთელმა.

- ეს ტექსტია, ხშირად გუბუგება ხეცსურულ პოეზიაში - ბრძანა ბ-მა აკაკიმ.

ბ-მა აკაკიმ ნება დამართო დავსწრებოდი მის საასპირანტო სემინარებს უნივერსიტეტში.

ბ-ნი აკაკისთან ძველი ქართული ენის შესწავლა ბოლნიის ნარწერიტ დიანეტი. საშიხო დაველიანი, სხვა დაველიანებთან ერთად, ნუსხეობა და მრგებლობით ტექსტის გადამწერაც შედიოდა. ჩვენივე არჩეული ნაბეჭდი მხედრული ტექსტის ძველი ქართული აღდებებიც უნდა გადაგვეწერა. სემინარებზე ყოველთვის ამინებდა ამ დაველიანებს, ყველის ნაწარს თავიდან ბოლომდე კითხვობო-

და და ასწორებდა. ჩემს – ასე ვთქვათ, ათავისუფალი მამე-
ნელის* – რვეულვსაგ ისეთვე ვურადღებთ ასწორებდა,
როგორც „აპოლონური ასპირანტებისა“, ბოლოში კი აღ-
ნიშნავდა მრვეულვანით, ა. ე. *. დღესაც ვინაზე ამ რვე-
ულზე. აღუქანდრე აღუქანონს ნანერს აქებდა, მეტყუად
ხოლმე „ნახეთ, როგორ ღამაზე წერს, ისე უნდა წერო“.

სასემინარო მუშაობისას ბ-ნი აკაკიმ ერთხელ ქართულ
წარწერათა დათარღლების საკითხს შეეხო: „ქართულეზ-
მა თარღის აღნიშვნა არ იციანო“ – ბრძანა. სომხებს
აქებდა: „ისინი ერთ სიტყვასაც კი არ დაწერდნენ, იქვე
თარღი რომ არ მიეწერათო“.

ერთხელაც, ასპირანტთა სასემინარო მუშაობისას,
ტექსტში შევეჩვიე სიტყვა „თანამდებ არს“. ბ-მა აკაკიმ
ბრძანა:

- თანამდებ არს, ე. ი. მოვალე არის. აქედანაა სიტყვა
„თანამდებობა“ – მოვალეობის აღსრულება.
- შემდეგ ჩაიკინა და დავამატე:
- ღვთს ეს სიტყვა სხვაგვარად ეწმობ...

ბ-ნი აკაკის საოცარი შინაგანი ღირსიზმი ჰქონდა.
ბ-ნი აკაკი სემინარებს უნივერსიტეტის პირველი კორ-
პუსის აუდიტორიაში გვიტარებდა, რომელიც უნის გა-
დაპყრებს. ერთხელ, როდესაც ბ-ნი აკაკი მისაღას ვახი-
სნიდა, უნაქანაში ბელრა შემოიწინა, რაფაზე ჩამოჯ-
და, თავს აქვე-იქით ატრიალებდა და თავისი ჩიტური
ცნობისმოყვარეობით ხან ერთი თვალით გვათვალერებ-
და, ხან შიორეთით; კარგა ხანს იჯდა.

ბ-მა აკაკიმ მისკენ გაგებებდა და მისებური ტბილი
ღმობილი გვითხრობ:

- ის ჩიტვი ჩემი ასპირანტია და მიხუნს...

სიტყვებისადმი სიყვარული დეკლარაციებში არ
ვლენდებო, მას დეტალურში ამოკითხავ.

ბ-ნი აკაკის იმ წლებში რამდენიმე ასპირანტი ჰყვოდა;
მათ შორის იყო ერთი, თბილისის უნივერსიტეტში ტრე-
ნიდან საგანგებოდ მოვლინებული ქართული ენის შესა-
ნავედა. ბ-ნი აკაკი მის მიმართ განსაკუთრებულ ყურად-
ღების იჩენდა და კარგადაც შეასწავლა ძველი ქართული
ენა. ასპირანტად, თავის შრიც, მეტაბდ ბევრით და მონდო-
მებული გამოდგა; დამამაბსაოყრდა მუდამ ზედმინეცნით
აკადემიური ჩაცმულობით და ე. წ. „დელომატი“ ხელში,
რაც მაშინ ახლად იყო შემოსული მოვადმი და ღვიდ იშვია-
თობას წარმოადგენდა.

შემდგომში იმ ნაასპირანტალმა ქართულ სამეცნიერო
წარწებში დიდი აღმფრთხილება გამოიჩინა თავისი ფრად
ტენდენციური, არაობიექტური ნაშრომებით. ბ-მა აკაკიმ
თავისი ბრწყინვალე გამოკვლევით „დასაღვთის დიდი
დომესტიკოსი გრიგოლ ბაკურიანის ძე და მისი დაარსე-“

ბული ქართული მონასტერი ბულვარეთში“ (1970 წ.) წერ-
ტილი დაუსვა ამ არაობიექტურობას.

მითხველია წნის გათვალისწინებით ბ-მა აკაკიმ ეს
ნაშრომი რუსულ ენაზე დაწერა. მე მჯონია, რომ ნებისმი-
ერი თანამდროვე მალაღსაძალიტული რუსი ანტიტ-
ვენტი ინაქტუბა ასეთი ნაშრომით ენით და სტრალიწე-
რასი; ბ-ნი აკაკის ეს ნაშრომი უნაქტუფესი რუსული – მე-
ტრებურგული რუსული არის დაწერილი.

ერთხელ, როდესაც სხედომაზე იმ ნაასპირანტალსა და
მის ნაშრომზე ჩამოვარდა სიტყვა, ბ-მა აკაკიმ ხელს ჩაქ-
ნია და მასტური იუმორით თქვა:

- მე ვარ დამნაშავე, მე ვასწავლე კარგად ქართული...

ძველი ქართული ენის სემინარისტვის ბ-მა აკაკიმ ერ-
თი წიგნის მტყუირება დაგვაწავლა. ეს წიგნი შესანიშნავ
ჭალაღვზეა დაბეჭდილი და პოლცენარული თვალსაზ-
რისით მაღალ დონეზე გამოიყვანა.

- კარგად დონეწმული წიგნია... მე ვერც ერთხელ ვერ
შევეძლი ჩემი წიგნის ასე გამოყვანა – რაღაც საოცარი და-
ნახებობით თქვა ბ-მა აკაკიმ...

1965 წლის 12 თებერვალი. სბდომიანზე ირწიოდა სტრო-
ფი:

„თქვა: „ქარაგანი ევგოპიტი გამოვემართეთ ერთთა,
ზღვასა შევედით ტვირთული ღირითა მრავალ-ფე-
რითა...“ (1033).

ბ-მა აკაკიმ ჩაიკითხა სტროფი, მცირე ხნით ჩაფიქ-
რდა, შემდეგ ყველას თვალს მოგვაველი და მოგვხარია:

- ევგოპიტი არის და ძველი ევგოპიტლები აღარ არიან;
საბერენითი არის და ძველი ბერენები აღარ არიან, რომი
არის და ძველი რომაელები აღარ არიან... ჩვენც ძველი
ხალხი ვართ, შორიდან მოვდებით, იმ ძველი ხალხებთან
ორიოდე-ლა შემოერჩით მსოფლიოს... ისე არ მოხდებ, რომ
საქართველი იყოს და ქართველები – აღარ...

ბ-ნი აკაკის ამ სიტყვებშია გამოიხანა და ღრმად ჩამე-
ბედა გრძებში, თუმა, უნდა გამოეტყუებ, მაშინ მაინც
ბოლომდე ვერ გავიარებ ვერც ნათესაშის შინიშენლობა
და ვერც ის, თუ რატომ თქვა „მე, ვლახი, რა ვარ?“ ბ-ნი
აკაკი კი ბრძქნი იყო და მისი ზე-მედეველი ცნობა ქვრტ-
და ჩემგვარათვის თვალთაგან ფარულს.

შემდგომში, როდესაც მისი „ქართული პროცული ზიმი-
ნი“ ნაიკითხავა, კიდევ ერთხელ მწარედ ჩამოვდებო მისმა
სტრქქქმა – „მონონდათ და ახლაც მოსწონთ ჩემნი
ტყუენის მთა და ეელი...“. მაგრამ მისი მამონდელი ნათესა-
შის ტრავიკული რეალურობა მხოლოდ შემდეგ გავაცნო-
ბიურც. ახლაც მივხედი, რა ფიქრები უფორიატებდა სულს
მიხეც აკადემიკოსის მის გარეგნულად მშვიდ და აკადემი-
ურად გამოზომილ ცხოვრებაში, და ისიც, თუ რა შორ-
სმჭერეტილი იყო იგი, როგორც მამულიშვილი...

მე მესმის ბ-ნი აკაკის ხმა: „ღხიზლად, ქართველებო,
ფიზიზლად!“

[დასასრული იქნება]

სასო ქუმბურძე მოდით, ასე დავარკვამთ...

შეხვედრა
ბიძინა კვერნაძისა

რუსთაველის გამზირი, 40/1 - ეს თბილისის ერთ-ერთი კეთილი მისამართია, იშვიათი ადგილი, სადაც ნამდვილ მოღვაწეებთან შესაბამისად გვეპატივებინა ხოლმე.

აქ მასპინძელია საქართველოს აღიან ქაჭავაძის სახელობის მნივნილობის ასოციაცია (აღბით, ჯერ ილია ქაჭავაძე უწინა დამწერელი, შემდეგ - საქართველო. მაგრამ არა მგონია, ეს დიდი ყოფილი იყოს: საქართველო ხომ ილიასია, ილია - საქართველოსი), რომელიც არა მხოლოდ საინტერესო შესხვედრებს მართავს, მუარფას ნივნებსაც გამოცემს. ახლანა აქ „ვეფხისტყაოსნის“ მინიატურული გამოცემა წარმოკუადგინეს - სტავო მოროს ამ პოემის შესახებ, მამასადამე, სააბოლელო გამოცემა. ამწლიანი ოცნება ავირულო, - თქვა იმ დღეს ასოციაციის თავმჯდომარემ, ქალბატონმა ლია წადარეიძემ.

ეს - ნივნი, ახლა კი ერთ შესხვედრაზე გამაბობთ. ასოციაციის სტუმარი ბატონი ბიძინა კვერნაძე იყო. აქ არც მასი სამხურეზი შესრულებულია და არც საფორტიფიკაციო კონსტრუქციები. მხოლოდ საუბარს იმსხვედნით არანვეულეზოზე ხელფიანზე და კარფიანზე. საბურბონდემ ბიძინა კვერნაძის მდომარეობა, პოლფეტი და, უბრალოდ, თყვაინიშეცემული გვიგა ლორთფიანიძე, ვაჟა აზარაშვილზე, გუდაბან ტორაძე, ჟანსულ ჩარკვიანი, რევაზ მაღანწიფაძე, კომპოზიტორის მუღაღე ნესტან (წუღაღე) შესხა...

ფარბანში, რა თქმა უნდა, მუღაღა ფორი - ნამდვილი, ინტელექტუური, კეთილმობილური იუმორი, რომელიც დღეს სწორედ ბიძინა კვერნაძისა და ერთი-ორი მისდარი პორფიანის წაღაბობითა ცოცხლობს, ხოლო „კომედი“ თუ „ქალბატონმა“ სულს დაფიანს, უღმერთოდ დაკინებულა, გვარარბებულა, უბამსობა დაფაქცულა.

ბიძინა კვერნაძესთან კი ოღონო მთელი თვისი ღარსეზით შეხახულა, ისე, რომ ზოგჯერ პოლიტიკურ საჭირამდეუკი ამაღლებულა.

გვიგა ლორთფიანიძე: „როცა გეორგიევსკის ტრაქტატთან დაკუმარებით ფაღმს ვიღუბდი და სათურს ეყეგბდი, „ნიკეი ფიცისას“ თქმას უტრიალუბდი. უცებ ბიძინამ

ბიძინა კვერნაძე მუღაღეზორ, წუღაღე მესხთან ერთად

გამოცხადა, მოდი, ასე დავარკვით, უცო მამს, ბოლო მაკურფებს“.

ბიძინა კვერნაძის იუმორს, წყნეს ფუხტარ ყოფიანი, ერთი უწინმხურეზიანეს მისიაც დაკარგებია - გაბღუბის უწარი გაკვიღლორს.

ნესტან შესხი: ამ წლებში, როცა უმუჭობა და სიცილე ჩვეულებრივი ამაგი იყო, დღით რომ ვუღუბოდი, რაც კი მქონდა, ყველაფერს თყვაბდი, ღებობს გარდა, ვეღაბური მოხურელი მქონდა ხოლმე. ერთხელ, ბიძინა სობრაღული მიხურებს და ამბობს „ბოჭე მო“.

ქალბატონმა ნესტანმა, სხვა საინტერესო ეპიზოდებზე გაისხება:

„რეზო დალიძე ჩემი მეზობელი იყო. თინა (მუღაღე) რეზოს წირიად მღაღადა ხოლმე, რადგან გაუთყებულად პურამარილზე ეპატეფობდნენ. ჩვენს საღმრე მხოლოდ დალიძეების ზინას მქონდა ეზოს მხარეს განაღდა აივანი, რომელზეც ვახი იყო ამოღვანილი.“

ერთხელ ვსხვევართ ამ აივანზე - თინა და რეზო, ბიძინა და მე. რეზოს ქვემოდან ეცხიანს (გასაგებია, რატომაც), ოღონდ ვერ ხედავდენ, რადგან მუღოთილი ეახი ფარავს.

თინა გაღასახბის, რეზო შინ არ არისო.

ამ ფროს ბიძინა ამბობს: „მა ეს ტელამა?“

...მურმაროღზე ბიძინასაც ხმარად ეპატეფობდნენ. ზოგჯერ და დაახიება რამდენიმე დღით დაკარგვას ნიშნავდა. ერთხელ, „დაკარგული“ დაბრუნდა. შეღდავს, რომ ძალიან ვაბრახე-

ბული ვარ. ნარბები ერთმანეთს მიავს გაყმული აღარ იყის, რა ქნას, რაგორ მემირიგოს. უცებ, ტრიაღუღული საბით მურენება: „საბრაღია მხოლოდ ფულით იბოღა“.

...იმ დღეს არ შესრულებულა ბიძინა კვერნაძის ნანარბოებები, საშიაეიროდ, ქართული ხალხურ სამღერებს ასრულეზბა და თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტის ანსამბლი „ჭაღუღო“, რომლას წერფიანზე, მაროღად, ნიჭიერმა გოგონებმა, კომპოზიტორის კონცა დაიმსახურეს.

ახელი სოფრპირნი თავის უფროს კოლეგას ხსენებდენ ანსამბლის ხელმძღვანელმა, საქართველოს სახალხო არტისტმა, კომპოზიტორმა გომარ სიხარულიძემ დაახვედრა.

საღლი იუმორით გამობარ ამ მუღაღარზე ერთი ძალიან ლერიული და დაამოქრებელი რეპოკაც გაისხა.

როცა ყოფილ რკინიგზელთა სახლში (აჭრამაღ - მუსიკაღურ ცენტრში) ახლანამ გამართული ბიძინა კვერნაძის კონცერტი აესენეს, ბატონმა ვინამრა ჩვეული პირდაპირობით თქვა: „ზოგერთი კომპოზიტორის შემოქმედება აფილავდ იტანს ხელის ხლებას, ბიძინა კვერნაძის ნანარბოებებისათვის კი თითის დაკარგვაც არ შეიძლება, ვინაიდან ის ღვთის გარნახით არის შექმნილი და სხვათაგან გაორკესტრებას, ინტერმარტოტეფებს ვერ ვღუღებ“.

სწორიან - აფთანამწმენ გვიგა ლორთფიანიძე და ვაჟა აზარაშვილი.

ყველა ადვილად მიხედა, ვინც და რაც იგულისხმებოდა, ვაჭა აზარაშელმა ესეც დასძინა: „კი ბატონო, ნიჭიერი ახალგაზრდა კაცია...“

თუ ნიჭიერი, საკუთარი შექმნას! - ეს რბილიცა, უაღვე დაინახაზიდან ისროლეს. ბატონი ზიბინას არაფერი უთქვამს...

P.S. პირველად გამოსრდა წერილისთვის სათაურის შერჩევა, ჰქნებ ისტომი, რომ იწოდებოდა ჩვეულებრივ და ცოტა სხვა რამ გამოვიდა - შესაძლოა, სულად რუმორტაგის პრეტენზიით. ისეც ზიბინა კვრანაჟემ მოხელა: „პოლიტი, ასე ადვილად ქვათ...“ საბედნიეროდ, ეს ის შეზინებვაა, როცა ფიციც გენამს და არც ბოლო გეკვირვებს. იმედი მაქვს - არც სათაური

ეკა ბუჯიაშვილი

სიტყვები პოეტიკის სამეფოდას

60 წელია ვერც და თბილისს სიტყვა პირველად ამ კრებულში უფლებიერო, - ამბობს ბატონი ჭაბუა ამირჯანიანი წინასიტყვიანობაში წიგნისა „პოეტების სამეფო“ (თბილისი ქართული პოეზიაში), რომლის ნარეკვირებაც შაატა ბურჭულაძის სიტყველმოდებო ფონდის „ავანანას“ და კომპანიების: „ბატონი ზიბინას“ და „სიტყვი-გაფიქსი“ ერთობლივი ძალისხმევითა და თბილისის შერის თანადგომით სასტიკური „ქართული მაროტივი“ გაქმარია.

„აინანის“ პრეზიდენტის, შაატა ბურჭულაძის თქმით, იდეის ავტორია ბატონი გურამ ახალაია, წიგნის გამოცემა კი 21 წლის ახალგაზრდადამ - დავით კვაჭავაძემ დააინანა. კრებულის რედაქტორ-მამედგენელია ვაზარ კვიციანიანი, მხატვარი - გიორგი წერეთელი. წიგნი გამოცემილია „ბაკმი“-მ მოამზადა.

კრებულში გაერთიანდა ქართველი მწერლების საუკეთესო ლექსები თბილისზე (არჩილიდან თანამედროვე პოეზიამდე). წიგნს ამშვენებს ცნობილი მხატვრის ილუსტრაციები, საღამოს, რომელსაც წიგნი არანაშავლი უძღვებოდა, მუსიკალურად აფორმებდა საქართველოს სახელმწიფო კვარტეტი.

როცა მოვედებო, დამწიფო ვიხსენებოვრბის კრებულში რომში მივხედავ სანაილად მანც გამოცხადებ თვალბდათხროლ ქალაქს“, - როცა ამ სტრიკონებმა წერდა ქალბატონი ლია სტურუა, დანჯერების მიღმა ტკეცილით გათანგული, თვალბდათხროლ დასტეული თბილისი თვლებდა.

- მახსოვს ამ მძიმე წლებში ევროპის ერთ-ერთი ვაბრწყინებულ ქალაქიდან ჩამოსულს ჩანებლებული თბილისი და მსუფთავი აეროპორტი დამხედა, - იგონებს ქალბატონი ლია, - და ივრტყენი, რომ ასე არსამოდეს მყარებია ეს ქალაქი თავისი ჩამქრალი ქარბიბია და თვალბდათ.

ახლა ბევრი რამ შეიცვალა, თუმცა რუსთაველის გამზირს რომ გავხედავ, მაკლო მწყეება, რომ ქადრები ადარ არის (პალაობა დეერთს, შავებს ტუჩაზე, ასე თუ ისე, მანქანა დარჩა) და მაკონდავა ვაფორციეოთ ნათქვამი, რომ აი აქ, ამ ადგილას მდგარი ჭა-

ბარონი პოლო იამვილი ხელგანდელი იგება, რათა თავისი ნაცნობი მთხოვრისთვის ფული შეეკრავებინა.

ასეთი იყო ჩვენი ქალაქი... და თუ ჩვენ იმ ადამიანებზეთი არ შეგვიძლია გამოვხატოთ სიყვარული თბილისისადმი, უნდა შევეცადოთ მივხატოთ მათ ჭა გათვფრთხილდეთი ჩვენს ქალაქსო.

წარდგინებაც ქალბატონმა ნინო ზაალიშვილმა ამ წიგნის გამოცემის შორის დახასია „ომეგას“ შერე მომზადებული კრებულის „მშვენიერი ქართველი ქალი“ და „მუნს საქართველოს დედოფლობა დავამდგინებოდა“, რომელშიც, პოეზიის პარალელურად, ფერწერული ნიშნებიც გაერთიანდა.

მისი თქმით, ასეთივე გამოცემების განკუთვნილება დამანა მდგინებულის შერე შედეგითი კრებული ქართველი ქალბატონის პორტრეტების და ასევე ბატონი გურამ ახალაიას ძალისხმევითი მომზადებული შაატა წიგნი „დედა ქართული პოეზიაში“.

- ჩემი აზრით, ეს კრებული - „პოეტების სამეფო“ - გავრცელებასაც მოითხოვს, რადგან ერთი წიგნი ეერ დაიტეებს ყველა ხანტკრეტი ნიშნის პოეზიისა თუ ფერწერისა, ამიტომ ჩვენ სხვა გამოცემებსაც ველოთო, - თქვა ქალბატონმა ნინო.

ბატონმა ვანსულ ჩარკვიანმა წარდგინებაც ძველი თბილისი ვაისინა თავისი ცხოვრების წესით და დარბაზში ათუღლა წლებსა წინანდელი ქალაქის სურნელი და სუნთქვა შემოიტანა.

მსახიობმა ზვიად დოლიძემ შეკრებილი სასოგადოებრივითის აკაკის „კახიანი“ წაიკითხა.

ჭკუთვენი შენგინები აღინანა, რომ ეს კრებული მასში გაერთიანებული პოეტური ნიშნების დასტურია იმისა, რომ ქართული მწერლობა მარად დამამდგრუვდა, თვალბდათხროლ წიგნის გამოცემისა კი შავალთია იმისა, თუ როგორ უნდა იხრწონო დამანანებმა კეთილი საქმეებისათვის.

სოხუმის უნივერსიტეტის რექტორმა ვანო აფხაძემ ამ ყველაფრის მესვეურებს ასეთი საქმითი და კარგი საქმეების სოხუმში გავრცელება უსურვდა. ეს კი მას შემდეგ მოხდა, რაც ფონდმა „ავანანამ“ პრეტენტივის მონაწილეებს კიდევ ერთი სოხუმში ნარეკვირებინა და საქართველოს ათი უმაღლესი სასწავლებლის ათ წარწინებულ სტუდენტს, ჩვენი სასოგადოების ცნობილი სახეების ხელთ, სამეურნეო პორტფელი კომპოტრეტი და დამოკლები გადასცა.

ირმა ქიქერიძე

ბავუის ნაკვალევაი

შრანგული დღეური

სამი შვილის მამას ვ. წ. დაფინანსებდა, მინდა წავიდა მეორე მსოფლიო ომში. მოხალსედა... სამშობლოს სიყვარულმა გადაწყვეტინა. ომში ტყვედ ჩავარდა. ომის დამთავრების შემდეგ როგორც მეორე მისი ტყვედამყოფი თანამებრძოლი, ისიც დააფინანსებინა არმიის წინაშე: ამ უნდა დარჩენილიყო უცხო ქვეყანაში, ამ გაქვნიობრება ელოდა. პირველი არჩია იმ იმედით, რომ საბჭოთა წყობა შეიცვლება და სამშობლოში დაბრუნდებოდა. მოვალეა ტყვედამყოფი ცხოვრების დარჩენილი წლები უცხოეთში გაატარა. ვერ სტალინის რეჟიმმა შეუშალა ამაში ხელი, მემდეგ კი - ომის ჭრილობებს გაუსტყინა. იქ მინდა მოვლდე, ვიპარო, იქ არის ჩემი ნაშთი". ეს იყო მისი ოცნება. სამწუხაროდ, უცხო მინაში დავიპარე.

ბავუაში, დომიტრი ქიქერიძე, 1942 წელს ჩავსა ომში. 34 წელს მამა ცოლი და სამი შვილი დატოვა. იმედი შექონდა, რომ ომის დამთავრების შემდეგ ოჯახს დაბრუნდებოდა. სად და რა ვითარებაში ჩავარდა ტყვედ, ჩვენივეს უცნობია. ომის დამთავრებამდე 2 წელი ავსტრიაში, გრაცში განავრძო სწავლა საავტონომო ფაკულტეტზე. უცნობია, როგორ მოხდა საფრანგეთში ამ რაჭოელ მანქანამძღვარს სომხში. პეტრის ქარბანაში დავიწყო მუშაობა. როგორც შემდგომ შევიტყვეთ, იქ თურქი 300-მდე ქართველი ცხოვრობდა და მუშაობდა.

როგორც უმთავრესად აღვნიშნე, მუდამ სამშობლოში დაბრუნების იმედით ცოცხლობდა. მანამდე კი ლექსებში აქსოვდა თავის განცდებს. სამშობლოსთან განპირობების ტყვივლის ლექსებში ახმოვდა. ჩემი ერთადერთი განძი ჩემი კალამით, წერდა. წერლობებს სულ ვეღებულობდით საფრანგეთში. ამ ტზარებებმა ნათესავეებისთვის წერა არც ლექსების მიზნად თითოეული მათგანისათვის. არასოდეს დაწერდნენ, რომ ცხოვრებამ დაჩაგრა და ბედმა უცხოეთში გადაიარაღა. დეტალებსგან კი თავს იკავებდა, მხოლოდ მშინ ცნობებს იძლეოდა. ეცოვადით, რომ შემოქმედებითად საქმიანობდა, ლექსებს გამოსცემდა და სტატიებს აქვეყნებდა იქაურ ქართულ ჟურნალ-გაზეთებში.

25 წელი იმუშავა პეტრის ქარბანაში. რადგან პენსიონრობის ასაკში მტკი დრო შექონდა, განავრძობდა აქტიურ მშრომლებში საქმიანობას. სულ გამოვიყვამული აქვს სამი კრებული თავისი ლექსებისა.

ბავუა ზღვის ოჯახისაა და, სავთოვად, მთელი რეჟენი ნათესავის ტყვიული იყო. ვეღლა განვიცდებდა მისი უცხოეთში ყოფნის და სამშობლოში არდაბრუნების ტრაგედიის. რადგან არცერთ მათგანს არ შეუძლია მისი საფლავის და იმ

ადგილების მოხაზულება, სადაც ის ემიგრაციაში ცოვრობდა, ეს მისა მე ეცოვრე. მოგვსწავნებო, გერმანია და საფრანგეთი მუშობელი ტყვერება და გერმანიიდან გამგზავრება დიდ პრობლემას არ წარმოადგენს. ამიტომაც გადაწყვეტილე მე და ჩემმა ბებულემ, თომას ბერნაიშმა, საფრანგეთის გზას დავეგეგმოდილი იმ იმედით, რომ წინაპრის საფლავსაც მივაგენდით და მისი ცოვრების დეტალებსაც შევიტყობდი.

ბავუა 20 წლის წინათ გარდაიცვალა. მის გარდაცვალების შესახებ შეგეტყობინა უახლოესმა მეგობარმა, გრიგოლ ქავრაცემამ. მისი წერილებიდან ვეღოდი, რომ დომიტრი დაქრამულია მონწილარის ქართველთა მხითასათვალაზე. საფრანგეთში ჩასვლის მეორე დღესვე გავეღქეთ მონწილარის გზას. დიდი დრო არ დაგეტყობებდა ქართველთა გავრების აღმოსაქნად. 23 ქართველი ერთ დიდ საფლავშია დაკრამული. საქართველოსთვის თავდადებულთა ხსოვნას". პირველად ეს სიტყვები მომხდა თვალში. ერთი სულის მოაქვითი ნათესავი იქ ამოტვიფრული გვარები. ის ისიც, დომიტრი ქიქერიძე, სურნავა შემკრა. საოცარი გრძობა დამეღულა. სიხარულსა და, ამაღროთადა, ხეღვის ტრემლები ვერ შევიკავებ ანდა როგორ შევიკავებ, როცა იყო, რომ მოხვედი უახლოესი წინაპრის საფლავზე, რომელსაც საქართველოზე ოცნებაში აღმოხდა სული. წინასწარ ვამაღებელი სიტყვების თქმვა ვერ მოვატყვერე. მხოლოდ იღლა ნათელდულდე, რომ 20 წლის შემდეგ ეღარა მის მთამოზავლს მის საფლავზე დუხის დაეგმა.

რამდენიმე წლის წინათ მშობლური ქალაქის, ხაშურის მინა ვაკურომხებე დომიტრის სახელზე. მიღლა საერთო საფლავს მოვამხებ ქართველი მინა, ქართული მწინდა და სანთლები დაიწყო და თავი დაეხარე წინაპართა საფლავების წინაშე.

საქართველოდან წერილები მეწინადა წამოღებულა, რომელდე ბავუამ მოამწერა წლების მანძილზე. იმედი შექონდა, რომ რაღაც ინფორმაციას მოვამოგებდი, რაც დამემპარებოდა კვლის ძებნაში. დიდი ეგრადური აღმოვაჩინე დეტალებს არ წერდა. უწინადა, თავის ოჯახს ამით საფთობს არ შექმნოდა. ერთ ბარათზე მისამართი იყო აღნიშნული: Rue de Chant, 19. ამიტომ ვადავებუდეთ, იმ მისამართზე მეცხოვრებო. ის ისიც, დიდი სახლია. წუთუ ქსავა შევდამხეღლი ამხელა სახლში მარტო როგორ იცხოვრებდა? მის ხომ იქ ოჯახი არ ჰქავდა. არადა, ეს მისამართი უნდა იღოს. გართველები დავბრუნდით უკან.

რამდენიმე დღელა იყო დარჩენილი ჩემნი შეგებულების დამთავრებამდე. იცე როგორ უნდა ნათელდე აქედან, რომ ქართველთა სათვისტომოს კვლი ვერ ვმოკოვებე? ერთადერთი, რაც ვიკოვდი, სომო-მონწილარის ქართველთა სათვისტომო რომ არსებობდა. დომიტრი ქიქერიძე მისი მდევარი ვოფლავა. ამის შესახებ შევიტყვე, როცა ზღრამ მარადის მიერ დაარსებულ ემიგრაციის მუზეუმში ჩემმა მოსულდენდად კარლი ინსაარდის ინტერვიუ აღმოვაჩინე, რომელიც მას დამიტრისათვის ჩამოურთმეგავა. ეს ინტერვიუ რადიო სოვისსულდებში ვადეცემულა. იქ ვწერა, რომ ბავუის თვისი ხელული მოურთავს სათვისტომოს ოთახი, სადაც ეკოდა რუსთაველის, თამარ შველის, ერეკლე მეორის, რა თქმა უნდა, ნოე გორდანისა და ასევე სხვთა სურათ-

ბა. აქ ასევე საუბრობა ქართველთა ხშირ შეხვედრებზე, 26 მაისის დღესასწაულებზე, სადაც თურქი სიტყვით გამოდგინეს. დიმიტრი კი თავის ლექსებში კიბოხეობდა.

სად განხდა იმეორ ქართველთა სათვისტომო? მოუხდებოდა თუ, რომ იმისი ერთი ციკლია ქალაქი, მანკი გაქირდა. რტკრეტმა „გვილადატა“. ჩემი ერთაფერითი იმედი ტელეფონის ნივთი და ქართული გვარები იყო. იმედიანს ნაპერქალი. ჩემთვის ერთაფერითი ნაცნობი გვარია ქვარცხავა. სხვა ქართულ გვარებსაც მთავარნი. მოვსინჯეთ ქვარცხავას ტელეფონის ნომერზე. ქალის ხმაში მიპასუხა. ჩემი ფრანგული მშობი-ფარდლებს მხოლოდ მშობი ლექსებით. ამიტომ ყურმილი მეუღლეს ვადავანოდე. ამ მადლიანმა ქალბატონმა გვაცნობა, რომ სათვისტომო დღესაც არსებობს და მოვეცე მისი თავმჯდომარის, ქრისტინა ქვარცხავის ტელეფონის ნომერი. აქვე ეცადეთ ბები. ისევე მოვსინჯე ქართულად საუბარს. ამაოდ. არც მანკიოვმა ქართული. თონასმა შეუძლებს დაგვარად გააგებინა ჩემი დარეკვის მიზეზი. ჩემნდა გასაოცრად, მან ვეთხრა, რომ დიმიტრის არქივი მასთან ინახებოდა და მეორე დღითვე დავუთქვა დრო.

იმ საღამოს მთელი ჩემი ფიქრები არქის დასტრიალებდა. ნუთუ მართლა დიმიტრის არქივი ზეა ლიბარია? შეუძლია რომ არ მოხდეს? ნუთუ შესაძლებელია, რომ 20 წლის გარდაცვლილის შემდეგ კიდევ ინახებოდეს მისი ლიბრია ნივთები? ნეტავ რა ინახება იქ? ერთი-ორი სურათი? ან ლექსი? ნეტავ ასლების გადაღება არ შეუძლებს? მთელი ღამე ვერ მოვიხვენი.

მეორე დღით ვავერტე მთლიანად მისამართზე. მთავადეით ქვარცხავების სახლს. დიასახლისმა მინ შევეცხა-ბატიო და შემოსასვლელში დახვავებულ ქალადეებზე მივითითა. ჩემი მზერა სურათზე შექრდა. ნაცნობი სახე. ეს ხომ ბაბუღარეია? სიხარულსგან გული ამიქქარდა. ნუთუ ეს ყველაფერი მისია? ლამის გული ამოვარდეს. აღარ ვიცო, ზელო რას შევავლო. ვერ „სიბერისგან“ გავითილდებულ ნერივლებს შევეცე. საქართველოდან მოსული ნერივლები პირველი, რაც ხელში ამოვიდა, აფეხავს ხელნაწერს. ბაბუღას მთელი ნერივლები შეუჩახავს! ეს ნივთები უფავოდ დიმიტრისია. ამაში ეცემს სასურველი აღარა.

ახლა ლექსებს ნავეტებ. ლმეროო, რამდენადა რვეულეების დასტა. 40 წელია ამ რვეულეებმა მატანებელი მთელი მისი ფიქრები, განცდები და ოცნებები. თითქმის ყველა რვეული სათაური აქვს: ნაქარქლები გულადან, ადალ-ხელი ხუიანი, სამშობლოს, ცრემლების კონა, სიხარულის ოცნებანი და ა. შ. თითოეული ლამაზადაა გაფორმებული. და გარკვეული ვინაა? ეს დიმიტრის ხელნაწერია. უთუოდ მისი ფსევდონიმიც. ფსევდონიმიც ჰქონია!

დოკუმენტებს ვარად ვგედაფერი ქართულ ენაზე. ამიტომ თონასი იმას ათავაფერებს, რისი კითხვის შეუძლია. ლტოლულის საბუთი. ქვეყანაში ყოფნის ვადა რამდენჯერმეა გავრტლებული. ესე იგი, საფრანგეთის მოქალაქეა არ მყოლია. ქართველი დარჩენილა!

ამ დროს ჩემი მასპინძელიც მოვიდა. მოუხდებოდა იმისა, რომ ენა არ იყოს, იური მანკი აქვს ქართული. თონასი ცდილობს, საუბარი ნარმართოს. „არ, არა არ იყოს ქართული?“, გული დამწყდა ჩემს მასპინძელზე. რამდენ რამეს ეკითხავდი. დიმიტრის ვიცნობდიო. გამეხარდა. სამწუხაროდ, ბევრი ვერაფერს ვიცოდი, რადგან მაშინ ახალგაზრდა ვიყავო. მაგრამ ეს კი ვიცი, რომ ძალიან კარგი პიროვნება იყო. გულს ამის ვაკონებაც უხარბია. იმედი ვადამწერია, რომ კიდევ მეტს ვაფიგებდა. დაბოლოს, საუბარი მეჩერდა ნომერ 19-ზე. ჩემნა მასპინძელმა დაავადესტურა, რომ ბაბუა მართლაც იმ სახლში ცხოვრობდა სხვა ქართველებთან ერთად და სათვისტომოც იქ ჰქონიათ. მერე კი ვაცივდილა და ქართველები მიმოვადრულან. ესე იგი, ეჭვგარეშეა, რომ დიმიტრი იმ სახლში ცხოვრობდა, რომლის ნინაც ჩემზე რამდენიმე დღის წინათ ვიდეით.

ბატონმა ქრისტინამ მალევე არტუი ვადმოგილოცა. ჩემს სიხარულს საზღვარი არ ჰქონდა. აღმოვაჩინე იმანე მეტო, რასაც ველოდი. მადლერების გრწინობით დაეეშვოდებო ჩემს მასპინძლებს. ჩავთვალე, რომ საფრანგეთის მისია ნარმატებით შევასრულებო.

ერთი სული მქონდა, როდის დაეეშვებო ამ ნერივლებსა და ლექსებს კითხვას, პირველ რიგში ინტერესს სეფრის ნარმატებენდა არა საქართველოდან, არამედ დასავლეთიდან მიწერილი ნერივლები იმ მიზეზით, რომ ბაბუღას ცხოვრების ფეხალები ასევე და აფრთველ ის, ვისთან ჰქონდა კონტაქტი. მათი საბუღალები შეეცევე, რომ მიმორსა ჰქონია ემგარდვის ისეთ უორიფებთან, როგორც ლექსები ვიქტორ ნოზაძე, კალსტრატე სალია, რევაზ განაშვილი, კარლო ინსარაძე, გრიგოლ ურტაძე, გვი კობახიძე. ერთ-ერთი ნერივლიდან ირკვევა, რომ გრიგოლ რომაძესთან ნაკლებს მისი ლექსები, ძალიან მოსწონებია და დიმიტრის ვაცნობაც სიმდობია. გაიცნეს თუ არა ერთმანეთი, ეს უკვე აღარ ჩანს.

სიხარულით და სეველი აღსავსე ცრემლებს ვერ ვიკავებო. ვცოხულობე და სიამყითი ვიესებოდი, რომ დიმიტრის როგორც პირადი, ისე შემოქმედებითი კონტაქტი ჰქონია ასეთ გამაჩენელ დაბინებთან. როგორც ზანს, სათვისტომოს სახელითაც ანარმოებდა მათთან მიმორერას. ასევე თანამშრომლობდა ენობრანტულ ვახუციებთან „კეკელიანი“, „ბედი ქართლისა“, „ივრია“ და სხვა.

ელისბარ შაყაყელის ნერივში, რომელიც 1968 წლით არის ადაარტლებული, ნერია: „ჩემი დიმიტრი, ძალიან კარგი და ნატიური ლექსები გაქვს. ნაწერი თავისუფალი, ლამაზი და მარტივი ქართული ენით, გრწინობით, საქართველოს ისტორიის ცოდნით, შენარჩუნებულ დიდი ოღას, აკაკის და სხვათა ენით. ენას, რომელსაც ვერც ერთი თანამედროვე და ნანკალები, ვითომ ფუტურისტული ენა ვერ შეუდრეკდა. ნაწერი არს ლამაზი რიმიით, ყველას თავისი ლამაზი

დიმიტრი ქვარცხავა

როთმა აქვს პირველი და მესამე ტაბო, მეორე და მეოთხე არ არის ნაწვავლები. უტყობა ვეღვა ნაწარმოებს, რომ ერთი კალმის მომით არის დაწერილი. ეს არის ნამდვილი მკოს-სის შუქა.

ახლა საქართველოდან მოსულ წერილებსაც გადავხე-დე. ძირითადად ბეზიას წერილებია. თითქმის ვეღვაში მე-ორდება ერთი და იგივე შეკითხვა: „არადის ჩამოხვალა?“ და ვეღვრება: „აააააააა“. ბეზია ყოველთვის ელოდა მის დაბრუ-ნებას. ისევე როგორც ოჯახის ვეღვა წერილ და ნათესავი. რა მტკივნეული უნდა ვოფილიყო დამიტრისთვის ამ წერი-ლების კითხვა. მათი ნაკითხვა ხომ უტრემლოდ შეუძლებუ-ლია. ევფლოში რა ამ გრძნობათა მორცეში, ცუდილომ ბა-ბუას ენებათაღვლევა გავიგო. ვინ იცის, რა ცუცხლო ტრია-ლებდა მის გულში. იზებ თაგს აფანაშაღვლებდა კიდევ, რომ ცოლი და სამი შუღლი დატოვა, ნაივია ქვეყნის დასა-ცავად, რომელმაც შემდეგ მოლადატედ შერაცხა და უკან აღარ მიიღო. ამიტომაც იყო ალბათ, რომ შუღლივად ეკით-ხებოდა საკუთარ თაგს:

რამ გადმომაგდო, რას ვეძებ
ამ უტყო ქვეყანაშია?
ვინ ამიყრძალა სიყოცხელ
საკუთარ მთა და ბარშია.

ცოლ-შვილს და ნათესაობას მორწყვეტილი უტყო მინაზე ცხობრებას და უსამშობლოობას ძალიან ვანიჭეფიდა. ამის არამწველებრივი დასტურია მისი ლექსები, ვანსაკუორე-ბით კი „ატლელილი“:

უბედური თუ, უიღბო, ქვეყნად ლტოლილი,
ძალიო ცოფილი, დანისლული და ჩაკოლილი,
არა მატეს ძლიო, არც დედა მუავს, აღარც ცოლ-შვილი,
ცრემლებ დაღვრილი, ცხობრებისგან

ნაკიცხ-აღვილიო.

დამიტრი ქაშეროძის პოეზიის დეუმრეტელი წყარია სამშობლო. ის უმღერის მის წარსულ დიდებას, დაქარგულ ანმყოს, იმედთან მომავალს, მის რჩეულ შვილებს: მოთას, ილიას, აკაის, ვაჟას, ვალაკტორის, ტაიციანს, მიხეილ ვა-ვახიშვილს და სხვებს.

დამიტრის პირველი კრებულის „ნაბარკლები გულო-დან“ წინასიტყვაობაში პეტრე სარჯველაძემ დანერა შემ-დევი: „ათთქმის შერმოქმედების ვეღვა ნაყოფში სამშობ-ლოს ბეღესა თუ უბედობაზე, მის ტრადიკულ მოვლენათა მსაფერი ფაქტავა, რაც მკითხველის გულს აღვიღებს, ატო-კება და აფორებს... ჩვენი პოეტს არ ჩემულობს ნოვატო-რობას, არც იტაკებს პოეზია მოეზიისაივის, არამედ მოე-ზია სამშობლოს სამსახურში. მისი ლექსთა წიგნის განლა-გება ენათესავება კლასიკურ პოეზიას. იგი სიდაა და ხალ-ხური მშობლიური ნმინდა გრძნობისა და მისი სიფარულის ასამაღლებლად და საღიფელიად“.

დამამბეული გულიო დევაშოვარე წერილებს კითხვა. 40-შიდე რვეულში და თაბაბის ფორცლებზე მოთავსებული ლექსების დამშუგებას კი დეფიანს მოუფიფებში. მათი გა-მოცემა კი რემა შედეგი მისია...

2008 წელს დამიტრი ქაშეროძეს 100 წელი შეუსრულდე-ბოდა...

ლიტერატურული დეკაქტივი

თეიმურაზ დოიააშვილი

ილიას
სიფლარა

II.

ილია გალაკტიონის კადევი ერთ ლექსში მღერის, ესაა უსაბაფრო „ილია მღერის – ვამმე!“ ეს ლექსი „ილიას მოტივთან“ ერთად პოეტურ დიპტიკს ქნის: საერთო კონ-ცეფციის ორი ტექსტა ეძებს, აესებს, ამდიდრებს ერთმა-ნეთს.

„ილია მღერის“ სულ ოთხსტროფიანია:

ილია მღერის – ვამმე!
ანდა რას ნიშნავს ნეტა:
ისე არ გავა ღამე –
არ დამეჩნახესო დედა.

დასასრული. იხ. „ჩვენი მწერლობა“ №8

შუბლზე მუხება ხელიო
და ვგრძნობ, ცვიია ტილო:
„შეილო, შუბლი გაქვს ცხელი,
რა გემართება, შეილო!“

იმ სამუდამო მზარეს,
აღბათ, შენ ჩემზე სწუხარ,
ფარდს ნუ ეძლევი მზარეს,
არ ნაქცეულა მუხა.

ფრაფერია! მღერიათ
და, ირუფდეს მუშოლი,
მანინ ხომ ცოცხლობს ტყვიით
ტყვად განგმირული შუბლიო.

გალაკტიონის ავადმეორ გამოცემაში ლექსი 1930 წლიო არის დათარიღებული, რასაც სიეფოს ხდის ტექ-სტის ერთი რეაღია. ნაწარმოებში საუბარია მოსიზმრე-ბულ, გარდაცვლილ დედაზე (კომ სამუდამო მზარეს, აღ-ბათ, შენ ჩემზე სწუხარ“), პოეტის დედა – მაკრინე აფიმი-ული კი 1935 წელს მოიცილა. დასკვნა მარტივია: ილია მღერის“ 1930 წელს ეერ დაწერებოდა, იგი 1935 წლის შემდეგომ უნდა იყოს შექმნილი.

არსებობს გალაკტიონის პროზაული ჩანაწერი, რომე-ლიც ანალიზის გზით თარიღს დაზუსტების შესაძლებ-

ლობის იძლევა. პოეტი აქაც დედის სიკვდილზე საუბრობს:

„დავარგე დედა და მასთან ერთად დავარგე იმედი, ნუგეში, თანამგრძობობა... უღებოდა ცხოვრება ვერ წარმო-მეგონა, მაგრამ ვაი... დატოვე ტყვიანი და მასთან ერთად დაეტოვე დედის ახლადშეზენილი სადღეს...“

ეს ჩანანერი, რომელმაც საგულისხმო გაგრძელება მოსდევს, ციტირებული დასაწყისის გველენით, პუბლიკატორებმა, ეტყობა, მშობელთან სამუდამო განაშორების მყისიერ ფიტსაცხად მიიჩნიეს და 1935 წლის ფურცში მოუჩინეს ადგილი. სინამდვილეში, ტექსტის გაგრძელება ამკარავდ მონაშობს, რომ ჩვენს წინამძე არა იმ-ნამდვირ, სპორტანური რეაქცია, არამედ – გვიანდელი მოგონება! ჩანანერი ასე გრძელდება:

„... ნუხელის ძილში ვუბრძო, რომ უკვე აღმარებისთვისა ვარ ისე ძვირ-ღია, როგორც ვეყავი ჩემი დედის სათ-ვის... ნუხელი, რომ ჩემი მომჩრე, თა-ნამგრძობით და დამცველი არვიან არის შეთვის. ამ დროს ჩემი ოთახის ფანჯარას დედაჩემი მოადგა „ვატუ-ღია, შეილო, რამ დეადღობა, ბიჭო შენ, შეილო, ყველას-თვის ხარ საქმრო და თუ დაგჭირდა, დამციველი და თანამ-გრძობობაც გვაყავ. გაიხსენე შენი ლექსი, შენი ჭირიშე: ო, ნანა, ნანა...“ (ხაზგასმე ჩემი – თ.დ.). დედაჩემს ვაგონა, გამომედილი, მამოჩვე ავიდეო, ავიდეო ჩემი ლექსითა კრე-ბული და მოუძებნე ლექსი „ო, ნანა, ნანა...“ დედაჩემი, ბლ-ბათ, ამ სიტყვებს გულისხმობდა.

გალაკტიონ ტაჭაიძე

გან ამგვრად მხოლოდ ერთი – ილია მოხსენიება: პირ-ველ სტროფი – სახელდებით („ილია მღერის“), ბოლოში – მინამნებით („ტყვიანი... განმარტული მუხლი“).

პროზაულ და პოეტურ ტექსტებს შორის ასეთი მინა-არსობრივი დამახებევა, ვფიქრობ, საკმაო საფუძველს აძ-ლევდა, რომ ისინი დაახლოებით ერ-თსა და იმავე დროს – 1957 წლის ახ-ლოს – განერთად მივიჩნიოთ. ამას მხარს უჭერს ისიც, რომ „ილია მღე-რის“ პირველად ამავე წელს დაიბეჭ-და, ხოლო თხზულებათა VIII ტომში იგი უშუალოდ მოსდევს ლექსს „ო, ნანა, ნანა“, რომლის თარიღი – ისევე და ისევე 1957 წელი – საეტუო არ არის.

დასაინტერესებელი არც გარვეითა-რება: საქართველო ილია ჭავჭავა-ძის იუბილეს, დაბადებიდან 120 წლისთავის, მზადებამია.

ირაკლია, რომ „ილია მოტევის“ დაწერულად (1947) ათწლიანი ინტერ-ვალის შემდეგ გალაკტიონი ქმნის ლექსს „ილია მღერის“, სადაც მღე-რული მინამნებია ხატობან ერთად ბრუნდება ტრადიციული ოპტიმიზმის კონცეფცია. ორი ლექსის მიხედვან

გვემხრე აელოგრანება გადარჩენილი ერთი დედატე-მეტყველებს. გალაკტიონმა უარყო თავდაპირველი ვარი-ანტი „ილია ნუხად“ და იგი შეეცადა სინტაგმით – „ილია მღერის“. ეს მარკირებულ ფორმელა დია ინტერტექ-სტურადიონ რედაცია ნანარე ტექსტზე („ილია მოტე-ვი“), რომელთაში მიმართებამეც უნდა იქნას აღქმული ახა-ლი ტექსტი.

„ილია მღერის“, მომენებებით სიმარტივისა და ლიო-ბის მოუხებეად, მინარსობრივად არცთუ გამჭვირაველ, რთული სემანტიკის ნაწარმოებაა, რომელიც, სულ ცოტა, ორგენო ინტერპრეტაციის შესაძლებლობას იძლევა. ტრადიციულად, იგი ვაიხარება, როგორც გალაკტიონის მონოლოგი, რასაც მხარს უჭერს ხეშით დაშიწმებული პროზაული ჩანანერიც.

ლექსი გალაკტიონის უშიწმეს სულიერ მდგომარეო-ბას გადმოხტევა: რეალობიდან სინმარეშით გახიზნულ პოეტს მტერი მუხლითა მოსაბლებია. სადღაც სულიდ-ლის ლანდოც რიალებს, მაგრამ ადგ, ორეადეს მუხლი!“ არსებობს ილიას მავალით: რადგან გადარჩა ილია, გა-დარჩება გალაკტიონიც, როგორც მისი სულიერი შოელი და მემკვიდრე. „გადარჩება“, ცხადია, ფიზიკური ნარჩავა-ლობის გზაზე პოეზიით გაწარადინებებს გულისხმობს.

თუ ლექსს ისე განვიხილავთ, როგორც გალაკტიონის მონოლოგი, ექსპოზიციამი ორი ხოლვა ერთიანდება: მუხ-ფოთებულ პოეტს ლამითადი ძვირფასი მკედრები უნა-მრეტიან – მღერალი ილია (გვედს სიმღერის მოტევი!) და დედა. შეილის ავიადობით თავზარდაცემულ დედის („შე-ილო, მუხლი გაქვს ცხელი, /რა გემართება, შეილო!“) გა-

კედლით გიმღერის ექსი მგოსნის ძვირფასი ქნარი რუსთაველს, გურამიშვილს, ბარათაშვილს და ვაჟას, ნერსიშვილს, ჭავჭავაძეს სურთ დაგჭირონ მხარი და კიდევ დედაშენის ნანა არ გიცავს განა?!”

ჩანანერი გალაკტიონი კონკრეტულ ლექსს ახსენებს – „ო, ნანა, ნანა“, რომელიც პირველად 1957 წლის დასა-ნისში გამოქვეყნდა (ე. საბჭოთა ხელგებნება“, №2-3), ლექსითა კრებული კო, პოეტმა რომ მოძია, თხზულებათა VIII ტომში, იმავე 1957 წელს გამოცემული. „ო, ნანა, ნანა“ აქ 186-ე გვერდზეა დაბეჭდილი.

ამრავად, ფაქტები ცხადყოფს, რომ ჩანანერს 1935 წელს ვერ მიეკუთვნებოთ, ის გაკეთებულია 1957 წლის ახ-ლო ხანებში.

ჩანანერის დათარიღებას სათანალო ლექსის ჟთა-რადებისაკენ მივყავართ. ეფიქრობ, ძნელი შესაძინეო არაა ის სიახლოვე, რაც პროზაულ ტექსტსა და ლექსს შო-რის არსებობს: ორივეან სიხმრად მოუღებენ, ვარდაც-ვლილ დედასთან დიალოგი გადმოცემულა! „ილია მღე-რის“, ფაქტურად, ჩანანერის ლექსალური ეერსიაა: შეშ-ფოთებულ გალაკტიონს აქაც – სიხმარშია – გულშემატ-კურად დედა ეელანება, ხოლო მარადიულ მფარველთა-

ლატინონი ილიაზე მინიშნებები აწმეიფებს: მუხლის მოძა-
ლუბა მუხას ვერ ნააკცევს, აბედე განგებონი შუბლზე!
მანც უკედავია, რადგან მუძმბებელი პოეტის და პოე-
ზიის მოცდენება!

ლექსი იფენტიფიკაციის ლოგოსს მოძუება და ტრა-
გიკული ოპტიმიზმის ნაცნობ კონცეფციას წამოსწევს:
ილია ვერ მოკლეს, იგი ხალხის ხსოვნაში ცოცხლობს. უკ-
ედავია გალაკტიონიც – აქველი ცისფერი და ნამფრანღე-
ვი/აღიშართება მშობლიურ მთებზე!

როგორც ითქვა, ლექსი სხვაგვარი ნაკითხვის პოტენ-
ციასაც შეიცავს – „ილია მღერის“ შეიძლება აღქმული იქ-
ნას, როგორც ლირიკული პერსონაჟის – ილიას მონოლო-
გი. მწარე წინათვრანობით აფორაქებული მოხუცი პოე-
ტი „მღერის“ ანუ მოსალოდნელი დაღუპვის ამზავს სიზ-
მრის ფორმით ვგამცნობს. ასეთი წინათვრის რეალურო-
ბას ადასტურებს ერთ-ერთი ავტოგრაფი, სადაც ეკითხუ-
ლობთ:

ილია სწუხება, ვაჰე –
ან ჯა რას ნიშნავს ნება –
ისე არ გავა დაშე,
არ მესიზმროსო დედა!

ილიას სიზმარს აქ მთხრობელი გადამოსცემს, რაზეც
მოთითებს სხვათა სიტყვის „ო“: „არ მესიზმროსო – დე-
და!“ ხერხდება უფრო ადრინდელი ვარიანტის ამოკით-
ხვაც, – „არ მესიზმროო, დედა!“ – რომელსაც მიზართვის
ფორმა აქვს და ამზადებს ნიადაგს დედა-შვილის – დე-
დათან ილიას დიალოგისათვის.

ასეთი ვაზრებით, ლექსის პირველი სამი სტროფი
ილიას მონოლოგია, სიტყვისიტყვით გადმოცემული
მთხრობელის მხერ. ფინალურ, მეოთხე სტროფში მთხრო-
ბელი საამარაოზე გამოდის, ავამებს სიტყუაყის – ლი-
რიკული პერსონაჟის სიტყვებს („მუხლს ეკვდა გაუძაღეს
მუხა“) ტრაგიკული ოპტიმიზმის კონცეფციამდე ამაზო-
გაგებებს: „მანც ხომ ცოცხლობს ტყვიით / ტყვედ განგბი-
რული შუბლი!“

ავტორადების შესწავლა ცხადყოფს, რომ გალაკტი-
ონი მერყეობს, ვერ გადუნეყვებია, რა ფორმით მიტანოს
განცედა და სალომელი შეთხვევამდე, პირდაპირ ლირი-
კული აღსართით თუ ირინად, ლირიკული პერსონაჟის
შემოყვანით, ობიექტივაციის ხერხით, როგორც ეს „ილი-
ას მოტივში“ გააკეთა. დასაწყისში პოეტი აღსარების
ფორმას ირჩევს („ტული, მთხარი რამე“), შემდეგ გადამ-
ყვებობებს ცვლის და ობიექტივაციის პროცესი პლეთ
გზას გაივლის: „მთაო, მთხარი რამე“ – „ხლეო, მთხარი
რამე“ – „ილია სწუხება, ვაჰე“ – „ილია მღერის – ვაჰმე!“

ზღვის ბატმა გალაკტიონის ცნობიერებაში, ეტყობა,
ასოციაციით „ილიას მოტივს“ სხონე გააქტებურა, რის
შედეგადაც ჯერ ლირიკული პერსონაჟი წინდება („ილია
სწუხა“), შემდეგ კი კონცეპტუალური აღუზია-ფორმუ-
ლა – „ილია მღერის“.

საბოლოოდ, გალაკტიონმა უარყო ობიექტივაციის
გზა, მაგრამ იმეგარი სემანტიკური სტრუქტურა შემოგ-
ეთავაზა, რომელიც ორმაგ ინტერპრეტაციას ითავებდა:
გალაკტიონის მონოლოგი, ილიასთან იფენტიფიკაციის

გამო, მუდმივად ისმის მეორე ხმა („ილია მღერის...“), მა-
ნაშნებელი წინაპართან იჯიეობისა, ტრაგიკული ესტა-
ფეტის ურყევობისა.

ლექსი „ილია მღერის“, უფრო ზუსტად, მისი ერთ-ერ-
თი ავტოგრაფი, რომ ვარაუდით, გალაკტიონის ბოლომდე
გაუმხედელ წინათვრის ინახავს. სტრიქონი „არ დამეხს-
ნოს დედა!“ ამ ავტოგრაფში სხვა რედაქციითა და პუნქტუ-
აციითაა წარმოდგენილი: „არ დამეხსნაროს, დედა“.
ამის შედეგად სიზმარული ხილვის სტრუქტურა და მინა-
არის აღსებობაც იცვლება – ხილვის მთავარი, აქტიური
პერსონაჟი ილია ხდება, დედა კი მოლოდ მომართვის
ობიექტია, ვისაც სიზმრის განმარტებას, ახსნას სახოცენ:

ილია სწუხდა – ვაჰმე!
ან და რას ნიშნავს ნება –
ისე არ გავა დაშე,
არ დამეხსნაროს, დედა!

ლექსის ამ ვარიანტში აქტუალუხდება ცნობილი ხალ-
ხური ლექსის – „სიზმრის“ რუმინსცენოვები: ავაც სოკ-
ედლოს ტრაგიკული წინათვრანობა, სიზმრის სიმბო-
ლოებით გამოსატყუი, ავაც შეილი ეყვარება დედას, გა-
უმზილის, აუწყის ხილვის ფართული მონარსი:

– წუხელი სიზმარი ენახე,
ნებაჰ, დედაჰ, რაო?
აღის ხე რომ ნამოიქცა,
ნებაჰ, დედაჰ, რაო?
– შეილო, შენა ტანი არი,
ვაჰ, შენს დედასაო...

თუ „მუხლზე“ და „მუხა“, სხვა ფოლკლორული ტექსტის
ელემენტები, უყველად არის გადმოტანილი გალაკტი-
ონის ლექსში, ხალხური „სიზმარი“ აქ თითქმის ასიმლიო-
რებულაა, თუცა მათორენტარბელი ნიშნები მთლიანად
არ არის ნაშლილა. ასეთია რეგრენული, კითხვითი ფორ-
მულა „ნებაჰ, დედაჰ, რაო?“, მარკირებული შირისდებე-
ლი „ვაჰ“, შეადარებული გალაკტიონთან: „ანდა რას ნიშნავს
ნება... დედა“, „ვაჰმე!“

ამრიგად, ლექსის ამ ვარიანტში – ხალხური ლექსის
ანალოგიით – პოეტი შეწაივის დედას, რომ ყოველ დამეს
ილია ესიზმრება და ნახანში გარეყვეს სთხოვი. ამის შე-
დეგად ფანტასტიკური რამ ხდება: საექსპოზიციო
სტროფის მომდევნო ორ სტროფში გადმოცემული სიზ-
მარი უყვე აღიქმება არა როგორც დედა-შვილის დიალო-
გი, არამედ... როგორც ილიასა და გალაკტიონის საუბარ-
ი! ამ აზრს განამტკიცებს ავტოგრაფში შემორჩენილი
ნოჟანბნები:

მუხლზე მეგება ხელი –
მოაქვს სოველი ტილო,
მეტყვიას მუხლი ვაჟს ცხელი,
რა გემაართება, შეილო.

მიზანდამიერ, მეორე-მესამე სტროფში გალაკტიონი განაგრძობს რა დედისათვის სიზმრის თხრობას, ყველა, თუ რას ეუბნება („მეტყვიან“) ილია და რას უძასოებს თვითონ. ის, რაც კანონიერ ტექსტში დედის სიტყვებია, ამ ავტობიოგრაფიულ ვერსიის მიხედვით, ილიას ეკუთვნის. სულიერი მამა მზრუნველად ენება მეტყვიდრის ცხელ მუბლს, ცოცხლის ადებს, გულში კი მისი დაღუპვის მიზეზს ჩახდგამს. ამ ვითარებაში გალაკტიონის სიტყვებიც მხოლოდ და მხოლოდ ილიას მიეძღვრება:

**იმ სამუდამო მხარეს,
აღბად, შენ ჩემზე სწუხარ,
ჯარჯს ნუ ეძღვიე მწარეს
მუშლს კვლავ გაუძღვებს მუხა.**

გალაკტიონის პასუხი ნუგუმისცემა სამუდამო მხარეში დავანებული ძვირფასი აჩრდილსა, რომ მსგავსი მსგავსა შობს – ისიც მუხასავით, ილიასტებური შემართებით, უშკლავდება მოძლიერებულ მუშლს.

მეოთხე სტროფი ავტობიოგრაფიულ ვარიანტში ბოლომდე დაზუსტებული არაა, მაგრამ შენარჩუნებულია ტრადიციული ოპტიმიზმის სულისკვეთება, რომელიც „ილიას ნოტივთან“ მოდის:

**რაა სიცხელე მუშლის,
და, იროფეს მუშლი.**

**ცეცხლით კი არა, ტყვიით
გხად განგმირული მუბლა.**

განგმირული, მოკლული და მკვლელობით აღმდგარი ილიას სახე უზმანებოდა მარტოსულ, მოხუც გალაკტიონს. შორს აღარ იყო 1959 წლის მარტო...

ილია ქაჭავაძეზე გალაკტიონის თავის უშუალო წინამორბედ მიანდა, სიტბუტითვე არ ექვემდებარება, რომ სატარ-თველოს უფროგვირგვინო მფრის ერთადერთი და სრულყოფილიანი მეტყვიდრე იყო. „არტისტული ყვავილების“ ავტორმა უკვე 1920 წელს მიანიშნა, რომ ილიას მკვლევლობით დამთავრდა დიადი ეპოქა – ილიას ეპოქა და დიონოს ახალი ხანა – „სხვა საუკუნე გალაკტიონის“.

1957 წელსაც, გზის დასასრულთან, გალაკტიონი ისევ მიანიშნებდა – ამჯერად ილიასთან ტრადიციულ ანალიტიკაზე, სიერცეცხლში არსებობის იმედზე. დიახ, მიანიშნებდა, რაფგან სათქმელის გულწრფელი ამოთქმა სიკეთედ მოინათლებოდა და არც მთლად უზიფათო იყო. მუშლი კვლავაც იროფა!

ნუთუ ამას შემდეგაც სამარჩილოდ უნდა დარჩეს, ვინაა მიზნულურ სანახებში მოღაადებულ მამა, სასულიერო ხელში ვენახს – მამულს! – რომ დასტრიალებს, ვის მღელღოს ეაღვრება გალაკტიონის პოეზიის „წელი ნიაფი“?

კრიტიკა

მურმან ჯგუზური

**ჩართი ოჯახის
თავგადასავალი,
ანუ ტალღა არ კვდება**

1.

„მინდა ვიამო, რაც გადამხდა, რაც განვიცადე... ადამიანი ხომ ბევრჯერ უბრუნდება თავის წარსულს და ხინაწილი იპრობს, რაფგან ხინამევიღვემი არაფრის დაბრუნება არ შეუძლია...“ (ვლადიმერ ჯოლოფუა, „მოუზაურობა ჯოჯოხეთში“).

ჯოჯოხეთი – ანწყია, – გვეუბნება ავტორი, – სადაც ჩვენ უნდა ეიპოგზაფროთ, – ზარდამცემია ეს ანწყი, მაგრამ იგი ჩვენი („მაგრამ ჩემია და მინანება“, გრანელი), – ჩვენი, არე, ვეღას ჯოჯოხეთია, – შენი, ჩემი, მისი, და კიდევ, არიფნ იციხ, ვისი შეუენება.

„ამ ხიდზე რამდენს ვაუღვლია, კიდევ რამდენი გაცივლის...“ მწველარებით სავსეა ეს ძალზე უბრალო სიტყვებით შექმნილი განწყობა.

ხიდი ისაა, რაც აერთიანებს ორ ნაპირს, ორ მარტეს. ამ ხიდზე, ერთი ნობელიანტმა მწერალმა მთელი წიფი დაწერა, მთელი რომანი. – ხიდის ერთ მხარეს ქრისტიანები სახლობენ, მეორე მხარეს – მუსლიმანები. ხიდი კი საერთო აქვთ. და არის მისვლა-მოსვლა ამ ხიდის შემგვობით. ხიდი აერთიანებს სოფელსა და ქალაქს, აფხაზსა და მტკრელს (ქუთურის ხიდი), სამაგალითოდ რომ ავიღოთ, მაგრამ არის კიდევ სხვა ხიდი, რაც აერთიანებს ცსა და მიწას, სოფელსა და ზუსთასოფელს, შინა – ხიდა.

ხიდა აგრეთვე ზღვა, ტალღა რომ მოჰყავს და მიჰფავს. ხიდაა ამ რომანში აღწერილი ერთი პატარა ზღვისპირა ქალაქი (გაგრა), ამ ხიდზე არიან შემდგარი რომანის პერსონაჟები, ანუ ერთი ქართული ოჯახი, როგორც გვაუწყებს ამ წიგნზე დაწერილი მოკლე ანოტაცია.

ეს ხიდი ხან მკაფიოდ ჩანს, ხან – არა. ამინდისდამხიფებით, ცხადია.

ეს პატარა ზღვისპირა ქალაქი ჩრდილს მაგონებს, მიფინარ, მოგაფებს, გაპოეკებით – გაეობის...“

2.

ჩაეხედოთ ამ წიგნში, შევიხედოთ ამ ოჯახში: გავიარ-გამოვიაროთ ამ ქალაქში, გავიდეთ ხიდზე და გადაჭედოთ მუშოგარენს, რათა ასე თუ ისე გაეთიფავსოთ ავტორისცევა ჩანაწიქრი და ერთი უკრო ოჯახის აიფინად (ცხოვრ-ბიდან) გვაყოლოთ თვლი ქალაქის ცხოვრებას. ოჯახი ხომ ერთგვარად სოფელიც არის, ქალაქიც და სახელმწიფოც.

– სწორედ იმისა, – მოუწონა მეუღლანემ.
– მე სხვა რამეს ვიძახი, – ჩაღვლია ნიეს, – არ გენყინოს, მაგრამ შენ ამას ვერ მიიხვდები”.

გულდაიდ რომ ეთქვათ, რასაც შემოქმედი წერს, არცაა ამწყისის (საჩვენოდ) გათვალისწინებული, მწერალი მუდამ უწინებს დროს, უსწრებს კარგი ნაწარმოები, ლექსი იქნება თუ მოთხრობა თუ რომანი. დიახაზე, რაც მომავალზეა გათვლილი, რა გინდა კარგად ავანსოთ და გავაბათ საუბარი-მხველობა, მწვლად რომ სარწმუნო გავაბათო. ამიტომაც, მე მიარწყნია, მკითხველს ევლასპარაკო იმის თაობაზე, რაც ჩანს ახლა, რაც არის, რაც აღწერა მწერლის ხელით, რასაც თვალს ვკვირ, ამ რაც გაივლილ გულში ამა თუ იმ მისაბის კითხვისას, – ევლასპარაკო პეი-ხაზეზე, დეტალზე, მიხანსაცხაზე, ამ ნიუანსებზე, რაზედაც მკვიდრისმებს სიტყვას ოსტატო.

გაგრძობს, ჩემი ხელები თავმჯივანს ეყებენ. პა, ხორცის ნაქერს სწვდა მარჯვენა ხელი, პირისკენ წაიღო ლუკმა. მარცხენა ხელმა კი ხელსახოცე ამოძრო ქოტიდან. მარჯვენას გაქონილი თითები მოსწმინდა. შუ თითო არაფერ შეუძი ვიყო... მარჯვენა ხელმა მარცხენას დაქმუქვნილი ხელნახოცი გამოართვა, საფრფლზე დააგდო. შერჩე, სიგარეტა ჩამწრა პირმა. ხელებმა ასანის მოუკიდეს ვაბოლზე. უცებ მარცხენა ხელისგული გაიმოვლიანდა, მარჯვენამ სიგარეტი წაიშორა პირს, საფრფლზე დააქყლიტა. შერე ხელში ქოტი ამიკანკალდა, ღვიწ მუცლზე, მარცხენა ხელის თითებმა ოული მომწმინდა შუბლზე. ბოლოს ერთმანეთს გადაეხსნა ხელები. ტკაცინა-ტკაცინი გაიღეს... საოცრებაა ადამიანის ხელები. რისი გაცემება არ შეუძლიათ, როგორ არ დაეგვიანონ. ხელები გვარჩენენ, ხელები ვიშორებთ იარებს, ხელგამოვლილი ვეფლებთ ერთმანეთს. ხელებით ვუბრძობთ სამართს ერთმანეთს, ხელებს დაგვიტრეფენ გულზე...”

აა, რა შეიძლება მოუბას ცალი ხელის შემთხვევით გაწევა-გატკანება, – მჭამელი ხელები თვალსადახეილზეა გულზე დაკრფილ ხელებად გარდაიხსენენ.

თითი კი ეს არის, რაც უნდა გამოკრათ სასხლტებს.

ან – არ უნდა გამოკრათ.

რა ვიციოთ ჩვენ ადამიანის შესახებ?

არათუ ადამიანს, ჩვენ საკუთარ ტან-ფეხსაც კი არ ვიცნობთ, საკუთარ თვალ-ყურსაც, და რა უნდა ითქვას იმის შესახებ, რაც არა ჩანს, რასაც გავიფიქრებთ, ერის რომ გავიფიქრებთ და შეროს ვიტყვიო.

ვიცნობთ კი საკუთარ დედ-მამას, საკუთარ და-ძმას, არაფერი რომ არა ეთქვას ნათესავებსა და მეგობრებზე?

ვინ ვართ ჩვენ?

ახეთი კითხვები გორნდება ამ რომანს რომ კითხულობ, იმგვარ შემწარავ სიზაროლეს ნაწყდები ხოლმე, რამაც, იქნება, შენს გულშიც ვაირობია, მაგრამ შეგმონებია და არ გითქვამს, ამ გატყაცადებია.

სიმათლუ საბიშა?

„შეუბნებს ტამარ ეკებთ. შეუბნებს დღევნემ ცტხოვრობით“, – გვეუბნება მწერალი.

ეს არის მთელი.

მთელის გასიგებებაზე კი ნაწილის გაუთვალისწინებლად არ იქნება.

თვალს მივადევნით ასეთ დეტალს:

„ჩვენს უკლუს ახალი ნაკლე შეუბნა. რიგი შეიკუმმა, ევლოდებით, როდის დაქარცხლებია ადგილები სუფრასთან. ევლავ მე დამამტორებელი სწორედ ესაა...“

თორის სუფრასზეა საუბარი.

აი, რას ვუმალავ მეცნ ვაკუთარ თავს.

„ვახურედა ქაშა და დაქამითებით...“

და იცევ:

„ალბომის სახლში პირს არ ვაკარებ, გასვენებაზე, მოგვცა ღუნა“

ახლა მივემართო ამას თუ როგორ გამოითქვა ეს სიტყვები, რა პართი, ან მიშკით.

„შეიძლება თუ არა ხმის დახატვა?“ – გვეკითხება ავტორი.

ან ეს ეპითეტე გავსინჯოთ:

„ჩვენი გახეთის მდევანი, ერთი მაცალკრა კაცი იყო...“

მითხარი, რა ეპითეტე გაქვს და გეტყვი, ვინ ხარ შენ!

3.

როგორც ვთქვით, ამ რომანის პერსონაჟები ერთი ქართული ოჯახის წევრები არიან დედ-მამას. მათი სამი ვაჟიშვილი და კიდევ ერთი მათი ოჯახის რძალი.

და კიდევ – „გოგ-მოტეად“ შერაცხული ბატონი არისტო.

და, რაც მოთავსენ მოთავარი – ზღა.

„ჩვენი სამთვალისანი სახლკის აივანი ქალაქში, ზღვას გადააფურცება. ისლერი პორიზონტის ფონზე ნაეტრფერი ხეები რქელებს ბაქსის ხელით ჩახატულსა მგაგენენ. ეშომი ტამსრული ლეღვის ხე შროალიბა. ზაფხულებთან მისი ჩრდილი აივანსაც სწვდებოდა. ხეიბლით სავსე ეზოს კი სილა ფარავდა. ზღვას შემოპრინდა სილა ღეღვის დროს. ნაპირზე ზოთით დებმული ტალღა შურდულივით შემოიჭრებოდა ეშომი, აივანს ქვეშ შევარდებოდა მხვილით და ავაციის მოკლე ბოძებზე შეკოსებულ სახლსაც დანტრეველი მიუტრებოდა. არა ერთი და ორი სახლი დაუნტრეველი ვეკრავდა, რომ დანტრეველი სახლის პატრონები მარც ფეხს ამ აცვლოდნენ ამ ადგილიდან...“

„სამთრობით თითქოს ნალველი ანვა გულზე ზღვას...“

„ზღვა მასწავლიდა გამმედაობას...“

„ზღვას ევლისსავე გაიქცევა თურმე, – თქვა მამარცმა, მრავალი ხელს ხტამის შემდეგ მანდაბორუნებულმა...“

„ზღვამ შეიწრა ვერო.“

„ზღვას ემსახურება ღლიბა.“

„ზღვამ იხრობის თვის ოჯახის დედა-ქალა.“

4.

ათასი ქარტეზილი და ფათერკა-გამოვლილი ოჯახის თავი (ნოკი ზეცია) დღევმუდამ იმის ნატრობს, რომ ზღვას პირის გახსნას პატარა საჩაივ.

ერთი კობტა საჩაივ მისწრება იქნებოდა... ზღვისპირეთში წყიშინა დღეები რომ ერთმანეთს მიცნობა, არ იცი კაცმა, სად შერგო თავი. აქვე შეიძლება ბუკინსტერი ლიტერატურის გამოცენა, ნინგების გაყიდვა, ფოტო-გამოყენა...“

დღევმუდამ ამ სატერამია ოჯახის თავი, მაგრამ ნატრო მისი აუხდენელია...

ნოკი ხეცია თავისი უფროსი ვაჟიშვილის საფლავზე გაქვადება, სხვისი სიცოცხლის გადასარჩენად რომ შეინარჩუნა.

გურამ რჩეულაშვილის ტრაგედია გაგონდება.

და კიდევ:

ეზრა შაურდის ლექსი, თამბაქოს ფარდულს რომ ნატრობს, რაც ამ ნახევარი საუკუნის წინათ გაემთავართოდა ცბიერებულმა ზეიანდ გამახურდიამ.

„მოხუცი და ზღუა“ ზომ ყველას გვახსოვს.

– ლომზე ნადირობაა უფრო საშიში თუ დიდი თევზის დაქერა? – მკითხა ერთხელაც ჩემმა სიყრმის მეგობარმა. და რაკიდა პასუხი დაუგუგავინე, თავაფე დასძინა, – ლომზე მონადირეს მიწაზე უფასო ფეხები, ზღუამა გასულ მეთევზეს კი მანა გამოცლილი აქვს.

უცნაური მეთხველი იყო (აქხრონის ღმერთმა) ჩემი სიყრმის მეგობარი.

უცნაური მწერალი (დიდხანს გვიცოცხლოს ღმერთმა) ელდამიერ ჯალოღუა.

„ერთ შემთხვევას მოგიყვები... ერთხელაც, ვიღაც უცნობმა მანქანა გამოჩერა. ტყუობა, თავის ახლობელს მიზამსვადება. ისიც მიხვდა, რომ შეეცდა, მაგრამ არ შეიძინია. როცა მანქანიდან გადმოფედილი, ევთხარი, შეგპნუხეთ, აღუმათ, ახლობელში შეგვპაღეთ-შეგპა. ჩაეღისა და მაისასუხა, – ვანა ეს საკმარისი მიზეზი არ გახლავით?“

ამ მოკლე ეპიზოდში ისეთი სინამარცხადაა ჩაქსოვილი, ცხინველი მიეტყრო აკაკი განტრეკიას გამონათქვამისა არ იყოს, – ვინდა აკოცო.

უცნაურია აქტორისა და ეზრის ნავაზის საუბარი.

ახლა კი, ძიურუბაო მკითხველო, რასაც აქ ამოქნერ, უცნაურის უცნაური და კიდევ მტკიცე:

„ჯარისკაცს ყოველ დღით რძე მიაქვს სამხედრო ნაწილისათვის. ერთხელაც, ზედაცს, შუა გზაზე გველოსწინელი განობილა. მანქანა გააჩერა, რძით გაუშასპინძლდა. ასეა ყოველდღე. მაგრამ, ერთხელაც, იმ ადგიას, ჯარისკაცმა რომ მანქანა გააჩერა და მინაზე დადგა თუ არა ფეხი, ვეება ქვეწარმავალი შემოეგრანა, აწყეა, მოედს ტანზედ შემოეგნა (შობოზეგნა) და თითქმის მთელი საათის განმავლობაში აფეხელე ვაამემა.“

როცა ჯარისკაცი ნაწილში დაბრუნდა, იქ ცოცხალი არავინ დახვდა“.

სარწმუნოა თუ არა ეს ამბავი?

„სიეთი რამეები ხდება ამ ქვეყანაზე, ჩემო პორაციო, რაც ჩვენს ბრძენებს სიზმრადაც არ მოლანდებიოთ“.

მწერლობა, მტკი ნილი, მოულოდნელობებისაგან შესდგება.

„კოლ-შვილი თუ გვაყვ?“

– არა. არა მყავს ცოლ-შვილი.

– ცუდია. უცოლშვილოდ ცუდია, ცოლ-შვილითურთ – ძნელი“.

სხვა მავალითაც (შრომის შესახებ):

„შრომა – სიანდობა“ (ა. პლატონოვი).

„როგორც თვალს ამანაგობს თვალთან, ისე უნდა ამანაგობდეს შრომა და შთაგონება“ (რ. ფროსტი).

„მუშა მუდამ 18 წლიაა“ (პაზლინი).

„ყველაზე ერთგული მეგობარი – შრომა“ (ჯ. ჯალოღუა).

მოულოდნელზე ესაუბრობდით.

„სხვისი ხელს მოვარეა ზოგერთებს იმებს უწერ-გავს, ამიტომაც ბევრ რამეს მიატობენს.“

„დაძირული მატარებლის ვაგონიდან ტამბურში გაედო, ტამბურთან – ვაგონში, საუკუნეიდან – საუკუნეში...“

– ამ ტანას თუ ხოკუს ნებისმიერი იაპონელი მოტოცი კი მოაწერდა ხელს.

5.

„ეს იმისა პეაგის, ავადმყოფი რომ წვეხარ თთახში, ხოლო დარბაზში სტურგრები მზიარულობენს.“

დღეს, 2007 წლის 10 ნოემბერია.

ამ დღეებში მწერალმა ურთულესი ოპერაცია გადაიტანა იცის ეს მისმა მკითხველმა თუ არ იცის?

გუშინ საღამოს ტელეფონით ველაპარაკე.

როგორ ხარ-მეთუ, ვკითხე.

ცუდად ვარო, მითხრა, წე მინახულუბო.

მტკი არაფერი უთქვამს.

ელდამიერ ჯალოღუა სიტყვაძერი კაცია. სულერთია, რა გინდა ეთარმეზამოც იყოს. სანერ მაგადესთან თუ ხალხში. საცა გინდა, ტრნიოც და ღებნიოც.

იგი ზღუისპირას დაიბადა და ზღუისპირას გაიზარდა.

ზღუის მუყურე გახდა მწერალი. ზღუის მესაიდუმლე. ზღუა ნივანა. ჩვენ მისი ფურცლები. მისი ტალღები. ტალღე ნაშთად და ნაკირს მენდარცხება. მაგრამ, არ კვდება. ტალღა ისევ უკან ბრუნდება და გრძელდება სიცოცხლე. აქედან გამომდინარე, არ არსებობს მიჯნა, რაც აჯალკეებდეს სიცოცხლესა და სიკვდილს. ტალღა არ კვდება. ესე იგი, სიცოცხლე მარადიულია.

6.

რომანის ავტორი ზემინწენით არის ჩახედული იმამი, რასაც წერს, რასაც გუყვება. აქედან გამომდინარეობს მისი ნაწერის სარწმუნოება-დაზაფერებლობა.

კიდევ ერთხელ გადავიკითხოთ ცხის ამბავი.

ღმინარტის უახლოესი მეგობრის ვაჟი (ნიკუმა) ქანის ბანაკში იმყოფება. ბიჭმა მოსწერა მამას წერილი, ერთი საქმე მომიგვარეო, რაც ერთადერთი წინადადებით ამოინერება. მაგრამ იმავე წერილი პატიმარი საუბრობს მეგობარ პატიმარზე, რასაც თითქმის მთელი წერილი ეძღვნება.

რაჭობ?

ამაზე ჩვენ უნდა ეთქვიროთ.

„მოსიდელები, რაც ბოსიელი უფრო ნაავადეა, მტერის სუნი ივდა და ჩალურელი დაწერებიდან ქარი უბერადა...“

ასე ერთიანდება პატიმარისა და მისი მწახველის ყოფიერება.

გოგონას, როგორც მოსილოდნელი იყო, პატიმარი შეულის ნახვის ნება არ დართეს.

„მამა ვარ, შე დალოცვილო, მამა ხომ გყავს, ვამიგე...“

„შე არ მითქვამს, ბატონო, მამა არა ხარო-მეთუ?“

შემდეგ:

„ახლა დასავლეთის მხრიდან მიეადეგეთ ბანაკის ვალავანს, სათვალთვლო კომკურიდან ატემატამომარჯვებუელი ყარაული თვადეგილ გვცამს. „არ მოვცაყაროს ტყულები ამ ოჯახქორმას...“

შემდეგ:

„ფიგანან თავგადასხორცილი ბიჭები და სვედნიანად შე-
მოგვეყურებენ, გული მომწურა. მე არ ვიცი, რა ჩაიღინეს
მათ, მაგრამ ვგრძნობ, რომ იმით დანაშაულები მეც მიმძი-
ვლეს რაღაც ვეღვილი...“

და ბოლოს:

„ნიკუპამ, მოსაცდელში დიაცადეთო, მე აქედან მოვგა-
ვარებო ვეღვიდარა. ისეთი აღგზნებული სახე პქონდა,
ისეთი მნიშვნელოვანი იყო იმ თავის მიმოხერხაში, რაღაც
უსიამო გრძნობა დაშეფულა...“

ეს რომ გავიგოთ, რაზეც აქ მიგვიანინა ავტორმა, მე-
ტად კარგად უნდა ვყოფიო გაცნობიერებული პატარა და
დედი ციხის ამბებში.

ერთბილად, ტერმინტი გრანელი რომ დაიჭიროს, ერთბა-
შიად გადაიროს, მე მივლი ჩემი ცხოვრება თავი პატიმარ

მგონიაო (მინა ციხეა, მე - პატიმარი) და ამ დედი ციხიდან
პატარა ციხეში ჩემი გამწვებება რამ მოვადიქრებინათო.

მაგრამ, მე ხომ ვთქვი, ამ რომანის ფაბულაზე (მინაარ-
სზე) არ ვსაბუღრებ-მეოქი, ამ მინდა, ძვირფას მკითხველს,
მიხედვით გამოწვეული სიხარული გავენულო.

„ვახშმობის შემდეგ დედამ თქვა:

- პა, დღეც მიძურა...“

თითქოსდა ვთქვას, პა, ეს ცხოვრებაც გაილიაო...“

არ გაილევიაო, გვეუბნება (გვაწუხებებს) მწერალი,
ტალღის მოცეცევა ნახევარი ცხოვრებააო, ტალღის მოცე-
ვა - ცხოვრების მეორე ნახევარი.

ტალღა არ კვდება.

საქვეყნოდ გასმნილი „ყოფნა-არ ყოფნა?“ - რაც გინ-
და დაუჯერებლად მოგვეჩვენოს, მეტი რომ არა ვთქვათ,
ქრისტიანი ადამიანისათვის მიუღებელი შეგოთხვა.

დასვინყარი სხულუპი

მანანა გელაშვილი

თარგმანის სასუკნის ერთი ნატიფი უპრცელი

ნალი საყვარელიძე

XX საუკუნე თარგმანის საუკუნეაო, მიერ ფრანსუა კა-
რიის ეს გამოცხადებაში პირველად ნელი საყვარელიძისგან
გავიგონეთ. 70-იანი წლები იყო, თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი უნაწილობით დასავლეთ ევროპული
ენებისა და ლიტერატურის ფაკულტეტზე. გვეამაგებოდა,
რომ ისეთი აფიშანება გეასწავლიდნენ, რომელთა თარ-
გმანებას და ნაშრომებზე ეხიზრებოდით: მიხეილ კეცე-
ლაძე, გივი გაჩეჩილაძე, ნიკო ეიასაშვილი, ნოდარ კაკაბა-
ძე. ისინი თავისი მხრე თავიანთ დედი მასწავლებლებითა
და ფაკულტეტის დამაარსებლებით: შალვა ნუცუბიძითა
და ენკელე ტატიშვილით ამაყობდნენ...

ნელი საყვარელიძე, შესანიშნავი მეცნიერი და სიტ-
ყისა და სტილის უფაქსეზი გრძნობით დავიღოდებელი
მთარგმნელი, თარგმანის თეორიასა და ისტორიას ასწავ-
ლიდა ამ ფაკულტეტზე. თარგმანის თეორიას, თარგმანის
პრაქტიკის მრავალსაუკუნოვანი ისტორიისაგან განსხვავ-
ებით, ბევრად უფრო ხანმოკლე ისტორია აქვს. კიდევ
უფრო ხანმოკლეა თარგმანის ლინგვისტური ანალიზი,
რომელიც ევროპაშიც კი მხოლოდ 60-იან წლებში ჩამოყა-
ლიბდა და მოუკიდებელ ფარგად. უდავოდ საამაგია, რომ
თბილისის უნივერსიტეტი ძალიან სწრაფად ეხმანებოდა
ევროპული მეცნიერების დაღის ტენდენციებს. ნელი
საყვარელიძის მიერ შექმნილი თარგმანის ლინგვისტური
თეორიის კურსი ამის მკაფიო დადასტურებაა, ხოლო მისი
მონოგრაფია, პირველი ნაშრომა კართულ ენაზე, რო-

მელშიც თარგმანის თეორია უახლესი კომუნიკაციის თე-
ორიისა და ინფორმაციის თეორიის კონტექსტშია წარ-
მოდგენილი. რაღა თქმა უნდა მძლავრი თეორიული და
პრაქტიკული საფუძვლის გარეშე, ანუ ტრადიციის გაჩე-
შე შეუძლებელი იქნებოდა ახლის შექმნა და დანერგვა. ამ
მხრე ნელი საყვარელიძის მყარი საფუძვლი დახედა,
რადგან უკვე არსებობდა არა მხოლოდ ძლიერი მთარ-
გმნელობითი სკოლა, არამედ ქართული თარგმანმცოდ-
ნელობა: ეახტანე ჭელიძის, დელი ფანჯიკიძის, ვეღვაზე მე-
ტად კი ნელი საყვარელიძის უფროსი კოლეგისა და დელი
მეღობრის გივი გაჩეჩილაძის გამოკვლევები მხატვრული
თარგმანის თეორიაში. თუმცე ნელი საყვარელიძემ ქარ-
თული თარგმანმცოდნეობა ძირითადად ლიტერატურათ-
მცოდნეობითი მიმართულებით ეთარგმებოდა.

„ტექსტის პრაგმატული მოტივაციის განსაზღვრა და
მასთან დაკავშირებული ესთეტიკური კატეგორიების
ნიშნადობის გათვითმობიერება თარგმანის პროცესის
ნიშნადობის ის აუცილებელი სტადიაა, რომელიც განაპი-
რობებს მთარგმნელის სტრატეგიას კონკრეტულ ნაშარ-
მოებზე მუშაობისას.“ - გვითხულობთ ნელი საყვარელი-
ძის მონოგრაფიაში „თარგმანის თეორიის საკითხები“.
ასეთი იყო მასი თეორიული მრწამსი და ასეთივე იყო მისი,
როგორც პრაქტიკოსი მთარგმნელის მოღვაწეობა. დღეს,
ძნელი სათქმულია, რომელი ნახანგი უფრო მნიშვნელოვანია
ნელი საყვარელიძის შემოქმედებაში: პრაქტიკოსი

მთარგმნელის მოღვაწეობა თუ მისი, როგორც თარგმანის თეორეტიკოსის შრომები.

XX საუკუნე თარგმანის საუკუნეა... მართლაც რამდენი ქართული კულტურისათვის მნიშვნელოვანი მთარგმნელობითი ჩანაფიქრი გახორციელდა. მარტო მექსიკის თხზულებათა სრული კრებული გამოცემა რად ღირს, რომელიც ნიკო ყიასპეიძემ ითავა. ამ დღი საკმის ნამოსყებას კი იტიტომ შევხება, რომ მანახლის, შემდეგ კი გვიო გაშქრალაძის უკვე არსებული თარგმანების გვერდით, ახალი თაობის მთარგმნელებიც ეამრებებოდა. ნატიო ლიტერატურული გემოვნებათა, ორივე ენის: ქართულითა და ინგლისურის ნოვანსობრივი ნედლომით ადაჯიღოებული ნელი საყვარელიძე ერთ-ერთი იმადღანი იყო, ესაც ეს დღი პასუხისმგებლობა შეეძლო ეტიერთა. მართლაც მის მიერ თარგმნილი პიესები „ოკიდელიე კარგია, რაც კეთილად მთავრდება“ და „როგორც გენებო“ (მოსე ქარნავასთან ერთად) მექსიკის ქართული თარგმანის არსებული ტრადიციის ნარმატიებული გაგრძელებაა.

მეორე არანაკლებ მნიშვნელოვანი პროექტი ვახტანგ ქედიძის თაოსნობით განხორციელებული ჰემინგუეის შემოქმედების ხუთ ტომიელთა, რომლისთვისაც ქალბატონმა ნელამ რამდენიმე მოთხრობა თარგმნა.

თარგმანის თეორიაში ნელი საყვარელიძე განსაკუთრებულ ყურადღებას აქციო ტექსტზე ამბივილება, რომელიც თავისი უნიკალურობის გამო ღინგეო-სტილისტიური ხასიათის პრობლემატის ნარმოქმნის. ამგვარი ტექსტი თავისი უჩვეულო ესთეტიკით უცხოობისა და უჩვეულობის განცდას იწვევს, მთარგმნელისაგან უდიდეს გამოხედაობასა და სიღრთილეს მოითხოვს და როგორც ნელი მისი ახალ ენობრივ სამყაროში დამკვიდრებაც ასეთივე, ამ თიქსტის ისეთივე რთული პროცესია, როგორც ასეთმა ნოვატორულ ნარმოებებმა საკუთარ კულტურულ ნიდალი აღიარებისათვის გაიარა. სწორედ ასეთი პრობლემატის ნარმად 60-70-იან წლებში ნიკო ყიასპეიძის მიერ შესრულებული ჯერმ ჯოისის „ჯაკომო ჯოისისა“ და „ულისეს“ თარგმანები. ამ დროს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო ამ თარგმანისა პროფესიონალური შეფასება, იმის დამაჯერებლად ზეუნება, რომ თარგმანის ენობრივი ექსპერიმენტი - ახრის ფორმირების შეტყველებამდელი დროს ილუზიის შესაქმნელად გამოყენებული დარღვეული ხინტაქსური ფორმები, სიტყვათმნიშვნელობა, ორი პლანის - რეალურისა და ასოციაციურის ერთმანებაზე დაფერის ტექნიკა, - თავად ჯოისის რომანის ნოვატორიზმთა განპირობებული და მთარგმნელმა ღირსეული ქართული ადეკვატა შექმნა. სწორედ ასეთი შეფასება იყო ნელი საყვარელიძის მიერ „კრიტიკასა“ და „ლიტერატურულ საკართიელეოში“ გამოქვეყნებული სტატიები, რომლებმაც უნიშვნელოვანება რილი შეასრულეს ქარ-

თულ კულტურაში ჯოისის რთული და ნინააღმდეგობრივი შემოქმედებისათვის გზის გაკაფებაში. ხოლო რამდენიმე წლის შემდეგ, მთარგმნეობაში თარგმანის თეორიაზე ენის ფუნქციონირების ასეთი შეზიხვევების აბალიზისათვის, რომლებიც ქარბად შეიცავს ენის სოციალიზაციური და ფსიქოლიზაციური მახასიათებლებს, ანუ იხუთ ენობრივ ფორმებს, რომლებს თავსი უნიკალურობის, და უთარგმნელობის გამო ნარმოქმნიან ღინგეო-სტილისტიური სახის პრობლემატის, გახანაალოზებულ ტექსტად ნელი საყვარელიძემ სწორედ ჯოისის თარგმანები გამოიყენა. „ჯოისის სტილის ადეკვატია რაიმე ნორმებთან და ლიტერატურულ ტრადიციებთან მისი სტილის განადგურებას ნინაავს“, - წერდა იგი, - „ამიტომ ენობრივი კუროზები თარგმანის ტექსტში არ შეიძლება შეფასდეს როგორც ვინმე დაუფეერი დამოკიდებულება ენობრივ ფენომენტთან, ეს ეს ფორმალური მახასიათებელია, რაიმე ვლინდება თავად ავტორის ენობრივი ექსპერიმენტი.“

პრაქტიკოსი მთარგმნელი და თეორეტიკოსი ერთმანეთს აესებნო, უკვე ვთვითი. კიბინჯის ზეპარები ამის საუკეთესო მაგალითია. კიბინჯის ზეპარების უჩვეულო სტილი: სიტყვათა გახეხვა, შეფერება, მთარგმნელი სიტყვების

თხზვა, უერსონაღვებისათვის მთამატყუბავი, სახეობრივი ხანებლების შერქმევა უთოვდ მრავალ თავსამტირევეს გაუწინდა მთარგმნელმა. ეს თარგმანი სათაურადან დაწყებული, ტექსტის უფაბუნება დეტალებს ჩათვლით, მთარგმნელთა დიდ ოსტატობასა და შემოქმედებითი ფანტაზიაზე შეტყველება.

ხოლო კიბინჯის ზეპარების სტილური თავისებურებების ანალიზში, ღინგეოსტის მკაფიოდ არგუმენტირებულ მისაზრებებს მთარგმნელის შემოქმედებითი გამოცდილება ასაზრდოებს.

ხოლოს თორმთონ უაიღვერს თარგმნიდა, თუშეცა ჯანმრთელობა ზელს ადარ უნყობდა. უნივერსიტეტიმ ჩატარებულ ნიკო ყიასპეიძის 80 წლისთავისადმი მამდენილ კონფერენციაზე ვეღარ შეუძლო სიტყვით გამოსვლა, თუშეცა ძალიან უხაროდა კოლეგის ღვალის დაფასება, მითუმეტეს, რომ ჯოისის თარგმანების პირველი შემფასებელი თვითონ იყო. უფრო მეტად კი ის ახარებდა, რომ ინიციატივა აბაღაზრდებისაგან, სტუდენტებისაგან მოდიოდა.

XX საუკუნე თარგმანის საუკუნეა... ამით დავიწყებო. და თუ ამ საუკუნის მეორე ნახევარში მართლაც მთელი ენობა შეიქმნა ქართულ მთარგმნელობით კულტურაში, ამანი ნელი საყვარელიძის უდიდეს მნიშვნელოვანი ღვაწლი მოუძღვის თავისი ნატიო თარგმანებითა და ორიგინალური შრომებით თარგმანის თეორიაში.

ნელი საყვარელიძე

რიტა შაინდურაშვილი

კითხვას შაყვარებს ბავშვებს

ყოველ საღამოს, საღამურში გამონყობილი წემი შვილები, თავიანთი ლოცვებში შეტყობოდნენ თუ არა, საბანს ნაიფარდებდნენ და შეტყობდნენ: დე, დაინყუა...
... და შეც ვინებდით, ორ საწოლს შუა, პატარა სკამზე მჯდარი...

„საღო, ჩვეულებრივად, ძმების ღრინავებზე გამოაღვიძა. ნახვრადმისნარც გამოიერა საბნდან და ოთახიდან გაფლავდა...“

– სოფოც ვერც არ გამოაფლავებდა ხოლმე დილაობით? – პირველმა წინადადებაზე ხუმრობს გიორგი და დასძინს: თანაც თმაგაწილი...

– მასშინწი, ბინო, სენი კომენტალები აღ მაინტერესებს, – ენის წლებით პასუხობს სოფი და ძალიან ახარებს იმის აღმოჩენა, რომ ნინის ყველაზე პატარა პერსონაჟი, სალის და, ნუკაც ნ წლისა და ისიც ჯერ კიდევ იწლებს ენას.

ჩვენ ლარ რუსთაშვილის „სალი კოლხელი“ კეთილშობილთ. ირყევა, რომ ნუკას გარდა, სალის კიდევ ხუთი და-ძმა ჰყავს: გვიგეცა, ანო, ორაკლა, ლევან და თაკო. სულ შვიდნი არიან, მშობლებთან ერთად დედ ნილედი აგურის სახელი ცხოვრობენ, რომელმაც შექმნა იმდენი უცნაური და საინტერესო ამბავი ხდება, რომ...

თავიდან ვეგლავფრო ძალიან რიალურად, ბავშვებით სასევ, ერთი ბავშვირი ოჯახის ყოველდღიური მოთი იწვება. ეს ყოველდღიურობა კი ისე სადავ, უშუალოდ არის გადმოცემული, რომ ბავშვები ხალა კოლხელის ოჯახურ გარემოში მუშაწინელოვ „ხედებან“. იქ, სალის დედაც, მითი დედებოთი, ყოველ დილას ტურსისათნ ტრიალით იწვება, მავალიანაც აფიერ დალოცვები და ამბები ხდება, სურფილებიც და შენიშვნებიც ძალიან ნაცნობია, მოკლედ, ყველაფერი სწორედ ისეა, როგორც მათ ცხოვრებამი. ბუნებრივად, ბავშვის ერთი გადმოცემული პატარების ქტევა, ესტეცა და ლექოკა – ყოველივე ამის ზედმინწინით ცოლინთ ნამჭედილად გამოიწრევა თავად შვიდი შვილის დედა – ატტრობ და გუდიანად აცენებს მკითხველს. მოდა, ჩემებმაც იცინეს – ირალის და ლევანის გაუთავებელ ძიქტელობაზე, ნუკას და თაკოს კინკლაობაზე, ათასგვარ ბავშვურ სიანცვას და ოხუნჯობაზე... მაგრამ ამ ხუმრობა-ხუმრობაში ბევრი დარღვევა და შეგონებაც მოსიწინეს, ბერი იბოუ რაბას დაუფიქრდნენ, ადრე უკრამაც რომ არ იღებდნენ... და ეს ყველაფერი ძალზე დელიკატურად, ფაქიხად, ყოველგვარი ხაზგაბმული დიდაქტივას გარეშე ხდება. ავტორისეული დიდაქტიკა ერთგვარად მთავარ პერსონაჟშია გამოხატული: სალი ქტევიანია, კეთილი, და-მებისადმი მზრუნველი და შეწმინარებელი, ლეთის მომი-

ში და მოყვარული. ამიტომაცაა, რომ როდესაც იგი უფალს ნამდვილ მეგობარს შესთხოვს, ღმერთი მას ამქველნად ყველაზე მართალ ბერს, გლახას მოუვლენს. გლახას გამორჩენი კი ნინგინი ნამდვილი სასწაულები იწვება. რეალური ყოველდღიურობიდან, სრულიად შუგმწინელოვ, რაღაც ორეალურ, ხედავულ სამყაროში გადვიგავარი ავტორი, მაგრამ ეს არ არის ხედავობი, არც ვადოქტრობა, არც მავცია, ეს კეთილი სასწაულებია, ლეთისმთერა, იბოთი, როგორც მითი საკმაოდ მდიდარი მართლმადიდებელი ეკლესიის ისტორია.

საერთოდ, რელიგოზობა ამ ნინგის განსაკუთრებულ ღირსებაა. ეს თემა, პატარებისათვის, საზოგადოდ, ყოტა რთულად გასაგები, აქ ძალიან მარტოვად, უშუალოდაა მოწოდებული და განზოგადებული პერსონაჟების ყოველდღიურ ქტევათა თუ ყოფამი. სალის თავის გადამხდარი ამბები ისე საინტერესოდ ვითარდება, თანდათან ისე იძაბება და კულმინაციას აღწევს სიუჟეტი, რომ მკითხველის ახაკისა და გონებისათვის საკმარის სიმბოლურ და დამაჯერებელი ნამდვილად არ აკლია, და, რაც მთავარია, კეთილი დასასრული – ქტემატიკი მითი ნინგის ზოგერთი პერსონაჟი დაკავებულნი.

... სუნთქვატყვეურული, მზავაქმნილი მისმჭედნენ ბავშვება. და კიდევ ერთხელ დარწმუნდნი, რა ძალა აქვს ლოცვას, უფლისადმი მიზარტეს განსაძღვრის ფეშას თუ ყოველ დედი, ძილის წინ თუ რაიმე სურვლის, ოთხვის შესასრულებლად. ბავშვის გულთან ნამოსულ ლოცვას კი უფალი აუცილებლად შესმენს...

ფიქრობ, ყველაზე მთავარი, რაც ამ წინითი ავტორის უნდოდა, ბავშვებისათვის სწორედ ამისი შეგონებაა.

აი, ეს პატარა ექსკურსი ლარ რუსთაშვილის „სალი კოლხელი“ შესახებ. განცხდები, ემოციები, რომლებიც არა მხოლოდ ჩემს შვილებს, არამედ ყველა პატარა მკითხველს დაუფუძლებს, როცა ამ ნინგს ნაკითხავს.

– პირველი ნინგის დასასრული – ეთქვი და გატტრეშიდა. ბავშვებიც დეშმდნენ.

ასე, გარჩეებულ ბავშვში, ერთხანს ეკიდა ნინგის ბოლო ხიტყვები: აგმადლო, დედუღეთისმომბელო, გამადლომ კეთილსყოფელი ზტერი წინმდარეობ, ყოველდღმინდოა სამყარო, დიდება შენდა!

მერე ერთხანად დარიღვა სიჩუმე და ორივემ ერთხმად: – დედიკო, მკორე ნინგს როდის მოგვტტან?

– ხომ ისეც სალიზე იქნება? – პასუხს არ დაელოდა სოფო.

– ნეტა, მერე რა მოხდება? – თავისათეს ქკითხა გიორგინი, რადგან მიხვდა, რომ ჯერ ამაზე პასუხს ვერცაინ გასცემდა.

– მოგინათო? – ნინგი დეხებრე შე.

– კი, დედიკო, კი, – აღღრთოვანებით შესძახა სოფოც, გიორგინე კი – დინჯად: ეს ნინგი ბავშვებს კითხვას შაყვარებს...

დავით სანდოძე
გურამ სოსელია

„მაფალუ“ და მისი მიზანდასახულება

გამოქვეყნდა საქართველოს უახლესი ისტორიის ცნობილი მკვლევარისა და ისტორიოგრაფიამი უაღრესად მნიშვნელოვან სახელწოდებულ მუშაველს მივნიჭებთ არა მხოლოდ ავტორის, ისტორიის მკვლევრებათა დოქტორის, პროფესორ გიორგი ციციშვილის ასევე მრავალი სახელის შემქმნელი ახალი ნიშნი „მაფალუ“ (დოკუმენტები და დოკუმენტარები)... ეს არის ავტორის მიერ მომზადებული ტექნიკური დოკუმენტური – ანალიტიკური ნაშრომის მხოლოდ ერთი თუთა და პოლემიკური „დანიართ“.

ეს ნიშნი ამ მხრივაც იყვრება უკრადღებებს, რომ: 1. ნიშნის სათაურში ორიენტირებულ და გამართლებულად არის გამოტანილი ავტორის ალტერნატიულ-მეცნიერული დანაშაულის მთავარი დარღვევების არსი. მანამდე მართლაც ცხადი ხდება, რომ „მაფალუ“ მცურელი ავტორის მიხედვით სექსუალური ანტიციტიკა კი არა, არამედ სამეცნიერო მონაპოვართი ქართული ტრადიციული კულტურის განმეორების მცდელობა იყო.

ჩვენს ამ ისტორიოგრაფიულ პრობლემის სრულად ახლებური, ისტორიოგრაფიამი მცადარდ დამკვიდრებული აზრის მიმართ პრინციპულად ხანისაღმდეგო აზრით გამუქებისათვის, იველზე დამატებული ხერხად მართლაც გვევლინება ავტორისეული, ალტერნატიული, დოკუმენტური-ანალიტიკური ნაშრომები;

2. ავტორის მიერ შემოთავაზებული გამოკვლევა დოკუმენტურად დასტურებს, რომ მიუხედავად ადრინდელი პუბლიკაციების ავტორის „მამილიბელი“ განცხადებით, აღნიშნული პროცესები საზოგადოებრივ ქართველ მასულმეშველზე, ახსურდვად აქავედებმა მავანთა, მიერ მსუფთო ინიციატივებისთვის დაბრალბული კავშირი, ერთი მხრივ, რუსეთისკენითა და მათ დამკავშირებისათვის, ხოლო მეორე მხრივ, საბჭოთა პერიოდში მიზანდასახულ-პოლიტიკურად მოაზრებულ ე.წ. „მაფალუ-გლობალიზმ“;

ნიშნის ავტორის დოკუმენტრებული მტკიცებულებანი სტ. გაგუას და მ. კანკავას ეროვნულ-პატრიოტული მასწავლებლისა და საკუთარების შესახებ (გვ. 21, 23, 31, 33), კიდევ უფრო ძლიერდება არა მარტო მონაშაღმდეგე აზრის ავტორისა და მხარეთა შორის დავის გარკვევის მიზნით ნარმოვბული სამედიკატორო სასამართლის შეიქმნის მიზანდასახულების დასკვნით (გვ. 34-38), არამედ ავტორივე დამატებითი ცნობებით (გვ. 44-51), რომლებიც უცვილად

დასტურებენ „მაფალუს“ შემქმნელთა ეროვნულ-პატრიოტიზმსა და საერთო ტრადიციული ინტერესებისადმი ერთგულებას;

3. მნიშვნელოვანი მეცნიერული დირებულებები გვევლინება ავტორისეული, მტკიცებულებები, ერთი მხრივ, „მაფალუს“ კულტურულ-პატრიოტული მიზანდასახულებისა და, მეორე მხრივ, საბჭოთა ავტონომისტური მშენებლობის პროპაგანდა – პრაქტიკის საფუძველზე, საბჭოთა 1923-1924 წლებში სპონტანურად აღმოცენებული „ზოგი „ჩხოველი“ კომუნისტი ავტონომისტის მიზანდასახულებათა არაერთგვაროვნობის შესახებ;

4. ნიშნი სათანადო დოკუმენტურ წყაროებზე დაფუძნებულად ჩამოყალიბებული ავტორისეული ალტერნატიული მტკიცებულებების დამაჯერებლობა კიდევ უფრო ძლიერდება საქართველოს უახლესი ისტორიის მიმართ მიზანდასახულებით, რომლებიც ერთმანვე აღიარებენ, რომ ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია, მათ შორის მისი დასახეული საქართველოს რეგიონალური და მეცნიერული ნარმოვბადგენლობა, ცარიზმის, დამოუკიდებელი და საბჭოთა 20-იანი წლების საქართველოში არსებულ პარტიათა შორის გამოირჩევა ყველაზე თანამიმდევრული პატრიოტულ-პოლიტიკური მოღვაწეობით. როგორც განხილული ნიშნიდან (გვ. 49-51, 128), სათანადო მონოგრაფიიდან, მეზორიულირი პუბლიკაციებიდან და დოკუმენტების კრებულებიდან (იხ. ზაფხილიძე, ნარკვევები საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ისტორიიდან; იველიანი გამყრელიძე, გვ. 114-116, 128-129; სოფო ჩავაძე-კვიციანი, ნაშენ-ნახული, გვ. 194-196, 207-222, 237-249; სპირიდონი კვიციანი, მასალები პირადი არქივიდან, გვ. 92-93, 203-233 და სხვა) არის ცნობილი.

„მაფალუს“ კულტურული ინიციატივისა და მომდევნო საბჭოთა საქართველოს ე.წ. „მაფალუს“ დამოკიდებლობის პერიოდში ქვეყნის გუბერნიის, მათ შორის სამეგრელოში, მხარდამხარ მოღვაწეობდნენ ისეთი პატრიოტიკური ეროვნულ-დემოკრატიული, როგორც იყვნენ: სპირიდონი კვიციანი (ეჟ ერთ-ერთი დამაარსებელი. მისი აღიარებული ლიდერი. ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის მთავარი ბეჭდითი ორგანო), საქართველოს“ რედაქტორი. საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის წევრი, სახელმწიფოებრივი საქართველოს დამოუკიდებლობისათვის ფოთის მიდამოებში წყალქვეშა ნავთი შემოტანის იდეატი საპრობლეო იარაღის დამოკიდებლობა – დოკუმენტების ორგანიზატორი. ეჟ მთავარ ბეჭდით ორგანოში მაფალუს დამაარსებელი საპრობლეტო წერილებს გამოქვეყნებელი. საქართველოს საოკუპაციო საბჭოთა რეგიმის წინააღმდეგ ქართველ ლოკალურებელთა ორგანიზატორი. მიაკო წერეთელი (საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის“ წევრი, ზაფხილიძე ნავთი იარაღის შემოტანის ორგანიზატორი); ვასილ წერეთელი (ეჟ დასახეული საქართველოს ორგანიზაციის ხელმძღვანელი, მიაკო წერეთლის ძმა, უდიდესი ეროვნულ დემოკრატიის, აკად. გიორგი წერეთლის მამა); სასონ იოანაძე გამყრელიძე (საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის“ რწმუნებული სამეგრელოში, იარაღის დამოკიდება-დაუნჯების ორგანიზატორი, ქართული ნიშნის ცნობილი გამომკვემელის ვლერიანი გამყრელიძის მამა და მისი შეი-

ლებს, აკადემიკოსებისა და თამაზ გაპურელიძეების (ბაბუა); ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ახალგაზრდული ორგანიზაციის სენაკელი წარმომადგენლები; ხელვა კლანდარძიშვილი (სენაკში 1924 წლის აჯანყების ერთ-ერთი ორგანიზატორი და ხელმძღვანელი); სიმონ (ხუნე) ზოფერია (ანტისაბჭოთა არალეგალური ბრძოლის ორგანიზატორი, 1924 წლის აჯანყების დროს ახალგაზრდა ეროვნულ-დემოკრატების ლიდერი), კალიბრატე მისამაშვილი (უნივერსიტეტის ანტისაბჭოთა ახალგაზრდობის არალეგალური კომიტეტისა და სპ. კედასის რეკომენდაციით ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ცენტრალური კომიტეტში კომპიუტერული წევრი). „მთავალუს“ საზოგადოების ინიციატორია და მხარდამტყებელი იყვნენ: ეროვნულ-დემოკრატები სტ. გაგუა (პ. აკობისა და აგრეთვე ლ. დროლის მოგონებებში ქართული ეროვნული ცნობიერების აღმზრდელ პედაგოგად დახასიათებული. სოლომონ ზაღდასტანიშვილის მოგონებებით 1924 წელს ფთობი ანტისაბჭოთა აჯანყების მანქანი ორგანიზებული ჯგუფის ერთ-ერთი მეთაური), მ. კანკავა (ანტისაბჭოთა არალეგალური ბრძოლის ერთ-ერთი აქტივისტი), სერგი დანდელია („მთავალუსტების“ წესდების პროექტის თბილისის ერთ-ერთ სტამბაში დაბეჭდვის მიზნით წამომღები, ვამ ანტისაბჭოთა თბილისის კომიტეტის წევრი, თბილისის უნივერსიტეტის დებანდოსილი პროფესორი), აღნიშნულ სახელწოდებით ეროვნულ-დემოკრატთა პარტიოვანი ვარკვიციის პირობებში მართლაც გამოარჩეულად გვესახება ანტიეროვნული პრადლების მესამე ეროვნულ-დემოკრატთა „მთავალუს“ საზოგადოების მიზანდასახულობაც და ფუნქციონირებაც.

აგრეთვე, უთუოდ საყურადღებო და გასათვალისწინებელია აგრეთვე ნიგნის მოყვანილი ცნობით მცენერისა და საქართველოს ინტერესებისათვის თავგანწირულად მებრძოლ ანტისაბჭოთა პოლიტიკოსის, მიაკო ნუნდელის აზრი: „... მთავალ არც დაღატა საქართველოსი, არც საფრთხე საქართველოს მფრანკებისათვის. იგი ბუნებრივი მოძრაობა იმ დროისა“... (იხ. გვ. 103). ისიც გასათვალისწინებელია, რომ თვით ე. წ. „ანტიქართული“ „მთავალისი“ აღმომჩენმა და მის წინამძღვედ 20-30-იან წლებში წარმოებულ ბრძოლას მთავარმა ორგანიზატორმა, ლ. ბერიანმა კი, 1925 წლის 13 სექტემბრის გაზეთ „კომუნისტში“ გამოქვეყნებულ თავის ანტიმთავალისტურ საფლავგამოს წერილში განუცხადებთ ჩამოთვლილ 15 ზუგდიდელ ავტონომისტს შორის ვერცერთი ეროვნულ-დემოკრატე ვერ დაასახლა. ყოველივე ზემოთ აღნიშნული იმის უცილო დამატებითი მაჩვენებელია, რომ რუსი-ევრაპოტული და ავტონომისტურ-სუბარატისტული ბრძოლებში პრინციპულად ენისაიდუმდებობად მოცემული პეროვის ეროვნულ-დემოკრატთა მისწრაფებებს, მათ საერთო მიზანდასახულობებსა და მოღვაწეობის ლოგიკას;

5. ნიგნის სათანადო (82-ე) გვერდზე ავტორის მიერ ცტარებული, ს. ორჯონიძის მიერ ნ. სტალინის მიერ გაცხადელი 1925 წლის 10 სექტემბრის განცხადება და ნ. სტალინის 17-18 სექტემბრის საპასუხო დეპუტის ტექსტები დამატებით, კიდევ უფრო მეტი დამაჯერებლობით გვარწმუნებენ, რომ „სამეგრელოს ავტონომისი“ „თას-

ნებს წარმოადგენენ რამდენიმე სრულიად უცნობი მეგრული, პლუს რამდენიმე კომუნისტ“ ბოლო „მთავალ მეგრული ინტელექტუალი... გადამტანი წინააღმდეგისა“. რაც მეგრულ ელემენტს, იგი ამაში „სამშველი არ არის“, მაგრამ სტალინის „სუბრობა“ სამეგრელოსათვის ავტონომიის მიცემის შესახებ, თურმე „სერიოზულად მიიღეს ადგილადამეგრეო ამხანაგებმა“... კომუნისტებმა (ბახტაძემ და ქართველთაგანმა), რომლებმაც იგი მოასმინეს უშუალოდ ნ. სტალინსაგან და რომლებიც თავის შრიც, ზუგდიდში მოყვნენ, რომ თითქმის – სტალინი მხარს უჭერს სამეგრელოს ავტონომიას. სწორედ ამან „გააზნენია მოსწრები და დააბნია ზოგი კომუნისტი“, რომლებიც დაუბოძნ“ სტალინის მხრივ „მხარდაცემის შესახებ“... აქედანაც ნათლად ჩანს, რომ 1925 წელს „მოუღონენად“ აღმოცენებული ე. წ. „მთავალელობისათ“ სტ. გაგუას ექსტრემული ინიციატევის საერთო არაფერი ჰქონდა და იგი კომუნისტურმა დაუბოძნამ თუ საბჭოთა ავტონომიზაციის სინამდვილემ დასაზრდავ, მეგრული პრობლემის უგულვებელადამ კი, მისი შემდგომი სტაბილიზება გაზონდა;

6. საყურადღებოა მიგაჩინა, აგრეთვე, ნიგნის ავტორის აზრი, რომლის მიხედვით, ეს „რამდენიმე კომუნისტ“ და „რამდენიმე სრულიად უცნობი მეგრული“ ინიციატევა, 1924 წლის აჯანყების მიწინააღმდეგ და ხელმძღვანელთა რეპრესიებით უკადრისად უშეკავილო საზოგადოებრივი აზრით შემოქმედებულმა ხელისუფლებამ და ჩეკას ხელმძღვანელობამ, ქართველი საზოგადოების შუბოღტევა-დამოშინების მიზნით, დიდ ეროვნულ სა-სამოირობად გაღებდა გაასადა და თითორვე „მთავალისა“. მათ ამ ე. წ. „მთავალელების“ განაფერების საგეგმიზონობრივად მიზნებს ანტისაბჭოთა ბრძოლაში გამძლეუნებული და ექვმიტანალი ეროვნული პარტიტევის, მათი საპროტესტო განცხადებებით კი, ხელისუფლებამ საკუთრივი წინაზრდით ე. წ. „მთავალელობისა“ თუ „მთავალეობის“ ფიოში დიდ ეროვნულ სამშრობებს მეტი დამაჯერებლობა მიანიჭა. ამიტომ ავტონომისტების განაფერებულ წარმოაზრს, როგორც საქართველოს კომპარტიისა და საქართველოს ჩეკას ფაქტობრივი ხელმძღვანელს, ლ. ბერიანს დიდი დამაზარტება;

7. განხილული ნიგნის ბასისათვის კიდევ უფრო ზრდის ი, რომ მის პოლიტიკური დასათვის „დაპარობა“, ნიგნის ავტორმა, სათანადო საარტიკო დოკუმენტური მასალების და მათი კომენტარების მეტეფ დამაჯერებლად დაგვირახება: ლ. ბერიან ე. წ. „მთავალელობის“ მფარველობაში ყავლბად დააფანამაჟლა მისთვის მიუღებელი ზუგდიდის სამსარეო კომიტეტის ქმედებებლობა და მისი მფიციანი ნ. ფეანისა, რომელსაც თავის მლექნებლებში ავტონომისტობის მისწრაფების მხარდამტყერი მეთაურის მუდმივი და უსამართლო ეჭვი შეუქმნა. შემდგომშიც ლ. ბერიანს მუდმივი თანამდებობრივი აღზუვების გაყვლით, მისმა მფრჩაღმა და მლექნებლმა პარტიოვანთა, თეთი საქართველოს კომპარტიის ცკ-ის (3.IX.1925) დეფენებობის სანქციონირებულ „მეგრული საკითხის“ მოგვარებისათვის წარმოებულ ნ. ფეანისა და ზუგდიდელელების სამართლიანი ბრძოლაც კი, ნ. ფეანისა და თანამოაზრეთა ანტიქართულ გამოუღონებად გაასადა;

8. ნიგინს ავტორი დამავერებლად გვარწმუნებს, რომ მის მიერ შემოთავაზებული მთელი რიგი აზრებისა, მყარად ფორმირება არა მარტო „მეგრული საკითხის“ ისტორიის შესახებ სადღესიოდ დაგროვებულ მთელ ცოდნას, არამედ აგრეთვე, მხოლოდ ავტორის მიერ ხელშისამწოდ, მხოლოდ მის მიერ მოაოებულ და მის კვლევით ლაბორატორიაში გამოყენებული უნიკალური დოკუმენტაციის ანალიზს. ავტორმა მათ საფუძველზე და ხანგრძლივი კვლევა-ძიების შედეგად გამოიმუშავა საერთოდ „მეგრული საკითხის“ შექმნებისა და გააუმჯობესების შეცნობრული მეტოდიკა და მეთოდოლოგია. ეს არის ნიგინს კიდევ ერთი, სერიალული დამასურება, რომელსაც უკრძალავს „მეგრული საკითხის“ შესახებ მის მიერ გამოსაქვეყნებლად მომზადებული ტვადი, ფუნდამენტური ხასიათის ნაშრომი;

მ ა ფ ა ლ უ

9. ნიგინს ავტორი მდიდარი წყაროთმცოდნეობისა და სწორი მეთოდოლოგიის საფუძველზე ნინამორბედი მკვლევარი პუბლიცისტების სანიანამდგომად, დამავერებლად გვისამბუტებს, რომ 20-იანი წლების მეორე ნახევარსა და 30-იანი წლების „მეგრული საკითხის“ სამართლიანი მოგვარებისათვის ავტორი, მისი შრომის ი. ფვანისა, სამეგრელოს ავტონომიის მოთხოვნა არასდროს არ დაუვლებიათ. მათ შინაურ მეთოდოლოგი ავტონომიის ტრების უსამართლო პრადდებში კი, სინამდვილეს, სამეგრელოში ბერის საკადრო პოლიტიკის გატარებას და „მეგრული საკითხი“ ი. ფვანისა (ანუ იგივე პარტიის ცკ-ს 31-X/25 ნაის დადგენილებს) კურსის დისკრედიტაციის ვესახებუბოდა;

ამ დროს დაეროვნენ ი. ფვანისა და მის თანამოაზრე ზუგდიდის ადგილობრივ პარტიულ ხელმძღვანელ ავტორიტეტებს, რომლებიც არ ებუებოდნენ „მეგრულ საკითხში“ „ბერისა კურსის“ გატარებას. ეს ამოცემა ოფიციალურმა ადგილობრამ ნარმოაჩინა, როგორც ანტიეროვნული ტენდენციების, პროცესების და მოვალეობების დისკრედიტაციის, ანუ იგივე პარტიის გენერალური ხაზის ვანუბრული გატარებისათვის ბრძოლა, რომელიც თითქმის ქართულ ეროვნული ინტერესებით ბორცვდებოდა;

10. ნიგინს მოყვანილი ფაქტები დამავერებლად გვარწმუნებენ, რომ საბჭოთა 20-30-იანი წლების ე. წ. „მადალიზმის“ სახელმწიფოებრივი ეკსისის მიზნობრივი სივრცელზე ვერ ამოყენეს 80-იანი, შემდგომი და წინა თანამედროვე პუბლიცისტისა და ისტორიოგრაფიის ნარმო-მადგენლებმა. ჩვენმა თანამედროვეებმა, ოფიციალური ხელისუფლების აზრი არა მარტო ვამოყრეს, არამედ შევიცდნენ მის გამოყენებას 1990-იანი წლების სამეგრელო-მა გახვითარებული მტკიცენული პოლიტიკური მოვლენების ასახვებად. ეტიბდნენ და „მოულობდნენ“ კიდევ სამეგრელოში ადრე ვითომ არსებული, ანტიეროვნული ტენდენციების, პროცესების და მოვალეობების რეანიმაციისა და გამომკინების სამტკიცების. ამით კი სერიალული წიანი მოყვენს არა მარტო პრბლებს ისტორიოგრაფიას, არამედ აგრეთვე საერთო ქართულ, ეროვნულ ცნობი-

ერებს. საქართველოს მოქალაქეთა ერთ ნაწილს შეუქმნეს შთაბეჭდილება, რომ თითქმის სამეგრელოს თანამედროვე პრობლემები შექმნებული, ხელსაფარების მიერ სამეგრელოს რეალიზებში გატარებული პოლიტიკით უკმაყოფილოები, იყვნენ სამეგრელოს ავტონომიისა და „მადალიზმის“ მოტრფილად, საერთო ქართულ ეროვნული იდეალების მოვალეატეები. ისინი თითქმის წინამორბედების მსგავსად, მიზნობრივად უწინდინენ საფრხვის სუვერენული საქართველოს ერთიანობას.

11. როგორც განხილული ნიგინს ავტორმა სათანადო (64-67) გვერდებზე ვაგე-რეუბა, ზემოთ აღნიშნულმა ექვემბა და ყალბმა ვერსიებმა მხოლოდ ზიანი მოტყვებეს ქართულ ეროვნულ ცნობიერებას. „მეგრული საკითხის“ გატარება ისტორიკულიად „სიერული სინამდეს არა მარტო საზოგადოებას, არამედ აგრეთვე, ხელს უწყობს უცხოელი მკვლევარებს დეზორიენტაციას“. ასეთ ვითარებაში ზოგიერთის აზრით თურმე „ისტორიაში კარგადაა ცნობილი და სასიკეთოდ მუშაობს ე. წ. „დავნიების ფენომენი“. ამიტომ „მეგრული საკითხის“ კვლევის მოსალოდნელ შედეგს მხოლოდ უარყოფითი მნიშვნელობა შეიძლება შექმნდეს“, რადგან „კვლევის მიზანი მიზანს ასეცდება და ბუბრანაგითი უკან დაგვიბრუნდება“.

მსგავსი აზრის მიმდევრებს უნდა შევახსენოთ, რომ: ვაკალბებლად გაშუქებული ისტორია დავნიების დღემდე არ მსცემდა. დიდი ისტორიკოსის, ივანე ჯავახიშვილის ასი წლის წინანდელი ნააზრეთი – „ქართულები ისტორიკოსებს სრულიად პიროვნულად უნდა შეისწავლის თავისი ერის წარსული, პიროვნულად უნდა წარმოუდგინოს თავის სამშობლოს წარსული თინამემატელება და უცხოელებსაც... თუ წარსული რამეც ნაკლი გვერინდა დამაზღა კი არა, გამეცდებება უნდა; მხოლოდ იმას ვინც თავის საკლს შეიცვალა, შეუძლია იგი თავადან მოიპოროს“ (იბ. ზ. XII, გვ. 68,69). ამასვე გვეუბნება ამ უკანასკნელ ხანს საქართველოში მყოფი გერმანიის უნივერსიტის სწილერი „მტახის“ არქივე-ბისათვის უფლებამოსილი ფედერალური სამმართველოს წარმომადგენელი ოთხმ გაუკი – „როგორც წესი ავიაბანება ნაკლებად აქვე სურვილი, ვახსენებ წარსული ამბები, მაგრამ დავნიებისა და შერეების ასეთი მოვლად არ მუშაობს, შერეების რეალურად მაინ მოხდება, თუ კი ფაქტები გვეუბნებენ“ (გაზ. „ქრონიკა“, 2008, 4).

„მადალუს“ შემეცნებითი ღირებულებები და ზემოთ მოზიბონის სინამდებანი, დაბეჭდებით გვარწმუნებენ, რომ „მეგრული საკითხის“ ისტორია, რომელსაც სარეცენზით ნიგინს ავტორი გვთავაზობს (იბ. გვ. 88-106, 107-109), საქართველოს ისტორიის წინამედროვეან პრობლემას იკვლევს. ამიტომ იგი უთუოდ იმსახურებს სათანადო ვურამდლებას. წინამედებარე ნიგინს ეროვნულად მტკიცენული, გაყალბებულ-გახვიადებული ისტორიის პიროვნულ შესწავლა-გამოშუქება უსამართლო და ამტკობია, რომ მას უაღრესად მნიშვნელოვანი შეცნობრულ-პრატიკული ღირებულება აქვს.

გურამ ბათიაშვილი

სახეობი და სიტუაციაში

ამავე საავადმყოფოში ერთ სანდოშიან ახალგაზრდა არაბ ქალს შეინიშნავდით. ხან ბაღში იჯდა, ხანაც – სასადილო ოთახში ტელევიზორს შეჰყურებდა. (აქ ერთხელაც არ დამინახავს რუსეთის საავადმყოფოებისათვის ესოდენ დამახასიათებელი სურათი – ნიკოიანი ქალი, ქალი ან გმანელი ნიგინი ზულმა) დედრონი ცისფერ თვალებს აპარკალებდა, შოლტოვით ტანი ჰჭრდა, სხეულის ჩინებელი ნაკეთება, სიარულისას ყოველი ნაკვით თიქოს მღეროდა, ყოველი მათგანი თავის სათქმელს ამბობდა – ძალიან გამომწვევად გესაუბრებოდა და სტრუქლს აძლიერებდა. ეს ქალი, ეს მონიარულე სექსი, ავადმყოფ ქმარს ადგა თავს. მისი შეუძლებელი ერთი ჩია ტანის, იმერული ანაზურითი ერთ ხაზზე დაფიქრებული უღვემის პატრონი იყო. ამ კაცის ვეულაზე დიდი ღრსება სწორედ ეს უღვემა უნდა ყოფილიყო. შვედრა ერთობ მიწაველდა, ავადმყოფური ჰქონდა, მოძრაობა – უღიმღამო, უსახური.

- რამდენი ცოლი გვავს? - გვითხებ ერთხელ.
- ორი - უხალისოდ მომიძო.
- რატომ ორი, თქვენ ზომ უფლებას გაქვით ოთხი ცოლი გვადელო!

- ფული? ფული არ მყოფნის, ცოლი რომ შევიერთო, ფული ზომ შეჩრდება! - პრახით მომიგო იმ უღვემდაცემ უღვემა შესლამმა და მეც მივხედი, გულბურცული მეკითხვა რომ დაესვა. ამ წუთში ამ არაბისათვის ის ვეყიი ეყოფო, რომელსაც ოთხი ცოლი მხოლოდ ოთხი სხვადასხვანაირი ქალი შეგონა.

იმ მოსიარულე სექსმა - საშინელი ნერტილი დაუსვა ჩვენს დაიღვრა - ქმარს გაუღამა, საყვლე გაუსწორა, მერე გადმოშობდა და მწურით ასე მითხრა, თითქოს მამწვივებდა: - ამას ან ორი რად უნდა! მოშვალენ, ამ საბრალოს ერთხელ იქნება, არაბები თმით ათრევენ.

ჰომინ... სახელმწიფოებრიობის, ეროვნული დაპოვებებლობის ავტოტებელი ატრიბუტი, ტექსტი და მუსიკა სახელმწიფოთა მეთაურების შეხედრებისას რომ ფერს - ადამიანები კო პატრიოსების ნიშნად ფერზე რომ დგებიან. ლეთის პირიდან გადავარდნილი უნდა იყო, ამ კოდექსს არ დაემორჩილო.

გაგრძელება. იხ. "ჩვენი მწერლობა" №6

ისარეული მოსახლეობას თავისი ქვეყნის ჰომინს მიმართ სხვა ტრადიციულ ჩამოყვანილთა: ჰომინ არის ყველგან - ყველა პროტოკოლურ შეხვედრაზე, მაგრამ არის გოგო-ბიჭების თავმჯდომარის ფამსაც - ისინი ხშირად მღეროან „მათიყას“ - სახელმწიფო ჰომინს. მღეროან არა მხოლოდ როგორც ჰომინს, მღეროან სასაბოჰონო მელოდის, მათთვის ძვირფასი, საყვარელი სახელმწიფოს სიციცხლის, რწმენის, მოჭალატეობრიობის დასტურის სიმღერას.

ეს ყველაფერი აქამდეც ვიცოდი და მომწონდა, მაგრამ ის, რაც ამაშინათ ვნახე, ერთობ მოულოდნელი გახლდათ. ისარეული, ქალაქ ამლოდმა ჰორნილიმ ეყოფი. საქორნილი აქტის, როგორც ებრაულად უტყვიან, „ქეთუბის“ კთხებისას ნევე-პატარაძემა ტრადიციულად წარმოითქვა საკრალური ფიცა: „თუ დაგიფინყო, იერუმალიმ, დამონდეს მარჯვენა ზემა, ეს ზემა მიახმეს სასას ჩემსას“, ასე წარმოითქადა ანდა, თხოვნიტეო, ოცი საუკუნის წინათ. მეც ასე წარმოითქემა და ათსაგზის წამეწია - საშობოლოდან დეენილი ებრაელი ვეულაზე საზეიმო წუთებში ყველაზე საწვევარს, საწვევარს - საშობოლოს ისტენებდნენ. საამისას სიმწარეს თავს არ არიფებდნენ. მარად, ვეულან, უღველ წუთს უნდა გახსნავდეს ყველაზე საწვევარი, ის რაც არის მწინი კაცობის, ეროვნებლობის, არსებობის არსი.

ამ ერისათვის მხარაულებს ფამს დაუწყებარს სიმწარე - დავარეული საშობოლო სიციცხლის აზრის განმარბიბებელი გახლდათ. ამიტომ, ყველაზე საზეიმო წუთებში აძლებდნენ ფიცს დაკარგულ საშობოლოს „თუ დაგიფინყო, იერუმალიმ...“

დღეს? დღეს რაღა? ერმა ზომ აღიდგინა დავარეული სახელმწიფოებრიობა?

ჰო, მაგრამ ეს ფიცი, ეს შეფახილი ვეულაც საჭიროა... ავარინაქელი იერუმალიმ თავიანთი დედაქალაქად აცხადებენ, ამ ქალაქად იღვევენთა აყრის, არა მხოლოდ აყრის, მოსპობას, განადგურებას ისახუნდ მიახნად.

დღეს ეს ფიცი ერის სიმტკიცის ნიშანია. ერთი სიტყვით, ნევე-პატარაძემა ფიცი წარმოითქვა - „ქეთუბა“ მათავედა, მერე იყო ქეფი, ღვინის სმა და ჩვეული ნევენა-კოყანა, დეკა და ვეულა ღვინის მსმურობას, სადღეგრძელობებს, ქიქებისა, თუ ყანებნას ტრადლი. მერე ყველაფერი მთივედა... ისე როგორც მინაფენება დღეს, იღვედა დღის მიწე, აქა-იქ შემორჩენილი მოქეთუბანი ყველა მძობას, თანადგომას იფიციებთან ერთმანეთს. კი ენა ერევათ, მზრუნავ ეხელობებთ, ეთდაცა მათც აუბებს ჭიჭის და...

გაისმა ისარეულის ჰომინს. ჰორნილი სახელმწიფოს ჰომინით მთავრდება.

ქორწილს შეიმორჩენილი - შეხაზორშებულნი, მთორადნი, თუ ფხიზლნი ფხზე ადგებიან... ეისაც სიმღერა შეუძლია, მუსიკოსებთან ერთად მღერის თავისი ქვეყნის არსებობის საჯალბოდეს, ნევე-პატარაძელი გასაძეულიაყად მიმურება, ხელის მომკიდენი, ახლობლები მიაცლებენ. ჰომინს პანკები მიაცლებთ.

მივიან, ცხოვრებას ჰომინით უერთდებიან.

ებრაულთა სალოცავი - ბუთი ქნესეთი - სინაჯოგა, ქრისტანთა სალოცავი - ეველსია... შეჩრდომი არ ვიცი რა

ხდება, აღბათ, მერქომის ცხვედრებზე, როგორც ბიოტექნოლოგიის, ცელულოზის, კი, უზარადად ასე იქნება.

ვინ მოიხსნის საღვინეებზე ბიოტექნოლოგიის (საქართველოს ზოგადი კუთხები თორა მერქომის) ორგანიზაციის აქტივობას - ძველი აღიარების წინაშე კითხვებზე. ვინ ახსნის ტრანსპორტულ ცელულოზის, მერქოს, ვინ არიან ეს ადამიანები?

შედიო პარასიტები მერქომი, შაბათს - სინაგოგაში, ევროპის ცელულოზში - კარგად დააკრძოთ აქ მოსულ სახეც-კონსტრუქციულ ადამიანებს - ვინ არიან ისინი?

უმეტესწილია, უქონელი, ან საშუალო შედეგებისანი. სასოვნელი, რომელიც ამით სახეებზეა აღბეჭდილი, კიდევ ერთხელ გუდასტურებს ლოცვის მადლსა და ძალას. მე ისიც შეუძენდა, რომ უქონელი და საშუალო შედეგების ადამიანები ათასგზის შეიკვლინებოდა არიან, ეიდერ მდიდარი. ესენი ლოცვულავენ - ღმერთის ეფედრებთან. ესეიგი მათი გული ღიას, გახსნილია - მათ სურათს ღვთის წყალობისა და ეს ანოქებზე უფლებს სიამებს. ლოცვის პროცესში უქონელი იღვწის საოცრებისთან მიხედვით. ეს სიკვნიტობა კი სხვა არაფერია, თუ არა ნორმალური ყოფი, რადღაც ზღაპრის მიღწევა, ყოველდღიური ყოფის სიროთლის ძღვე. მდიდარნი? ლოცვის დროს მდიდარი ხიზნავს, ან დაკვირვებული არიან, მნიშვნელოვანი შედეგებზე აქვთ, ან რაღაც ამბეგარა.

მაგრამ მდიდარი, (ცხადია, გონიერ მდიდარი) ვეულისხმობ და არა იმით, ყაბადობით, ქურდობით რომ იბოვებს ფული - იხენი რაოდენი ფულიც არ უნდა შექონდეს, ღარიბნი არიან სხვა უპირატესობა აქვთ - დედა უპირატესობა - ეს სიმდიდრე საშუალებას აძლევს მიეძღვროს ადამიანებს: გასაჭირში ჩაგარდნილი განსაცდელისგან იხსნან, სწავლის ნამილი გაუზიარონ, მიერის - ღუმის, მწერალებს - წყალი შე რომ კაცმა მკითხოს, ვაღვმის უნარ დიდი ნიჭია, ღვთის მიერ ბოძებული დიდი ეფედრა. თუ მიხედები, ასე თუ გამოიყენებ, შენს ქონებას, რასაკვირველია.

მოსკოვიდან „ლიტერატურნია გაზეტას“ აქტივი ჩამოვიდა - თანამშრომლები, ავტორები. მამონ (ვკონებ, 1966 ან, 1967 წელი იდეა) რედაქციები ხშირად აწვდიდნენ მკითხველებთან შეხვედრებს, მერე პარტიის ცენტრი გააზარებულ მოხსენებით ბარათებით წერდნენ ამა და ამ ქალაქში, სოფელში ჩვენი გაზეტის (ფრანსის) მკითხველებს გუგუდით, ასე და ასე მოიხილეს ჩვენი სახელაყ, ჩვენი კომპიუტერული კავშირის კვლავაც გააძლიერებო.

„ლიტერატურნია გაზეტას“ დედეცაციას კრიტიკოსი, ამ გაზეტის რედაქტორის პირველი მოადგილე, იური სუროვიცკი, ხელმძღვანელებდა. კიდევ დამამხსოვრდა პროზაიკოსი ვასილ სუბოტინი, ორივე პოეტი - არცთუ დიდი პოეტური ღირსებით შემკული. იური სუროვიცკი კი ცნობილი იყო, როგორც იდეოლოგი, ლიტერატურული პარტიის ინტერესების ცხარე ქომაგი და პროპაგანდისტი.

მკითხველებთან შეხვედრის, ანუ როგორც მამონ ეხებდნენ, მკითხველთა კონფერენციის, ადგილია რუსთავე-

დეთქვით. რუსთავი - მეტაფორა, რომ მთავარი ქალაქი გახლდათ. იურ დარმშრომლები, რომ მთავარად მძალა ტრანსპორტის და კითხვებზედნენ „ლიტერატურნია გაზეტას“, მეტამ იმით ასე სჯერადით, ან ასე დაარსებულს, ანა, „ლიტერატურული საქართველოს“ თანამშრომელს, უნდა დამწერს საგაზეტო მასალა იმასზე, როგორ შეხედნენ რუსთავში „ლიტერატურას“.

კონფერენცია დანებდა იყო, დარბაზში სატექნიკური ცნობილი კრიტიკისი, ერთობ განამხრებელი კაცი - ბუსო ვლენტი რომ შემოვიდა. ბ-ნი ბუსო მონიერი გახლდათ სოციალისტური რეალისმის იდეოლოგად, ცვას ინტერესების ქვედხრულ ქომაგად.

- ილიკი პალკი - ჩალაპარაკა ორნი სუროვიცკიმა როგორც კი ბუსო ვლენტი დარბაზი, თუცა, ნამოდაცა, მიეგება და პრეზიდენტის მიიაბატა. ვკონებ, ვადიხეთა კომედი.

რუსთავის ქალაქკომის მიღების შემდეგ პროზაიკოსმა იასილი სუროვიცკიმ, შემდეგ კიდევ რომელიც სატექნიკურმა, მერე „ლიტერატურული საქართველოს“ რედაქტორმა იოსებ ნონშვილიმ და ბოლოს ორნი სუროვიცკიმა ილაპარაკეს. ა. სუროვიცკიმა იხაუბრა ისე, როგორც შეეფერებოდა პარტიის ინტერესების სადაზროზე მდგომ, გველაფრით უხრებულყოფილ დიმიტრეს, ამგვამდ ლიტერატურის რომ ეფედა პარტიის ქომაგად ორნივან მწერლებს და მწერლობაზე სიტყვა არ დაუბრუნა. ეს თუ ეკი იმ წლებში ერთობ გახსაზრებული იყო. მოსკოვილი, და არა მხოლოდ მოსკოვილი, იდეოლოგი მწერლები „ლიტერატურკას“, თუ სხვა გაზეტებში ხშირად წერდნენ იმასზე, თუ რაოდენ უპირატესობა გახლდათ ორნივან მწერლობა, როგორ გაამდიდრებდა იგი მსოფლიოს. რას ნიშნავდა ეს?

აი, რას: მოდდაველ, უხმეც, ქართიველ, უკრიანელ. ლიტელ, თუ სხვა ქვეყნის მწერლებს უნდა ეწერათ ორნივან - ე.ა. მშობლიურ და იმ ენაზე, რომელსაც თვითონ ისურებდა. ცხადია, ყველა ისურვებდა რუსულ ენაზე წერას. შეუძლებელი იყო უკრიანელ მწერალს სამშროლო ენად ყოველზელი აერჩია, ან სომეხს აზერბაიჯანული. ეს იყო მდღეაღებელი გზა რუსოვიცკისა. ევრაგობა მოსკოვისა კი, იური, რამი მდგომარეობდა მოსკოვი მხარს დაუქმრდა ორსულ ენაზე შექმნილ ნაწარმოებებს, იმ მწერლებს, რომლებიც რუსულ ენაზე წერდნენ - განმოსცემდა, დადგამდა, ხოლო ყოველზე: ქართულ, უკრიანულ, ყოველზე, თუ სხვ. ენებზე დამწერილ თხზულებებს უფურადღებოდ დატოვებდა. ოცო-ოცდაათი წლის შემდეგ ადამიანის ისურვებდა ლიტერატურკა, ან აზერბაიჯანულია, თურქულზედა ან ტაჯიკურადა ეწერათ. ამით ყოველზელი ენა მალე საზნაო მოხმარების ენად იქცეოდა. ამ იდგის მებარობატრე ქნორად „ლიტერატურკა“ იყო. ხოლო ამ გაზეტის რედაქციებში - იური სუროვიცკი. თუმცა, აქ, რუსთავში ამ ოქმზე კრიტიკი არ დასტრა და ან რატომ: ორიოდ თვის წინათ მოსკოვში, ერთ-ერთ სოლიდურ, ვკონებ, მეცნიერებათა აკადემიის ტრინებანზე, ვკონის უფრობა ბატონი ბუსო და სასტაკად გაუკრივიცკიმა ამ იდგის ავტორი ენიმე პროფესორი ავაციე, „ლიტერატურკა“ უხვ მიუყოლებია. უფროსა თაობის ჩვენი მწერლებს საიმეფნებით გვიამბობდნენ ბ-ნი ბუსოს ამ გამოხვლის თაობაზე. მის თურ-

ბოგდან ჩემკო (დაიბადა 1923 წელს) – პოლონელი მწერალი, მინიმალე ვარშავის აკადემიის (1944) იბრამოდა კარმი ლიუდოვსკის პრემიის პრემიით. 1965 წელს აკრძალული იყო სივრცის დეპუტატად. ამ პანაქინტელა ნოველამ, უფრო მინიატურა რომ ვთქვამს, იმდენი რამ არის ახსებელი, იგივემ ნოველამ ვერცედი ანტონიო ტაგორის იქნებოდა უპირის.

ანკალიდი კაცი მისმე დეპრესიას შეუპურია. მისეზევი არ დაეღუპა: გერმანული ოკუპაციის ქვეშ დაიჭრებოდა სამიოლო, საბჭოთა ავიაციის თვითმფრინველში, მტერსა და მოყვარულს რომ არ არჩევს, და ორჯერ დახერხება გადარჩენილი შიშით გარკვევად გასულა. ნოველის ფინალშია მიტოვებული, რა ძალას ძაღლს სიყვარულის ხალისი დაუბრუნოს.

1965 წელს საბელგანოქმელმა პოლონელმა რეჟისორმა ანკევი ვიდეო თაგისი პირველი ფილმი სწორედ ჩემკოს რომანის („ათაბა“) მიხედვით გადაიღო. სხვათა შორის ამ ფილმში ერთ-ერთი შთაგონება თამაშია რომან პოლანსკი, რომელიც შემდგომში პოლონულს გადააბრუნდა და დიდი სახელი მოიხვეჭა კინორეჟისურაში. მისი დადგენილი ამ პოლონურმა ეგზოტრიკული ფილმი „ათაბა“.

ბოგდან ჩემკო

მზესუმზირა

ჟენრიკ ტომპსონის

თავს ვუფრთხილდე-
ბოდი და თითქმის აღარ
გაეფიოდი შინიდან. იმ-
ხანად ვცხოვრობდი
გოვე კოლოს ქუჩაზე,
მეორე სართულის ცა-
რეულ ბინაში. ბინის
პატრონს, ოჯახთან ერ-
თად, ქალაქი მიტოვე-
ბინა 1944 წლის გაზაფ-
ხელზე. სახლი იყო ძვე-
ლი, მოცულობითი ეზოს,
მეორე სართულის სი-
მაღლეზე, გარს ურტყა
ხის მუშაბანდი, რომე-
ლაც ბინაღართა ათას-
გეირი წარაბურთი იყო

მინიატურა გრა ზალონკო

ცხოვრების შემოღობა-
ზე. ის მიდი-მოდიოდა
ბინაში პლუმის ფარე-
რით, ვერც მის ნაბიჯებს
გაიგონებდი და ვერც
ხმას – პანი ზოფია სიტ-
ყაპიერი ქალი იყო და
რეაბი ფრანკს წარმოთ-
ქვამდა მხოლოდ მაშინ,
როდესაც სხვა გზა აღარ
შეუძლია. მის მკრიალ-
ცისფერი თვალებში, რომ
მომამტრებდებოდა, ჩე-
მი ცხოვრებისადმი ინ-
ტერესის ნატამალი ერ-
თხელავ არ შემომჩნევია.
მაგრამ პანი ზალონკის

გადაჭედელი. ამ იდგა ცარიელი გალიები, მწელები
რომ დაჟანგებოდათ და აღარავის სჭირდებოდა, რად-
განაც ჩიტები ერთიანად ამონყვეტილიყვნენ, ამ იყო
გადაბმარა მცენარეები ქოთნებში, სადაც ცყარა ფერ-
ფლინისარი მინა; ამ ელვია შეზღონდებისა და სანო-
ლარა ჩონჩხები, დაკოჭლებული სკამები, საბავშვო
ტელი... ამ სახლში ყოველთვის, შუა ზაფხულშიც კი,
ნესტი და სიგრილე სუფევდა, ხოლო ჭსავითი ეზოს ძი-
რიდან ამოდიოდა ოდინდელი ობის სუნეი. ამ ბინის მიწ-
ყობილობა, სადაც ვცხოვრობდი, უკიდურესად ძველ-
მოდური იყო, გასული საუკუნის ელფერი. შემოსას-
ვლელში – რკინის დაზგა ქოლგებისათვის თუთიის და-
რით წელის ჩახადენად. ოთახებში – მძიმე ფარდები,
მოქმიზონი აბრეშუმის ზონრებით. მწელი წარმოსად-
გენი ამ იყო, თუ რაოდენ გულგამგმირავე სუნეი იქნე-
ბოდა დაგუბებული დაკეტილი კარადებსა და განჯიჩებ-
ში. აქვევს დარაჯობდა აწინდელი დიასახლისი პანი ზო-
ფია, ქალი მოსული, წარმოსადგენი და ჯერაც ლამაზი,
როგორც არის ხოლმე ზოგერთი ლამაზმანი თავისი

წყალობით პროფუტების საფილად შინიდან გასვლი
არ მიწეედა და უსახლროდ ექმადიერებოდა.

ჩემს ცხოვრებაში დრო-განი სწრაფად იცვრებოდა,
როგორც ფეცილი საცერბო. ბევრს ვმუშაობდი, უცვქ ვამ-
თარეფდი ხეზე გრავიურების სერვისს, იან პასკეის „მე-
მუარების“ ილუსტრაციებს. ნახატები საქალაქდემი რე-
ის თხზულებებისათვის ცოტა ხნის წინათ ნაველუ ერთ
გამომცემელს, რომელიც მარაგად ყოფილბოდა გრაფი-
კას ამ ფუელით, რსაც ოქროთა და ვალუტით გაქრობო-
სას იხვეჭდა. იგი ექსპლუატაციას მიწეედა – ახლა ხომ
ვიცი ეს, – მაგრამ ამით ხეირი არ უნახავს, ველაფერი
ჩაებებდა ცეცხლში ვარშავის ავანკების ფრს.

ასე გადაეცინე ორმოცდაათიხი წლის ზამთარი და
გაზაფხულის პირი. ხელანტული ორჯერ მიამყურეს ქე-
დელს. ორჯერვე ჩემმა პროტესტმა გადაბრწინა და კი-
დეე იმან, რომ გერმანული კარგად ვიცოდი. მაგრამ ამის
შემდეგ ქუჩაში გასავლს ვერიდებოდი. აბა, როგორ მო-
კურცხლავ, როდესაც შერი ლალია ფეხის ნაცელები უძ-
რავი ომბოხი გკადია, ტანზე ლედეტები მიამბედა.

სისტემატური მუშაობაც კი არა მშველდა – ნერვე-
ბი მთლად ანეწილი მქონდა. საბჭოთა ავიაციის ლაშქრ-
ულ თავდასხმებზე დამორგუწვეულ მიშს მგეროდა. სხვებ-
თან ერთად ჩადიდოდი სარდალიში, მეზობლებს რომ არ
ეფერებოდი ჩემზე – ებრაელთა და გუგუტაპოს ემალეზაო.
მანერითობდნენ „ლურჯებიც“ ანუ პოლიტრონი პოლიციის.
თუმცა სარდალში იმერტიმაც ჩადიდოდი, რომ მიზი მასი-
ური ქვის თაღის და სხვებთან ერთად ყოფნა მხნობას
მანიჭებდა. ამასდა მიუხედავად, საღად რომ ვანესავჯოთ,
აღარაფრის იმედი აღარ მქონდა.

ყველა სიტუეტსთან ერთად, რაღაც დროიდან ეამ-
ჩნევიდი, რომ სიურცის მიში გამაჩნდა. საღამოს ტურაში
გასული, ჩვეულებრივ, ვქერავდებოდი ხოლმე ვიტრინებ-
თან, ვითვალტრებდა წიგნებსა თუ ძველებურ გრავიურ-
რებს, ასე რომ შვამებოდა, – მა ანახდად ვიტრინიში,
რომ სასიკვად მიჭირდა ხელი მოაქვოვებოდა ვიჭრინის
წინ ვაღებულდი ლითონის მოაჯირისგან. თავით ფეხებამ-
დე ოფლი მასხამდა. ნებისყოფის უზარმაზარი ძალის
სხვეითი ვალევი სახარელ მიშს, ხელს ეუფებოდი მოა-
ჯირს, რომელსაც ისე ვებღალუებოდი, როგორც წაღწა-
ლებული – ფიჯარს, გადარჩენის უკანასკნელ იმედს.

ლაშქამბოთი, ყოყილევი ამაზე ფიჭრისას, ურჯვეად
მჭეროდა, რომ ცოცხალი ვერ დასრქობოდა. უჯე ორ-
მოცს ვაგადევიდი, გერმანელია მთრეღამდევი მიჭრას
ცხოვრება, რადგან ღარაბი ვიყავი და ადამიანებს ვერ
ეცნობოდი. გერმანელებმა კი ხელი მომიტყვეს.

იქნისი დამდეგს პარიკმაზებთან ვაგემურე. დიდი-
ხანია იგი მჭერქდა თმას მუდამ თამბაქოს ვაგვლით ვა-
ტნილდი ვინრო სადგომში. ის ბოშბი, რომელმაც საპარო-
მაზერო დაინდო, მეზობლისას სახლს მომეხდა და ახლა ის
სახლის ადგალას ნანერვევებდა იყო, სადაც მოჩანდა
შამშნარი და ნერალი ბუნტების ამონადარი.

ნეტარებით ვაბანგელი, სახიფათო გზა უკან რომ
გადარჩენიდა, სავარძელი ჩავჯექი და თავი მუვეშვირე
მაცრატელს, ვურები კი – სიტყვების უწყვეტ ნაკადს.
უსათნოესი პან ოუხეფი, პარიკმაზის მარადიული ჩვე-
ულებებისამერე, მუშაობისას ბერის და საცმად უთავებო-
დოდ ლაქლაქებდა. ეს იყო თავისებური ნახავი ანკლეო-
ტებისა და გახუთადებული ცნობებისა, რადიო რომ გად-
მოსტედა. პან ოუხეფი ყველაფერს ზურქულით ჰყვებო-
და და იმ ადგილას, სადაც ზურქული უნდა დასვავი, იმავი
ჩურქულითა და ხიზობით ჩაკეითებოდა: „ხო შაგა-
რია?“ მე კი ვესმენდი და ეს ლაქლაქი მალაზოდ ედებო-
და ჩემს სახალეო ნეროებს. ვეფერებოდა „მხოლდ ძვე-
ლისმეფეო ჩვეულება მიაბულებს ვაეიკიჩოთ თმა და ვა-
ვიპარო სორა, თუმცა, ლიგეკერად რომ ვანესავჯოთ,
არავითარი იმედი არ გამაზინია ცოცხლად დარჩენისა“.

უფერად საპარიკმაზეროში პატარა ბიჭი ემეოვდა –
რვა წლისა ოქნებოდა, მტკისა არა. მისი ვაერეკობა მრე-
ყველებზე რატეიკულ სილატაკეს. ფეხთ ეცვა რაღაც
საწველების მსგავსი რამ, მეკონინებული რეზინის საბუ-
რავის ნაკუთათა და ბანტიო, ხლო მის ტანამდეგელს შუ-
ადგენდა მრავალი სატრომე ნაჭრისგან და სამხედრო
კურტაკი, ალბათ უნგრული, მივ სინათლე რომ ატანდა.
გამონედელი ხელებით მოპოქნდა კონსერვის თუნუქა.

– რა გნებაეს? – ჩიბუხლუნა პან ოუხეფმა. – მონყა-
ლებს მარტო პარასკობით მოვილებთ.

– წყალი მიწოდოა, – თქვა ბიჭუნამ და თუნუქა ვამო-
იჭირა.

– დაისხი, ოქანი აგერ კუთხეშია, – ნება დართო პან
ოუხეფმა. თვალს ადევნებდა ბიჭუნას, ვიდრე იგი კარ-
თან ზარს დაანკარუნებდა და საპარიკმაზეროდან ვაეი-
დოდა.

– ეგეთი ვინმეა, თვალწინ აგნაპნის რამეს, – მითხრა
მან.

დასტურის ნაშნად თავი დავეციედი. მართლაცდა რა
დაუშლიდა ასეთ ბიჭს, რომ ექურდა?

იგი ერთ ნეთში დაბრუნდა. ეს ვვამცნო ზარის ნკა-
რუნმა.

– კიდევ მიწად წყალი!

თუნუქა ვავსო და ფრთხილად ნაილო ვასახველ-
ლისკენ, თვალს არა სხვეტდა მასში ჩახსნილი წყლის
მოცახცახე ზედაპირს. ვაეიდა და ლამის იმნეთასვე ასევე
დაბრუნდა. ნყარა ნკარუნი ზარისა არ მანუხებდა, პო-
რჩიით – მამშვიდებდა ასევე, როგორც ჩამავალი მზის
ოქრისკობრივი შუქი, რომელაც აღწევდა ვიტრინაში, სა-
დაც კონტაბოდა დაკლავილი და ღვლარქნილი ნარნე-
და „სიღე წყალ-ღვ მიხებედი“ რანი მჭირებდა ამღვინი წყა-
ლი? მე როდი მენანება, მაგრამ ნეტავი რაში გჭირებდა?

– კითხა პან ოუხეფმა.

– მიდარნტის ვასაღებე მოიპარეს, – აუხსნა ბიჭუნამ,
– მეეზოვე მუებებმა „შენ მოიპარედი“, და წყალს არ
მადლეეს. მე კი, რა ექნა, არ აზილა – რაში მჭირებდა ეს
ვასაღებე? ნინგერეებში ხუთი ღერი მესუქმზირა დე-
თესე, ნამოიზარდენი და ხომ უნდა მოერნდა.

ამ სიტყვებმა უტყვად ვაბაბო და ვაბახლისა საპა-
რიკმაზერო. პან ოუხეფს ვაეღიმა, თაროვან აილო პულ-
ვერიზატორი ოდეკოლონიო, თავი ვააქინია და ვაახედა
ბიჭუნას, წყალს რომ ასხამდა თურქუქში. იმანაც ასეთი-
ვე ფართო ლიმილით უპასუხა.

კარისკენ მიმავალი მჭერდა ჩემს სავარძელთან, თა-
ვი უკან ვადანშია და თვალბნეი ჩაბჭედა პან ოუხეფს,
რომელიც იმ ნეთში ოდეკოლონს მასხურებდა თმაზე.

– მეე მიწად, – თქვა ბიჭუნამ და უფრო მაღლა აბნე-
კა ცხვირი.

პან ოუხეფმა რამდენჯერმე დააჭირა თითი პულვე-
რიზატორი რეზინის ბურთულას და სურნელოვანი წვე-
თების ღრუბული თავზე შემორტყა ბიჭუნას.

– ა-ა! – ნეტარებით აღმოხდა მას, ზარბად შვისუნტაქ
საამო სურნელი და გარეთ ვაეიდა. კართან წინარდა და-
ინკიერუა ზარმა.

ოკუპაცია ვადავიტანე მიუხედავად იმისა, რომ სა-
ღად თუ ვანესჯიოთ, სულაც არ მქონდა ამის იმედი. და
ზმორად ვიხსენებ პატარა მებაღეს. რამეთუ სმოცედი მან
გამოაღლეს ჩემში მარტყივი სიფარული სიცოცხლისა,
ლამის რომ ჩამეკედიმოდა სულში.

დაბადება ვარსკვლავისი

გასული საუკუნის ორ-
მოციანი წლებში პოლიფუნქციური
ასეთი ხუმრობა დაიბადა:
წარმოადგენიათ, ვუშინ უნგრეთდებრგმარა ფილმა ენა-
ზეო?

იმევე ხანებში ერთმა პოპულარულმა გაზეთმა საყო-
ველთაო გამოკითხვა ჩაატარა – ანკეტაში დასახლებულ-
ლი იყო ბარე ორასი პროფესიონალი მსა-
ხიობი, რომელთაც ოცდახუთი წელი მა-
რე ემუშავათ კინემატოგრაფში. ხმოვანი
კანონი ჩრეულთა შორის ჩრეულად
აღიარეს წარმოშობით შედეგი ინგრიდ
ბერგმანი.

როგორ დაიბადა ეს ვარსკვლავი?
1938 წელს, როდესაც შედგური ფილ-
მი „ანტიგონე“ ჩაიტანეს მეტროპოლიტენ
შტატებში, ღლს-ანგელების ერთმა გა-
ზეთმა თამამად განაცხადა, რომ ეს ფილ-
მი არაფრით ჩამოუვარდებოდა (თუ არ
აღემატებოდა) პოლიუდის საყვედურს
ქმნილებას.

შემდეგ გახვთი წერდა: „მისის ბერ-
გმანი არა მარტო ღამაზა – ეს ღირსება
საკმაოდ ბიზია პოლიუდში – ამასთან,
იგი დაჯილდოებულია უზამაზარი ემი-
ციონი ზემოქმედების ძალით, რაც ძალ-
ზე უპიჯადად გეხდებოდა. ასეთი მისაზნა
იძლევა შესაძლებლობას, რომ მისებზე მე-
ტიმას დაეფიქროს მსახიობი, აღნბით – ვარსკვლავიც. პო-
ლიუდის პრდიუქტების უნდა მოიფიქროს, თუ როგორ
გაღმობირონ იგი ამერიკაში“.

პროდუქტორმა დევიდ სელზნიკმა მოაგვარა ეს საქმე.
მაგრამ ინგრიდ ბერგმანი ასე იოლად ვერ მოერგებოდა
პოლიუდს – ძალზე ცუდად იყოდა ინგლისური და ძალზე
მალალო ტანისა იყო (მეტრი და სამოლდამიდეშტლი).

პირველი შეხედვრა სელზნიკთან ასე დაიწყო:
ღამის პირველ საათზე ინგრიდ შეიღო სამზარეულოში,
სადაც ვახშობდა პროდიუქტორს. იგი შეხუდავის სტუ-
დიას და შემკრთალი წარმოთქვა: ღებერთო ჩემო... გე-
თავგა, ფესსაკმელი გაიხადეთ!

პასუხად ესმის: ეს არ მომეყლის, თითქმის უწესლო
ფესსაკმელი მაცვია.

სელზნიკი იმევე შეუტევა:
– თქვენ, რა თქმა უნდა, გესმით, რომ თქვენი სახელი
არაფრად არ ვარგა.

– მართლაც? ნეტავი რატომ?
– იმიტომ, რომ ზეენ ვერ შეეძლებათ მის გამოთქმას. ინ-
გრიდ. კვლანდი იტყვიან: აინგრიდ. ბერგმანიც არ ვარგა,
ძალიან გერმანულია. ხოლო ჩვენი ურთიერთობა გერმანი-
ისასთან ახლა დაძაბული გახლავთ და არ ვგინდა, ექიმემ
იფიქროს – გერმანელი მსახიობი აიფიქნებო. თქვენი
ქმრის გვარი ყოფილა ლინდბერგის, ეს კი ნაავგეს ლინ-
დბერგს. ჩარღზ ლინდბერგი ჩვენი სახელუვანი მფრინა-
ვია. მთელ ამერიკას უყვარს. ცვებ მისი გვარი აივლით?
(ეს გამომძღარი ამერიკელები, თუკი მთუმი ნებასა,
მთელ კაცობრიობას ვარზინ-ვეკსონებდა მონათლვენ).

ინგრიდმა გადაჭრით მა-
ურა –

– არავის გვარნაც არ მა-
ვითვისებ. მე შევია ინგრიდ ბერგმანი და მინდა, რომ ასე
დამიძახონ ამერიკაშიც. კეთილი ინებოს მსურებუქმა და
ეს გვარი დამიხსენსო!

მისტერ სელზნიკი ახლა ინგრიდის წარბებს მისწვდა,
ძალიან ხშირი გაქვსო და კნოლებიც არ
გვიარგავო. გრნობორთან ნავიყვან, ცვებ
რამე მოგახერხობითო.

ამაზე კი იფიქრა ინგრიდმა: ხვალვე
სამშობლოში გბრუნდებო.

სელზნიკის სახელი გამართულ წვე-
ულებანზე მთავარი თემა საუბრებისა
იყო სელზნიკის მიერ „ვეება და ჯანიანი
შედეური ძროხის“ შედევი. რა მსახიობი,
რის მსახიობი – მფოთაუდენენ წვეულ-
ნი, ჰა და ჰა, მზარეულს ანდა მრეცხავს
თუ ითამაშებსო.

ინგრიდ ბერგმანი იცრნებს: მე რომ
მცოდნეოდა, რისაც ღამაკობდნენ,
უთოუდ, მანა გამოიკდებოდა ფებქვემ
და თან ჩამეტანდაო.

სელზნიკი კი თურმე მიაბტერდა და
ფიქრობდა: ბეერი რასმს შეველა არაა
საჭირო, მებლუმამევე რომ დაგვემოკ-
ლებინაო (7), მევე კი თავმა გაუტლებს
აზრი, რომელსაც შეადარებს ვამლის

დაცემას ნოტტორის თეაზე. ადამებდა იმგენად უბრალო
იფია, რომ პოლიუდში არც კი დაესიზნებოდათ. არაფე-
რია შეესიკვლეო. ინგრიდ, დარწმ, როგორცა ხარ! შეენ
იქნენი პირველი „სულზნიკი“ მსახიობი“.

გრნობორთან კი ნაიყვანს, მაგრამ თავად პროდიუ-
სტრმა უმთლვე მიაკმენდნას ჰმა მატრაკვეცა ისტატს,
წარბები და კნოლები რომ დაუწუნდა ინგრიდას.

სელზნიკის მონოლოგთან: „გავიეთ ერთხელ და სა-
მუდამოდ – ერთი თმის ღერსაც არ უნდა ახლოთ ღელო.
ვეელას დაგხოცავთ, თუკი რამეც გაგებავთ. ხვალ სასინჯ
გადაღების ვატრებთ და ინგრიდის ისუთი იქნება, როგო-
რიც არის. სახელიც თავისია დაურწება, თუმცა ამგვარი
პრეცედენტი ვერ არა უოფილა პოლიუდის ისტორიაში.
უფრო მეტსაც – არავითარი ინტერვეუ, არავითარი ფოტო-
ები“.

გასჭრა ინგრიდის მოთხოვნამ: არავითარი დღის
ზრავენი და რახარუბი არ მინდაო.

ასე დაიწყო ინგრიდ ბერგმანის კარიერა პოლიუდში.
ოცდასამი წლის ქალმა, თუქმსმეტვი წლის გოგონას
რომ მგავდა, ღორიკულ ზუნებანზე დააყენა ისეთი სოლო-
დური და სტრიოზული გახტო, როგორცაა „ნო-ლორქ
ტამისი“. წარმოადგენით სატრფო კიკინების, სურწელო-
ვანი საპნით ნაბანი, რომელიც მიორთმებს ატამს ათქვე-
ფილი ნაღებით, დრეზუდის ფიფიურას ფინჯინდამ – გა-
ზაფხულის პირველ თმულ დევეს. ხელის პირას აღმართულ
მალაღ, ფრიალო ქლდეზე და თქვენ სრული წარმოდგენა
გვეწვდით ინგრიდ ბერგმანის შესახებ“.

ასე დაიბადა ახალი კინოვარსკვლავი...

ინგრიდ ბერგმანი

კვირის საკითხი

დღევანდელ მსოფლიოში ტერმინი „მეხუთე კოლონა“ ფართოდ არის გავრცელებული (ჩვენამდეც ჩამოვლენია).

იგი დაიბადა ესპანეთში 1936 წელს – სამოქალაქო ომის დროს. მეკამბოჯეთა გენერალმა ციმოლი მოლაიმ განაცხადა, რომ იმ ოთხი კოლონის გარდა, მდგრადს რომ უტყვეფნენ, თავად ესპანეთის დედაქალაქში გენერალ ფრანკოს ჯარებს მოეპოვებოდათ მებრძოლ კოლონა, რომელიც შზად იყო, მუხრძობლებოდა მადრიდის დამცველებს.

„მეხუთე კოლონა“, აღბათ, უფრო კეთილშობილად ფიქროს, ვიდრე ოდიობური „ჯამუშთა ქელი“.

ერნესტ ჰემინგუეიმ 1937 წელს, ესპანეთში განვითარებულ მოვლენაბა ცხულ კვალზე, დაწერა პიესა, ჯამუშთა ნინაბაღვეტ რესპუბლიკელების კონტრდაზვერვის ბრძოლას რომ ასახავდა, დააქრვა „მეხუთე კოლონა“ ჟი, ამჟვარად, უკვდავეყო ეს ტერმინი, რომელიც მისი წყალობით მტკიცედ დამკვიდრდა საერთაშორისო ლექსიკაში.

ინგლისელები უკვე იფიქრებდნენ ამ ტერმინის ნაცისტთა იმ გრძელხანის აღსანიშნავად, რომლებიც მოქმედებდნენ მეორე მსოფლიო ომის წლებში. როგორც ამბობენ, საფრანგეთის სწრაფი დამარცხება 1940 წლის ზაფხულში სწორედ „მეხუთე კოლონის“ გარჯით აღსნიშნავ.

ამი პრეზიდენტმა ფრანკლინ როზველტმა ურთბულად, არაოფიციალური საუბრისას, ახსენა „მეხუთე კოლონა“, რომელიც ღალატობს სამშობლოს, ბოლო სამშობლო ღალატის აღსაკვეთად შზად არ არისო. ამერიკელთა საგარეო დაზვერვის უფროსის უილიამ დონოვანის აზრით, ნაცისტებს მივედოთ დაკრძნობოდნენ მეორე მსოფლიო მტკატებში არსებულ გერმანულ თემს, ოდენობით რამდენიმე მილიონი რომ იქნებოდა.

საბჭოთა კავშირში როგორღა იყო საქმე? გერმანელი გენერალი გულბერტ ბლომბერგბიტი მეორე მსოფლიო ომის შესახებ წერდა, რომ მათ ძალზე გაუ-

ერნესტ ჰემინგუეი

ქრდათ გაერკეთათ ნითელი ამზის აღჭურვილობა, განაღდნ საბჭოეთში მიღებს უშიშროების ვრცელური ზომები. ასე მავალითად, გერმანელებმა არ იცოდნენ, თვეში რამდენი ტანკის გამოშვება შეეძლო მონინამდმდეგეს; ხელი არ მოუნვეზბოდათ რუკებზე, ის რუკები კი, რომლებიც გააინდა ვერმახტს, ხშირად, არაზუსტი იყო. არ მოეპოვებოდათ მონაცემები არც მტრის საბრძოლო პოტენციალზე და არც საბჭოთა მოსახლეობის სულსკვეთებაზე.

ინგლისელი ისტორიკოსი ჟო ფელერი თავის ნიგნში „მეორე მსოფლიო ომი“ აღნიშნავს, რომ გერმანელებმა უადრესად უხეში შევლომა დაუშვეს რუსეთის რეზერვების შეფასებისას; გერმანიის სადაზვერურო საშახურს „მეხუთე კოლონის“ იმედ გაუმტყუნა.

ფელერის სიტყვით, რუსეთში დიხავც არსებობდნენ უმამოფილონი, მაგრამ „მეხუთე კოლონა“ არ არსებობდა.

როდესაც ამი ყოფილ ელსა მოსკოვში (1936-38) ჟოზეფ დევისს ამერიკელმა ვერნაილისტმა პიოთხა: „რას ტყვეთი რუსეთში მეხუთე კოლონის წევრთა შესახებ?“, ასეთი პასუხი მიიღო: „მათ არ მკათ ისინი, რადგანაც დროულად დაზრბიტეს... მსოფლიოს მნიშვნელოვანი ნაწილი, თავის დროზე, მიიწვედა, რომ მოღალატეთა გახმარებული პრივეტები და პოლიტიკური წმინდები, 1935-39 წლებში რომ ჩაატარდა საბჭოეთში, ბარბაროსობის, უმადურობისა და ისტორიის გამოქოღების აღმამოყოფებელი ნიმუში იყო. ამგვამდ კი ამჟვარა გახდა, რომ ეს მონშობს სტალინის საოცარ მორსმტყერტელობას“.

ამ ბოლო ფრაზას რომ ნაიკითხავ, თვალებს არ უყვრებ და მწარედ ფქერი დაზატრავს გონებას, ეს ოდერი ქვალადი რატომ არ ნიღლებოდა? მაგრამ რას ეხამ, გურამ პეტრიაშვილსა არ იყოს, სულელები სხვაგანაც არიან, თვენი რამზობიფგინდ, ამერიკაშიც კი არიან!

ქრონიკა

20 თებერვალს თბილისი მანქანის მიწლიოდეკაში კიდეც ერთი ღამეში სადამო გაიშართა. შევავ იტალიელი პიეტრს, ნიღდლის პრემიის ღურბატის ევეტიში მიტატობს დეცების კესტლის „მონტალეში“ პრეზენტაციას. ნიგნი იტალიელებმა თარემშეს ღელა ბერტენქმ და შოთა კობრბიტი.

ნიგნი „მონტალე“ სამი პრეტორი კრებულისაგან შედგება „სიპანის ნიგარები“, ეს უმთბოვეულობანი“, გრიჯილი და სხვა“. მასში დამტყდობს დეცები, როგორც ქართულ, ასევე იტალიურ ქრებუტე კრებულის გამოქმედებია „24 საათის“ მიწლიოდეკა, გარეჯვის გაყოფილებული თამარ მინაშვილის შიკრ.

პრეზენტაცია გახას იტალიის საელჩოს წარმომადგენლებმა, კონდალმა რიტა ანდრიაწელმა, მან ისაბელი პრეტეტებზე, რომელთაც იტალიის საელჩო წაყოფერდათ ამორეცელებს საქართვლოში, და განსაკუთრებული მადლობა გადაუხადა იტალიის

საგარეო საქმეთა სამინისტროს კულტურის რეკლამირებას და კულტურული თანამშრომლობის მთავარ სამსართველს, რომლის ფინანსური თანამგამოზიად გამოზოდა ეს მშენიერი პოეტური კრებულები.

ნიგულითა შორის იყო იტალიის ელჩი საქართველოში ვიტორიო სანდალი.

სადაზრეო მთარემდელებმა ახალი წიგნიდან რამდენიმე დეცხი საქმიანოვ გააცუნეს საზოგადოებას. იფერცა ღელა შერის, როგორც ქართულად, აგრეთვე იტალიურად. დეცები მოუხა ბერის სტუდენტებმაც ნაიკითხეს. ბოლო კონსტრუქტორის სტუდენტებმა რამდენიმე საკონკრეტო ნიმური შესარბულეს.

დასასრულ ღელა ბერტენქმ მადლობა გადაუხადა სტუდენტს, იმ დემანიბეს, რომელიც მონაიღებობა მიიღეს ნიგნის გამოცემის საქმეში.

ლაშა იმედაშვილის დეტექტივი

„პატრიარქის ზაფხული“ –
ლაშა იმედაშვილის კიდევ ერთი დეტექტიური
მოთხრობა.

გაგრძელება დეტექტიური მოთხრობების
განმარტებული ციკლისა, რომელთაც შეადგინეს მცირე
კრებული „სამი მკვლელობა ძველ თბილისში“.
დაგნი იუელისა და ილია ჭავჭავაძის მკვლელობანი და
ივანე მაჩაბლის იდუმალი გაუჩინარება – ესეც იმ
ნიგნის კომპოზიციური საყრდენი.

„პატრიარქის ზაფხული“ მათ კვალს მიჰყვება
სულისკვეთებითაც, აღნაგობითაც, სტილური
არტიზისტიზმითაც, ტრაგიზმისა და ირონიის
მოხდენილი მონაცვლეობითაც, სიუჟეტის მძაფრი და
მახვილგონივრული წარმართვითაც.

მარტყოფი. საქართველოს
კათოლიკოს-პატრიარქის რეზიდენცია.
1918 წლის 26 აგვისტო.
კიდევ ერთი ტრაგიკული თარიღი ჩვენს
ქვეყნის ისტორიაში.

რევოლუერის ტყვიით განგმირულს პოულობენ
კირიონ მეორეს, დიდ საეკლესიო და ეროვნულ
მოღვაწეს, ვის სახელსაც უკავშირდება
საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის
აღდგენა.

მკვლელობა გაუხსნელი რჩება.
თავსატეხი საზოგადოებისათვის.
თავსატეხი ისტორიკოსთა და ეკლესიის
ისტორიის მკვლევართათვის.
თავსატეხი მწერლებისთვისაც.

ლაშა იმედაშვილი თავისი პასუხის მოძებნას
ცდილობს და ეს პასუხი უთუოდ ღრმა და
შთამბეჭდავი, თანამედროვე ქართული
ლიტერატურის ცხოველმყოფელობისა და
მაღალი რანგის შესაფერისი.

მოთხრობა პირველად „ჩვენი მწერლობის“
ფურცლებზე გამოქვეყნდა და სალიტერატურო
კრიტიკა იმთავითვე გამოეხმაურა მოწონებით.
რუსუდან ნიშნიანიძემ სტატიაში „საიდუმლო
გათენებამდე“ ის მიიჩნია მრავლისმეტყველ
მოთხრობად როგორც მხატვრული, ასევე
ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით, დიდ
საფიქრალს რომ უტოვებს მკითხველს.

გამოსცა ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობამ.
ყდაზე გამოყენებულია დენის გონობოლინის
ფოტო.

პატრიარქის ზაფხული

6136/10

საქართველოს
სამეცნიერო
აქტივობის
სამსახური

ბრინჯი

საქართველოს
სამეცნიერო
აქტივობის
სამსახური